

Het doet mij genoegen dat de Raad voor de Journalistiek heeft vastgesteld dat er geen sprake is geweest van enige poging tot misleiding van mijn kant inzake mijn academische kwalificaties. Daarmee is de grond ontvallen aan Kleijwegt's insinuaties aan mijn adres, die er immers alle op neerkwamen dat ik mij in "vermommingen" zou hebben gepresenteerd. Ik beschouw daarom dit oordeel als een morele genoegeoning tegenover de kwaadaardige poging van Vrij Nederland om de bringer van een hun onwelgevallige boodschap (die hun verhalen over Oude Pekela ontkrachtte) in diskrediet te brengen.

Die genoegeoning had niettemin nog aanzienlijk groter kunnen zijn als de Raad niet had gesteld dat de feiten in het artikel "juist" zijn. Natuurlijk zijn ze dat niet. Bij voorbeeld, in het artikel wordt opgemerkt dat ik in Nederland kwam met twee diploma's die gelijk staan aan een propedeuse. Dat kan alleen al niet waar zijn omdat ik mij in Australië via het Masters Preliminary Exam reeds had gekwalificeerd om aan een proefschrift (PhD) te beginnen (waarvoor men in Nederland een drs.-titel moet hebben), en blijkt verder uit het feit dat in Nederland een doctoraalscriptie als bewijs van kunnen volstond voor mijn doctorandustitel. Ik was voorts Bachelor of Arts met hoofdvak: psychologie en Bachelor of Science in de biologie van het menselijk lichaam en had een Diploma of Education. Voorts was ik werkzaam als assistent klinische biochemie en had ik als zelfstandig onderzoeker een uitvoerig project op het gebied van de endocrinologie voltooid. Ik heb dit tijdens de zitting aan de Raad vermeld en bovendien aangetoond dat Kleijwegt deze feiten kende voor ze het artikel schreef. De Raad weerlegt deze feiten evenmin als Kleijwegt dat heeft kunnen doen, zodat zijn oordeel dat de feiten juist zijn weergegeven moeilijk als zorgvuldig kan worden beschouwd. De Raad is bovendien niet ingegaan op de parodie die Kleijwegt heeft gemaakt van mijn uitspraken tegenover haar.

Dat doet overigens geen afbreuk aan het feit dat de essentie van Kleijwegt's beweringen, namelijk de misleiding waarvan ze mij beschuldigt, is weerlegd, zodat het oordeel voor Vrij Nederland bepaald negatiever is uitgevallen dan de uitspraak "ongegrond" doet vermoeden. Wat mijn wetenschappelijke kwalificaties betreft oordele de lezer zelf door het lezen van mijn publikaties, zoals het boek "Zedenangst" en mijn recente artikelen in het Nederlands Juristenblad en het Tijdschrift voor Seksuologie.

Benjamin Rossen B.A., B.Sc., Dip.Ed., drs.

ten onrechte is geschied. Mede gezien het feit dat de ingezonden brief van klager geweigerd is acht de Raad daarom de klacht gegrond.

Beslissing.

Het artikel van betrokkene bevat ten onrechte de suggestie van opzettelijke misleiding door klager ten aanzien van zijn wetenschappelijke statuus en legt daarbij ten onrechte een verband met de veronderstelde pedofiele aard van klager zodat de klacht hierover gegrond is.

De Raad verzoekt betrokkene te bevorderen dat deze beslissing integraal of in samenvatting in Het Parool wordt gepubliceerd.

Aldus vastgesteld ter zitting van de Raad van 5 februari 1990 door mr.P.J.Boukema, voorzitter, mr.E.C.M.Jurgens, W.F.de Pagter, J.M.P.J.Verstegen en K.Wiese, leden, in tegenwoordigheid van mr.A.C.M.Karsten, secretaris.



van Van Naerssen niet is gereageerd. De laatste deelt mee dat hij nooit naar bewijsstukken omtrent de opleiding van klager heeft gevraagd omdat het niet tot een formele relatie is gekomen.

Volgens het slot van het artikel is de hoogleraar Brouwer naar aanleiding van vragen van betrokkene tot de ontdekking gekomen dat door zijn faculteit geen vrijstelling voor de propedeuse aan klager werd verleend.

"Rossen zou over twee weken afstuderen. Hoe moet dat nu? Brouwer: 'Ik sta geheel machteloos. Als iemand geen propedeuse heeft, kan ik die scriptie niet in behandeling nemen, daar valt niet eens meer over te praten.'"

#### De standpunten van partijen.

De bezwaren van klager tegen het artikel van betrokkene zijn de volgende.

1. Klager meent dat betrokkene geen behoorlijk onderzoek heeft gedaan naar zijn wetenschappelijke kwalificaties met als gevolg dat hij ten onrechte van bedrog wordt beschuldigd en dat ten onrechte de waarde van zijn wetenschappelijk onderzoek in twijfel wordt getrokken.
2. Betrokkene refereert aan de veronderstelde pedofiele aard van klager als middel tot verdachtmaking.
3. Betrokkene heeft ten onrechte geweigerd te zorgen voor plaatsing van een ingezonden brief van klager.
4. Anders dan in het artikel wordt vermeld heeft klager wel zelf met de politie in Oude Pekela gesproken.

Ter toelichting van het eerste bezwaar heeft klager erop gewezen dat in de drie door betrokkene gegeven voorbeelden hij zich niet zelf met de aangevallen titels heeft getooid. Het waren telkens derden die op grond van door klager verstrekte informatie over zijn in Australië behaalde

diploma's de volgens die derden gelijkwaardige Nederlandse titels of hoedanigheden vermeldde. Volgens klager was hijzelf onvoldoende op de hoogte van Nederlandse graden om te kunnen beoordelen of de vertaling van zijn buitenlandse kwalificaties naar Nederlandse titels correct was. Klager verwijst naar brieven van de media waaraan de drie voorbeelden werden ontleend, waarin deze gang van zaken wordt bevestigd.

Betrokkene heeft geantwoord dat het stuk vóór publicatie in een gesprek van ruim drie uur met klager is doorgenomen in bijzijn van de hoogleraar Brouwer. Klager had bezwaren tegen het stuk als geheel maar niet tegen de daarin voorkomende citaten van hemzelf en de diverse hoogleraren. Betrokkene meent dat haar stuk voor zichzelf spreekt nu de daarin vermelde feiten juist zijn. Wel acht betrokkene de kop boven het artikel ongenueanceerd. Zelf had zij een andere kop voorgesteld.

Wat betreft de contacten van klager met de politie in Oude Pekela, tegenover haar is door de politie ontkend dat er met klager zelf over de zaak Oude Pekela is gesproken.

#### Beoordeling van de klacht.

De bezwaren van klager betreffen in hoofdzaak dat hij in het artikel beschuldigd wordt van wetenschappelijke oplichterij en dat ten onrechte gerefereerd wordt aan de pedofiele aard van klager. De Raad meent dat het artikel met name vanwege de kop inderdaad de suggestie wekt van opzettelijke misleiding door klager ten aanzien van zijn wetenschappelijke statuus. Hoewel klager mogelijk zelf aanleiding heeft gegeven tot misverstanden omtrent zijn wetenschappelijk kwalificaties geven de feiten naar het oordeel van de Raad onvoldoende grond om aan te nemen dat klager de opzet tot misleiding heeft gehad. De veronderstelde pedofiele aard van klager heeft met deze kwestie niets te maken zodat vermelding daarvan in dit verband



Beslissing van de Raad voor de Journalistiek inzake de klacht van B.Rossen tegen Pauline Sinnema.

Bij brief van 12 juli 1989 met twee bijlagen heeft mr.J.C.van Zundert te Rotterdam namens Benjamin Rossen, destijds wonende te Krommenie (klager), een klacht ingediend tegen Pauline Sinnema (betrokkene). Deze heeft op de klacht gereageerd bij brief van 14 augustus 1989 met één bijlage.

De zaak is behandeld ter zitting van de Raad van 5 februari 1990. Partijen waren in persoon aanwezig. Klager werd bijgestaan door mr.F.H.Koers, advocaat te Amsterdam.

#### De feiten.

De Raad gaat op grond van de stukken en het verhandelde ter zitting uit van de volgende feiten.

Klager is één van de deskundigen die via de media hun opinie gaven over het onderzoek naar mogelijke ontucht met jonge kinderen op grote schaal in Oude Pekela.

In NRC Handelsblad van 4 februari 1988 wordt hij in een artikel over deze zaak aangeduid met de titel klinisch-psychooloog. In het op 30 oktober 1988 uitgezonden televisie programma "Kwesties van de VPRO wordt hij geïntroduceerd als biochemicus en psychooloog. In de in januari 1989 verschenen aflevering van het blad "Psychologie" wordt hij bij een artikel van zijn hand over de zaak Oude Pekela aangeduid als endocrinoloog en psychooloog.

In Het Parool van 26 januari 1989 is een artikel gepubliceerd van betrokkene onder de kop "HET BEDROG VAN EEN 'GELEERDE' PEDOFIEL".

Dit artikel opent met de volgende alinea.

"Er waart een deskundige door Nederland. Hij manifesteerde zich deze maand in een omslagartikel van het

maandblad Psychologie met een 'dossier Oude Pekela'. (... ) Als auteur werd vermeld: drs.Benjamin Rossen, psycholoog en endocrinoloog."

Het artikel bevat daarnaast de volgende passages.

"Rossens artikel is een samenvatting van een scriptie die hij heeft gemaakt. Hij is dus nog helemaal geen doctorandus? Onzin, zegt de geleerde. 'Ik heb een Australische graad in de psychologie en ik heb ook nog een paar jaar biologie en chemie en wiskunde gestudeerd. Maar dat wordt hier niet erkend dus studeer ik als het ware voor de derde keer af. Ik heb een vrijstelling vanwege mijn opleiding, ik hoef geen colleges te lopen en dit onderzoek geldt als mijn doctoraal.'

Scriptiebegeleider is prof.Marten Brouwer en inderdaad, dit is een 'vrij doctoraal'. Maar waarin is Rossen straks drs? 'In de politieke en sociaal culturele wetenschap-pen.' Maar hij noemt zich psycholoog. 'Dat kan niet,' zegt Brouwer, 'dat is een beschermde titel. (...)'"

"Maar Rossen had zich al eerder vorig jaar gemanifesteerd als deskundige. In NRC Handelsblad werd hij geciteerd als 'klinisch psycholoog' en bij het VPRO tv-programma Kwesties liet hij zich introduceren als psycholoog en biochemicus.

Dat is hij dus allemaal niet, dus misschien klopt zijn onderzoekje ook niet?"

Het artikel beschrijft vervolgens dat klager over de mogelijkheid van toelating tot een doctoralexamen eerder contacten had met de klinisch psycholoog Van Naerssen te Utrecht en later met de hoogleraar transseksualiteit aan de VU in Amsterdam, Gooren. De eerste deelt mee dat de papieren van klager niet aan de toelatingseisen voldeden zodat om nadere bewijsstukken werd gevraagd waarop volgens de woorden



## 82. SEKSUALITEIT

### JEUG & GEZONDHEID

#### PEDOFIELEN

Pedofielen zijn (meestal) mannen die zich aangetrokken voelen tot kinderen in de leeftijd van ± 6 tot 15 jaar. Pedofiele relaties groeien langzaam en bestaan uit "samen dingen doen". Seksualiteit komt naar voren in de vorm van strelen en masturberen. Tot een echte geslachts-gemeenschap komt het zelden.

Uit onderzoek is gebleken dat pedofiele contacten op zich geen schade voor de ontwikkeling van het kind opleveren mits de relatie door het kind zélf positief wordt ervaren. Dit wil echter niet zeggen dat pedofiele contacten gestimuleerd moeten worden. Bij een relatie tussen een kind en een volwassene is immers altijd sprake van machtsverschil, dat kan uitmonden in langzaam afdwingen van dingen bij het kind die het eigenlijk niet wil. En machtsverschil is geen goede basis voor leren omgaan met een seksuele relatie. Kinderen kunnen hun seksualiteit het beste leren kennen in de omgang met leeftijdsgenoten. De meeste pedofielen houden echt van kinderen en zullen het kind geen kwaad willen doen, dit in tegenstelling tot een "echte" kinderlokker.

#### WAT KUNT U DOEN?

1. Omdat de kans groot is dat een kind in zijn kinderleven te maken kan krijgen met pedofilie is het belangrijk dit onderwerp als onderdeel bij de lessen seksualiteit aan bod te laten komen. Licht de ouders op een ouderavond hierover in. Vertel hen waarom het belangrijk is.
2. Het is onnodig kinderen bang en wantrouwend te maken t.o.v. alle vrienden en volwassenen.
3. Kinderen zijn vaak erg opgewonden over "kinderlokkers" in de buurt van het schoolplein. Vaak worden kinderlokkers en pedofielen dan door elkaar gehaald. De realiteitszin van een kind laat het bij dergelijke "spannende" dingen nogal eens afweten. De fantasie en spanning rondom "de kinderlokker" worden dan een spel. Probeer daarom het onderwerp neutraal en zakelijk te bespreken, zodat het spanningsmoment niet wordt aangewakkerd. Over het algemeen is er in dergelijke situaties geen reden tot ongerustheid. Een "echte kinderlokker" gaat meestal zeer onopvallend te werk.
4. Wanneer het vermoeden bestaat dat er sterke dwang op een kind wordt uitgeoefend in een vermoedelijk pedofiel contact of het kind erg angstig is over een ontdekkings, dan is er reden om ouders te waarschuwen en eventueel hulp in te roepen.
5. Geef kinderen nooit verwijten of de schuld van een pedofiele relatie/contact. Het zal dit niet begrijpen en kan dan (onterecht!) schuldgevoel krijgen.

#### KINDERLOKKERS

Een pedofiele relatie onderscheidt zich zeer duidelijk van een kinderlokker. De pedofiel bouwt een relatie op met een kind, waarbij sprake is van positieve emotionele gevoelens voor het kind. Het contact is niet eenmalig en vaak is de pedofiel een bekende van familie/ buurt/ ouders.

Een kinderlokker daarentegen gaat een éénmalig contact aan met een voor hem onbekend kind waarbij het hoofddoel alléén het bevredigen van de eigen seksuele gevoelens is. De kinderlokker is daarbij seksueel zo geobsedeerd dat hij een gestoord, en soms ook crimineel, gedrag vertoont. De kinderlokker houdt géén rekening met het kind en is niet uit op wederzijds positief contact. Vaak opereert de kinderlokker vanuit afgelegen plaatsen of in het (half) donker.

#### WAT KUNT U DOEN?

1. Leer kinderen om nooit met wildvreemden mee te gaan. Ook al zijn er allerlei lekkernijen en leuke dingen door deze vreemden beloofd. Leer kinderen om altijd even tegen de ouders of school te zeggen waar ze heen gaan en met wie. Leg uit waarom kinderen beter niet (alleen) op eenzame plaatsen kunnen spelen en waarom ze voor het donker thuis moeten zijn. Probeer het onderwerp neutraal en zakelijk te brengen. Teveel angst aanpraten veroorzaakt een verlies van spontaniteit in contact met volwassenen, maar kan ook fantasie aanwakkeren en zo een spanningsmoment worden. Te weinig nadruk op het onderwerp kan het kind te veel te goeder trouw maken.
2. Kinderen kunnen behoorlijk overstuurd raken van een ongewenst seksueel contact met een vreemde volwassene. Probeer zélf rustig te blijven en een sfeer te creëren waarin het kind apart met u kan praten. Breng in ieder geval de ouders op de hoogte van het voorval.
3. Behandel ook het onderwerp Kinderlokkers in de lessen seksualiteit. Licht ouders hierover in en vertel hen waarom het belangrijk is.

#### Padvindders zoeken

#### sponsors VK 23

De padvinderij gaat op de commerciële toer. Om in 1995 de Wereld Jamboree te organiseren heeft Scouting Nederland vele miljoen gulden nodig en dus sponsors. Volgens het blad *Sponsoring* neemt de organisatie het binnenhalen van sponsors geheel in eigen hand, en kennelijk met succes.

De Wereld Jamboree wordt over vijf jaar gehouden op het terrein van het Flevohof. Er komen tegen de 30 duizend afgevaardigden uit meer dan 120 landen. Het evenement is qua omvang alleen maar te vergelijken met de Olympische Spelen.

Het ministerie van WVC, de provincie Flevoland en de gemeente Dronten staan garant voor een bedrag van 6,5 miljoen gulden. De Flevohof zelf investeert 5,5 miljoen. Meer dan de helft van de begroting moet door de deelnemers zelf worden opgebracht. Scouting Nederland zoekt sponsors voor een bedrag van 7,5 miljoen gulden, een som die voornamelijk is bedoeld om uitrusting en reiskosten voor jongeren uit de derde wereld te bekostigen.

Onderhandelingen worden gevoerd met enkele grote bedrijven zoals het olieconcern Q 8 en snoepfabrikant Rowntree Mackintosh. Computerconcern Nixdorf heeft reeds een intentieverklaring getekend. Als tegenprestatie kunnen de sponsors onder meer rekenen op publiciteit via de nationale en internationale padvindersblaadjes. Zo bereiken zij een miljoenenpubliek. Nederland heeft 125 duizend scouts. In de VS alleen al zijn het er vier miljoen.

"DE SCHREEUW VAN DE LEEUW"  
Zondag 29 april  
NEDERLAND 1 TV  
om 22.45 u.  
26/4/90. - E.D.M.

**HUMO :** Wat heeft je tot homo gemaakt?

**Paul de Leeuw :** « Mijn moeder. Moeders zijn verantwoordelijk voor homoseksuelen. Ik was drieëntwintig toen ik het mijn ouders vertelde... »

**HUMO :** Maar die wisten het al lang.

**Paul de Leeuw :** « Tuurlijk. Mijn moeder wist het al van toen ik drie was. Op dat gebied heb ik fantastische ouders. Mijn vader zei : "Als je maar niet om de maand met een nieuw vriendje komt aan-draven". »

wel, maar ik heb er niks aan. Het laat me koud. Op het moment zelf is het wel lekker, maar na de zaadlozing komt er zo'n walg over mij heen, zo van : *godverdomme*... Bij jongens heb ik dat óók wel, maar niet *altijd*. Sommigen vind ik zo leuk dat die walg geen kans krijgt. Tja... ik vind vrouwen heel aardig, maar (*lacht*) mannen zijn toch wel interessanter. »

**HUMO :** Heb je de sauna's en de bars afgedweild?

**Paul de Leeuw :** « Nee. Het neuken op zich... Twee konijnen die... Ik bedoel : mannen zijn er niet voor gemaakt om elkaar te neuken. Een man en een vrouw wél. Maar twee mannen passen gewoon niet in elkaar. Ik vind het pijn doen. En ik vind het ook afstotend om het te zien én om het mee te maken. Ik ben een knuffeldier, geen man van de harde porno. Ik vind het super-geil om een jongen te versieren,

maar dat *hard boiled*-gedoe hoeft voor mij niet. »

**HUMO :** Op welke jongens val je?

**Paul de Leeuw :** « Geen voorkeur. Als ik maar samen met ze kan lachen. En dat je het gevoel hebt : je betekent iets voor een ander. »

**HUMO :** Ervaar je je homo-zijn als iets vanzelfsprekends, iets om trots op te zijn?

**Paul de Leeuw :** « Ik loop niet op de barricades te schreeuwen dat ik homo ben. Maar 't is wel een deel van mijn bestaan. Ik denk dat er weinig mensen zijn die mij niet mogen omdat ik homoseksueel ben. Ik vind het ook leuk om er in mijn programma wat omheen te dollen : 't is een ziekte, zeg ik dan, 't is niet te genezen. » (*lacht*)

**HUMO :** Gezondheid.  
Wilfried Hendrickx.

(foto's : Kippel)

**HUMO :** Heb je ooit met een melsje gevreeën?

**Paul de Leeuw :** « Ja. Ik heb heel erg mooie vriendinnen gehad. Ik ben populair bij vrouwen. Maar het probleem is : ik kan geen kameraadschap met vrouwen ophouden. Ook geen seksuele relatie. Het gebeurt



ADONIS - NOUVELLES DE GAYONS  
N° 20, mai 1990

PAYS-BAS, HAUT-LE-CORPS I

Les Pays-Bas sont un petit pays dont les frontières datent de 1830, après sa séparation d'après la Belgique. Fort de 14 millions, il a certainement la densité de population la plus élevée d'Europe.

Ce pays étonne au premier abord par une diversité que l'on trouve dans sa structure administrative. C'est ainsi que sa capitale, la Haye, est une petite ville à l'ombre de la grande cité qu'est Amsterdam, tandis que l'évêque de la province correspondante réside à Haarlem. Il ne faut pas s'étonner alors si en Hollande il existe une tradition de tolérance qui frappe dès que l'on arrive à Amsterdam. Du moins, c'est ce que j'ai cru remarquer. Ainsi, je me suis demandé la signification de ces petits poteaux marqués chacun de trois X, XXX, que l'on trouve partout lorsque l'on circule à travers la ville. En France, l'X désigne aussi bien l'ingénieur issu de Polytechnique que les films pornos. Amsterdam, capitale du porno. C'est cela ! J'y étais, je n'en croyais pas mes yeux, c'est manifeste en toute la ville ! Comment peut-on prendre si facilement ses fantasmes pour la réalité ? Renseignements pris, je sus que ces poteaux avec ces XXX, n'étaient aucunement des billets dressés ornés de dessins érotiques comme on en voit en certains points d'Afrique ou ailleurs (il y en a des modèles au Musée de l'Homme à Paris), mais tout simplement le symbole de la ville d'Amsterdam depuis sa fondation, il y a maintenant plus de sept siècles. Symbole aussi de tolérance, pourquoi pas ?

Mais oui, ce pays de Hollande se distingue depuis longtemps par une tradition de tolérance qui lui donne un caractère fort particulier et en fait un carrefour d'activité et de pensée unique en Europe. Des exclus de tous les pays y ont toujours trouvé un havre de paix et une terre d'accueil. C'est ainsi que des juifs portugais, avec le célèbre Spinoza, se sont installés à Amsterdam et y ont laissé une très belle synagogue. Et puis, au moment de la Révocation de l'Edit de Nantes, des protestants français qui ont dû quitter notre patrie ont émigré en Hollande où subsistent une dizaine de paroisses d'expression française, constituées des descendants des ces familles venues il y a plus de trois cents ans.

Aux Pays-Bas, également ont pu s'affirmer plus tôt qu'ailleurs ceux qui conçoivent l'amour autrement que normalement convenu. En 1945, ont été fondées deux grandes associations importantes, le COC et le NVSH.

La première, le Centre de Culture et de Récréation (COC, en Hollandais), avec dénomination relativement vague, car le mot homosexuel faisait encore peur (adresse : COC, Rozenstraat, 8, 1016 NX Amsterdam). Le COC compte aujourd'hui environ sept mille membres, homosexuels et lesbiennes, réparties dans des dizaines de groupes à travers tout le pays. De nombreuses personnalités, même hétérosexuels, y

adhèrent sans la moindre réserve par solidarité. Dès 1951, le COC s'est engagé dans la lutte politique très ferme aussi pour la réforme des lois à l'intérieur de leur pays qu'à l'étranger. C'est ainsi que l'âge du consentement aux activités sexuelles est passé de vingt et un à seize ans en 1971 et qu'en 1976, le COC a obtenu l'approbation royale et a été reconnu d'utilité publique, ce qui lui permet de recevoir une importante subvention. Une douzaine de personnes sont employées à plein temps dans ses bureaux d'Amsterdam.

La seconde association est la société néerlandaise pour la Réforme Sexuelle (NVSH en Hollandais), moins politique celle-ci et qui s'intéresse plus directement à l'aide aux personnes ayant des problèmes sexuels (adresse : NVSH, Blauwburgwal, 7-9, Amsterdam). Le NVSH a complété jusqu'à quatre cent mille membres à l'époque où l'avortement et la contraception n'avaient pas encore été réglés de façon légale. Aujourd'hui ce nombre est aux environs de quarante mille membres toujours intéressés à un combat pour la reconnaissance sociale de l'homosexualité. Son nouveau président est le pédophile militant Martin Maassen. Dans ces associations, tout ce qui touche au sexe et aux pratiques sexuelles est largement discuté. Chacune est quelque peu spécialisée, la lutte expresse

revenant davantage au COC. Les deux associations sont partagées en ce qui concerne les Jack Off parties qui sont assez mal acceptées par le COC à cause de sa tendance plus politique et par ailleurs assez moralisante, à l'inverse du NVSH plus orienté vers l'aide sexuelle aux individus. Cependant, les deux associations vivent en bonne entente et harmonie et collaborent parfois dans des actions précises.

J'ai moi-même eu l'occasion d'effectuer un singe en sexologie au NVSH et j'ai été fortement impressionné par la franchise avec laquelle tous les aspects du sexe y sont abordés sans la moindre gêne. On y trouve des groupes pour les sodomites, les travestis et transsexuels, on y organise des soirées pour

couples hétéros pratiquant les échanges et cela parfois avec soixante quinze participants. Il y a également des réunions pour les handicapés physiques et même mentaux dont ordinairement on soupçonne mal l'ampleur de leurs problèmes sexuels. C'est d'ailleurs dans un de ces groupes que fut mis au point un appareil permettant de se masturber avec la bouche ! qui dit mieux ?

Depuis 1945, dans la foulée de ces deux importantes associations, un bon nombre d'autres associations ont vu le jour et s'occupent au x Pays-Bas des divers aspects du sexe d'une manière non commerciale. De plus en plus, en ce pays, le sexe est considéré comme droit au bonheur qui doit être accessible à tout le monde. C'est ainsi que beaucoup de Hollandais ne font plus cas du sexe et admettent volontiers que leurs enfants, leurs voisins et mais aient une vie sexuelle active.

Il n'en fut pas toujours ainsi, il faut bien le reconnaître. En 1958, le célèbre docteur Frits Bernard, par exemple, a dû écrire son livre COSTA BRAVA sous le pseudonyme de Servatius et eut de grandes difficultés, non pas pour trouver un éditeur, il fit une auto édition, mais simplement un imprimeur ! Depuis, ce livre a été publié en plusieurs éditions hollandaises sous le nom de l'auteur et traduit en plusieurs langues. Récemment, en 1988, les Editions lumière & Justice (32, rue berzélius, 75017 Paris. Tél. (1) 42.26.70.48) en ont publié une excellente traduction française de la plume de Michel Ericod et de Maurice Bolland, qui était attendue depuis longtemps.

Aux Pays-Bas, il s'est donc fait un sérieux progrès durant ces dernières années. C'est ainsi que j'ai rencontré à Amsterdam de nombreuses situations inimaginables en France. Par exemple, les nombreux prêtres catholiques mariés, ou encore l'engagement militant pour les homosexuels de la part de pasteurs et même de prêtres catholiques. Le plus est sans doute le Révérend Père Jan van Kilsdonk, jésuite hollandais, aumônier des deux

Universités d'Amsterdam, qui n'est pas homosexuel mais qui reconnaît cette forme de sexualité et s'en est fait le défenseur. Il est président depuis quatre ans déjà du Centre du Christ Libérateur à Paris, dont le trésorier est un hollandais, le professeur Louis Gooren qui a obtenu l'an passé la première chaire au monde en transsexualité dans une université, une de celles d'Amsterdam, l'Université Libre Protestante III. Ce professeur gooren a écrit la préface du livre LA QUESTION TRANSEXUELLE, paru en 1986, également aux Editions lumière & Justice.

Il ne faut pas s'étonner si je garde toujours une nostalgie d'Amsterdam. Je vous propose un itinéraire dans la ville, de bille en bille ! d'XXX en XXX ! pour l'exaltation de vos fantasmes. Allez déjà voir près de la gare, en arrivant donc, sur le Damrak, le Musée du Sexe. Il y a de quoi vous tournebouler la tête, et aussi une mine d'informations intéressantes, ce qu'il faut pour vous donner des idées si vous êtes à court d'imagination au fond de votre pantalon.

Cherchez ensuite au cœur de la ville, à deux pas d'une des plus belles églises protestantes d'Amsterdam et non loin de la maison d'Anne Frank, le Monument Homosexuel érigé le 5 septembre 1987 en mémoire des homosexuels victimes du nazisme. Il s'agit de trois triangles roses dont la pointe extrême se jette comme un escabeau sur le canal proche. On peut passer sur ce monument sans s'en rendre compte. Il faut vraiment savoir où il se trouve

pour le reconnaître. Sans doute les passants à cet endroit peuvent-ils guider votre recherche, sont-ils homosexuels et lesbiennes ? A première vue ce n'est pas évident, mais entre gens du même pôle, on se flaire n'est-ce pas ! Ce monument a pu être érigé (pour ne pas dire son érection, quel mot pour nous qui sommes sensibles à la chose !!), donc ce monument a été possible grâce à l'action militante d'une association, les dons de milliers de personnes et une subvention officielle.

Pour le trouver, à pied, parlez du Dam, ou par le tram, prenez le 17 à la gare et descendez à l'arrêt Westerkerk (Eglise de l'Oest).

A Amsterdam, en ce qui concerne le sexe, on peut trouver tout ou, pour ne pas exagérer quand même, à peu près tout, mais à deux niveaux : commercial, dans les sex-shops autour de la gare surtout ; non commercial, dans les très nombreuses associations sans but lucratif, souvent subventionnées par les Pouvoirs publics ou les Eglises protestantes. On dénombre pas moins de deux cents associations différentes qui ont pris le sexe en main !! On obtient facilement sur place la liste des adresses.

Il existe également une association pour l'aide aux gais du monde entier désirant venir aux Pays-Bas pour un séjour plus ou moins long d'information et connaître la vie en ce pays. A ceux-là on assure le logement chez l'habitant. S'adresser à Gay Interhome Services, Keizersgracht, 33, 1015 CD Amsterdam. Tél. (20) 25 00 71

Sans recourir à cette association, si vous cherchez un bon hôtel, agréable et bien gai, au centre de la ville, et où l'on parle français, allez à l'Hôtel TABU, dirigé par les anciens tenanciers du Bar Amsterdam à Lyon en France. Vous pourrez vous recommander de la revue ADONIS, et du Pasteur Doucé sans problème. Adresse : Marnixstraat, 386, 1017 PL Amsterdam. Tél. (20) 22 75 11. par le tram, ligne 1 ou 2, descendre à Leidse Plein.

Si vous cherchez de bonnes lectures, il y a à Amsterdam deux librairies homosexuelles qui méritent une visite :

VROUJIK, Palaisstraat, 35, 1012 RB Amsterdam.

INTERMALE, Spuistraat 251, VR Amsterdam. Dans ces librairies, on peut également obtenir de nombreuses informations et avoir de faciles contacts personnels. On y parle toujours en plus du Néerlandais, au moins l'Anglais et l'Allemand, parfois même le Français et l'Espagnol. On y trouve des livres en

langues étrangères.

Il existe aussi une maison d'édition hollandaise spécialisée dans la traduction en néerlandais de livres français homosexuels. C'est WOELRAT, Singel Amsterdam.

Enfin, c'est au x Pays-Bas qu'est publié régulièrement le plus grand journal homosexuel en Europe : DE GAY KRANT, que l'on peut se procurer dans tous les kiosques à journaux. Son adresse : P.O. Box 161, NL 5680 AD Best, Pays-Bas.

Et si le côté intellectuel ne vous tente pas, si ce n'est pas la tête qui vous tourmente, mais que vous désireriez encapuchonner pour la bonne bouche, si j'ose dire, l'organe de vos délices, alors, pour faire des emplettes très hollandaises, bien sûr, n'oubliez pas la Condammerie Het Gulden Vlies (Capoterie de la Taison d'Or. Oh que c'est joli, votre taison en sera flattée !!), Warmoesstraat, 141. Tél (20) 27 41 74. C'est le premier magasin en Europe spécialisé dans les préservatifs, de tous formats, toutes couleurs, pour tous les goûts. N'en doutez pas, vous trouverez ce qui s'harmonisera le mieux à votre flèche infime ! Et bien entendu, il y a aussi les lubrifiants appropriés pour faciliter au maximum la marche du piston dans la machine !

Pour terminer, à titre documentaire, je signale que le Consulat français, ainsi que le Centre culturel Descartes, se trouve Vijelgracht. Il y a un restaurant français très agréable à l'intérieur et ouvert au public.

Maintenez haut l'étendard de la liberté sexuelle. D'ailleurs, la devise des Pays-Bas n'est-elle pas, et en français encore : JE MAINTIENDRAI !

Pasteur Joseph DOUCÉ  
Psychologue - sexologue



**Thailand, zacht als zijde, buigzaam als bamboe**

door Sjon Hauser  
206 blz., Nijgh & Van Ditmar 1990,  
f 34,90  
ISBN 90 236 6502 3

Hans Moll NRC 28

T ijdelijk in Nederland voor de behandeling van een dikke darmzweer "Nee, ze hebben geen tropische parasieten gevonden," zit Sjon Hauser achter een kopje thee. Een colitis die tot zijn niet geringe spijt betekent geen chilies eten. Een kleine tegenslag voor iemand die zich de geneugten van het leven in de tropen graag mag laten aanleunen.

Terwijl het theezakje het hete water kleurt beschrijft Sjon de kater van de 'farang-resident', de westerse ingezetene die zich in vrijwillige ballingschap heeft teruggetrokken. Berucht is het Singha bier waar volgens Hauser onbekende doch toxische toevoegingen voor even ernstige als legendarische bijverschijnselen zorgen. Een beroepsrisico voor de 'farang' want de foreign residents raken nog al vaak aan de drank door de eenzaamheid.

Van oorsprong bioloog/neurofysioloog - "slaaponderzoek en onderzoek naar geurssystemen, maar dat was toch teveel 'konijnen martelen'" - heeft Sjon Hauser (37) zich ontwikkeld tot nononsense reporter van het Thaise leven. In 23 levendi-

## Sjon Hauser:

ge hoofdstukken is hij te vinden in gekkenhuizen, gay-bars, op Aids congressen, bij toeristen trekpleisters, heiligdommen, in hoerenbuurten en nog veel meer uitzonderlijke lokaties. Kritisch, zonder neerbui-gend te worden, beschrijft hij aller-

# 'MET EEN THAI MOET JE NIET OVER SARTRE LULLEN'

lei vormen van bijgeloof, modieus boeddhisme en nationalistische geschiedvervalsing. Ook persoonlijke ervaringen zoals een ontmoeting met struikrovers, en de larmoyante leu-gens van een minnaar - over zijn sek-suele voorkeur laat hij geen misver-

stand bestaan - vinden in Thailand hun plaats.

Op sociaal bevlogen reizigers heeft hij het niet zo begrepen, tijdens het gesprek omschrijft hij ze als 'debiele-n die zich helemaal met de Derde Wereld vereenzelvigen, [...] die geilen op arm en primitief'.

"Men mag graag schrijven dat Thai-land zo'n zielig land is dat uitgebuit wordt. Het zijn in dat soort teksten ook altijd de westerse mannen die de kwaaië hoerenlopers zijn, terwijl het juist Thaise mannen zijn die dat doen. En het heet ook altijd dat Thailand flink door het westen wordt uitgebuit, maar de lokale bourgeoisie is veel erger. Calvinisten houden daar wel van om de schuld bij ons te zoeken. Maar de redacties van de Nederlandse bladen waarvoor ik schrijf geven me alle ruimte om dit soort gangbare menin-gen te relativiseren."

*Wat vond je van Ian Buruma's op-merkingen in Gods dust over het sekstoerisme? Buruma heeft het over: 'the playground for the world's frustrated men'.*

"Sekstoeristen voor frustraten uit

maken vind ik absurd. Er zit een hoop tuig bij, maar dat is een totaal verkeerd totaalbeeld. Het is een heel geschakeerd publiek. Als jij drie we-ken in Thailand bent ga je ook naar de hoeren. Of je moet het feit definiëren dat iemand die seksueel in zijn eigen land niet aan zijn trekken komt gefrustreerd is, maar dan loopt heel Nederland vol met frustraten. Valt me tegen van Buruma, een beetje calvinistisch."

*En wat Buruma zegt over de moei-lijkheid Thai's te doorgronden?*

"De Thai's proberen altijd een mas-ker op te houden, uiterlijkheden zijn troef. Het is heel moeilijk om tot de innerlijke wereld van de Thai te ko-men. Als hij die überhaupt heeft. Als je met iemand aan de praat raakt, bij voorbeeld in de trein, dan blijkt die wereld vaak uit een stelletje ingebakken kasteelromanachtige clichés te bestaan." Veel last heeft hij daar niet van omdat naar zijn zeggen "de Thai's niet zo opdringe-rijg zijn als bijvoorbeeld de Javanen. Die stellen zeven standaard vragen en dan draaien ze zich om en lopen weg."



FOTO MAURICE BOYER

NRC HANDELSBLAD

← Jij of niks: N 1, 21.57

## 'Kinderprostitutie is alles wat de Filippijnen kunnen bieden'

H et probleem van de kinderprostitutie op de Filippijnen is onoplosbaar", zegt programmamaker Fred Kwint kortweg. Samen met Alma de Vries wil hij vanavond een beeld ophangen van de omvang van het probleem, maar evengoed de onmogelijkheid - en onwil - van de regering hier een einde aan te maken. Net als elk ander ontwikkelingsland kennen de Filippijnen een trek naar de grote steden. Manilla telt zo naar schatting 70.000 straatkinderen waarvan er 20.000 van de prostitutie leven. "Voor hen bestaat er geen andere mogelijkheid", zegt Fred Kwint. "Een ongeschoold arbeider verdient maandelijks een duizend frank. Daar kan je niet van leven. Er resten slechts twee uitwegen: de misdaad of de prostitutie. En meer kan het land toeristisch niet bieden. Ginds sprak ik een man die een reis boekte bij een reisbureau, kinderen en prostituées op voorhand inbegrepen."

Door de wijdverspreide corruptie bij de politie ontstaat een vorm van

wetteloosheid in het land, die niet alleen de prostitutie in haar bestaan verlengt, maar die ook voor extreme uitwassen zorgt. Zegt Kwint: "De politie doet niets aan de situatie. Integendeel, veel politie-mensen zijn direkt betrokken bij de prostitutie. In afspraak met de prostitué(e)s chanteren ze de buitenlanders, en verde-len achteraf de buit. Of er is het geval van een Oostenrijkse arts die, na zijn arrestatie wegens kinder- verkrachting, in de gevangenis nog regelmatig 'voorzien' werd van kinderen. In de reportage zit ook een gesprek tussen een Amerikaanse undercoveragent en een pedo- fiele waarin afgesproken wordt dat het geleverde kind na de mishandeling vermoord mag worden. "Officieel zijn de autori- teiten tegen kinderprosti- tutie maar diezelfde auto- riteiten dreigen nu de Ier- se priester Father Shay Cullen, die zich inzet voor de opvang van de straatkinderen, het land uit te zetten. Deels omdat hij oproept tot een optre- den tegen de Amerikaan- se basis in het land. Het

zijn die Amerikaanse sol- daten die jongens en meisjes uit Hong Kong naar de Filippijnen escorteren. Slotsom is dat er geen oplossing bestaat voor het prostitutiepro- bleem buiten er publiciteit aan te geven."

Drie weken geleden moest de reportage anders wel het veld ruimen op bevel van de EO-lei- ding. Het aanvangsuur was te vroeg, op een tijdstip dat jongere kijkers nog voor televisie zitten. "Inhoudelijk is de repor- tage nu voor deutzend- ding vanavond niet ver- anderd", zegt Kwint nadrukkelijk, maar hij geeft ruitertijk toe dat hij be- paalde passages op voor- hand weerde. Om kijkers met minder oprechte in- tenties zoveel mogelijk de pas af te snijden. "Dat is het grote dilemma waar we voor stonden. Onze beslissing was de reporta- ge wel uit te zenden, maar haar qua beeldma- teriaal zeer terughoudend te houden. De seksueel getinte verhalen hebben we bewust achterover ge- houden. Maar niettemin zal de reportage nog hard aankomen." (PvA)

*Wat vind je positieve punten van de Thai's?*

"Hetzelfde eigenlijk. Die houding van zand erover spreekt me wel aan. Dat eeuwige gezeur in Nederland over relaties, om dat allemaal te doorgronden. Soms is het wel goed om problemen niet op te lossen, maar om ze met een glimlach voor- bij te laten trekken. Hoewel," voegt hij daar peinzend aan toe. "soms kan die houding natuurlijk ook funest zijn. 'no problem, no problem' roepen terwijl er echt hout gehakt moet worden." In zijn boek komt die hou- ding van net doen of er niets aan de hand is het schrijnendst tot uiting bij de onderwerpen ontbossing en Aids.

"Tot bijna een jaar geleden heeft Thailand niets gedaan aan preventie- ve maatregelen tegen Aids. Er kwamen zogenaamd geen homoseksuelen voor in Thailand. De situatie heette onder controle te zijn, maar er werd gewoon niets gedaan. De ideefixe was dat een campagne tegen Aids de toeristen weg zou houden. En tot op de dag van vandaag gebruiken prosti- tuées geen condooms. In dat hoofd- stuk over Aids kan je lezen dat die neiging om overal maskara op te smeren niet altijd werkt."

Het verblijf in een zo 'vreemde' cul- tuur als de Thaise leidt onvermijde- lijk tot vlagen van melancholie en eenzaamheid. Tot andere 'ex-pats', Engelsen, Australiërs en Amerika- nen voelt hij zich nauwelijks aange- trokken. Slechts met één andere Ne-

derlander onderhoudt hij vriend- schappelijke betrekkingen.

Sjon Hauser: "De Nederlandse taal is me toch zeer dierbaar, de Neder- landse mentaliteit. Het lichte intel- lectualistische toontje. Met een Thai kan je niet over Sartre lullen. Maar dat wil niet zeggen dat ik teleurge- steld in Thailand ben. Die hoerige glimlach van de Thais blijft leuk." Aan tafel passeren talloze onderwer- pen de revue die niet in het boek staan. Zoals over de vrouwenhande- laar die hij geïnterviewd heeft. "De onbevangenheid waarmee vrouwen- handelaren voor de camera precies vertellen wat ze doen. Ze voelen zich nergens schuldig aan, ze gelo- ven niet dat het veel kwaad kan."

*Als je zoveel hebt weggelaten, is dit dan wel het boek geworden dat je had willen schrijven?*

"Nee, er stond me in eerste instantie meer iets voor ogen als *A Japanese mirror* van Ian Buruma. Sociolo- gisch getinte essays met veel voetno- ten. Die gewichtige voetnoten zijn er gelukkig wel in gebleven, maar op aandringen van de uitgever is de nadruk veel meer op het reisverhaal komen te liggen. Dus ik heb onge- veer de helft van de inhoud opgeof- ferd aan bustochtjes, donkere wol- ken die voorbij trekken en dat soort dingen."

*Doe je jezelf dan niet tekort?*

Hauser met een brede grijns: "Ik doe me al tien jaar geweld aan." ■

VORMGEVING JEANNETTE VAN BOMMEL EN KARIN MATHIJSEN GERST



Tentoonstelling markeert jubileum van veelgelezen kinderboek

# 125 jaar Wonderland

NRC 11

Het tafereel had uit *Alice in Wonderland* afkomstig kunnen zijn. In een hoek van het statige gewelf van de Pieterskerk in Leiden openden vrijdag 6 april om 17 uur dr. C. Reedijk en Alfred Kossmann, de vertaler van de Nederlandse standaardversie van het meesterwerk voor jong en oud, de tentoonstelling *125 x Alice*. De antiquaar Casper Schuckink Kool van het antiquariaat Snark uit Nieuw-Beerta heeft 125 specimina van zijn ruim 1.000 stuks omvattende Alice-collectie (en omvangrijkere Alice-collecties zullen er waarschijnlijk niet veel zijn) zorgvuldig geselecteerd voor een tentoonstelling die de antiquarische Boekendriedaagse van de Bond van Handelaars in Oude Boeken in de kerk opluisterde. Want dit jaar is het 125 jaar geleden dat *Alice in Wonderland* verscheen en het eerste exemplaar aan Alice Liddell, die voor Alice model stond, ter hand werd gesteld.

Reedijk, tot voor kort directeur van de Koninklijke Bibliotheek, heeft zich schrap gezet op grafsteen 38, waaronder Pieter van der Meersch van Hoorx, boekverkooper tot Leyden, in 1710 werd begraven. Hij draagt met luide stem de 'Wauwelwok' voor, een prachtige vertaling van de 'Jabberwocky' uit deel 2 van *Through the Looking-Glass*, verschenen in 1871.

't Wier bradig, en de spiramants  
Bedroorden slendig in het zwiets.  
Hoe klarm waren de ooeifants,  
Bij 't blufen der beriets.



Alice, getekend door Rene Cloke

Tegen de kracht waarmee het vers wordt gezegd kan weinig op en spoedig verzamelt zich een kring voor de tentoonstelling. In het gezelschap enige zeer wel opgevoede, charmante, intelligente en vrolijke meisjes waarmee Lewis Carroll, pseudoniem van Charles Lutwidge Dodgson, schrijver van de Alice-boeken, wiskundige en geestelijke, graag had kennism gemaakt. Hoewel daarvoor waren deze studenten of middelbare scholieren misschien wel weer net iets te oud. Zeer welopgevoed, charmant, intelligent en vrolijk waren zeker de meisjes Liddell, Lorina Charlotte (13), Alice Pleasance (10) en Edith (8), met wie de vrienden Dodgson en Duckworth op de gedenkwaardige middag van vrijdag, 4 juli 1862, uit varen waren gegaan op het riviertje de Isis bij Oxford. Dodgson roeit en zit vooraan. Over de schouder van Duckworth, met de rug naar hem toe, vertelt hij het

zoveelste verhaal dat hij graag aan kleine meisjes vertelt. Alice Pleasance zit achterin en stuurt. Het verhaal is voornamelijk voor haar bestemd.

Alice vraagt die avond nog (volgens Duckworth), of anders de volgende dag (als we haar zoon Caryl Hargreaves moeten geloven) aan Carroll om het verhaal voor haar op te schrijven. Dit alles blijkt uit een bijzonder omvangrijke secundaire Alice-literatuur. Alle betrokkenen herinneren zich deze 4de juli als een stralende dag. Helaas, Helmut Gernsheim, de historicus van de Victoriaanse fotografie en bezorger van het boek *Lewis Carroll, Photographer*, heeft uitgevonden dat deze 4de juli bewolkt en nat was. De secundaire Alice-literatuur is inderdaad onuitputtelijk.

Carroll zegt er zelf in zijn dagboek over dat hij de Liddells op 5 juli 1862 op het station van Oxford ontmoet, maar apart naar Londen reist, naar de Wereldtentoonstelling. Zou Alice op het Perron om haar boek hebben gevraagd? In de trein maakt Carroll een schets voor het boek. Begin 1863 is het eerste manuscript klaar. Carroll schrijft het in drukletters over en voorziet het eigenhandig van plaatjes. Dit tweede manuscript krijgt Alice op 24 november 1864 cadeau: het eerste manuscript is verloren gegaan. Een facsimile van het tweede manuscript wordt in 1886 voor het eerst uitgegeven. Intussen heeft Carroll deze oerversie van 'Alice' (bekend als *Alice's Adventures Under Ground*) belangrijk uitgebreid en in 1865 verschijnt, bij MacMillan, *Alice in Wonderland*, op 4 juli, 'Alice-day'. In 1871 volgde *Through the Looking-Glass, and What Alice Found There*. Carroll voegt er later (1890) nog een *Nursery-Alice*, voor de allerkleinsten, aan toe.

Terug naar de tentoonstelling in de Pieterskerk van Schuckink Kool: men zou willen dat er een permanente opstelling voor was, zoals het Andersen-huisje in Odense in Denemarken. Er werd een menu van acht gangen opgediend: Over die vreemde man Lewis Carroll. Zijn wonderland. De illustratoren. De vertalingen — in praktisch elke taal die er bestaat inclusief het Fries, Latijn, Swahili en Pitjantjatjara (een Australische taal van de aboriginals). De Nederlandse versies (onder andere Matsier bij Van Goor; Reedijk/Kossmann bij Ad. Donker, dit najaar 12de druk). Satires en persiflages. Reclamegedoe. Varia als grammofonplaten, films en toneelstukken, zoals onlangs weer *Alice*, *Alice* bij het Zuidelijk Toneel. Liefhebbers van Alice worden op hun wenken bediend. Altijd en overal, want Alice is van altijd en overal.

PETER BULTHUIS



Alice, getekend door Lewis Carroll



Alice, getekend door Sir John Tenniel



Alice, getekend door Rie Cramer

## VK 7 Kinderen in de knel

In het Belgische dagblad *De Morgen* stond ruim een maand geleden een artikel over het sextoerisme op Sri Lanka, de Filipijnen en in Thailand. Zo'n artikel met officiële en onofficiële cijfers, en een interview met een deskundige die de landen heeft bezocht en een studie over het onderwerp heeft gemaakt. „De vrees voor Aids heeft binnen de branche van het sextoerisme de vraag naar steeds jongere kinderen de hoogte in gejaagd. Vooral de prille maagden en de kleine jongetjes blijken in te zijn.” Onder prille maagden verstaat men meisjes tussen de vijf en tien jaar, de jongens zijn acht à negen jaar oud. Het overgrote deel van de klanten bestaat uit intellectuelen. Ze worden aangemoedigd door bladen als *Thai Lolita's* waarin onder meer foto's staan van kleine meisjes nadat ze net zijn verkracht. De benen gespreid, het bloed loopt nog uit de vagina. Aan de vraag wordt gretig voldaan, ook al omdat de economische situatie van de betreffende landen bij het toerisme is gebaat, sterker nog, men kan niet meer zonder en bedrijft dus een agressieve wervingscampagne. De kinderen komen meestal in de prostitutie terecht door armoede: loze beloften op een beter leven, of hulpeloze dan wel gewetenloze ouders leveren hen uit aan het groeiend aantal „kindervrienden”. Een vertegenwoordiger van de Amsterdamse pedofielenvereniging *Martijn* gaf als commentaar: „Ik geloof niet dat je van echte prostitutie mag spreken, zoals men dat hier kent. Men kiest ginder een jong vriendje met wie men dan een week optrekt.”

Ach, Nederland, waar de belangrijkste binnenlandse gespreksonderwerpen het weer, de maximum-snelheid en een honderd jaar geleden overleden schilder betreffen. Ondertussen zwerven er in Brazilië, om maar eens een ander deel van de wereld te noemen, twintig miljoen straatkinderen rond. Ze bedelen, prostitueren zich, graven in afval om iets eetbaars te vinden, worden door hun ouders verminkt, verhuurd en verkocht. Drie filmmakers stootten vier jaar geleden in de stad Manaus op een jeugdbende. Met hulp van twee missionarissen onderzochten ze leven en dood van de benedelden en maakten er een vierdelige film over. De spelers zijn authentiek, de film is afwisselend documentair en gedramatiseerd. Hoofdrolspeeler is Johnny, de „geluksvogel”, zo genoemd omdat hij de meest vreselijke situaties overleefd en de moed niet laat zakken. Als dertienjarige heeft hij evenveel meegemaakt als bij ons een oude man die twee wereldoorlogen achter zich heeft: hij kent de slechtheid van de mensen, weet wat het is om iedere dag te worden bedreigd, ziet om zich heen doden vallen, maar kent ook een paar volwassenen die bereid zijn hem en zijn lotgenoten te helpen. De filmmakers zijn overal doorgedrongen. Van de jeugdgevangenis tot de onderwereld. Het tragische van hun film is dat het een spannend verhaal is, zo'n verhaal dat met een Oscar zou kunnen worden bekroond, omdat het zo opwindend en hartverscheurend is, en zo goed „gespeeld”. Kinderen die vanaf hun zesde jaar in bendes zitten, die

ongeschreven wetten kennen en iedere dag in levensgevaar verkeren. Die door volwassenen worden gedwongen om drugs te vervoeren, waarbij ze soms worden neergeschoten, zoals de kleine Carlinhos, die te veel weet en koelbloedig wordt afgemaakt. Johnny wordt mishandeld, opgesloten en door een toeval bevrijd. De kinderen proberen een nieuw leven te beginnen, met een eigen huis, dat bij het inwijdingsfeest door de grondbezitter met de grond gelijk wordt gemaakt. Achtervolgd door de mafia vluchten ze naar een kerk, waar een elfjarig vriendje van Johnny wordt doodgeschoten. In de jungle vinden ze uiteindelijk een plaats om te leven. Ze verbouwen producten die ze op de markt kunnen verkopen. Aan het einde van de film zegt Johnny: „We blijven hier in Brazilië. Dat is ons

lot. Maar wij bouwen ons dorp in de jungle — met een echte straat. Het belangrijkste is de straat, van het huis naar de markt, van de ene mens naar de andere. Maar het lukt ons ook, dat weet ik zeker. Omdat ik, Johnny, de geluksvogel, onder een gelukkig gesternte geboren ben.” Een verhaal als een tearjerker. Zo'n verhaal dat soms wordt verzonden door goedbetaalde en goedbedoelende scenarioschrijvers. Maar dit verhaal is waar. In de meeste gevallen loopt het niet zo goed af. En worden de kinderen geestelijk en lichamelijk zo verminkt dat zelfs drie Hongaarse filmmakers die sinds 1980 in de Bondsrepubliek wonen er geen heil meer in zien. INEKE VAN DEN BERGEN  
Johnny, der Gluckspitz: op Duitsland 2, 13 april 14.20 uur; 14 april, 16.15 uur; 15 april, 13.30 uur en 16 april 13.45 uur.



## Astère Michel Dhondts romantische kwellingen van vlees en geest

**REIS DOOR HET ATOOMTIJDPERK**  
Twee reisenovellen  
door Astère Michel Dhondt  
Uitgever De Bezige Bij, 156 p., f 29,50

WIM VOGEL

De twee reisenovellen die Astère Michel Dhondt in *Reis in het atoomtijdperk* bijeenbracht, vormen een tragisch tweeluik. De auteur reist naar het zuiden: in 1982 naar het gebied tussen Napels en Rome, in 1988 naar Languedoc in Zuid-Frankrijk. Ogenschijnlijk is er weinig verband tussen de twee tochten; er zit niet voor niets zes jaar tussen. Niettemin merk je al snel dat de talloze knaapjes die het verblijf van de verteller in Italië veraangamen veel minder spontaan over de bladzijden dartelen in het verslag van de tweede reis. Hun afwezigheid, die definitief wordt door de dood van twee toch al wat oudere knapen op de laatste pagina's, verbindt de novellen en is er de oorzaak van dat de ondertoon van de bundel ondanks de registrerende en zakelijke stijl er een is van heimwee en nutteloosheid.

Astère Michel Dhondt publiceerde zijn bekendste romans in de jaren zestig. *God in Vlaanderen* en *Zeven gevestigde knaapjes* waren grillige en fantastische constructies waarin hij zijn verlangen naar schoonheid en zuiverheid terugvond in even guitige als wrede knapen. Nu, ruim vijftig jaar later, weet de auteur dat al die blonde en malse lieverds, dat al die zachtmoedige engelen met hun verrukkelijke 'hammetjes', hun 'vlezige boogjes' voor hem nog steeds even bekoorlijk zijn 'als de appel in het aardse paradijs'. Toegeven aan die verleiding betekent echter nieuwe onrust, nieu-



Astère Michel Dhondt

we dreiging van buitenaf. En daar wenst hij verschoond van te blijven. Hoe die tegenstrijdige gevoelens gecombineerd en gesublimeerd kunnen worden, beschrijft Dhondt in zijn nieuwe bundel.

In 'Een beeldje van Venus', de eerste novelle, wordt de auteur op zijn reis naar Capri, naar het Sorrento-schiereiland en naar Rome gefascineerd door de schoonheid van het landschap die voortdurend verbonden wordt met de even onbevengene, even zuivere klassieke schoonheid van de jongens die hij steeds vluchtig ontmoet. De onderhuidse spanning die in de acht

fragmenten voelbaar is, wordt door die confrontatie versterkt. Wat doet de verteller met zijn begeerte naar schoonheid? Hoe lang kan hij leven met die staat van beleg waartoe hij zich door de samenleving voelt gedwongen? 'Net als de keizer was ik van mijn rijk afgesneden, van het tedere rijk van de jongetjes. Het werk dat ik had opgebouwd, was neergehaald. Mijn stad was in puin gelegd; alleen de citadel had nog stand gehouden. Ook de citadel was belegerd en in al mijn handelingen werd ik door de vijand geblokkeerd. Wat kon ik doen? Mij overgeven, of vluchten en naamloos verdwijnen in een vijandige gemeenschap? Nee, ik wilde mijzelf blijven. De citadel moest verdedigd worden.'

Wat hij verdedigt, is zijn identiteit, is het spoor van de schoonheid waarnaar hij heel zijn leven op zoek is geweest. En op de dag dat in Rome een ongetwijfeld mooi joods jongetje, slachtoffer van een laffe bomaanval, wordt begraven, accepteert ook de verteller dat hij er verstandig aan doet voort te leven in de 'koele en onthechte houding' die langzaam maar zeker toch al zijn levensstijl is geworden. De jongetjes blijven de dynamo van zijn bestaan, maar zijn verlangen naar hun schoonheid kan, uit eigen belang, maar beter gesublimeerd worden tot een vooral zintuiglijk genieten van cultuur en natuur.

Hoe rustgevend die nederlaag voor de verteller in de praktijk ook is, voor zijn literatuur lijkt zij mij fnuikend. Zijn tweede novelle is een knap en persoonlijk verslag van een trektocht door het oude en grimmige Languedoc en daarin bezoekt hij met name het woeste stroomgebied van de Tarn. Niet zonder betekenis begint de tocht in Nîmes, het Franse Rome waar de eerste reis eindigde, en de verteller besluit de

vakantie in wat voor hem de jeugdige hoofdstad van de streek is: Montpellier. Hij is gefascineerd door ruwe schoonheid, door Romaanse kerken en bruggen, door de rugheid van het landschap waaruit de mens zich steeds meer terug lijkt te trekken, door historische en geografische details. Alleen het dilemma, die romantische kwelling tussen de geest en het vlees, is genadeloos uit deze bijna honderd bladzijden lange novelle weggedrukt. Aan het einde van de reis blijkt Montpellier een gezellige, jeugdige maar uiteindelijk ongevaarlijke stad te zijn. *Reis in het atoomtijdperk* is daardoor een perfecte reisgids voor vakantiegangers die in dat deel van Frankrijk Romaanse cultuur en woeste natuur zoeken. Maar voor de literatuur is deze overwinning van Astère Michel Dhondt een nederlaag.

VN 28-4

## LAMBADA VERBODEN VOOR KINDEREN

door ANITA ZIJLSTRA

TEL 11-4

WILLEMSTAD (Curaçao), woensdag

Bij het horen van de eerste tonen van de wereldhit 'Lambada' kan de anders zo verlegen Suzy Carolus haar beentjes nauwelijks in bedwang houden. Getogen in een fleurig lambada-pakje danst de 8-jarige Antilliaanse onvermoeibaar op haar favoriete muziek. Helaas heeft Suzy slechts één keer de in Europa zo populaire videoclip van de popgroep Kaoma op de televisie kunnen zien!

Want net als in vele andere Latijnsamerikaanse landen is deze ook op Curaçao verboden door toedoen van veronturste ouders. „De manier waarop deze dans is gepresenteerd, past absoluut niet in onze cultuur,” vertelt Bruno Leonora, secretaris van Forsa Major, het overkoepelend orgaan van vijftig ouderorganisaties. „Het is grofweg ordinair en vulgair!”

Bruno Leonora kan zich dan ook vinden in het standpunt van aartsbisschop Penados del Barrio van Guatemala. Afgelopen week heeft de geestelijke een dringend beroep gedaan op de katholieke bevolking om niet naar de films 'Lambada' en 'Lambada, de verboden dans' te gaan. „De muziek is niet slecht,” geeft de monseigneur toe. „Maar deze wijze van dansen is niets anders dan een degeneratie in muzikale zin. De lambada is een seksuele sport die de jeugd aanzet tot de zonde.”

„Van mij mag iedereen de lambada dansen. Met of zonder kleren aan, kan mij het schelen. Maar dan wel thuis,” vindt Bruno Leonora, vader van twee opgroeiende kinderen. „Deze dans is zo aanstootgevend dat wij vinden dat de lambada niet publiekelijk mag worden vertoond. En laten we eerlijk zijn, het is niet eens een leuke videoclip. Die jongen en dat meisje worden gewoon misbruikt om iets aan te geven. De vader van het meisje is het niet eens met de danspartij en geeft

haar een enorme draai om haar oren. Dat kennen wij hier helemaal niet binnen onze cultuur.”

Maar het meest stuitend vindt Forsa Major toch wel de ritmische bewegingen. Bruno Leonora: „Zelf mag ik graag de lambada dansen. Het is namelijk een hele mooie, oude dans. Heerlijk om te dansen. Maar het heeft niets, maar dan ook niets van doen met die videoclip. Iedereen staat maar tegen elkaar aan te wrijven. Zelfs vrouwen!” zegt hij met enige afschuw in zijn stem. „Nee hoor. Op deze manier staat de lambada lijnrecht op onze normen en waarden.”

### Verontrusting

Daarom bracht Forsa Major, die zich bezighoudt met de morele opvoeding van kinderen, direct na de vertoning van de videoclip een communiqué uit, waarin zij haar verontrusting uitsprak en om een verbod van het filmpje vroeg. Ook Aruba, en Venezuela met mate, gaven onmiddellijk gehoor aan de oproep van Forsa Major.

„Natuurlijk! De invloed van televisie op het gedrag van kinderen wordt onderschat. Ze zijn nu eenmaal nieuwsgierig en in hun spontaniteit proberen ze van alles uit. En dat kun je ze niet kwalijk nemen. Daarom moet het een taak van de ouders zijn om hun kinderen te behoeden voor dergelijke uitspattingen.”

NRC CULT SUPPL. KINDER PAGINA 27-4

De man met de breedste rug, de man met de grootste piemel, de man die het hardste een wind kon laten en de man met de grootste balzak gingen gezamenlijk op avontuur. Ze waren de vier grootste kampioenen van hun land, maar ook onderling wilden ze altijd van elkaar winnen. Op een dag kwamen ze in een stad waar het stamhoofd hun onmiddellijk de beste vertrekken aanbood. Bundels koren werden uit de voorraadkamers aangedragen, want het mocht de kampioenen aan niets ontbreken. Maar de stad was zo overvol dat er nergens een plek was om het koren te dorsen. Toen zei de man met de breedste rug: „Lang leve het stamhoofd. Hier sta ik, met de breedste rug van het land. Gebruik mijn rug als dorsvloer.” De bundels koren werden op zijn rug uitgespreid, maar de



Illustratie Judith Ten Bosch, naar afbeeldingen uit het boek Afrikaanse rotskunst van Ernst en Anneliese Scherz

knechten hadden geen houten balk om het koren te dorsen en dus zei Piemel: „Lang leve het stamhoofd. Hier sta ik en het ontbreekt jullie aan een dorsvlegel. Geef mij de

ruimte en ik toon jullie de grootste stok om het koren te slaan.” En gebeurde het. Alleen, er was geen wind om het kaf van het koren te scheiden. De man die het

hardst winden kon laten, begreep het probleem en zei: „Lang leve het stamhoofd. Hier sta ik en ik zal een wind laten waaien die de schutblaadjes en hulzen van het koren zal doen verstuiven.” Hij liet zijn broek zakken en knetterde een wind die het kaf van het koren scheidde. Waar moest het koren nu worden opgeslagen? Geen zak was groot genoeg om het koren op te slaan. De man met de grootste balzak schraapte zijn keel en zei: „Lang leve het stamhoofd. Hier sta ik en niemand weet hoe het koren te bewaren. Hij opende zijn gulp en stopte alle korrels in zijn balzak. Iedereen was tevreden en de kampioenen leefden nog dagen in de stad, gesterkt en gevoed door het beste koren. Ieder had zijn talent ten volle benut, maar wie was nu de grootste kampioen?

ADRIAAN VAN DIS

## Honderden kinderen uit Sierra Leone verkocht als slaaf VK 17

LONDEN (AFP) — Honderden, zo niet duizenden kinderen uit Sierra Leone zijn als slaaf verkocht aan rijke families in Libanon, Groot-Brittannië en andere landen. Dit meldt het Britse dagblad *The Independent* maandag op basis van eigen onderzoek.

Libanese agenten in Freetown, de hoofdstad van Sierra Leone, werven de kinderen aan. De kinderen worden gewoonlijk op basis van een contract voor een periode van vijf jaar „gehuurd” van de ouders voor een bedrag van tussen de 16 en 160 dollar, plus de belofte dat het kind onderwijs ontvangt en een bedrag van vijf dollar per maand.

In het artikel wordt het voorbeeld genoemd van Windy Siema uit Sierra Leone. In 1986 werd zij op vijftienjarige leeftijd naar Libanon gestuurd, nadat haar vader een document had bekrachtigd door er een duimafdruk onder te zetten en een bedrag van honderd pond (ongeveer 350 gulden) had ontvangen.

Twee jaar later had de vader een brief van zijn dochter ontvangen, waarin zij hem vroeg meer geld te verlangen van de Libanese die haar had aangeworven. Zijn pogingen hiertoe liepen op niets uit en de vader heeft sindsdien niets meer van zijn dochter gehoord.

Wanneer de kinderen eenmaal op hun plaats van bestemming zijn, kunnen zij niet meer ontkomen en zijn ze gedwongen hun werkgever te gehoorzamen, aldus *The Independent*.

De krant vertelt ook het verhaal van Hawa, die als kind van negen naar Libanon werd gestuurd waar hij een paar jaar als dienstbode werkte voor een Libanese officier van politie. Daarna schonk de officier haar „als huwelijkscadeau” aan zijn zuster die het kind in 1985 meenam naar Londen. Daar leefde Hawa als dienstbode in het huis van de rijke familie, zonder contact met de buitenwereld en zonder geld. In 1987 lukte het haar te ontsnappen.



# Einde zonder wanhoop

VK 21

De drie dames vertellen smakelijk over hun verhoudingen met bekende persoonlijkheden. Christine Keeler deed het met Profumo, et cetera, Paula Parkinson deed het met zes Afrikaanse congresleden (en bijna met Dan Quayle) en Jessica Hahn deed het met televisie-evangelist Jim Bakker. Daar hebben ze alle drie voor moeten boeten. Met de vinger nagewezen tot het einde der dagen.

Christine blijft ernstig, Paula lacht veel en Jessica moet soms een beetje huilen. Ook op de gezichten van het publiek tekenen zich diverse emoties af. Men bekijkt de hoofdpersonen met onoverholend nieuwsgierigheid en verandert niet van uitdrukking als de camera op het gezicht gericht wordt.

Zo was het ook vorige week toen het over slechte kinderen van goede ouders ging, en de week daarvoor, toen misbruikte kinderen het onderwerp waren, en drie weken geleden, toen er gruwelverhalen verteld werden door mensen die in geval van nood tevergeefs het alarmnummer 911 hadden gebeld. Het publiek is nauwelijks te beïnvloeden door de gastheer, die toch duidelijk de toon zet: de mevrouw die altijd al dacht dat die drie vrouwen op het podium sletten waren, vindt dat aan het einde van de uitzending nog steeds, en de vrouw die instemt met de opmerking dat de mannen er bij sekschandalen meestal makkelijk van af komen, blijft ook bij haar mening. Soms is er ook een gemeenschappelijke emotie, zoals die keer waarbij een hulpverlener vertelde dat het jongst misbruikte kind dat hij kende twee weken oud was. Toen ging er een gemeenschappelijke kreet van afgrijzen door de zaal. Maar er wordt ook wel eensgezind gelachen als een van de gasten een kinderachtig bedgeheim van een beroemdheid onthult. Wat de presentator wel weet te bewerkstelligen, is een geladen sfeer. De vrouw die de alarmcentrale had gebeld nadat haar man ogenschijnlijk een hartaanval had gehad, krijgt de geregistreerde gesprekken tijdens de uitzending nog eens te horen. Het pijnlijke van de affaire was dat de ambulance pas na 45 minuten arriveerde. Te laat om de man nog te redden. „Dit wordt moeilijk voor u, houdt u vast,” zegt de presentator tegen de vrouw. Onder doodse stilte worden de diverse telefonische noodkreten om hulp, en de vrij koele reactie aan de andere kant van de lijn, ten gehore gebracht. Presentator: „Ik ben niet zo vaak sprakeloos, maar dit...” Vrouw, met vertrokken gezicht: „Ik krijg ze nog wel.” Vaste regel is dat de uitzendingen nooit met hulpeloosheid, „we zijn er deze keer weer niet

worden dat in de toekomst te voorkomen. De kindermisbruikbestrijders dankt hij uit naam van de gemeenschap, hij wenst hen veel sterkte. Ook de ouders die hun kinderen altijd goed meenden op te voeden, maar toch een soort monsters hebben voortgebracht die voor hun lol het slechte pad op gingen, wenst hij alle moed van de wereld. En de drie vrouwen die met bekende heren naar bed gingen gunt hij nog een lang en gelukkig leven. Hij schakelt daarbij de 15-jarige zoon van Christine Keeler in, die, nadat iemand uit het publiek de vrouwen voor snollen heeft uitgemaakt, verklaart dat hij zowel voor zijn moeder als voor de andere vrouwen grote bewondering heeft. Het einde zonder wanhoop, verliezen en winnen, altijd weer het oog gericht houden op een toekomst die alles te bieden heeft, vanuit die mentaliteit — die net zo makkelijk slachtoffers als helden maakt — presenteert Geraldo Rivera zijn talkshows. Dat hij zich daarbij vooral op sex, dood en geweld richt maakt hem in Amerika tot een *mainstream talkshowhost*. Onder die categorie vallen ook de meeste schrijvers of filmmakers. Hij presenteert toevallig televisieshows.

INEKE VAN DEN BERGEN  
Zondag 22 april, Veronique om 22.25 Geraldo.

ZIE OOK P. 28

## Geen nachtschows voor Sprinkle

VK 27

„I'll do anything”, riep ex-pornoster en sex-kunstenaar Annie Sprinkle deze week in De Kleine Komedie haar publiek toe. Dit genereuze aanbod werd vanuit de zaal prompt beantwoord met: „Ik wil mijn kop erin steken.” Zo ver wilde de Amerikaanse niet gaan, hoewel zij later op de avond de toeschouwer een heel eind



Sprinkle

tegemeet kwam. „Special thanks to Joost Nuissl for taking a chance”, had zij in het programmaboekje van de voorstelling Post Porn Modernist laten opnemen. De gok van de theaterdirecteur pakte goed uit. Na interviews in dag- en weekbladen en een optreden in RUR (waarbij Sprinkle haar borsten als oorwarmers voor Jan Lenferink gebruikte) waren de kaarten voor de gehele week snel uitverkocht. Men overwoog extra nachtvoorstellingen, maar na de premièreavond zag Nuissl daar toch van af.

Enigszins geschrokken van het aantal bezoekers dat niet tot de normale clientele van De Kleine Komedie behoort: „Ik heb deze mensen liever niet in het theater nadat ze de kroeg in zijn geweest.” Ondanks de financiële voordelen, houdt Nuissl zijn net gerenoveerde theater liever onbevlekt.

Ook ontbreekt volgens Nuissl „de artistieke noodzaak” voor extra voorstellingen.

Redactie: Hein Janssen  
Bijdrage: Patrick van den Hanenberg



Illustratie David Levine

uitgekomen”, eindigen. Hoe deprimerend of afschrikwekkend het onderwerp ook was, altijd wordt er aan het eind een hart onder de riem gestoken. De presentator schuwt daarbij geen middel. Na alle nare verhalen over 911 laat hij vijf geüniformeerde ambulancemedewerkers opstaan en verklaart hen tot helden. Deze mensen hebben een roeping, ook al gaat er wel eens iets fout en moet er hard aan gewerkt

# Minister ziet nut in cursus ouderschap voor jongeren

VK 23

Van onze verslaggeefster  
DEN HAAG — Minister Hirsch Ballin van Justitie vindt dat jongeren die in een jeugdbeschermingsinstelling zitten, de mogelijkheid moeten krijgen zich in het ouderschap te verdiepen. Jongeren die door hun ouders zijn verwaarloosd, hebben later — als ze zelf ouder worden — vaak moeite met die rol. Voor hen zou een „cursus ouderschap” een goed hulpmiddel kunnen zijn, veronderstelt de minister.

Hij had dit zaterdag zelf willen uitlegen op een bijeenkomst van het CDA over criminaliteit. Omdat hij echter bij de kabinetsbesprekingen moest zijn, liet hij zijn tekst per fax naar Den Bosch seinen. Zo kon in zijn plaats vice-voorzitter Montfrans van het CDA de rede uitspreken.

Het idee van de ouderschapskursus is al eerder geopperd door de Raad voor het Jeugdbeleid. Hirsch Ballin wil dat voorstel overnemen. Volgens hem begint het vermijden van criminaliteit in het gezin.

„Aan jonge kinderen moeten normen worden bijgebracht over het mijn en dijn en respect voor de lichamelijke integriteit van mens en dier. Het gaat mij daarbij niet zozeer om kennis van de norm, maar om het vermogen de eigen hebzucht en agressiviteit te beheersen. Ouders die met deze opvoedingstaak moeite hebben, dienen steun te krijgen.” Daarom pleitte de bewindsman voor gespreksgroepen voor ouders en een oudertelefoon.

In zijn rede ging Hirsch Ballin ook in op de internationale slachtofferenquête die enkele weken geleden veel stof deed opwaaien. Nederland bleek behoorlijk crimineel vergeleken bij andere landen. Op die enquête hebben wetenschappers kritiek uitgeoefend. Het hoge aantal fietsendiefstallen schroefde het misdaadcijfer omhoog.

Ook als dat cijfer een vertekend beeld geeft, maakt dat de uitslag van het onderzoek niet minder verontrustend, vindt de minister. „Veel voorkomende criminaliteit zoals fietsendiefstal, dupeert de bestolen eigenaar. In Nederland wordt jaarlijks voor 250 miljoen gulden aan fietsen gestolen.”

Overigens klopt de kritiek uit de wetenschappelijke hoek niet, meent Hirsch Ballin. Ook de slachtofferpercentages over mishandeling, inbraak in woningen en beschadiging van auto's zijn hoger dan het Europees gemiddelde.

„Er is vanzelfsprekend discussie mogelijk over de mate van de betrouwbaarheid van deze enquête. Ik vrees echter dat de uitkomsten in grote lijnen juist zijn. Uit een vergelijking met politiecijfers uit de betrokken landen komt namelijk hetzelfde beeld naar voren.

Op de discussie-bijeenkomst over veel voorkomende criminaliteit werden aanbevelingen opgesteld voor het grote CDA-congres op 9 juni over misdaad. Zo zouden slachtoffers op een eenvoudige manier een claim tot schadevergoeding moeten kunnen indienen.

Over hulp aan drugsverslaafden liepen de meningen uiteen. CDA-europarlementariër Janssen van Raay toonde zich bijvoorbeeld voorstander van gedwongen afkicken. CDA-senator Krusinga vond een compromis: dwang is wellicht zinloos, maar wat meer aandrang zou toch wel uitgeoefend kunnen worden, vindt hij.

# Cursus blijkt probaat middel tegen misdaad onder jeugd

VK 20

Van onze verslaggeefster  
DEN HAAG — Minderjarige criminelen hebben baat bij een kwartaalcursus als alternatieve straf. De deelnemers aan de cursus begaan later minder snel en minder vaak misdrijven. En de misdrijven die zij dan nog plegen, zijn doorgaans minder ernstig. Dit blijkt uit een onderzoek door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, WODC, van het ministerie van Justitie.

De kwartaalcursus begon in 1986 in Amsterdam als experiment. Hij bestaat uit een drie maanden durend dagprogramma dat is bestemd voor de groep zwaarste jonge delinquenten, die anders tot een vrijheidsstraf van minimaal zes tot acht weken zou worden veroordeeld. Het programma bestaat uit onderwijs, sport en training in sociale vaardigheden.

De WODC-onderzoekers Van der Laan en Essers vergeleken het gedrag van 60 deelnemers aan de cursus met dat van 86 jongeren die een vrijheidsstraf van gemiddeld twaalf weken ondergingen. De meeste deelnemers waren al dikwijls veroordeeld voor ernstige delicten, waarbij vaak aanzienlijke schade werd aangericht en geweld werd gebruikt.

Eenderde van de jongeren maakt de cursus niet af. Van degenen die de cursus wel voltooiden, komt driekwart na verloop van tijd opnieuw met justitie in aanraking. Hetzelfde geldt voor de jongeren die tot een vrijheidsstraf waren veroordeeld.

Een belangrijk verschil is echter, volgens de onderzoekers, dat de cursisten minder snel en minder vaak opnieuw misdaden begaan en dat de delicten die zij plegen, vaak minder ernstig van aard zijn. De onderzoekers noemen dit „een mooi en positief resultaat, omdat het hier hele lastige jongens betreft met een zeer problematische achtergrond.”

## VERENIGDE STATEN

Naturisme in de gevangenis  
NAT.

Van het U.S. Department of Justice. Federal Bureau of Prisons. U.S. Penitentiary (strafgevangenis) Lewisburg kreeg Helianthus laatst zijn verenigingsbrochure en een nummer van NATURISME teruggestuurd. Ook tegen twintig andere publikaties die een gedetineerde daar had aangevraagd hadden de gevangenisautoriteiten bezwaar. „Dit materiaal bevat 'explicit photographs' die door hun aard een bedreiging voor de veiligheid, de orde en de discipline vormen van de instelling, ze bevatten nl. 'explicit photographs' van naakte kinderen en adolescenten.” Op platen en cd's met rapmuziek staat tegenwoordig soms ook al een waarschu-

„Contains explicit texts. Listening under parental guidance recommended.” Dat wil zeggen dat je maar liever samen met je pa en moe naar de vieze (want dat bedoelen ze toch eigenlijk met 'explicit') teksten moet luisteren. Maar de bewaarder in de strafgevangenis in Lewisburg had kennelijk geen zin in die rol.

Nude & Natural

Het altijd inventieve Amerikaanse naturistische kwartaalblad *Nude & Natural* had in zijn laatste nummer door het hele blad heen een schitterende serie foto's. Eenvoudig en wel-doordacht. Je zag telkens tweemaal dezelfde persoon, in identieke pose, eenmaal naakt en eenmaal gekleed. Heel opmerkelijke impressies lieten die beelden achter: zo presenteer ik me bloot, en zo presenteer ik me gekleed. De beste voorbeelden waren die waarbij de personen echt tweemaal zichzelf waren. Een abonnement op dit blad wordt van harte aanbevolen: The Naturists Inc., P.O. box 132, Oshkosh, WI 54902, USA (\$25 per jaar).

## Britse transseksueel blijft voor de wet biologisch een man

VK 26

Caroline Cossey, een 35-jarig Engels fotomodel, was tot haar achtentiende man. Volgens de Engelse wet kan zij wel in haar paspoort en rijbewijs laten vermelden dat zij vrouw is, maar op haar geboortebewijs blijft zij man en daarom is huwen met een kerel volgens de wet verboden. Cossey ging hiertegen in beroep en heeft dinsdag het Europese Hof voor de Rechten van de mens om een uitspraak gevraagd. Volgens de advocaat van de regering heeft Cossey inderdaad een vrouwenlichaam, maar blijft zij voor de wet biologisch altijd man. En mensen van hetzelfde geslacht kunnen nu eenmaal niet met elkaar trouwen. Cossey's advocaat, David Pannick, beroept zich op de Conventie van de Rechten van de mens, waarin staat dat mannen en

vrouwen het recht hebben te trouwen en een gezin te stichten. Het Verenigd Koninkrijk is een van de weinige Europese landen waar transseksuelen niet kunnen trouwen. In de meeste landen van de Europese Gemeenschap is het in de praktijk toegestaan, hoewel het alleen in Denemarken, Duitsland, Italië en Nederland wettelijk is geregeld dat transseksuelen hun geboorte-akte kunnen wijzigen. In Portugal, Engeland en Ierland is het nog absoluut taboe. Franse rechters oordelen verschillend. Zo besloot het Hof van Cassatie in 1983 dat „geslachtsveranderingen een gevaar voor de samenleving betekenen” en dat als zij veelvuldig voorkomen er zelfs sprake is van „gevaar voor het menselijk geslacht”.



Caroline Cossey.



*Seksueel  
apr.*

**Waarom mensen met elkaar vrijen blijft raadselachtig**

"Er is in algemene zin geen 'verklaring' voor het seksuele. Dat is een gegeven. Voor zover de mens als soort wil blijven bestaan, zal er sprake moeten zijn van geslachtsgemeenschap, bevruchting, zwangerschap, geboorte en opvoeding. Al het andere is, zowel sociaal als persoonlijk, *interpretatie*. (...) In mijn visie is een persoon noch mannelijk, vrouwelijk, heteroseksueel of homoseksueel etc., maar hij of zij geeft een bepaalde interpretatie aan zijn of haar relaties met een ander en deze interpretaties zijn altijd voorlopig, mogelijk zonder zin: er is geen 'oplossing', er is geen 'waarheid'".

Aldus Lex van Naerssen in zijn boek: "Labyrint zonder muren, Analyse van het seksueel verlangen". Voor de ontleding van die verlangens gebruikt hij een beeldspraak die op vergelijking berust: labyrint zonder muren. In een *ommuurd* labyrint wordt iemand voortdurend voor problemen geplaatst en hij vindt de uitgang als hij op *verstandelijke* wijze onthoudt welke wegen doodlopen en die vervolgens ontwijkt. In het labyrint *zonder muren*, in de woestijn, is er geen blijvende oplossing. Diegene die de diagnose stelt kan hoogstens vaststellen dat de reiziger aan een of meer zinsbegoochelingen is blootgesteld en bij welke oases hij tijdelijk rust gevonden kan hebben. De reiziger kan zich een labyrint *met muren* scheppen, maar hij blijft overgeleverd aan tijdelijke verklaringen. De geschiedenis van de reis in de woestijn van het seksueel verlangen is, volgens Van Naerssen, een geschiedenis van *verklaren en uitleggen*.

Waarom zoeken mensen seksueel contact met elkaar als ze er niet op uit zijn zich voort te planten, wordt op de flaptekst gevraagd. Meestal neemt men aan dat er iets is in een persoon: een drift, een verlangen, en iets tussen personen, liefde, verliefdheid. "Normaal" is het heteroseksueel verlangen en de heteroseksuele relatie. Voor "abnormaal" hebben we veel woorden: homoseksueel, sadistisch, masochistisch, pedofiel, incestueus, seksueel gewelddadig. In dit boek wordt eerst nagegaan waar de termen vandaan komen en vervolgens wordt betoogd dat de bestaande rangschikkingen van het verlangen weinig zeggend zijn. Daarna wordt een andere benadering beschreven. Het verlangen is wezenlijk voor *een ik*, dat geen zin heeft in seks, maar *zin geeft aan seks*.

Het boek is het proefschrift waarop Lex van Naerssen onlangs promoveerde aan de Rijksuniversiteit in Utrecht.

*Wim in 't Veld*

**Lex van Naerssen:** Labyrint zonder muren. *Uitg. Veen Utrecht*

**VIES IS LEKKER**

EINDHOVEN - 'Recenseren aub!' staat op de buitenkant van de enveloppe. Een begeleidend schrijven, een telefoonnummer of wat dan ook ontbreekt. In de briefomslag zit de brochure *Vies is Lekker*, alleen voor jongens. Deel 4. Het werkje, uitgegeven door De Roze Driehoek in Eindhoven, is bestemd voor jongens vanaf elf jaar. Het bevat stoute en spannende verhalen om stiekem na te doen. Met vieze en spannende dingen met veel seks, pies, poep, vloeken en piepels prijst het boekje zichzelf aan. De verhalen zijn te smakeloos om hier na te vertellen. In ten minste één van de verhaaltjes (ik vond ze té flauw en té voor-de-handliggend om ze allemaal van a tot z uit te lezen), droomt een nog niet geslachtsrijp jongetje dat hij met twee vriendjes en een badmeester naakt in het badhokje zit. De rest laat zich raden. Zo kinderlijk eenvoudig is dat. 'Vies is lekker' is in het verleden door de Roze Driehoek aan de schoolhekken uitgedeeeld.

*Gay Kruid*

**'Bingo tegen porno' strafbaar**

Stichting tegen seksueel geweld riskeert celstraf met uitloven dure auto

Van een onzer verslaggeefsters  
AMSTERDAM - De officier van justitie in Amsterdam gaat een onderzoek instellen naar een bingo die op Tweede Paasdag is gehouden voor de Stichting Stop seksueel geweld tegen onze kinderen.

De stichting organiseerde de avond in de RAI in Amsterdam om geld in te zamelen voor een opvanghuis voor kinderen die 'in pornofilms seksueel zijn misbruikt'. De officier van justitie gaf geen vergunning voor de bingo, omdat de hoofdprijs, een auto van 25 000 gulden, ver boven het toegestane prijzenbedrag lag. Volgens de Wet op de kansspelen mag bij een bingo niet

meer dan 1700 gulden worden uitgelooft. De Amsterdamse politie greep niet in, volgens woordvoerder Klaas Wilting, omdat in er het Paasweekeinde 'andere en veel belangrijkere prioriteiten waren'. 'We hadden heel wat politiemensen moeten inzetten om de duizenden spelers uit de RAI te krijgen. Dat was het ons niet waard, gezien het vele werk dat we toch al hadden met de toeristen.'

Volgens voorzitter Judith Laatstra van de stichting is het risico van de gevangenisstraf bewust genomen. Eén van de sponsors, die het evenement aanvankelijk zou organiseren, trok zich terug omdat hij zijn bedrijf niet in gevaar wilde brengen. Toen

was echter het opzetten van de bingo al zover gevorderd, dat 'als het was teruggefloten, het helemaal een puinhoop was geworden', aldus Laatstra. Volgens haar 'heeft de man die de organisatie op zich heeft genomen geen probleem met een eventuele gevangenisstraf'. De organisator kan worden vervolgd wegens het overtreden van de Wet economische delicten. Hij riskeert maximaal zes maanden gevangenisstraf of tienduizend gulden boete. De man was niet bereikbaar voor commentaar.

Laatstra hoopt op een opbrengst van tussen de 20 000 en 30 000 gulden. De auto en de huur van de RAI zijn door sponsors betaald.

**Sexverslaafde ontbeerde in jeugd vooral geborgenheid en intimiteit**

De meeste Nederlanders vonden de discussies over de Pin Up Club en Veronique een storm in een glas water, de heftige protesten van de Pin Down Club - de actiegroep tegen softporno - ten spijt. Dat mannen in een enkel geval na de uitzending hun echtgenotes verkrachten wordt geweten aan hun slechte huwelijks.

In de discussies mis ik de vraag of alle mannen die naar dergelijke programma's kijken, over een kam te scheren zijn. Zou het kunnen dat vooral aan sexverslaafden de televisiebeelden zo in hun fantasie inbouwen dat hun echtgenotes daar naderhand slachtoffer van worden?

Daarvoor moeten we meer weten over de sexverslaving. Weinig verslaafden geven toe dat ze verslaafd zijn. Ook is niet duidelijk wanneer sprake is van sexverslaving. Voor alcoholverslaving bestaat een richtlijn. Meer dan twintig glazen per week en je bent verslaafd. Het land zou op zijn kop staan als dergelijke regels werden opgesteld over seksueel gedrag.

De meeste Nederlandse deskundigen veronderstellen dat sexverslaving weinig voorkomt. In mijn seksuologische praktijk kom ik echter steeds vaker vooral mannen tegen die hun seksualiteit als obsessie of dwang ervaren.

De Amerikaanse psycholoog Patrick Carnes, auteur van het boek 'Out of Love', heeft in 1986 aan de hand van een behandeling zijnde sexverslaafden een vragenformulier toegestuurd. Bijna tweederde van de respondenten vulde in heteroseksueel te zijn, een kwart homoseksueel en tien procent bisksueel.

De sexverslaving liep erg uiteen: van alleen fantasieren over sex, via frequente telefoonsex, overmatige masturbatie, veelvuldig prostitutiebezoek, exhibitionisme en voyeurisme tot en met incest, aanrandingen en verkrachtingen. Vaak leden de respondenten ook aan andere verslavingen, zoals die aan alcohol of drugs.

De meeste sexverslaafden bleken in het ouderlijk gezin weinig intimiteit te hebben ervaren. De ouders stelden weinig grenzen en lieten hun kinderen vaak aan hun lot over. Aan de andere

**Erotiek op tv veroorzaakte beroering. De discussie sloot met de doodoener dat je de knop toch kunt omdraaien. Maar de sexverslaafde doet dat niet gemakkelijk. Die ervaart seksualiteit als een obsessie, constateert seksuoloog Bruinsma.**

*VK 26*

kant werd de latere sexverslaafde in zijn jeugd regelmatig voor het minste of geringste overmatig bestraft. Vaak was er sprake van geestelijke, fysieke of seksuele mishandeling.

Carnes geeft geen duidelijk antwoord op de vraag wanneer er van sexverslaving gesproken kan worden. Iedereen fantaseert wel eens over sex en wanneer is masturbatie overmatig? En wanneer moet de verslaafde behandeld worden?

In het woord vrijen komt niet voor niets 'vrij' voor. Het vrijt minder plezierig wanneer men zich gebonden voelt. Vrijheid betekent ook dat je elkaar respecteert. Echter, in mijn klinische ervaring is mij duidelijk geworden dat de aan sex verslaafde zich in zijn seksualiteit totaal onvrij voelt. Hij moet zijn bevrediging vinden, hij kan aan niets anders denken. Dit is zijn seksuele obsessie is de intimiteit in de relatie verdwenen.

De sexverslaafde voelt bij het vrijen meestal geen enkele intimiteit, hoewel hij vaak anders suggereert om zijn doel te bereiken. Hij verseksualiseert alles: als een ander alleen maar vriendelijk kijkt, ervaart hij dat al als een seksuele uitnodiging. Diep in hun hart snakken de verslaafden naar de gemiste geborgenheid. De roes van een seksuele ervaring verdrijft voor een kort moment de eenzaamheid.

De verslaafde zoekt steeds vaker de kick van die kortstondige roes; na elk orgasme is de spanning even vermindert. Maar omdat hij met niemand over zijn seksuele activiteiten praat, raakt hij

steeds meer verstrikt in de vicieuze cirkel van seksuele spanning die ontladen moet worden. Hij heeft slechts aandacht voor zijn verslaving. Er is sprake van een toestand van vernauwd bewustzijn, waarin het oordeelsvermogen niet meer helder is. De verslaafde geeft ten koste van huwelijk, baan en welzijn steeds vaker toe aan zijn verslaving.

De seksuele voorkeur is ook niet meer van belang, omdat het er in de meerderheid van de gevallen uiteindelijk alleen nog maar om gaat de opgewekte fantasie in de praktijk te brengen. De sexverslaving komt dan ook in allerlei vormen voor. Omgekeerd is er niet bij alle uitingen sprake van een verslaving. Alleen bij gebrek aan vrijheid van denken of handelen spreekt men van een seksuele obsessie of dwang. Daar richt de behandeling zich op.

Om na te gaan of iemand verslaafd is, gaat het er niet om hoe hij zich gedraagt - daar zijn moeilijke criteria voor op te stellen - maar hoe onvrij hij zich voelt. De sexverslaafde zal meestal niet vrijwillig hulp voor zijn verslaving zoeken, maar de sociale gevolgen van zijn gedrag dwingen hem daartoe.

Elke verslaafde blijkt gekweld te worden door een kracht sterker dan hijzelf. Deze opvatting heeft in Amerika geleid tot het opzetten van de *Sexaholic Anonymous*-groepen, een behandeling zoals de *Alcohol Anonymous* voor alcoholverslaafden. De eerste en belangrijkste stap in deze behandeling is dat de verslaafde volledig erkent dat hij verslaafd is en dat hij dat elke zitting opnieuw openlijk in de groep toegeeft.

De *Sexaholic Anonymous* gaat ervan uit dat de sexverslaafde niet echt zal veranderen. Hij kan alleen zijn verslaving min of meer onder controle krijgen. De verslaafden staken helaas regelmatig de groepsbehandeling.

Nederland kent nog geen *Sexaholic Anonymous*. In ons land spreken we de sexverslaafde aan op zijn eigen verantwoordelijkheid. En misschien is dat ook het beste zolang hij anderen niet schaadt.

FRITS BRUINSMA  
*psychiater-seksuoloog*

**GEKLEED VOLLEY-BALLEN**

*NATUURISME  
VRIJEN  
VRIJEN*  
Men ergert zich aan het gekleed volleyballen van jeugd. Het is nog niet zo lang geleden, dat ik als jongen zomaar zonder meer op een natuuristerrein een erectie kreeg. Daarom had ik in die tijd vaak een sportbroekje aan. Je wilt ni niet dat mensen naar je kijken. Rest mij nog een vraag, wat vinden naturalisten eigenlijk erger, jongens met een erectie of jongens met een sportbroekje aan? Beiden zijn immers verboden

Rob. Delft

**Prins is AD geen homo**



• Prins Edward

PRINS EDWARD, jongste zoon van de Britse vorstin, ontkent met klem homoseksueel te zijn. In de *Daily Mirror* luchtte hij zijn hart, nadat geruchten de ronde deden over een prinselijke verhouding met de Britse acteur Michael Ball, de 27-jarige ster van de musical *Aspects of Love*. Dat is een productie van Andrew Lloyd-Webber's theatermaatschappij waar de prins werkt sinds hij twee jaar geleden het korps mariniers verliet.

"Dit is een schandelijk gerucht. Het niet eerlijk ten opzichte van mij en mijn familie. Hoe zou u het vinden als er van u werd gezegd dat u homoseksueel was?", zo voer de prins uit tegen de verslaggever van de *Daily Mirror*.

• Een Thaise arbeider heeft uit woede en verdriet over het weglopen van zijn vrouw eigenhandig zijn penis afgesneden. *AD 17*

Het beste bewijs leverde het behaaglijk broeierige, op een eindeloze basist voortdurende *Fourteen*, dat Sharrack in rudimentaire vorm al in 1981 op de Groninger Jazzmarathon introduceerde, toen voorzien van de opzienbarende titel: "I know she's fourteen and I'm going to jail, but I don't care." Die toevoeging liet hij nu maar wijzeijk achterwege. *VK?*  
ERIK VAN DEN BERG



"They say they 'got lucky' when they were 12," said Seattle therapist John Powers.

Tuesday  
April 17, 1990  
Seattle Post-Intelligencer

## Sex abuse can strike men, too

By Cecelia Goodnow  
Reporter

**M**ark's earliest memory, dating from when he was 3, is the time his dad grabbed him by the neck and tried to choke him to death.

Mark had said something that set Dad off. But for the longest time, he couldn't remember what.

"It was like, 'This is another example of my whacked-out father,'" Mark said. "I just sort of laughed about it."

Mark is 27 and he's not laughing anymore. It's all he can do to keep the tremor out of his voice, this brown-eyed all-American kid with the high-top sneakers and baseball cap. We've changed his name to protect his privacy.

Because he finally remembered what triggered Dad's meltdown, Little Mark, barely old enough to talk, had mentioned the Big Secret. He'd let it slip that Dad was using him for sex.

**INCEST ISN'T** just about budding daughters and dirty old men. Sometimes the victims are little boys. Sometimes the molester is Mom herself. It's an uncomfortable notion that jars our deepest sense of order.

"We don't have a real place in our culture for men as victims," said Mike Lew, a therapist who started the first treatment group in Boston for men who were sexually abused in childhood.

Twenty-eight percent of women and 16 percent of men have been sexually abused by age 18, according to a 1985 national survey by the Los Angeles Times.

In 1988, the Harborview Sex-

ual Assault Center in Seattle handled 482 confirmed cases of child sexual assault. Twenty percent of the victims were boys. Most were under the age of 6.

Sexual abuse is greatly under-reported among adolescent boys, said Lucy Berliner, research director of the Sexual Assault Center. Many teens don't label their experiences as abuse.

"They say they 'got lucky' when they were 12," said Seattle therapist John Powers.

Berliner said, however, that even men who describe their experiences with macho bravado show signs of psychological damage.

Paul Salois, 42, a Seattle postal worker, used to see himself as a professional victim. He was abused so often it seemed normal.

"I didn't necessarily label it as abuse," he said. "I just knew it was something that happened to me and I didn't talk about it."

Salois was the eldest of six children born to an alcoholic, unwed mother. Unloved, he worshiped his 16-year-old cousin, one of the few people who paid attention to him. His cousin exploited that trust by abusing him sexually from the age of 10.

A few years later, he became the victim of another hero figure, a volunteer buddy who took up where his cousin left off. Sex, it seemed, was the only route to love and attention.

"I knew it was wrong," Salois said, an edge of despair in his voice, "but what's a guy to do? What the hell options did I have?"

Salois doesn't look like a victim. He is ruggedly attractive, with a deep cleft chin and a firm voice. A calculator watch shows beneath the cuff of his plaid work shirt. It's the kind of gadget that appeals to his analytical mind. Even now he keeps emotion at bay.

But the scars are there. Salois, now a recovering alcoholic, began drinking and skipping school in the fifth grade. Soon he was breaking into stores. He tried twice to kill himself, then married at 18 and joined the Navy. He was molested once again, by a driver who picked him up hitchhiking.

"It screwed up my life," he said. "There's no question about it. Inside I'm a mess. Inside I'm a nervous wreck."

Sex-abuse victims of both sexes have trouble trusting, making commitments and feeling safe, said Seattle therapist Randy Fitzgerald, who runs one of the few groups in the Seattle area for male sex-abuse survivors.

Confusion over sexual identity is common among male victims. Men who were abused by males often wonder if they are gay. Gay survivors may assume, mistakenly, that the abuse caused their homosexuality, Lew said.

Exploitive sex between a woman and a young male, on the other hand, is often romanticized as the boy's initiation into manhood.

"Men are supposed to be ready for sex with women under any circumstances," Lew said. "Men are supposed to be sexual animals."

Berliner estimates that women commit 5 percent of the sexual offenses against girls and 20 percent of the offenses against boys.

Seattle therapist Ed Swaya said three of the nine men he is treating for sexual abuse were victimized by their mothers.

Children handle the trauma of abuse differently. Mark, like many victims, blocked the memory entirely. His father, a high school math teacher, was distant and controlling. His mother, burdened by seven pregnancies, learned to overlook unpleasantness.

As Mark got older, his world got increasingly shaky. Four years in a row he came down with a debilitating illness, such as shingles or mononucleosis. At 18 he fled to Miami and numbed himself with drugs. At 21 he suffered a major depression.

He entered therapy early last year after his breakup with a girlfriend. Only then did he reach into the "black goo" of memory, unleashing a whirlwind that almost left him doubting his sanity.

"I have felt victimized by having remembered," Mark said. "It did not feel like a choice, it has been such a powerful experience."

Sometimes it's hard to believe I'm ever going to be done with it."

Many men worry that they will repeat the abuse. The risk is there, Berliner said, but the outcome is not inevitable. She cited a 1988 study of more than 400 men and women who had been sexually abused and were in therapy. Forty percent of the men and 11 percent of the women said they had sexually abused a child under 18.

Berliner disputed the widespread belief that most sex abusers were victims themselves. Studies show that 25 to 40 percent of all sex offenders were sexually abused, she said.

"A sexual offender is more likely to have been physically abused rather than sexually abused," she said.

For additional information and referrals, contact:  
■ The National Child Abuse Hot Line, (800) 422-4453.  
■ PLEA (Prevention, Leadership, Education and Assistance), a national referral agency for male survivors of sex abuse. Call (505) 982-9184 or write 356 W. Zia Road, Santa Fe, NM 87505.

But there aren't many groups for male sex-abuse victims, partly because men are reluctant to come forward. Seattle therapist Randy Fitzgerald said he was forced to disband his first men's group last year after only two weeks. "It's a very scary group to join," he said, "so everyone fell apart on that one."

Seattle Post-Intelligencer, April 14

## 6 released sex offenders named

By Michael A. Barber  
Reporter

Following the guidelines of a new state law, Seattle police yesterday were notified by the state Department of Corrections about sex offenders recently released from prison who intend to return to the Seattle area.

The law was signed Feb. 28 by Gov. Booth Gardner and calls for the names of sex offenders returning from prison to be made public. Yesterday, Leo Poort, Seattle police legal adviser, made the first six names available to the press.

The men, who have completed their prison terms, have 45 days to register with the King County

Sheriff. Poort said. All intend to return to the Seattle area, and they will be under no supervision.

They are:

■ Pedro Sanchez, 28, released from McNeil Island April 11. He was convicted of first-degree burglary in King County in 1987, which authorities believe was sexually motivated.

■ Richey L. Warner, 22, to be released April 19 from Indian Ridge Corrections Center. He was convicted of first-degree rape of a 13-year-old boy in Snohomish County in 1987.

■ Donald Theodore Holmes, 43, released Feb. 24 from Washington State Penitentiary. He pleaded guilty in 1987 to taking

indecent liberties with a 6-year-old girl he was babysitting.

■ Michael Y. Martinos, 47, considered mentally ill and gravely disabled, was released Jan. 21 from Washington State Penitentiary. He was convicted in 1981 of assaulting his girlfriend and the arresting officer.

■ George Hansen, 41, released Feb. 15 from Twin Rivers Corrections Center. He was convicted of second-degree statutory rape for sexually molesting a 12-year-old boy in 1988.

■ Steven Dawson, 34, released from Shelton on March 31. He was convicted in 1980 of several random assaults against women, including one rape.



11/7 19-4-90

Page 6

# U.S. Supreme Court Extends Controls on Child Pornography

Seattle Post-Intelligencer, Saturday, April 14, 1990 **AS**

## Alert on for child molester

By John Iwasaki  
PI Reporter

Snohomish County police say a convicted child molester has been seen apparently taking photographs of children in Marysville, Woodinville and other communities over the past month.

Although police "can tell what he's up to," the man can't be arrested because he has not committed a crime, said Detective John Hinds of the Snohomish County Sheriff's Department. "We're powerless to do anything until he does do something."

But an alarmed mother is warning school officials.

"My concern as a parent is that he's on the prowl," said the mother, who did not want her name published. "My concern is

that he'll grab other children in the area. He's photographing for a purpose."

Hinds said the man has been convicted of "child molestation and similar crimes" in Washington. "We've had numerous sightings of an individual" matching the man's description, he said.

The man is described as white, age 38 to 45, barrel-chested, 6-foot-3 and 300 pounds. He has thinning, dark brown hair. Hinds said the man recently got a flat-top haircut and shaved off his neatly trimmed beard.

With Hinds' approval, a concerned parent has been distributing a flier in the Northshore School District describing the man, his car and his method of operation.

Hinds said he has talked with

the Northshore School District's transportation supervisor to alert bus drivers. If police learn that the man is near a school, an officer will be sent out, he said.

"If this guy keeps getting stopped, he'll move on," he added.

As a precaution, the detective said children should not walk alone and should run to an adult if a stranger approaches.

"Often times, a guy in a van will be trying to pick up kids, telling them, 'Your mother's hurt and in the hospital.' Don't believe it," Hinds said. "If you need to, check it out. Ask a teacher or the principal."

Parents should question anyone taking photographs of their house and should call police if a strange person is parked in their neighborhood, he said.

By Ruth Marcus  
Washington Post Service

WASHINGTON — The Supreme Court ruled Wednesday that states may prohibit citizens from possessing or viewing child pornography, even in the privacy of their own homes.

The 6-to-3 decision was the first time the court had allowed states to outlaw private possession of pornographic material.

In earlier cases, the court allowed states to ban the sale and distribution of child pornography. But it had refused to let states prevent citizens from viewing obscene material in their homes.

The court has now refused to extend those privacy protections to cover the possession of child pornography.

In an opinion by Justice Byron R. White, the court upheld the constitutionality of an Ohio law that makes it illegal to possess or view material that portrays a minor "in a state of nudity" that constitutes "lewd exhibition" or "a graphic focus on the genitals."

The law makes an exception for material possessed by the child's parents or that is used for a "bona fide" artistic, educational or scientific purpose.

Justice White said the law represented a legitimate effort by the state to "protect the victims of child pornography." In addition to Ohio, 18 states prohibit private possession of child pornography.

"Given the importance of the state's interest in protecting the victims of child pornography, we cannot fault Ohio for attempting to stamp out this vice at all levels in the distribution chain," he said.

Justice William J. Brennan Jr., in a dissenting opinion joined by Justices Thurgood Marshall and John Paul Stevens, said the Ohio law was an unconstitutional infringement on freedom of speech because it was "plainly overbroad."

Under the statute, Justice Brennan said, a family friend could be prosecuted for having photographs

of the friend's children playing in the bathtub.

The case involved Clyde Osborne, who was convicted and sentenced to six months in prison after the police searched his house and found photographs showing a nude 14-year-old boy in sexual poses.

"When speech is eloquent and the ideas expressed lofty, it is easy to find restrictions on them invalid," Justice Brennan said. "But were the First Amendment limited to such discourse, our freedom would be sterile indeed. Mr. Osborne's pictures may be distasteful, but the constitution guarantees both his right to possess them privately and his right to avoid punishment under an overbroad law."

Justice White said the law was a legitimate response to combat child pornography since the market in such material "has been driven underground" after the 1982 decision upholding laws prohibiting distribution of child pornography.

### Other Court Decisions

The Supreme Court made these other decisions on Tuesday, The Associated Press reported:

- The court ruled that a federal judge exceeded his authority when he ordered a property tax increase to help pay for racially desegregating public schools in Kansas City, Missouri.

- By a vote of 9 to 0, the court said U.S. District Judge Russell G. Clark abused his discretion when he imposed a school district tax increase. But the court upheld most of the steps that Judge Clark ordered school officials to take to bring about racial balance in the schools.

- The court ruled that an overnight guest in a private home enjoys the same privacy rights as the homeowner, as it struck down a Minnesota man's murder conviction. By a 7-to-2 vote, the court said the police unlawfully arrested the man when they detained him without a warrant in a home where he was staying.

# Justice 'silly' over pornography

4-29-90

SEATTLE P-1

WASHINGTON — How silly can a Supreme Court opinion be? William Brennan, working on the frontiers of absurdity in his dissent concerning child pornography, advances this principle of liberal jurisprudence regarding First Amendment law: The court's constitutional duty is to assume that public officials — and, inferentially, the public — are nincompoops.



George Will

Ohio, like 18 other states, has a law criminalizing the possession of pornography featuring children under 18. Recently, the court ruled, 6-3, that Ohio's law is constitutional. This ruling detonated Brennan, who said Ohio may be criminalizing family snapshots of children playing in the bathtub and billboard advertisements of Coppertone suntan lotion showing a little girl's bottom partially exposed by a dog pulling down the girl's bathing suit.

Ohio's statute criminalizes possession of material that portrays anyone under 18 "in a state of nudity" in a way that constitutes "lewd exhibition" or "a graphic focus on the genitals." The law exempts material possessed by the child's parents, or used for legitimate scientific, artistic or educational purposes.

An Ohio man was convicted of possession of four "sexually explicit" photographs of an adolescent male. The Ohio man said his conviction was inconsistent with a 1969 court ruling. In 1969, the court overturned a Georgia statute that criminalized the mere possession, even in the privacy of the home, of obscene films. The court said the films at issue were

indeed obscene and that their production and sale could have been prohibited constitutionally. However, the court said the "broad power to regulate obscenity" does not extend to mere private possession.

But in the Ohio case, Justice White, joined by Rehnquist, Blackmun, O'Connor, Scalia and Kennedy, said Ohio's law dealing with child pornography is not fatally flawed, as Georgia's law was, by a "paternalistic" concern with controlling private thoughts. Rather, Ohio's purpose is to protect children by destroying "at all levels in the distribution chain" the market for the exploitative uses of children. Furthermore, a ban on possession of child pornography encourages the destruction of material that haunts the victims of abuse for years. And research indicates that "pedophiles use child pornography to seduce other children into sexual activity."

But Brennan (joined by Marshall and Stevens) was unmoved. He launched into his familiar kinds of arguments — who knows what "lewd" means, and woe to Coppertone, and hide grandpa's snapshots of the kids in the bathtub and (really) if Michelangelo's "David" depicts an adolescent, Michelangelo is a criminal in Ohio.

Well, now, I regret the necessity of noting here the raw details that follow. However, the folly of Brennan's liberal argument cannot be understood unless we descend from airy abstraction to the facts of the matter, as noted in the court's ruling. Enough minced words about "sexually explicit" photographs. The photographs showed, among other things, a 14-year-old boy "with his legs over his head and his anus exposed" and "lying down with a plastic object which appears to be inserted in his anus." These photographs are the "discourse" (Bren-

nan's word) over which Brennan would throw constitutional protection.

So, against 19 states' attempts to break the "distribution chain" of such stuff by fighting demand as well as supply, Brennan wields one or two (it's unclear which) irrationalist theories. One theory is that reason is incapable of arriving at defensible, non-arbitrary definitions of "lewd" and similar terms. The other theory is that Americans are so tenuously attached to reason that, entrusted with laws like Ohio's, they will unleash police raids on families' snapshots of babies on bearskin rugs.

Gracious. If the meaning of words like "lewd" are as fuzzy as Brennan says, how can there be reasonable, predictable enforcement of laws against, say, "fraudulent" advertising or "negligent" behavior? And if Americans are, as Brennan evidently thinks, given to confusing family snapshots with pornography, if Americans are that nonsensical, what hope is there for democracy — the point of the First Amendment — anyway?

Such liberals are saved from absurdity by the virtue (in this case) of insincerity. They find the English language perfectly serviceable for complex legislation when it serves their ends.

Today the liberal position on the First Amendment is an intellectual pretzel. Liberals favor limits on political spending which, the court concedes, is speech. So political speech — the core concern of the First Amendment — can be rationed by government. But possession of child pornography is a form of "discourse" that should be constitutionally beyond the reach of government.

And liberals wonder why so many people think liberalism looks silly.

■ George Will is a columnist with Washington Post Writers Group



D 2 THE SEATTLE TIMES

# \$2.23 million for sex-abuse

## Schools' settlement bucks national trend

by Julie Emery TUESDAY, APRIL 24, 1990  
Times staff reporter

The Lake Washington School District and its insurers have agreed to pay \$2.23 million in an out-of-court settlement of the case of former basketball coach Albert G. Williams, who sexually molested students.

The civil settlement came after five former students, now young men, and their families sued the district. They alleged that the district was negligent in allowing the conduct of the former Redmond High School coach and teacher.

Williams, 39, is serving a five-year prison sentence after being convicted of felony sex crimes involving two of the five young men who were sexually abused by him when they

were students.

In the agreement with the five men and their eight parents, the district agreed to pay \$260,000, and the four insurers \$1.97 million, for the total of \$2.23 million. The money is to be paid by May 9.

The mother of one of the victims said yesterday that her son will use part of his award to finance a college education but that the money won't take away his anguish.

The young man has been in therapy off and on since 1986, the mother said. "This is something that throughout his life he always will be forced to deal with. The abuse has taken away his basketball career," she added. "But he does want to complete college."

Settlement of the case with the district brings a tremendous sense of relief, she said. "Our motive was not money," she said of the victims and their families. "We chose to do this to make the public aware of child sexual abuse."

The district denied any liability, said

spokeswoman Sylvia Soholt, but concluded "that a settlement before trial was in everyone's best interest."

"The district deplors Mr. Williams' criminal acts and hopes that the end of the litigation will enable the plaintiffs to go on with their educations and careers," Soholt said yesterday.

Soholt said the district expects to recover its portion of the settlement from its insurers. The district's funding for instruction, curriculum and construction are not affected in any way, she said.

Some insurance experts say the district was fortunate. Most insurance companies now exclude coverage for sexual-abuse claims, and many school districts, day-care centers and other groups are unprotected.

The exclusions began in the mid-1980s, after several widely publicized day-care abuse cases throughout the nation.

"There's an underlying attitude in the insurance business that it's not in the public interest to insure against criminal behav-

victims

## Even sex offenders need love

Nobody loves a sex offender. Our compassion for the last of society, which extends even to murderers on death row, stops short at the man or, as it sometimes happens, woman who takes sexual advantage of a child.



Asta Bowen

Seattle Post-Intelligencer, Wednesday, April 18, 1990

Kind and gentler hasn't come this far. In barroom bull sessions, a man can still earn macho points by telling what he'd do, "If I ever got my hands on a sex offender." Preferred punishments are both cruel and unusual, like trapping a live rat under a bucket on the offender's belly so that when the rat gets hungry, it will have to eat its way out.

Sex offenders bear such loathing because we believe that not only is their crime heinous, but that their sickness can neither be understood nor cured. We are partly right. The crime is heinous: Victims suffer long and deeply, and the younger the victim, the more vulnerable to harm. But errant sex is not quite as alien as our barroom buddies might think, and like most prejudices, contempt for offenders is dangerously misplaced.

In recent weeks, I have had the privilege to meet and get to know a group of admitted sex offenders. Members of a recovery program that for most is the only alternative to a prison term, they have victimized strangers, friends, children (sometimes their own) and themselves. And they are not monsters. They are, if you want to know, a lot like you and me.

How can anyone relate to a person who has violated a 5-year-old girl? Understand this first: Offenders were victims before they ever became victimizers. They did not invent child rape, they were raped or abused or neglected as children. This in no way justifies their crimes, and recovering offenders will be the first to say so. (Sometimes my friends lack compassion for themselves.)

But the deviant impulse is far from unexplainable, and if the participants in this program are any example, sexual compulsion is far from incurable. To sit in on their therapy group is to witness radical healing. As in other programs of deep self-change, there are tears. There are terrible truths. Recovering offenders must unlearn their childhoods, where sex was sometimes denied utterly, other times imposed forcibly, as a substitute for love. To heal, they must sort out the subtle differences between love and sex, intimacy and touch, healthy impulses and power plays.

How many of us can honestly say we've never made such mistakes? Maybe we never crossed the line of legality, but sex can be a lot easier to get wrong than it is to get right. To get it right, we must confront the darkest truths about ourselves. It is not easy. An offender new to the program, asked how he was feeling about the group, said, "It would be easier to pass around a belt and have everybody take a whack at me."

Here is the irony: The barroom braggarts don't show half as much courage as these men they would dismember. They don't show the compassion, the integrity, the self-awareness, the guts. They also don't have a prison sentence hanging over their head, which, as anyone in recovery knows, is the degree of motivation that real healing often requires.

Deep prejudice usually hides deeper pain. If we turn our heads from child sexual abuse, we can avoid the dark secrets of our own past. The more contempt we heap on the molester, the better we can control our own scary impulses. By concentrating our shame and fear on one segment of society, we can downplay our own guilt and unease about sex.

Recovering offenders are, as of today, former offenders, and the lessons they are learning we could all stand to study. Slowly, painstakingly, they are learning the self-esteem that no human being should ever be denied. They are learning to love, with compassion, with precision and with soul-searing honesty. You can't help but love them for it.

■ Asta Bowen is a nonfiction author and essayist. She lives in northwestern Montana.

ior," said Dan Allen, a Bellevue broker who specializes in commercial insurance packages for companies and private schools.

The settlements will be paid in a lump sum, said C. William Bailey, an attorney for the district.

Bailey said John Connelley Jr., attorney for the plaintiffs, will decide with his clients how the money is allocated. Bailey added he knows of no other district in King County that has made a similar settlement.

In a related action, Williams has agreed to pay \$7.4 million to the plaintiffs through his liability insurers. But the plaintiffs are expected to have a difficult time collecting unless they sue the insurance companies. The companies maintain that there was no negligence, and that the acts were deliberate and therefore not covered.

The personal property of Williams and his wife are protected under the settlement.

■ Times staff reporter Linda Keene contributed to this report.

kruisverhoor, maar deed geen enkele poging hen op hun woorden te vangen (zoals Wim de Bie in Keek op de week, in een briljante

### TV • ACHTERAF

ontleding van de betoogrant van Janmaat). Zijn vragen waren suggestief en de antwoorden achtte hij nauwelijks van belang. Het

## Geraldo loopt in eigen talkshow bloedneus op

stem des volks, rauw en ongenueanceerd. De bad guys zitten in de studio om aan de schandpaal te worden genageld, niet omdat het relevant is hun mening te horen. Onmiddellijk begint de presentator te bouwen aan een geladen sfeer die tot uitbarsting zou kunnen komen. Gisteravond gebeurde dat, in een aflevering over racisme. Drie jeugdige neo-nazi's zaten arrogant op bankje. Rivera suggereerde een

ging erom in hoog tempo de druk op te voeren. Toen één van die snotapen een sneer plaatste over een zwarte gast, ging de aangevalen man hem te lijf. Binnen een minuut ontplofte de zaak en had Rivera in het strijdgewoel zijn bloedneus te pakken.

Geraldo is niet bedoeld om de kijker argumenten te verschaffen, maar om hem te sterken in het oordeel dat hij al had. Daarom vertrouw ik die Rivera niet. Zijn formule dwingt hem ertoe veel verstopte vuiligheid naar de oppervlakte te halen, maar vervolgens gebruikt hij die alleen voor zijn eigen glorie. Hij hunkert naar de bloedneus die bijdraagt aan zijn populariteit.

Door HENK VAN GELDER

NRC 23  
De presentator had een bloedneus, dat is nog eens nieuws. Sinds enkele weken zendt Veronique op de zondagavond — als de kijkcijfers, wegens het ontbreken van reclame, niet van belang zijn — de in Amerika hoogst succesvolle talkshows uit van Geraldo Rivera. Ze werpen een belangwekkend licht op de noden, verlangens en zwakke plekken onder de gladgetrokken huid van de Amerikaanse samenleving.

In de eerste plaats omdat Rivera geen onpartijdig gespreksleider is. Hij trekt partij, meteen al, zonder te wachten op hoor en wederhoor. Vanaf het begin vertolkt hij de

ZIE OOK P 32



# Mogelijk middel voor blokkeren van Aids ontdekt

Door een onzer redacteurs **NRC**

ROTTERDAM, 13 april — Onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam en de Technische Universiteit Eindhoven zijn mogelijk een geneesmiddel tegen AIDS op het spoor.

De resultaten van hun laboratoriumonderzoek zeggen echter nog weinig over de werking van het nieuwe middel bij AIDS-patiënten en seropositieven.

Het middel, dat bestaat uit een veranderd stukje van het erfelijk materiaal DNA, blokkeert het erfelijk materiaal van het AIDS-virus zodat dit zich niet meer kan vermenigvuldigen. Bij laboratoriumproeven met gekweekte menselijke cellen die met het virus waren geïnfecteerd, blijkt de vermenigvuldiging ervan sterker te worden geremd dan ooit bij een ander middel tegen AIDS is waargenomen.

Prof. dr. L. Montagnier van het Pasteur Instituut in Parijs, die samen met de Amerikaanse retroviroloog Gallo het AIDS-virus heeft geïdentificeerd, toonde zich vanochtend voorzichtig optimistisch: „Het is het werk van een onderzoeksgroep die wereldwijd buitengewoon serieus wordt geno-

men. Maar ik denk dat we toch op moeten passen nu al te filosoferen over de betekenis ervan voor de AIDS-epidemie. Het gaat tenslotte om experimenten in een laboratorium. Het blijft de vraag hoe experimenten bij mensen uitvallen, met welke doseringen je dan moet werken en welke bijwerkingen kunnen optreden. Bovendien is er, als alles goed gaat, weinig te zeggen over de termijn waarop er werkelijk een medicijn beschikbaar zal zijn.”

Dr. H. Schellekens, de aan TNO verbonden AIDS-onderzoeker, zei in een reactie „nog terughoudender dan terughoudend te zijn.” Wetenschappelijk gezien noemde hij de laatste ontwikkeling „mooi werk” maar hij zei te twifelen aan de toepasbaarheid van het middel bij mensen.

De onderzoekers, onder leiding van de viroloog prof. dr. J. Goudsmit en de organisch-chemicus prof. dr. H.M. Buck, vermoeden dat het gemodificeerde DNA dat ze gebruiken, goed kan worden opgenomen en geen ernstige bijwerkingen zal hebben. Zij schrijven dat in hun onderzoekverslag dat vandaag in het Amerikaanse tijdschrift Science is verschenen. „Als alles goed gaat, doen we dit jaar nog experimenten bij apen en volgend jaar misschien bij geselecteerde patiënten”, aldus Goudsmit.

Op het anti-AIDS-middel waarover de Nederlandse onderzoekers nu hebben gepubliceerd is volgens een woordvoerder van de Technische universiteit Eindhoven een paar jaar geleden al oetooi aangevraagd. Het is verleend op de methode om het virus uit te schakelen. Volgens één van de onderzoekers, M.H.P. van Genderen, zullen de universitei-

ten het onderzoek zo lang mogelijk autonoom voortzetten. Een farmaceutisch bedrijf zou pas in het laatste stadium betrokken moeten worden, stelt Van Genderen.

Het gemodificeerde DNA heeft een bredere werking dan AZT, het enige middel dat op het ogenblik beschikbaar is om de groei van het AIDS-virus te remmen. AZT werkt alleen als cellen worden geïnfecteerd. Het gemodificeerde DNA is ook actief in cellen die al door het virus zijn aangetast en waarin nieuwe virusdeeltjes worden gemaakt. Het kan dus de aanmaak van virusdeeltjes volledig stilleggen.

DNA bestaat uit lange reeksen van vier verschillende nucleotiden. De volgorde waarin de vier voorkomen vormt de erfelijke informatie die alle levensprocessen bepaalt.

Het DNA dat de onderzoekers gebruiken is een relatief klein stukje met een lengte van twintig nucleotiden. Dat hecht zich zeer selectief aan de plaats op het veel

langere virus-RNA waar twintig nucleotiden een overeenkomstige volgorde hebben. De kans dat elders in RNA dezelfde volgorde van twintig nucleotiden nogmaals voorkomt is vrijwel verwaarloosbaar. Doordat het gebruikte DNA chemisch veranderd is, de elektrische lading van de fosfaatgroepen in het molekuul verschillen van normaal DNA, is de binding bijzonder hecht. De erfelijke informatie van het RNA kan door de blokkade niet meer worden 'gelezen' en het virus-RNA is niet meer in staat de gastheer cel te in-

facteren en er nieuwe virusdeeltjes te maken.

Dat de activiteit van RNA en DNA op deze manier met chemisch veranderd DNA te blokkeren is, was al enkele jaren bekend. De verdienste van de Nederlandse onderzoekers is dat ze een chemische modificatie hebben toegepast die erg goed aan een bepaald deel van het virus-RNA hecht. Bovendien wordt dit gemodificeerde DNA niet vernietigd door enzymen die van nature in menselijke cellen actief zijn om afval-DNA op te ruimen.

## Aids-deskundige haalt optimisme collega onderuit

Van onze verslaggever **VK 17**  
AMSTERDAM — De onderzoeker J. Goudsmit van de Universiteit van Amsterdam is het niet eens met de wijze waarop zijn collega H. Buck van de Technische Universiteit Eindhoven de toepassingsmogelijkheden van huf DNA-onderzoek afschildert. Buck heeft meerdere malen gezegd dat de vinding tot gevolg zal hebben dat de ziekte Aids over vijf jaar de wereld uit is.

Volgens de hoogleraar Goudsmit, de Aids-deskundige bij uitstek, kan Buck, een chemicus, dit soort uitspraken helemaal niet doen. „Ik ben veel conservatiever dan hij. Het onderzoek levert ons vast veel op dat de moeite waard is, maar we moeten oppassen met optimisme.”

Afgelopen donderdag deelden de onderzoekers van de twee universiteiten mee een gemodificeerd DNA te hebben ontworpen dat de eigenschap heeft cellen binnen te dringen en daar het Aids-virus te blokkeren. Met name Buck trok de publiciteit naar zich toe en verklaarde meerdere malen dat met de vinding prachtige medische toepassingen mogelijk zijn.

Goudsmit: „Het is onzin te zeggen dat Aids over vijf jaar de wereld uit is. Buck moet ook niets zeggen over de behandeling van Aids. Hij is geen medicus. Tot een jaar geleden had hij nog nauwelijks van de ziekte gehoord.”

Volgens de Amsterdamse medicus kan de virusziekte over vijf jaar helemaal niet de wereld uit zijn. Zelfs al zou de vinding uitmonden in een groot succes en een goed werkend geneesmiddel tegen Aids opleveren, dan nog is de ziekte niet uit te roeien. Goudsmit: „De mensen die er mee zijn besmet en met het mogelijke middel worden genezen, kunnen nog steeds anderen besmetten.”

Volgens Goudsmit menen sommigen zelfs dat de ontwikkeling van een geneesmiddel Aids zelfs verder zal verspreiden. Van Aids genezen mensen dragen het virus nog steeds mee. Ze kunnen er volgens Goudsmit toe worden verleid weer te vervallen in gedrag dat het virus verspreidt, zoals onveilige seksuele technieken en het niet verwisselen van spuiten bij het gebruik van heroïne. Personen die dan worden geïnfecteerd, kunnen vervolgens Aids krijgen.

Een tweede reden dat Aids niet snel de wereld uit zal zijn, is dat een eventueel geneesmiddel niet gemakkelijk overal beschikbaar zal komen. Met name in Afrika, waar velen zijn besmet, is bestrijding van de ziekte een uiterst kostbare zaak.

De twee onderzoeksgroepen gaan gewoon door met het werk. Goudsmit: „We hebben dinsdag een vergadering over hoe we het middel op proefdieren kunnen gaan toepassen. Er is geen sprake van ruzie. Alleen een verschil van inzicht over de toepasbaarheid van de vinding.”

## Simons bereid meer geld te geven **VK 14** aan Aids-onderzoek

Van onze verslaggever  
AMSTERDAM — Staatssecretaris Simons van Volksgezondheid is bereid extra geld ter beschikking te stellen voor verder onderzoek aan het nieuwe middel tegen Aids, dat zou zijn ontdekt door prof. H. Buck van de Technische Universiteit Eindhoven en prof. J. Goudsmit van de Universiteit van Amsterdam.

Voor de KRO-televisie zei Simons te denken aan een bedrag van zes miljoen gulden, waarvan een deel zal zijn bestemd voor het onderzoek aan het nieuwe middel. „Als blijkt dat de ontwikkeling van het middel echt positief is moeten we bereid zijn om binnen het budget van volksgezondheid iets extra's te doen en er nog meer in te investeren”, aldus de staatssecretaris.

# 'Publiciteit over mogelijk middel

Het gemodificeerde DNA waarmee het AIDS-virus is af te remmen staat al anderhalve week in het Nederlandse nieuws. Dat begon op 12 april, aan de vooravond van een publicatie van Eindhovense en Amsterdamse onderzoekers in het wetenschappelijke tijdschrift Science. Zelden kreeg een in ons land behaald wetenschappelijk resultaat zoveel aandacht. Prof. dr. H.M. Buck, die centraal stond in het nieuws, kijkt terug.

Door onze redacteur **WIM KÖHLER** **NRC**

EINDHOVEN, 21 april — Prof. Buck, organisch-chemicus aan de Technische Universiteit van Eindhoven, kreeg na twee prominente optredens in het NOS-journaal vorige week, de laatste dagen de reacties te verwerken. Een daarvan was van Bucks deeltijd-collega prof. dr. C.A.A. van Boeckel die verontwaardigd ontslag vroeg. Het werd hem snel verleend. Over die gebeurtenissen binnen zijn vakgroep wil Buck niets kwijt. Over de aandacht in de media is hij tevreden.

Buck: „Die publiciteit was prima. Het artikel in Science is van groot wetenschappelijk belang, maar er zat ook een maatschappelijke kant aan en het is goed dat ook die belangstelling heeft gehad. Maar de manier waarop de

publiciteitsgolf tot grote hoogte is opgevoerd heb ik niet meer in de hand gehad. Als de zaak eenmaal aan het rollen is kun je nog maar één kant uit. Je vector ligt vast, zeg ik dan, daar is niets meer aan te doen.”

*Achteraf kwam er veel kritiek op de manier waarop de tv het nieuws heeft gebracht.*

„Tijdens een nieuwsuitzending kun je geen wetenschappelijke verhandeling houden, daar moet je binnen een minuut in eenvoudige woorden een afgerond antwoord geven. Dat stelt natuurlijk andere eisen dan waaraan wij wetenschappers gewend zijn. Ik heb ook aangegeven dat we een algemeen principe op het spoor zijn, dat tegen meer ziekten kan worden ingezet. De Franse AIDS-onderzoeker professor Chermann wees daar ook op in zijn reactie.”

*Toch lag de nadruk op de mogelijkheid van een geneesmiddel tegen AIDS, terwijl dat er nog lang niet is. Had u er geen bezwaar tegen dat het gemodificeerde DNA al als geneesmiddel werd aangeduid?*

„Je moet het woord geneesmiddel wel gebruiken, want als je alleen de moleculair-biologische details uitlegt volgt niemand het meer. De mensen begrijpen alleen de klassieke situatie: ter bestrijding

van een ziekte heb je een medicijn nodig. Naar dat woord grijp je dan terug.”

*U vindt niet dat u valse hoop hebt gewekt?*

„Ik heb niet meer willen zeggen dan dat we iets onder handbereik hebben. Ik heb ook steeds bevestigd dat er nog een lange weg te gaan is.”

„Wel maakte alle publiciteit nog eens duidelijk dat AIDS een belangrijke en emotioneel zeer beladen ziekte is. Daar moet je natuurlijk zeer voorzichtig mee omspringen en of dat steeds is gelukt weet ik echt niet. Door dingen op deze manier onder de aandacht te brengen zien de mensen wel hoe het geld voor AIDS-onderzoek onder andere wordt gebruikt. En dat er ook resultaten zijn. Het AIDS-fonds heeft ons gesteund door een synthesizer voor het maken van DNA op grote schaal te betalen en die instelling heeft niet veel geld.”

*Vond u niet dat buitenproportioneel veel aandacht aan het onderzoek is besteed?*

„Het is toch uniek dat wetenschappers eens naar voren komen? Er zijn veel hardwerkende onderzoekers in Nederland. Ik vind het prachtig dat je in de gelegenheid bent het grote publiek

te laten zien dat onderzoekers gewone mensen zijn die hard werken om hun resultaten naar internationaal niveau te tillen. Ik sta er volkomen achter dat er in het laboratorium werd gefilmd, waar de mensen aan het werk waren. Zo werd zichtbaar wat er achter die hoge muren gebeurt. Iedere belastingbetaler draagt daar toch aan bij.”

Bent u even enthousiast over de opnamen een dag later, waarin u aan de ontbijttafel en wandelend met uw vrouw in het park werd gefilmd?

„Dat was een beetje ongewoon, ja, maar ik vind het menselijke aspect in de wetenschap erg belangrijk. Als er geen goede verstandhouding is, gaat een hoop onderzoek verloren omdat allerlei andere processen dan energie verslinden. De familie behoort ook tot de mensen rond de onderzoeker en het familieleven mag daarom best worden gezien. En dat ik dat nu ben, ach ja, volgende keer een ander. Het is ook aardig om te laten zien dat je maar een gewoon mens bent, anders word je als onderzoeker zo vreemd bekeken.”

*Denkt u niet dat die vorm van publiciteit daar juist toe leidt?*

„Nee hoor, we zitten gewoon aan tafel en we hebben een hond. Dat heeft iedereen nu kunnen zien.”

tegen Aids was prima



# Brochure besteedt aandacht aan moeder van misbruikt kind

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT — Aan vrouwen van kinderen die slachtoffer van incest zijn (geweest) is tot nu toe weinig aandacht besteed. Die ging bijna steeds uit naar de slachtoffers zelf en in een enkel geval naar de daders van seksueel misbruik.

Het preventief samenwerkingsverband van de Riagg's van oostelijk, stad en westelijk Utrecht heeft nu een uitgebreide brochure samengesteld. Het boekje heet 'Innerlijk verscheurd! Mijn kind is seksueel misbruikt' en is bedoeld voor moeders die in hun eigen gezin geconfronteerd worden met seksueel misbruik. Vandaag wordt het in Utrecht gepresenteerd.

De samenstellers hopen met het boekje vrouwen in een dergelijke situatie te stimuleren om

hulp te zoeken. Ook geven ze aan de hand van gesprekken met drie betrokken moeders aan welke signalen een seksueel misbruikt kind kan geven. Maar vaker nog blijkt pas achteraf, soms veel later, dát er signalen waren.

Allereerst is er ongeloof, het niet willen weten omdat het vermoeden dat hun partner hun kind misbruikt gewoonweg te bedreigend en verwarrend is. Op zo'n moment moet immers worden ingegrepen en hoe moeilijk dat is, zegt Mirjam (47, een dochter van 23 jaar) het duidelijkst.

Zij hoorde pas nadat ze was gescheiden wat er vroeger tussen haar man en dochter was gebeurd. 'Als ik terugkijk op mijn leven, dan moet ik eerlijk bekenen dat ik me kan voorstellen dat ik voor mijn echtgenoot had gekozen. En dat is heel eng. Om te bedenken dat je je kind hart-

stikke in de kou zou laten staan. Ik ben namelijk tot het moment dat ik wegging heel dol geweest op mijn echtgenoot. Ik was afhankelijk van hem. Zó afhankelijk dat ik nu weet dat ik toen helemaal niet in een positie was om te kiezen voor een kind'.

Het zijn drie indringende verhalen geworden, waarin het hele scala aan menselijke emoties bij elk van de drie vrouwen de revue passeert. Er is sprake van een zekere ontwikkeling, zoals bijrouw. Eerst is er de ontkenning, het niet willen/kunnen bevatten en vermoedens afdoen met: ik zie het vast verkeerd, ik ben moe, het bestaat niet. Dit kan lang, soms een leven lang, doorwerken, zeker als ook het kind zelf erover blijft zwijgen.

Sandra, gescheiden en moeder van Bas (6), die door haar ex-man seksueel is misbruikt:

"Toen mijn zoontje anderhalf was en ik thuis kwam van mijn werk, trof ik mijn ex-man niet in de kamer aan, waar ik hem wel verwachtte. Ik deed vrij plotseling de badkamerdeur open. Ik zag m'n ex-man met m'n zoontje bezig en hoorde mijn zoontje zeggen: nou niet meer doen. Ik schonk er geen aandacht aan, tot ik me een paar dagen later ineens realiseerde dat mijn ex-man met het piemeltje van mijn zoontje bezig was geweest. Toch trok ik nóg niet echt de conclusie dat hij iets verkeerd met hem deed".

## Achterdocht

Na de ontkenning komt er meestal een moment waarop ze er niet meer omheen kunnen dat er iets goed scheef zit. De achterdocht groeit, de verwarring neemt toe, het schuldgevoel tegenover het kind enerzijds en de angst om in te grijpen bestaan naast elkaar. Ingrijpen betekent immers: partij kiezen. Voor de een, tegen de ander, meestal de partner. De angst om te scheiden, er alleen voor te staan, brengt een enkeling ertoe om partij voor de partner te kiezen, zoals Mirjam in een van de bovenstaande citaten vertelt.

Is eenmaal goed doorgedrongen wat er aan de hand is, dan breekt een verschrikkelijke tijd aan, waarin een vrouw nogal eens in haar eentje tobt. Uit angst, schaamte of schuldgevoel worden vrienden en familie soms helemaal niet ingeschakeld en dat vergroot het gevoel er helemaal alleen voor te staan. Niet nodig, zeggen de samenstellers, want er zijn instanties die er speciaal op zijn ingesteld hierover te praten. Achterin de brochure is een uitgebreide lijst adressen toegevoegd. Erover praten, hoe pijnlijk ook, is uiteindelijk altijd beter dan zwijgen.

Een van de geïnterviewde vrouwen heeft een goede les geleerd van haar ervaring: "Het is erg moeilijk om niet geloofd te worden als moeder. Of om wel geloofd te worden, maar vervolgens te merken dat er niets voor je gedaan wordt. Blijf zoeken tot je iemand vindt die je gelooft en die iets voor je doet. Laat je niet wegduwen, laat je horen, net als ik".

De brochure 'Innerlijk verscheurd!' is aan te vragen bij de Stichting Korrelatie in Utrecht, 030-331335. Het boekje is ook op te halen bij de openbare bibliotheek in Utrecht.

UN 25/4

GGZ-GAZET/FEBRUARI 1990/NO. 2

## Incestprotocol legt zorgvuldigheidseisen vast

De golf van publiciteit rond incest dwingt instellingen zich te bezinnen op hun hulpverlening op dit gebied. 'Je kunt je als instelling geen fouten veroorloven', vindt een RIAGG-direkteur. 'Iedereen springt meteen bovenop je.' Steeds meer RIAGGs gaan er dan ook toe over een incestprotocol op te stellen.

De RIAGG Arnhem is bezig met het opstellen van een incestprotocol en bij RIAGG De Hagen in Enschede werken hulpverleners al anderhalf jaar met een 'model voor hulpverlening bij actuele incest'.

De afdeling jeugdzorg van de RIAGG Arnhem ontwikkelde de afgelopen jaren een weloverwogen werkwijze bij incest. Eind vorig jaar was de tijd rijp om deze werkwijze in de vorm van een protocol op papier te zetten. 'De bedoeling van een protocol is eigenlijk vast te leggen wie wanneer wat mag doen', vertelt directeur Bert de Turck. 'Het is een gedragslijn hoe te handelen.'

De behoefte aan een protocol is duidelijk veroorzaakt door de huidige maatschappelijke discussie rond hulpverlening bij incest. 'Bij incest zijn er toch een aantal zaken die gevoelig liggen. Belangen van mensen kunnen diep geschaad worden bij fouten. Zorgvuldigheid is heel belangrijk, dat heeft alle publiciteit rond ervaringen elders (Bolderkar-affaire, RIAGG in Sneek) duidelijk gemaakt. Instellingen kunnen zich in deze geen fouten veroorloven; iedereen springt meteen bovenop je. Een protocol is dan uitstekend geschikt om de zorgvuldigheidseisen vast te leggen.'

### BAKKELEIEN

De RIAGG Arnhem is niet van plan jaren te bakkeleien over de inhoud van het protocol. Momenteel is het in concept gereed. De bespreking zal nog enige maanden vergen, waarna het bestuur het zal vaststellen.

Bert de Turck: 'De maatschappelijke discussie naar aanleiding van Bolderkar/Sneek roept heel veel op, maar geeft geen duidelijkheid. Er is geen eenduidige maatschappelijke stellingname; argumenten staan lijnrecht tegenover elkaar. Als instelling kunnen we niet gaan zitten wachten op overeenstemming. Als de maatschappelijke discussie rond hulpverlening bij incest een duidelijke tendens krijgt, zullen we, als dat nodig is, ons protocol aanpassen.'

Vanuit het protocol dat de afdeling Jeugdzorg aan het ontwikkelen is, wil de RIAGG Arnhem een instellingsprotocol opstellen. 'Zo'n instellingsprotocol bevat



Directeur RIAGG Arnhem: Bert de Turck (foto Joost Grol)

algemene richtlijnen, waardoor afstemming op protocollen van andere instellingen mogelijk wordt. Daarvoor is het van wezenlijk belang eerst je eigen positie en verantwoordelijkheid als hulpverleningsinstelling bepaald te hebben.'

RIAGG De Hagen in Enschede werkt sinds juni 1988 met een 'model voor hulpverlening bij actuele incest'. Vanuit de afdeling Jeugd en de afdeling Preventie ontstond eind 1987 het idee om een werkgroep te formeren. Deze werkgroep moest ideeën ontwikkelen rond de verbetering van hulpverlening bij incest en uiteindelijk komen tot een concreet model. De werkgroepleden waren niet alleen gerekruteerd uit de afdelingen Jeugd en Preventie, maar ook uit de afdelingen Volwassenen en Psychotherapie. Vijf werkbijeenkomsten van anderhalf uur leverden een lijvig model op, dat inmiddels de meest bestelde publicatie door andere RIAGGs en instellingen is.

Jan Kruse, een van de incestcoördinatoren, zegt geen moment spijt te hebben van de tijdsinvestering destijds. 'Integendeel. Alleen al het bezig zijn rond dit produkt leidde ertoe dat ook anderen binnen de RIAGG zich gebogen hebben over het

thema. De samspraak tussen de verschillende afdelingen kwam erdoor op gang.'

Het model ligt niet vergeten op een stoffige plank in een kast; hulpverleners gebruiken het wel degelijk. 'Het is een aanzet geweest om de hulpverlening intern volgens het beschreven model vorm te geven. Het heeft zeker ook invloed op andere instellingen binnen de regio, zoals bijvoorbeeld het plaatselijke incestbeleidsoverleg. Het was daar een van de stukken die op tafel lagen.' Op de vraag of hulpverleners op hun vingers worden getikt als ze niet handelen volgens het protocol antwoordt Jan Kruse bevestigend. 'Er wordt hen gevraagd hoe dat komt. Het protocol is zeker niet vrijblijvend!'

### GERESERVEERD

Gaan veel RIAGGs er pas anno 1990 toe over een incestprotocol op te stellen, RIAGG De Hagen voelde twee jaar geleden al pressie om dat te doen. Jan Kruse: 'De afdeling Jeugd- en zedenzaken van de politie vond dat wij veel sneller hulp moesten verlenen in crisissituaties bij incest. Een ander punt dat toen speelde was dat er in het algemeen gezegd werd dat RIAGGs heel gereserveerd staan tegenover hulpverlening bij incest. Gelukkig is dat snel aan het veranderen. Er zijn momenteel landelijk gezien 75 samenwerkingsverbanden op het gebied van incest. In al die samenwerkingsverbanden zijn RIAGGs vertegenwoordigd.'

Ondanks het model is ook bij RIAGG De Hagen de discussie nog niet uitgewoed. Op één punt voldoet het model namelijk niet. 'Het zegt weinig over de handelwijze bij vermoedens van incest. Het geeft alleen wat globale ideeën op dit punt. We hebben behoefte om te kijken of er een stappenplan te maken is en zullen ons daar intern op bezinnen.'

Sommige RIAGGs zijn zich momenteel ook aan het bezinnen op een incestprotocol, zoals de RIAGG Eindhoven. Weer andere hebben al eerder een beleidsnota aangenomen, zoals RIAGG Noordhage. De Nederlandse Ziekenhuisraad gaf vorig jaar richtlijnen uit ten behoeve van de interne handelwijze van instellingen bij seksuele kindermishandeling. De NZR heeft daarbij niet de pretentie gedetailleerde voorschriften te geven. Instellingen kunnen hun eigen richtlijnen ontwikkelen op basis van de NZR-richtlijnen of ze eraan toetsen.



Vrouwen vinden de weg naar Tegen Haar Wil in Gent

G.U.A. 2-4-90

# Eén op vier wil hulp bij verwerken van seksuele

Kindermishandeling

van onze redactrice

Steeds meer vrouwen kloppen aan bij Tegen Haar Wil, een organisatie die werkt rond verkrachting en ander seksueel geweld. Dit blijkt uit het zopas verschenen jaarverslag 1989 van THW-Gent, de enige afdeling in Vlaanderen die nog specifiek werkt rond deze problematiek. Tegen Haar Wil-Gent kreeg vorig jaar 323 oproepen: 256 informatieve vragen en 67 vragen voor hulp.

"Dit bewijst dat onze dienst aan een dringende nood beantwoordt", zegt Anne Kesteloot. "Het aantal oproepen was bijna even hoog als in '88. Nochtans was 1989 voor ons een bijzonder kritiek jaar. We kregen af te rekenen met ernstige huisvestings- en financiële moeilijkhe-

den en een telefoonkabelbreuk. Bij de informatieve vragen staat het aanvragen van documentatie centraal, o.a. naar aanleiding van de wetswijziging inzake verkrachting. Van de vragen voor hulp maken aanranding en verkrachting nog steeds het hoofdaandeel uit. Dit is begrijpe-

lijk, want Tegen Haar Wil startte in 1983 onder de naam "Vrouwen tegen Verkrachting". Bijna de helft van de vrouwen die hulp zochten in 1989 deden dit om over hun verkrachting te praten. Mishandeling en vooral seksuele kindermishandeling blijven toenemen. Eén vrouw op vijf

zocht hulp bij het verwerken van mishandeling en bijna één op vier deed dit voor seksueel misbruik in de kinderjaren.

Tegen Haar Wil besteedt sinds vorig jaar meer aandacht aan het feit dat slachtoffers van seksueel geweld vaak vroeger reeds slachtoffer zijn geweest. Uit de

cijfers blijkt dat meer dan een vierde van de vroegere incest- en mishandelingslachtoffers nu ook werden verkracht.

Zes op de tien vrouwen vroeg Tegen Haar Wil voor de eerste maal om hulp via de telefoon. Drie op tien kwamen persoonlijk langs en slechts één vroeg hulp per brief. Uit het jaarverslag blijkt dat de relatie tussen dader en slachtoffer in 1989 geen verrassingen opleverde. Zoals de voorgaande jaren bleek de overgrote meerderheid van de vrouwen het slachtoffer van een bekende: 82%. Onder die bekenden die seksueel mishandelen, scoren partners en vaders het hoogst.

Opmerkelijk is dat steeds meer vrouwen die terecht komen bij Tegen Haar Wil bereid zijn om aangifte te doen van het misdrijf. De organisatie wil dit —

## Incest en pedofilie

Het Centrum voor Seksuele Voorlichting en Tegen Haar Wil organiseren samen een themaweek over seksueel contact tussen volwassenen en kinderen. Op dinsdag 3 april om 20.30 u. brengt Theater Affront een toneelstuk over incest. In "Papa kan ze kussen" brengt Vera Van den Berghe het verhaal van een incestslachtoffer. In drie ge-

tuigenissen — een psychiatrische patiënte, een prostituee en een dame — wordt de klemtoon gelegd op machtsmisbruik, chantage en isolement. "Papa kan ze kussen" wordt opgevoerd in de VTB-zaal, Paddenhoek 1 in Gent.

In diezelfde zaal wordt op donderdag 5 april om 13.30 u. een panelgesprek georganiseerd over "pedofilie in de

jaren '90: seksueel misbruik of een mooie ervaring?". De deskundigen Theo Sandfort (sociaal psycholoog), Lut De Rudder (criminoloog) en Bob Carlier (ethicus RUG) zullen er naast hun persoonlijke visie ook dieper ingaan op de meest recente evolutie inzake pedofilie en andere vormen van seksueel contact tussen volwassenen en kinderen.

Signalement / Piet Vroon

## Piemeltje

VK 20

Indertijd verklaarde Hare Majesteit dat zij onmogelijk allen die het zo goed met haar voor hadden persoonlijk kon antwoorden. Bij uw scribent is het nog erger: geen secretaresse en geen tijd. Toch ben ik u vaak dankbaar voor toegezonden materiaal. Voorbeeld.

Ergens in dit land woont een Nederlander, getrouwd met een Marokkaanse. Het echtpaar Jansen. Er lopen bij hen wel eens kinderen uit de buurt binnen voor een praatje en een glaasje limonade. Op een dag gaat een dame naar de politie "terzake feitelijke aanranding der eerbaarheid en het plegen van ontucht met haar vierjarig zoon-tje". Het proces-verbaal: "Zij verklaarde, dat haar zoon-tje R., nadat zij zelf had geconstateerd dat zijn piemeltje knalrood en opgezwollen was, haar diverse malen had verteld, dat hij daaraan pijn had. Hij had problemen met plassen en frummelde veel aan zijn geslachtsdeel. Later constateerde zij tevens een geirriteerde eikel". Beschuldigen? Het echtpaar Jansen.

Aangeefster laat uitvoerig optekenen wat zoonlief tegen haar heeft gezegd. "Die meneer daar pijn gedaan; daar pijn, meneer stout; konijn, clown en boze wolf; boemoem, stoute meneer; die mevrouw moet voorzichtig...; poep, daar pijn, nu niet; die stoute meneer zegt mama boos." Verbaas u niet te zeer: uit de stukken blijkt dat het kind slechthorend is en een forse taalachterstand heeft.

Aangeefster staat niet alleen. Een naburige vader holt naar de politie "terzake feitelijke aanranding der eerbaarheid en het plegen van ontucht met zijn vijfjarig zoon-tje". Pa had met aangeefster gebabbeld. "Toen hij vervolgens met zijn vrouw de zaak nog eens doorsprak, werd hem duidelijk dat ook zijn zoon L. vermoedelijk slachtoffer was". Ook bij hem had de arts namelijk een zeer eikel-tje geconstateerd.

De politie nam geen halve maatregelen. Jongetje R. werd gehoord. "Slachtoffer (weten we dat al? PV) speelde het spel na en hij blinddoekte met een planteblad verbalisant L. Hij wierp hem tegen de grond en ging bovenop het hoofd zitten van de verbalisant en maakte heen en weer gaande bewegingen. In het spel beet hij verbalisant in de handen en vingers, krabde over diens gezicht en prikte met een potlood naar diens ogen. In het algemeen bleek het slachtoffer agressief, ook naar meubilair. Daarnaast likte hij de verbalisant over het gezicht." Als u het begrijpt, snap ik het misschien ook.

Natuurlijk is dit pas het begin. De onderwijzer van het jongetje verklaart dat hij door moeder op de hoogte was

gesteld van het zere piemeltje en dat hem "een gewijzigd gedragspatroon was opgevallen". Nog een bewijs! De volgende dag gaat aangeefster weer naar de politie, teneinde in een tweede proces-verbaal te laten optekenen dat haar zoon "een poos van slag was geweest". Thuis was er echter "niets bijzonders gebeurd". Op deze drie woordjes komen we terug.

Echtpaar Jansen wordt in hechtenis genomen. Tot overmaat van ramp neemt Hermandad bij een huiszoeking twee zeer verdachte voorwerpen in beslag, namelijk een "clownspop met handvat" en een tekening van een "manspersoon waarbij de penis opvallend groot werd weergegeven". De vier-zerikken! Wat doen ze met een pop en een tekening in huis? (mijn *ero's* moeten als de sodemieter terug naar de videotheek).

Bij alle commotie moeten we niet de meneer vergeten wiens zoon ook last had van een beurs piemeltje. Ook hij holde opnieuw naar de politie en liet weten dat het kind tevens ongemak had ervaren van zijn anus. Die jeukte. Twee huisartsen waren tot de slotsom gekomen dat er wormen in zijn darmen zaten, maar toch, het blijft verdacht. Misschien heeft het echtpaar Jansen die beestjes er wel ingefrummeld. "Ik vind het veel te toevallig dat L. van de zomer last van zijn piemel en kont had in dezelfde tijd dat R. daar ook last van heeft gehad", verklaarde pa. Groot gelijk, ik zou er ook wat achter zoeken. In de schriftelijke neerslag van het verhoor van dit slachtoffer valt te lezen: "Meer weet ik niet, en leidt zichzelf steeds van het te bespreken onderwerp af, waardoor door hem geen nadere relevante informatie wordt gegeven".

De Jansens zeggen niet te begrijpen waar het over gaat. Vooral mevrouw Jansen raakt, mogelijk gezien haar achtergrond, hevig overstuur. Na hun tijdelijke vrijlating *sommeert* een "advokaten kollektief" het echtpaar binnen vier weken hun huis te verlaten omdat slachtoffers "als gevolg van het seksueel misbruik grote geestelijke schade hebben opgelopen".

Nu twee dingen die niet in de papieren staan. Aangeefster was ten tijde van het misbruik verwickeld in een echtscheidingsprocedure (thuis was er "niets bijzonders gebeurd"). Alvorens aangifte plaatsvond, had zij de huisbaas van het echtpaar Jansen gevraagd of de woning haar niet ter beschikking kon worden gesteld. Nee, dat kon niet. Hoe het is afgelopen? De Jansens komen binnenkort voor de rechter wegens meervoudig seksueel misbruik.

steeds in overleg met de vrouw — ook zoveel mogelijk stimuleren.

### Geldgebrek

In Vlaanderen bestaan verscheidene Tegen Haar Wil-groepen. Maar het schrijnende gebrek aan financiële middelen maakt een verdere uitbouw van de hulpverlening onmogelijk. Zelfs de huidige werking komt er vaak door in gevaar. THW-Antwerpen, THW-Leuven en THW-Hasselt bijvoorbeeld werken vanuit een vluchthuis. Enkel THW-Gent werkt nog specifiek rond seksueel geweld.

"Ik sta soms versteld van de manier waarop wij overleven. We hebben het soms moeilijk om nog maar onze telefoonrekening te betalen", besluit Anne Kesteloot. "Maar door onze enorme inzet — we zijn allemaal vrijwilligers — houden we het hoofd boven water".

In 1989 diende Tegen Haar Wil bij de Emancipatieraad van het Staatssecretariaat voor Emancipatie een project in ter ondersteuning van de uitbreiding van het documentatiecentrum.

Het project werd goedgekeurd en Tegen Haar Wil zal hiervoor dit jaar 30.600 frank subsidie ontvangen. De organisatie is erkend door de stad Gent en ontving van de stad vorig jaar een subsidie van 10.000 frank. Bovendien diende ze in het kader van kansarmoede bij de stad een project in. Het voorziet in de werkingskosten en het eventueel ter beschikking stellen van een woonst door het stadsbestuur.

Tegen Haar Wil is alle werkdagen van 9 tot 12 en van 14 tot 17 u. te bereiken in de Ridderstraat 10, 9000 Gent, tel. 091/24.15.31.

S.D.



vreemd zijn als er geen vrouwelijke daders waren. 'Wie als kind seksueel is misbruikt kan later heel gekke dingen doen met de eigen kinderen. Dat geldt voor mannen en vrouwen.' Wil dat zeggen dat hij gelooft in de theorie dat het slachtoffer van nu de dader is van straks? Gianotten: 'Ook daarover kun je geen vaste uitspraken doen. Iedereen die als kind seksueel is misbruikt heeft het daar moeilijk mee. Maar de een slaat er zich om wat voor reden ook goed doorheen, de ander niet. Mannen die als kind seksueel zijn misbruikt kunnen later ontzettend integer zijn met kinderen: heel goede ouders, maar het andere uiterste kan ook, dat ze er vreselijk met de pet naar gooien. En dat heb je met vrouwen net zo goed.' En wat vindt Gianotten van de feministische analyse van seksueel geweld als een uitvloeisel van de machtsverschillen tussen vrouwen en mannen? 'Die analyse klopt. Over het geheel genomen is de macht van mannen nog steeds groter dan

die van vrouwen en zal seksueel geweld vooral een probleem blijven met mannen als dader en vrouwen als slachtoffer. Maar die categorieën groeien naar elkaar toe. Naargelang vrouwen meer macht krijgen, neemt de criminaliteit onder vrouwen toe, op allerlei gebied, dus ook op dat van seksueel geweld. Dat is een keerzijde van de emancipatie. Net zo goed als vrouwen gaan meedoen aan de rat race in de maatschappij; daarvan kun je je ook afvragen of dat alleen maar goed is.'

Waarom doet iemand zoiets?

Kort samengevat zou je kunnen zeggen dat volgens Sissingh seksueel misbruik door vrouwen altijd heeft bestaan en dat alleen het taboe op het praten erover langer heeft standgehouden dan dat op het praten over mannelijk misbruik, terwijl 'Woet Gianotten van mening is dat seksueel misbruik van kinderen door vrouwen is toegenomen en wellicht nog steeds toeneemt. Een vraag die zich in het kielzog hiervan opdringt is: hoe komt een mens tot dit soort gedrag? Want we mogen toch aannemen dat niemand een kind op de wereld zet met de intentie het te gebruiken ter bevrediging van de eigen seksuele behoeften.

De vraag naar het waarom van seksueel misbruik van kinderen, zeker door de eigen ouders, is een van de frustrerendste vragen die een mens kan stellen. Misbruik van macht, oké. Maar alle ouders hebben macht over hun kinderen, allemaal kunnen zij daar misbruik van maken en bij allemaal kan dat misbruik een seksuele vorm aannemen. Waarom maakt de een er zich dan wel schuldig aan en de ander (gelukkig de meesten) niet?

Een baaiert van antwoorden, die om het probleem heen cirkelen, vaak als excuses klinken, en nooit doordringen tot de kern - daarmee hebben we ons tot nu toe tevreden moeten stellen als het om mannelijke daders ging. Ligt dat bij vrouwelijke daders anders?

Voor mij ligt een stapeltje kranteknipsels. Korte berichten over veroordeelde incestplegers. Mannen meestal: vaders, opa's, stiefvaders. Maar ook twee moeders. Een 53-jarige vrouw werd veroordeeld wegens ontucht met haar twee zoons en medeplichtigheid aan incest van haar echtgenoot met hun twee dochters. Volgens haar raadsvrouw kon deze vrouw niet tegen haar man op en was het misbruik uitgegaan van hem. (Volkskrant 14.10.87) Onderwerping aan de wil van de man lijkt hier het motief. Maar hoe zat het bij de 44-jarige vrouw die haar zoon dwong toe te kijken als zij gemeenschap had met haar vriend en de jongen ook los daarvan

seksueel misbruikte? (Trout 27.1.88) En wat te denken van het bizarre geval waarin een 14-jarig meisje als draagmoeder moest fungeren voor haar 38-jarige, gesterriliseerde moeder, die een kind wilde van haar nieuwe vriend? (NRC 22.11.89) Het duivelse plan werd opgegeven toen zwangerschap uitbleef. Overigens ging de vriend daarna door met het verkrachten van het meisje, dus het verlangen naar een baby was kennelijk voor hem niet het enige motief.

Evenals bij Evelien en Margriet was de moeder in deze uit de krant gehaalde gevallen niet de enige dader en was er een man bij betrokken die op zijn minst een kwalijke rol speelde. Is dat een vaak voorkomend patroon? Misschien, maar algemeen geldig is het niet. In vrijwel alle gevallen van moeder-zoon incest waarmee Donald Sissingh onlangs te maken kreeg, was de moeder de enige dader en ook de enige opvoedster, als weduwe, na een scheiding of omdat er nooit een vader in het gezin was geweest. De zoons voelden zich in deze gevallen aan hun moeder verplicht uit dankbaarheid, omdat zij in haar eentje voor het gezin zorgde, of uit medelijden, omdat zij eenzaam was. Eenzaamheid, kan dat voor een vrouw een motief zijn om haar kind seksueel te misbruiken? En betekent dit dat zoons meer gevaar lopen seksueel te worden misbruikt door hun moeder als er geen vader in huis is? De zoons van de hiervoor genoemde 53-jarige vrouw denken er waarschijnlijk anders over. Ook Robert zal het er niet mee eens zijn. Hij vertelt zijn verhaal in een boek over mannelijke incestslachtoffers.<sup>1</sup> Robert had een vader die hem sloeg. En een moeder die vaak depressief was. Roberts vader stuurde hem naar haar toe om haar te troosten. Seksualiteit maakte deel uit van die troost. Roberts moeder verbod hem afspraken te maken en waarschuwde hem voor meisjes, die volgens haar slechts op één ding uit waren: seks. Dat klinkt vertrouwd. Ook incestueuze vaders waarschuwen hun dochter nogal eens voor leeftijdsgenoten van de andere sekse en doen onderwijl zelf datgene waartegen zij hun kind zogenaamd willen beschermen.

Een verklaring die je vaak hoort (en die ook Gianotten hierboven aanstipte) is dat een volwassene die incest pleegt, zelf als kind seksueel is misbruikt. Maar als je even doordenkt kan ook die verklaring niet meer dan een beperkte geldigheid hebben: de meeste incestslachtoffers zijn immers meisjes, zodat volgens deze theorie vrouwelijke daders veruit in de meerderheid zouden moeten zijn, wat niet het geval is. Bovendien zijn, zoals ook Gianotten zegt, sommige volwassenen die als kind seksueel zijn misbruikt later juist heel goede ouders.

## Kan eenzaamheid voor een vrouw een motief zijn om haar kind seksueel te misbruiken? En betekent dit dat zoons meer gevaar lopen te worden misbruikt door hun moeder als er geen vader in huis is?

notten zegt, sommige volwassenen die als kind seksueel zijn misbruikt later juist heel goede ouders.

### Vragen

De enige conclusie uit het bovenstaande kan zijn dat pogingen om de vraag naar het 'waarom' te beantwoorden hoofdzakelijk nieuwe vragen oproepen. Misschien moeten we ons erbij neerleggen dat mensen dingen doen die gewoonweg onbegrijpelijk en onverklaarbaar zijn. En dat incest één van die dingen is. Maar ook al blijft incest in wezen een raadsel, het is wel degelijk zinvol te streven naar inzicht in wat men 'risicofactoren' zou kunnen noemen. Of het bij seksueel misbruik van kinderen door vrouwen vooral om meisjes of om jongetjes gaat, of het kinderen in een bepaalde leeftijdscategorie zijn, of de maatschappelijke situatie van vrouwen

die hun kind seksueel misbruiken bepaalde kenmerken vertoont, of moeders meestal de enige dader zijn of vaker een van de vele, zoals bij Margriet, Evelien en Els - dat zijn allemaal vragen waarover men aan de hand van een zorgvuldige registratie van de aangemelde gevallen iets zou moeten kunnen zeggen. Uit het eerder genoemde jaarverslag van de LSBVK worden we in dit opzicht nu nog niet veel wijzer. Maar daarin komt hopelijk verbetering. Het Jaarverslag 1985-1988 is gebaseerd op een registratie die door chronisch personeelsgebrek een tijdlang zeer gebrekkig was. Directeur Mourits van de LSBVK: 'Wij hebben met veel inspanning geprobeerd toch globale cijfers over de achter ons liggende jaren op tafel te krijgen. Hoewel de daardoor verkregen informatie van belang is, is deze zeer beperkt. Over 1989 hopen we met meer uitgesplitste gegevens te komen.'

### Waarschuwing

Ondanks de vele onbeantwoorde vragen blijkt het belangrijk afstand te doen van de stereotiepe opvatting dat bij seksueel geweld mannen altijd de daders zijn en vrouwen of meisjes altijd de slachtoffers. Maar het is ook belangrijk dat we ondertussen de geschiedenis niet vergeten. Hoewel incest vóór 1980 geen onderwerp in de media was, werd er in wetenschappelijke publicaties wel degelijk aandacht besteed aan moeder-zoon incest en werd daar ook voor gewaarschuwd, terwijl vader-dochter incest en ook broer-zus incest werd afgedaan als iets van ondergeschikt belang. Nog in 1980 verscheen er een boek van een vooraanstaand cultureel antropoloog die ijskoud beweerde dat jongens die seksueel contact hadden met een vrouwelijk familielid, werden gekweld door schuldgevoelens, terwijl meisjes geen gevolgen ondervonden van een seksuele relatie met hun vader of een oudere broer en er absoluut niet onder leden.<sup>2</sup> Anders gezegd: het moet niet zo worden dat de aandacht voor seksueel misbruik van jongens door vrouwen ten koste gaat van de aandacht voor seksueel misbruik van meisjes en jongens door mannen, wat ten slotte kwalitatief een even groot en kwantitatief nog steeds het grootste probleem vormt. □

1. Zie o.a. Woet Gianotten, 'Jongens als slachtoffers van seksueel misbruik', in: *Maandblad Geestelijke volksgezondheid*, november 1988.

2. Mike Lew, *Victims no longer: men recovering from incest and other sexual child abuse*. New York, Nevraumont Publishing Co., 1988.

3. Robin Fox, *The red lamp of incest*. London, Hutchinson, 1980.



# Een oud taboe of een nieuw probleem?

## Vrouwen die incest plegen

Nu er steeds meer over incest wordt gepraat en geschreven, wordt duidelijk dat het niet alleen mannen zijn die zich schuldig maken aan dit misdrijf. Ook vrouwen (moeders, stiefmoeders, zusters en tantes) zijn, zij het in veel geringere mate, incestdaders.

Hoe kan een moeder tot zo iets komen, is de vraag die dan levensgroot opdoemt. Een duidelijk antwoord is hierop nog niet voorhanden. Wat wél duidelijk is: mensen die als kind incestslachtoffer waren, lopen een tamelijk grote kans later incestdader te worden. Zowel mannen als vrouwen.

### José Rijnaarts

**E**ind vorig jaar publiceerde de Landelijke Stichting Buro's Vertrouwensarts inzake Kindermishandeling (LSB-VK) haar eerste jaarverslag over de jaren 1985 t/m 1988. Enkele cijfers: van de ruim 17.700 geregistreerde meldingen heeft 42% betrekking op jongens, 58% op meisjes. Bij lichamelijke mishandeling is 49% van de slachtoffers een jongen, 51% een meisje. Bij seksuele mishandeling liggen die cijfers op respectievelijk 13 en 87%. Bij lichamelijke mishandeling worden ongeveer evenveel mannelijke (51%) als vrouwelijke (49%) plegers geteld. Bij seksuele mishandeling bedraagt het percentage mannelijke plegers 88 en het aantal vrouwelijke 12% (praktisch altijd de moeder of stiefmoeder).

Deze cijfers bevestigen het beeld dat wij kennen uit de literatuur over seksuele kindermishandeling in het gezin en uit de ervaringen van hulpverleners. De daders zijn meestal mannen, de slachtoffers meestal meisjes. De laatste jaren is aan het licht gekomen dat meer jongens dan aanvankelijk werd gedacht thuis seksueel worden misbruikt. De dader bleek ook dan meestal een mannelijk familielid te zijn (vader, oudere broer, oom). Het enige percentage uit het bovenstaande rijtje dat dan ook wellicht enige verwondering

wekt is die 12% vrouwelijke daders. Nog steeds een kleine minderheid natuurlijk, maar toch geen aandeel om je schouderaars over op te halen. Een moeder die haar kind, een zus die een zusje of broertje seksueel misbruikt, komt dat voor?

### Evelien

Evelien is zesendertig. Zij is de jongste uit een gezin met negen kinderen. Zij is als kind seksueel misbruikt door haar vader, haar moeder en haar drie oudste broers, onafhankelijk van elkaar. Zij kan zich niet herinneren wanneer het misbruik door haar ouders is begonnen, zo klein was zij nog; haar broers zijn ermee begonnen toen zij een jaar of zeven was. Haar vader betastte haar en deed seksuele spelletjes met haar, als hij met haar alleen was, maar soms ook waar haar moeder bij was. Hij liet haar dan bijvoorbeeld paardje rijden op de punt van zijn schoen en hoe pijnlijker dat voor haar was, des te meer plezier leek hij erin te hebben. De moeder moet van het misbruik door de vader op de hoogte zijn geweest, want zij vroeg altijd op precies de juiste momenten, dus op de momenten dat Eveliens vagina door de spelletjes van haar vader geïrriteerd was en zij inderdaad pijn had, of 'haar bibs' nog gepoederd moest worden. Dat poederen beleefde Evelien als een nieuwe seksuele betasting. Ook bij andere gelegenheden raakte haar moeder haar aan op manieren die buiten de lichamelijke verzorging vielen. 'Mijn moeder ging met haar vingers bij mij naar binnen en heel vaag herinner ik me dat ze ook voorwerpen gebruikte. Ik heb haar vagina nooit aan hoeven raken. Wel moest ik eraan kijken. Maar waar ik precies naar

moest kijken en wat ik geacht werd vervolgens te zien of te doen, weet ik niet. Als ik haar met haar beha moest helpen moest ik haar borsten in de cups duwen. Ze drukte me dan op het hart dat ik er per se niet naar mocht kijken. Terwijl ze me op andere momenten dwong naar haar te kijken...'

### Margriet

Ook Margriet, negenentwintig, werd als klein kind, vanaf een jaar of vijf, door beide ouders seksueel misbruikt, maar dan door beide ouders tegelijk. Het ging daarbij om betasten en seksuele spelletjes. Zij moest ook de geslachtsdelen van haar ouders aanraken. Anders dan Evelien beschouwt zij haar moeder als hoofddader en initiatiefnemer. Het seksuele misbruik ging meestal gepaard met lichamelijke mishandeling. Margriet werd bijvoorbeeld geslagen met stokken. Haar ouders, en vooral haar moeder, deden dingen met haar die ze van te voren beraamden en hun dochttertje met sadistisch genoegen ook in het vooruitzicht stelden (wacht maar tot vanavond). Vanaf een jaar of twaalf misbruikten Margriets ouders haar onafhankelijk van elkaar. 'Vooral mijn menstruatie was een telkens terugkerende kwelling. Mijn vader ging dan met me naar bed, terwijl mijn moeder woedend werd en me mishandelde als ze ook maar iets van mijn ongesteldheid merkte; zij had een baarmoederoperatie gehad en menstrueerde zelf niet meer.' Met haar vader kon Margriet nog wel enig medelijden hebben, omdat hij zo bij haar moeder onder de plak zat. Voor haar moeder was ze als de dood. Haar moeder was volgens haar gefixeerd op het seksuele. Ze sliep zelf met andere mannen en kwam ook met mannen thuis met wie Margriet vanaf

haar vijftiende naar bed moest. Margriet is daardoor als meisje vier keer zwanger geweest en heeft vier keer een abortus gehad die ze zelf regelde.

### Els

Els, achtentwintig nu, werd van haar tiende tot haar negentiende seksueel misbruikt door haar grootvader, haar vader en een zus. Zelf noemt zij de twee laatste hardnekkig stiefvader en stiefzus, sinds zij kort geleden heeft ontdekt dat zij is geboren uit een verhouding van haar moeder met de broer van haar vader. Het verklaart voor haar achteraf waarom haar vader zo'n hekel aan haar had en waarom zij in het gezin, dat vijf kinderen telde, als een verschoppeling werd behandeld. 'Mijn stiefvader heeft mij bijvoorbeeld een keer 's winters anderhalve dag opgesloten in de kelder, waar ik onder de aardappelen ging liggen voor wat warmte; ik hield er een longontsteking aan over, maar ja, dat was mijn eigen schuld, want ik ging altijd zonder jas naar buiten (loog hij tegen de arts). Ik hoor het hem nog zeggen.' Ook mocht Els als kind nooit aan tafel meeeten omdat haar aanwezigheid de eetlust van de anderen zou bederven. Van haar moeder kreeg zij regelmatig te horen: 'ik wou dat je nooit geboren was.' Haar grootvader betastte haar en verkrachtte haar toen zij tien was. Toen hij stierf zette haar vader die praktijk voort.

Els was toen twaalf. Op haar negentiende was ze in verwachting van haar vader. Ze is toen thuis weggevlucht en heeft, na een suicidepoging, een miskraam gehad. Door haar zes jaar oudere halfzus werd Els misbruikt toen zij dertien of veertien was. De zus had een vriendje en 'oefende' op haar zusje. 'De eerste keer gebruikte mijn zus een kaars. Later was ze door haar vriendje ontmaagd en vond ze dat dat ook bij mij maar moest gebeuren; ze kwam toen aanzetten met een tafelpootje waarmee ze in mijn vagina ging. Ik heb daarna heel veel pijn gehad.'

### De cijfers

Evelien, Margriet en Els, van wie de namen om redenen van privacy zijn veranderd, reageerden op een oproep in het verenigingsblad van de Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling in het gezin (VSK). De VSK telt rond de 650 leden (onder wie ongeveer 30 mannen), die allemaal als kind thuis seksueel zijn misbruikt. Nu zegt de respons op een oproep natuurlijk weinig over de vraag hoe vaak iets in werkelijkheid voorkomt. Toch lijkt het geringe aantal van drie reacties een afspiegeling van de VSK-registratie over

1989. Het aantal aangemelde gevallen van seksuele kindermishandeling bij de VSK bedroeg in dat jaar 1182 (waaronder 35 mannelijke slachtoffers). In slechts 8 gevallen was de moeder de dader. Dat is nog geen één procent. Ook de Amsterdamse Werkgroep tegen Seksuele Kindermishandeling, onderdeel van de Stichting Tegen Haar Wil, komt tot een lager percentage vrouwelijke daders dan de LSB-VK. Over 1989 zijn nog geen gegevens beschikbaar. In 1988 waren 180 van de 189 daders man, in de overige negen gevallen (bijna 5%) was de moeder de dader. (Overigens registreerde de werkgroep in 1987 nog geen enkele vrouwelijke dader). Waar komen die verschillen in cijfers vandaan? Naar het antwoord op die vraag kunnen we slechts gissen. Een verklaring zou kunnen liggen in de wijze van registreren. Moeders van kinderen die door de vader seksueel worden misbruikt, worden door sommigen per definitie als medeplichtig beschouwd. Men vergeet dan dat de moeder in veel gevallen van niets weet. Ook zijn er moeders die uit machteloosheid hun kop in het zand steken. Valen die laatsten wellicht onder de 12% van de LSBVK? Het antwoord van de heer Mourits, directeur van de LSBVK aan wie ik deze vraag voorlegde, is duidelijk: 'Onder die 12% vallen niet de moeders van wie men moet aannemen dat zij op de hoogte waren en niets deden.' Het gaat dus ook bij de cijfers van de LSBVK om moeders die zich actief schuldig maakten aan seksueel misbruik.

Een andere verklaring zou de tijd kunnen zijn waarin het misbruik plaatsvond. De aanmeldingen bij de Buro's Vertrouwensarts hebben betrekking op actuele gevallen van incest. De VSK en de Werkgroep tegen Seksuele Kindermishandeling hebben vooral te maken met volwassenen die vroeger als kind seksueel zijn misbruikt. Als de LSBVK uitkomt op een hoger percentage vrouwelijke daders, zou dat kunnen betekenen dat seksueel misbruik van kinderen door vrouwen tegenwoordig vaker voorkomt dan vroeger.

Een derde mogelijkheid is dat vrouwelijke daders naar verhouding vaker jongetjes dan meisjes seksueel misbruiken en dat die jongetjes later als volwassen mannen niet zo snel terechtkomen bij door vrouwen opgerichte instellingen als de VSK en Tegen Haar Wil. Hulpverleners die ook of vooral met mannelijke incestslachtoffers in aanraking komen, zouden daar dan meer van moeten weten. Dat was een reden om enkelen van hen te vragen naar hun mening en ervaringen. Donald Sissingh, psycholoog en seksuo-

loog, heeft een privé-praktijk in Amsterdam. Begin januari plaatste hij in enkele dagbladen een advertentie waarin hij deelnemers zocht voor een groepstherapie van mannelijke incestslachtoffers. Sissingh werkt volgens eigen zeggen al meer dan tien jaar met slachtoffers van seksueel geweld, aanvankelijk vooral met vrouwen, maar naarmate de hulpverlening aan vrouwen zich uitbreidde en zij op steeds meer plaatsen terecht konden, veranderde de samenstelling van zijn clientèle en kreeg hij vaker met mannelijke incestslachtoffers te maken. Sommige van zijn

cliënten vroegen in plaats van om een individuele om een groepstherapie. Het aantal mannelijke incestslachtoffers in zijn praktijk was te klein om zo'n groep samen te stellen. Vandaar die advertentie. Verdeeld over de afgelopen tien jaar heeft Sissingh in totaal ongeveer veertig mannelijke incestslachtoffers behandeld, die op een enkele uitzondering na allemaal waren misbruikt door een man (vader, stiefvader, oom). Het aantal reacties op zijn advertentie bedroeg eveneens ongeveer veertig. Ook bij deze groep waren de mannelijke daders veruit in de meerderheid, maar toch bleek in bijna een kwart van de gevallen het misbruik te zijn gepleegd door de moeder. Heeft Sissingh een verklaring voor het feit dat hij voorheen praktisch nooit met moeder-zoon incest is geconfronteerd en nu ineens wel? In antwoord op deze vraag ontvouwt hij zijn theorie van de gefaseerde ontsluiting van het incestprobleem. Eerst werd er gezegd dat vaders zo iets niet deden met hun dochter. Meisjes die hun vader of een oudere broer van seksueel misbruik beschuldigen, werden ofwel niet geloofd of kregen zelf de schuld. Toen zij eenmaal serieus werden genomen, kreeg je de mannen die seksueel waren misbruikt door een mannelijk familielid. Zij stuitten op een extra taboe, dat van de homoseksualiteit: hadden ze die homoseksuele handelingen niet toch in zekere zin zelf gewild? Volgens Sissingh bevinden we ons nu in fase nummer drie. Mannen die als kind seksueel waren misbruikt door een vrouw, kregen in het verleden meestal te horen: was het niet andersom? Daarin komt nu verandering, zodat nu ook zoons die door hun moeder seksueel zijn misbruikt met hun ervaringen voor de dag durven komen. De enigen die volgens Sissingh nu nog hun mond houden zijn de mannen die seksueel zijn misbruikt door een zus, zeker als het verschil in leeftijd met die zus klein was.

In dit model is geen plaats ingeruimd voor ervaringen als die van Evelien, Els en Margriet. Toch zeggen ook zij dingen die min of meer passen in het denkbeeld van een gefaseerde ontsluiting. Toen Margriet zich jaren geleden aansloot bij een praatgroep voor incestslachtoffers, voelde zij zich een uitzondering, in de eerste plaats omdat ze door beide ouders seksueel was misbruikt en in de tweede plaats omdat haar moeder in haar ogen erger was dan haar vader. De andere vrouwen in de groep waren ofwel seksueel misbruikt door hun vader of door een broer. Van de weermomstuit ging Margriet, zegt ze, de nadruk leggen op het seksueel misbruik door haar vader. Dat doet ze nu in haar

therapie niet meer. Evelien vond haar moeder niet erger dan haar vader, maar had aanvankelijk ook moeite om over het misbruik door haar moeder te praten 'omdat je zo iets van vrouwen niet verwacht.' 'Mijn vader en broers deden minder geheimzinnig over seksualiteit: ze kwamen met vieze moppen, sexistische opmerkingen, pornoblaadjes. Dus wat ze met mij deden paste wel in het geheel of zo, wat niet wegneemt dat het heel verwarrend was. Mijn moeder weerde juist alles af wat met seksualiteit te maken had. Naar buiten toe was ze een toonbeeld van kuisheid. Wat ze met mij deed was een volslagen andere wereld, waarvan ik niets begreep.'

### Keerzijde van emancipatie

Woet Gianotten is als arts-seksuoloog verbonden aan diverse instellingen, onder andere de Rutgersstichting en het Academisch Ziekenhuis in Utrecht. Hij houdt zich al jaren bezig met allerlei aspecten van seksueel misbruik en is een erkend deskundige op het gebied van mannelijke incestslachtoffers. Gianotten is veel minder gedecideerd in zijn uitspraken dan Sissingh. Voor zijn gevoel verschuift alles voortdurend: 'Ik durf niets meer te zeggen over tendensen, laat staan over cijfers. Het enige wat ik weet is dat je heel erg moet uitkijken met generaliseren, zeker als hulpverlener. Je moet als hulpverlener ieder geval apart bekijken en overal voor openstaan, hoe gek het ook lijkt.' Niettemin heeft Gianotten wel enkele ideeën over die 12% vrouwelijke daders van de LSBVK. Hij kijkt daar niet van op. Volgens hem zou het juist heel



**Italy** 21  
(from page 9)

relations with someone between the ages of 14 and 16 are considered safe provided the boy is not easily swayed by police or prosecutors. "Corruption of a minor" is a crime carrying penalties from two to six years imprisonment. Even so, a good line of defense is to profess ignorance of the real age of the partner. A second line of defense is to claim that the minor had been previously "corrupted." Many Italian judges nowadays consider the viewing of X-rated movies, reading sexy publications and even the viewing of certain TV shows proof enough of a

"corruption," which would be better defined as "being in the know." Sex with someone younger than 14 is always considered rape and has no extenuating circumstances. Sentencing varies between three and eight years, and the crime is called "assumed carnal violence." Only recently, with a reform of the penal code, some cases have been resolved with suspended sentences.

Four categories have been declared protected against rape by the Cassation Court (Italian Supreme Court): minors, the handicapped, the mentally

retarded and women. Adult males have been left unprotected; cases of multiple rapes (especially of gay men) are not unknown. A reform of the laws on sexual violence have been discussed in Parliament, but the Christian Democrats have been boycotting efforts to change it, since they feel quite comfortable with the old, outrageous fascist law.

In 1984 a proposal to lower the age of consent to 12 was discussed in Parliament, but it was eventually abandoned.

In this climate, pedophile relation-

ships, homosexual and heterosexual, have always been vilified. On the other hand, the advertising industry flaunts semi-nude children in more-or-less sexually evocative poses. A study commissioned by the University of Bologna established that until 1983 the press covered reports of pedophile cases only once, at the outset. After 1983, follow-up coverage became routine, with defendants sometimes described as guilty even before sentencing. Tired of being at the receiving end of such abuse, and willing to

### PER I PEDOFILI CHE VERAMENTE AMANO GLI ADOLESCENTI

E' in formazione anche in Italia una associazione per pedofili aperta e simpatica; cultura pedofila, gite all'estero, svaghi, scambi d'idee, eccetera. Problemi individuali e la sopravvivenza. Si parla italiano, inglese, francese, e tedesco. Indirizzare a:

GRUPPO P  
CP 10214  
MILAN, 20110, ITALY

### FOR PEDOPHILES WHO REALLY LOVE ADOLESCENTS

An association for pedophiles has now been formed in Italy. It offers companionship, moral support, recreation, group travel or simply talk. Individual problems and group survival. Italian, English, French and German spoken. Address correspondence as above.

page 13

**Italy**  
(from page 11)

come out of isolation, a group of pedophiles has taken the initiative of forming an organization to protect their rights and interests. Gruppo P, which has now acquired legal registry, is a non-profit group, in informal existence for more than a year. We already had our share of minor incidents. In September, 1989 two of the group's associates in Rome were visited by the police, who closed in with the usual heavy-handedness, informing friends, parents, and employers of the subject of their investigation: possible involvement in child prostitution and pornography. One

*hij me dan wel nooit meer zien en scheldt hij me uit voor homo. Hoe moet ik dit oplossen??*

*Als we op een bepaald moment toch zover zijn dat we met elkaar willen vrijen, waar kunnen we dat dan het beste doen? We kunnen geen van beiden thuis ontvangen. Ik las dat er in Rotterdam een safe-seks-avond is, mag ik daar met mijn vriendje ook komen?*

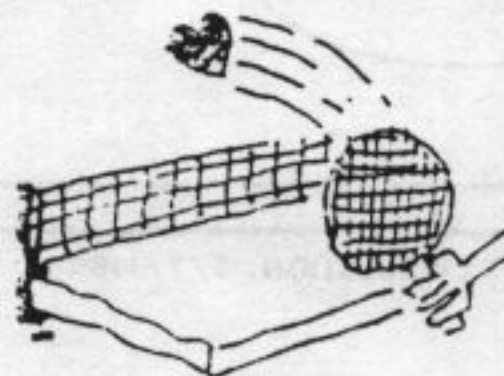
*Sinds drie maanden trek ik mij niet meer af. Dan moet je toch een natte droom krijgen, maar ik heb er nog niet een gehad. Is dat wel normaal? Als een vriendje klaarkomt in mijn mond en ik slik het door, en het is voor die jongen de eerste keer, kan ik dan Aids krijgen?*

*Je bent verliefd en je durft dat niet aan hem te vertellen uit angst uitgescholden te worden. Ja, ik kan je toch echt niets anders zeggen dan dat je dat zelf moet oplossen. Zoiets vertellen is voor veel mensen een drempel. Je kunt afgewezen worden, een blauwtje lopen, zoals dat heet. Dat is nou eenmaal het risico dat erbij hoort. Gewoon doen en maar zien wat er van komt, zou ik zeggen. Of niet doen, als je bang bent het contact te verliezen. Probeer aan te voelen of hij het ook leuk zou vinden. Jongens op die leeftijd vinden het soms heerlijk om een oudere vriend te hebben, maar hebben niet altijd zin in seks. Ik kan alleen maar zeggen: doe géén dingen tegen de zin van de ander. Als het tot vrijen zou komen moeten jullie zelf een plek vinden waar dat kan. Of je op de safe-seks-avonden met je vriendje mag komen kan ik je niet zeggen. Bel de betreffende NVSH-afdeling op en vraag het. Ik heb zo mijn twijfels, maar misschien vergis ik me.*

*Dat je een natte droom kunt krijgen als je je niet meer aftrekt, klopt. Maar dat kan wel langer duren dan drie maanden. Wacht maar rustig af, dan komt het vanzelf. Als je een vriendje afzuigt en het is zijn eerste keer seks met een ander (en hij heeft nog nooit drugs gespoten of een bloedtransfusie gehad) kun je daar absoluut geen Aids van krijgen.*

### *Sekstart apr.* Vallen op een jonge jongen

*Ik ben 26 jaar en woon nog bij mijn ouders. Toen ik 24 was ben ik er - wel wat laat - voor mijzelf achter gekomen dat ik op jongens val in de leeftijd van 12 tot 15 jaar. Op de sportvereniging zit een jongen van 13 jaar die ik ontzettend leuk en aardig en vooral lief vind. We trainen heel vaak met elkaar (tafel-tennis) en af en toe gaan we ook wel samen naar de bioscoop en het zwembad.*



*Nu zou ik zo vreselijk graag tegen hem zeggen dat ik van hem houd. Maar ik durf niet, want ik weet niet wat zijn reactie zal zijn. Misschien wil*

WWW-team

15



NAMBLA Bulletin april 1990

## Modern Italy's Not Bullish on Boy Lovers

by Francesco Vallini

According to new etymological studies, the noun Italy -- *Italia* -- is a derivative of the Latin word *vitulus* (pronounced we-too-lous), meaning a calf. One explanation goes back to pre-roman antiquity. Then, Italy's Mediterranean shores were dotted with brave young bulls and tender calves, horsing -- so to speak -- around in green pastures. Sailors from other nations could not help noticing, so much so that they named the peninsula "land of calves."

Although in today's Italy green pastures have given way to condominiums, young bulls -- or their human reincarnations -- still strut the piazzas and cafes. What is missing nowadays in the same piazzas and cafes are those fabled, tender calves; even their human reincarnations stay at home, victims of a child prostitution/pornography scare that is gripping Italy.

Italy is a country which is independent only officiously. Two foreign millstones distort the political spectrum

and tip the scale to the right in a country otherwise evenly divided between progressive and conservative forces. These millstones are the United States and the Vatican.

After World War II, the U.S. used the Marshall Plan to gain a foothold in the peninsula, which they never relinquished. With economic aid came military bases (notably a missile site in Comiso, Sicily) and subterranean ties with conservative, reactionary forces inside Italy. With political dominance came cultural infiltration. Though the reason for the latest witch-hunt of pedophiles in America has not been fully understood, it has found supporters and admirers.

Another source of interference has been the Vatican. Since 1861, when Italy's unity was achieved against papal will, this uninvited guest has not only overstayed his welcome, but has even interfered in national political events. Fortunately, strong anticlerical forces have succeeded in securing the

right to abortion and divorce.

Almost a source of embarrassment to the Church, an organization of Catholics named Communion and Liberation (*Comunione e liberazione*) is outstaging the Vatican in pronouncements and condemnations. They represent the Italian version of American fundamentalism.

The Vatican also saps Italy financially. Even today, sixty years after it was signed, a clause in the Concordate between Mussolini and Pius XII establishes that one percent of Italy's internal revenues be spent in support of the Catholic Church. Religion is taught in public schools, at the state's expense. Attendance is optional, but often there are not alternative courses available because of lack of funds.

The results are appalling. Italians are hypocrites in matters of sexuality. As the saying goes "*si fa' ma non si dice*," -- one does, but one doesn't say!

Pre-nuptial virginity (for women only), the rejection of contraceptives and a strange shyness about male nudity are considered high forms of civilized living. Divorce is permissible, but only in the case of adultery (and only if the wife is the guilty party). Although these rules of thumb have no legal standing, violation carries a social stigma.

The level of sexual repression/ignorance has been most acute in the Center-south areas and in Catholic strongholds such as Veneto and Friuli, in the North. These are also the regions with the highest incidence of rape, suicide and murder among young homosexuals.

The Catholic Church, through the infamous Cardinal Ratzinger recently issued an encyclical that is itself an instigation to crimes against gays. Homosexuality is described as an "intrinsic disorder" and gay activism is evil in disguise. Regrettably, the two major gay organizations (*Fuori!* and *Archi-Gay*) have not found the nerve to criticize the document, while priests and religion teachers (believe it or not, a respectable profession in Italy) have been jubilant.

Yet, as recently as the Fifties, Italy

Gruppo P

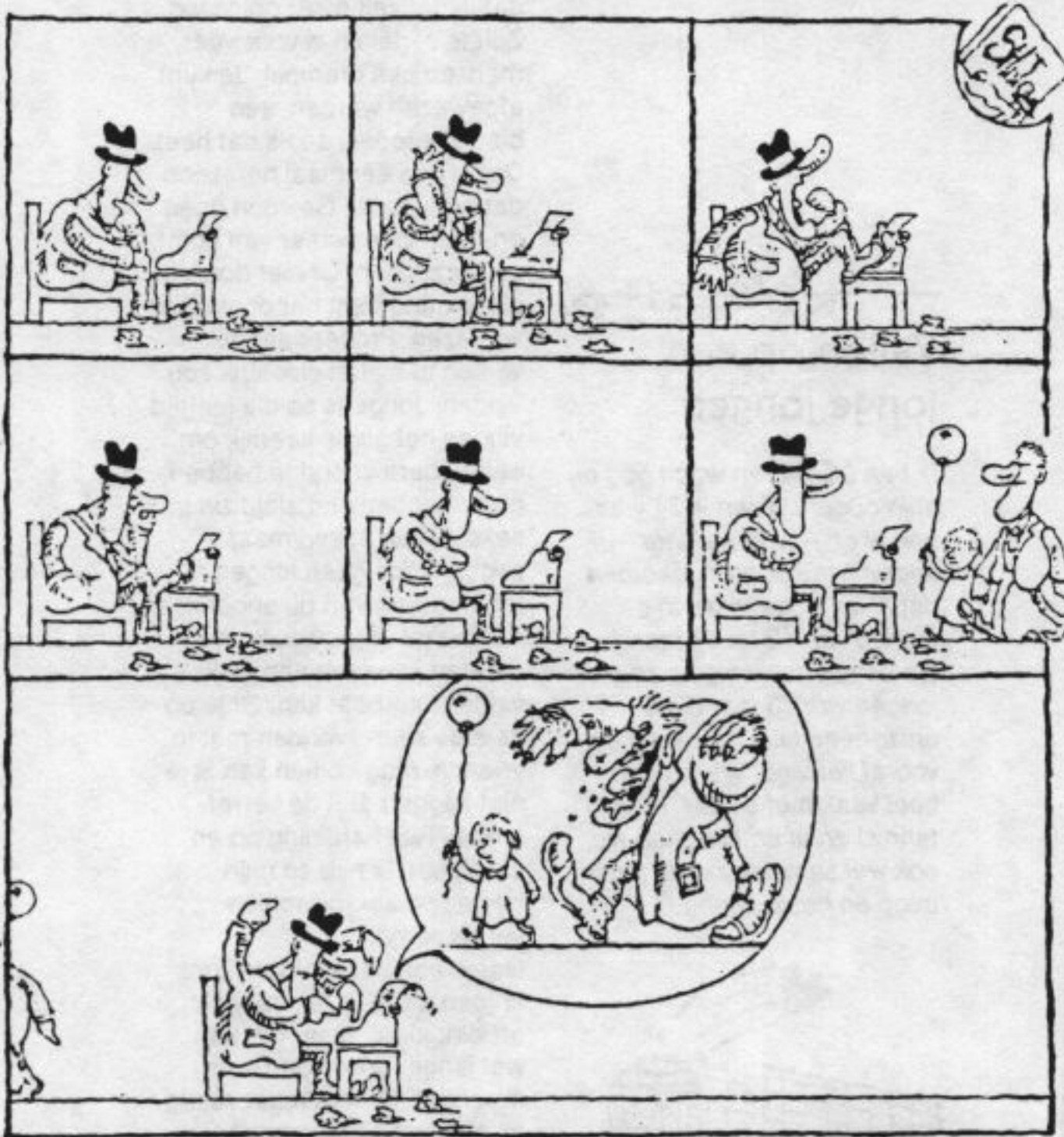
was a sexual paradise for North-European tourists, gay and pedophile. Such interest would elicit, at the time, curiosity, perhaps disapproval, but would never carry the stigma of, for instance, matrimonial infidelity, incest or "treason" (the reporting of a non-violent, victimless crime). Famous tourist locations such as the Isle of Capri, Taormina in Sicily or Positano near Naples have been meccas for generations of gays and pedophiles in search of adventure and reasonable accommodations.

Nothing has remained the same. As Alberto Arbasino (a homosexual writer) recalled, "You could dine in a restaurant in the company of thirty or so 18-year-old *bersaglieri* (an elite army corps who wear iridescent feathers) and no one would notice." Today, if one goes to the movies with a young nephew, it gives rise to sour comments and speculations.

Sure, there are still areas in inland Sicily and Lucania where those fabulous Fifties have not disappeared. In the depressed towns of Naples and Palermo, sex is still a commodity to exchange. In Naples, as late as 1983, a child prostitution ring was exposed. To everyone's surprise, it turned out that the ring was run by the boys themselves in a sort of cooperative effort/private sector/free initiative enterprise that didn't hurt anyone and could have been the envy of any adult-run business. Nevertheless, the authorities arrested several adult clients and clamped down on the initiative.

In Italy, age of consent comes in three stages. Members of a minor's family may report to the police a "consensual kidnap motivated by libido" for anyone younger than 18, but such cases are rarely heard of. The age for sexual consent comes earlier, at 16. However, (See Italy, page 17)

22



PUBLISHED IN *La Repubblica*, DAILY, MASS CIRCULATION. 5/7/1989

page 8



## Justitie aangeklaagd na opsluiten slachtoffer seksueel misbruik

Van onze verslaggever **YKB**  
**AMSTERDAM** — „Het heeft er alle schijn van dat de dader van seksueel misbruik door deze officier van justitie met fluwelen handschoenen wordt aangepakt en een van zijn slachtoffers met harde hand." Daarop komt de klacht neer die Annie Bijnoord, ex-bewoonster van de Heldring Stichting in Zetten, via haar advocaat heeft ingediend tegen de Arnhemse officier van justitie Leeman.

De officier liet de vrouw, „ondanks zijn beloften aan mijn advocaat", medio maart 's nachts van haar bed lichten in haar woning te Maastricht. Van daaruit werd Annie Bijnoord (een pseudoniem) overgebracht naar een politiecel in Nijmegen, na een gedwongen intermezzo in een Maastrichtse cel. De nachtelijke operatie was volgens de justitie en politie nodig om haar te kunnen verhoren voor een wat uit de hand gelopen actie die Bijnoord in februari had ondernomen tegen dr Theo F., de ontslagen directeur-psychiater van de Heldring Stichting.

F. moet binnenkort terechtstaan wegens seksueel misbruik van bewoonders uit dit tehuis voor moeilijk opvoedbare jeugd. Bij een hunner zou hij een kind hebben verwekt. Annie Bijnoord, die haar ervaringen met het schrikbewind van dr F. opschreef in het boek *Krassen*, maakte zich met medeslachtoffers van de psychiater zo kwaad over het viervoudig uitstel van de rechtszaak tegen F. („terwijl wij ons verleden meetorsen zolang hij niet voor zijn wandaden is berecht"), dat zij onder diens burens in Nijmegen folders verspreidde met de tekst „Buurtbewoners opgelet, er woont een gevaarlijke en loslopende crimineel in uw wijk".

### Toeval

„Min of meer bij toeval", zegt Annie Bijnoord, werd F.'s (open) brievenbus gelicht, waarin bankafschriften werden aangetroffen. Annie Bijnoord, alleenwonende vrouw met kind, werd enkele weken later wegens openlijke geweldpleging van bed gelicht. Ze moest een verklaring afleggen. Waarom dat uitgerokend 's nachts moest gebeuren is Bijnoords advocaat mr Stollenwerk nog steeds een raadsel. „Buiten alle proporties", schrijft Stollenwerk. Volgens hem had officier van justitie Leeman

juist de toezegging gedaan dat Annie Bijnoord niet van haar bed zou worden gelicht. „Hoewel", voegt Annie Bijnoord eraan toe, „een Nijmeegse rechercheur mij daarmee wel heeft gedreigd."

Bijnoord: „Als Leeman, die ook de aanklager is van dr F., zich enigszins betrokken zou voelen bij de slachtoffers van F., dan weet hij dat F. in Zetten de isoleercel gebruikte om aan zijn seksuele trekken te komen. Leeman had dus toch moeten beseffen: 'Als ik die meid laat oppakken en ik zet haar in een cel, dan gaat ze weer door een hel; net als destijds onder het bewind van dr F. zo vaak het geval is geweest.' Ik noem het een schoffering die in geen enkele verhouding staat tot mijn delict."

Bijnoords klacht tegen de officier is ingediend bij hoofdofficier van justitie van het arrondissement Arnhem, mr S. van Gend. Die heeft nog niet op de klacht gereageerd.

„Wat mij betreft wordt het tot de hoogste instanties uitgezocht", aldus Bijnoord. Ze zegt er niet per se op uit geweest te zijn om F.'s enveloppen met bankafschriften te openen. „Dat gebeurde meer uit solidariteit met mijn collega's. Maar het was evengoed sailant om te ontdekken dat dr F. liefst twaalf mille per maand verdient, terwijl hij de rechter eerder heeft laten weten dat hij geen drieduizend gulden kon betalen, als voorschot op de schadevergoeding aan een van mijn medeslachtoffers."

### Hof Amsterdam bekijkt bezwaarschrift opnieuw

## Kinderrechter in gelijk gesteld in ontuchtzaak

**GRONINGEN** - De Hoge Raad heeft een voormalige kinderrechter uit Arnhem, die wordt verdacht van ontucht met een aantal jongens, voorlopig in het gelijk gesteld. De 45-jarige mr. Th. van der V. had een bezwaarschrift tegen de dagvaarding ingediend, dat door de rechtbank in Groningen en later door het gerechtshof in Leeuwarden ongegrond werd verklaard.

Dit weekeinde werd echter bekend, dat zij daarbij volgens de Hoge Raad een onjuist criterium hebben gebruikt. De zaak is daarom verwezen naar het gerechtshof in Amsterdam, dat het bezwaarschrift opnieuw zal bekijken.

De bewuste dagvaarding heeft betrekking op een drietal ontuchtfeiten. Raadsman mr. G. Spang had zijn cassatieberoep op twee daarvan toegespitst. Het gaat hierbij om twee 19-jarige jongens die door bemoeienis van de kinderrechter in een tehuis waren terechtgekomen. Van der V. had nadien contact met hen gehouden.

In de dagvaarding wordt de rechter ervan beschuldigd dat hij in 1987 ontucht met de jongens heeft gepleegd, terwijl die aan zijn 'gezag' waren onderworpen of aan zijn 'waakzaamheid' waren toevertrouwd. De Hoge Raad vindt dat het Hof in Leeuwarden deze termen te ruim heeft uitgelegd.

Gezien de (beperkte) uitleg van de Hoge Raad zelf, valt te betwijfelen of in de genoemde gevallen wel sprake was van een 'gezagsverhouding'. Dit laatste is een voorwaarde voor de strafbaarheid van de rechter.

Het derde telastgelegde feit betreft een 17-jarige jongen, die op verdenking van strafbare feiten door de kinderrechter in voorlopige hechtenis werd gehouden. Volgens de telastlegging heeft Van der V. de jongen tot sexuele handelingen gebracht door te dreigen dat hij anders 'zwaar voor de bijl' zou gaan.

Nadat de feiten twee jaar geleden aan het licht waren gekomen, werd de Arnhemse kinderrechter op eigen verzoek ontslagen. De strafzaak werd overigens verwezen naar het Openbaar Ministerie in Groningen, omdat een rechter niet binnen zijn eigen regio be-recht mag worden.

Nu h N 17-4



# IJsselsteiner eist schadevergoeding ontorechte celstraf

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — De Nieuwegeinse advocaat mr. J.P. van Maurik gaat bij het Hof in Amsterdam een schadevergoeding eisen voor het ten onrechte vasthouden van zijn IJsselsteinse cliënt H.G.. De 25-jarige man werd in september '89 door de rechtbank in Utrecht veroordeeld tot TBS en verplichte behandeling voor een poging tot verkrachting van een zevenjarig Nieuwegeins kind. In april werd de verdachte in hoger beroep vrijgesproken door het Hof in Amsterdam. De IJsselsteiner heeft in totaal 404 dagen vastgezeten.

De IJsselsteiner werd in maart '89 door de Nieuwegeinse politie aangehouden. Hij bekende in eerste instantie, trok zijn bekentenis dezelfde dag terug om de volgende dag opnieuw te bekennen. De Utrechtse rechtbank besloot de man van rechtsvervolg te ontslaan en hem in een TBS-inrichting te plaatsen. De rechtbank deelde de mening van het Pieter Baacentrum dat de zwakbegaafde man volledig ontoerekeningsvatbaar was en de poging hem niet was aan te rekenen.

In hoger beroep bij het Hof in Amsterdam haalde advocaat Van Maurik de bewijslast onderuit. Daarnaast wist de raadsman het Hof ervan te overtuigen dat de verdachte er behagen in schept zichzelf van alles de schuld te geven. Van Maurik baseerde deze theorie op rapporten van het Pieter Baacentrum.

Volgens advocaat Van Maurik kan er in Nederland maximaal vijfhonderd gulden per dag worden gevorderd. De eis wordt binnen zes weken bij het Hof neergelegd.

## Leraar pleegde G.V.A. zedenfeiten in 10-4-90 Roeselare

Een voorwaardelijke gevangenisstraf van zes maanden, 12.000 fr. boete en een ontzetting uit de burgerrechten voor de duur van vijf jaar is het vonnis, dat de correctionele rechtbank van Kortrijk uitsprak tegen een man uit Izegem, die als leraar aan een onderwijsinstelling te Roeselare is verbonden. Hij pleegde zedenfeiten met minderjarige meisjes. De leraar ontkende alle aantijgingen, maar de rechtbank hechtte daar geen geloof aan.

# Utrechters moeten cel in voor plegen ontucht

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — Officier van justitie mr. M. Daalmeijer heeft tegen de 52-jarige R.R. wegens ontucht met zijn 13-jarige stiefdochter een gevangenisstraf geëist van een jaar. De 50-jarige A.M. uit Utrecht hoorde wegens ontucht met twee kinderen van 5 en 7 jaar twaalf maanden tegen zich eisen, waarvan zes voorwaardelijk.

R. zou tussen 1 mei en 30 september 1988 ontucht hebben gepleegd met zijn stiefdochter. De man ontkende op de zitting de ontucht.

Volgens zijn raadvrouw mr. S. Kragten is R. het slachtoffer geworden van een vooropgezet plan. Zijn vrouw zou namelijk alleen maar met R. zijn getrouwd om de Nederlandse nationaliteit te verwerven. Na een jaar echter had de vrouw abusievelijk de scheiding aangevraagd terwijl

pas na drie jaar huwelijk een paspoort kan worden verkregen. Om die vroege scheiding te verklaren zou daarom het verhaal van de ontucht verzonnen zijn.

De andere wegens ontucht veroordeelde man, A.M., gaf toe dat hij ontucht had gepleegd met twee speelkameraadjes van zijn jongste zoon. Hij noemde de ontucht 'iets dat mij gewoon is overkomen'.

De rechtbank doet uitspraak op 20 april.

# Voorwaardelijk voor ontucht met kinderen

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — De Utrechtse rechtbank heeft de 50-jarige A.M. uit Utrecht wegens ontucht met twee kinderen van 5 en 7 jaar veroordeeld tot een gevangenisstraf van negen maanden geheel voorwaardelijk.

Voor zes maanden van die straf geldt de bijzondere voorwaarde dat hij 160 uur dienstverlening moet verrichten. M. moet contact blijven onderhouden met de reclassering.

M. had van 1 januari 1988 tot en met 20 februari 1989 ontucht gepleegd met een vriendje en een vriendinnetje van zijn jongste zoon. Een verklaring voor de ontucht kon hij niet geven. Tegen de rechters zei hij dat de ontucht hem „gewoon was overkomen”. De rechtbank verweet hem dat hij misbruik had gemaakt van het vertrouwen dat de moeder van de kinderen in hem had gesteld. Ook verweet de rechtbank hem dat hij nooit had stilgestaan bij de gevolgen van de ontucht voor de kinderen. De kinderen hebben psychische schade geleden en zijn nog steeds onder behandeling. De officier had tegen M. een gevangenisstraf geëist van twaalf maanden waarvan zes maanden voorwaardelijk.

## Voor ontucht half jaar voorwaardelijk

LANDSMEER/DIEMEN. — De 47-jarige ex-Landsmeerder G. de W., nu woonachtig in Diemen, is gisteren door de Amsterdamse rechtbank wegens ontucht met minderjarige kinderen veroordeeld tot zes maanden voorwaardelijke gevangenisstraf. De man moet verder f 6000 betalen aan de Vereniging Tegen Seksuele Kindermishandeling Binnen Het Gezin. Tegen hem was zes maanden cel geëist, waarvan drie voorwaardelijk.

De rechtbank acht bewezen dat de man in de jaren zeventig twee van zijn kinderen regelmatig heeft gedwongen tot seksuele handelingen. In haar vonnis hield de rechtbank rekening met de psychische schade die dat bij zijn kinderen tot gevolg heeft gehad. Omdat het misdrijf zeer lang geleden heeft plaatsgevonden, besloot men een voorwaardelijke celstraf op te leggen.

# De man die het Antwerps Kinderziekenhuis betichtte Pleegvader veroordeeld voor pedofilie

Van onze redacteurs

Alfred Peper (60) uit Berchem is gisteren door de Correctionele Rechtbank te Antwerpen veroordeeld tot twee jaar cel. Hij werd schuldig bevonden aan 'aanhitsing tot ontucht van minderjarigen'. Alfred Peper was al vijftien jaar een erkend pleegvader en kreeg op die manier veel jongemannen in zijn huis.

Alfred Peper kwam enkele maanden geleden in het nieuws met zijn actie tegen het Algemeen Kinderziekenhuis te Antwerpen. Eind vorig jaar werd hij zelfs opgepakt omdat hij plannen aan het smeden was om dr. Cools van het AKA te ontvoeren. Voor die feiten werd hij na een tijdje vrij gelaten.

Begin dit jaar werd hij echter opnieuw opgepakt na een klacht van een minderjarige. Die beweerde dat Alfred Peper, zijn pleegvader, hem misbruikt had. Alfred Peper is een erkend pleegvader en nam al vijftien jaar jongemannen in zijn huis op. Daar konden ze vrij de liefde bedrijven.

Voor deze feiten stond Al-

fred Peper gisteren terecht. Het verhaal was, volgens openbaar aanklager Rubens, zelig. "Peper doet zich voor als de ideale persoon die voor de jongeren opkomt. In feite maakt hij op schandelijke wijze misbruik van deze jongeren die door de rechtbank bij hem geplaatst zijn en meestal in een crisis verkeren. De jongen die klacht indiende, was bij de huisarts geweest omdat hij een zwaar seksueel trauma had. Volgens Alfred Peper maakte de ontucht deel uit van een therapie en 'de weg naar volwassenheid'."

Volgens de verdediging was de hele aanklacht gebaseerd op een klacht van een minderjarige die zelf al in ettelijke instellingen verbleven had. Hij liep zelfs een paar keer weg uit het AKA waartegen Alfred Peper die hetze begonnen was. Het hele dossier bevatte volgens de verdediging alleen maar fantasie en hij vroeg dan ook de vrij-spraak voor zijn cliënt.

De rechtbank ging daar niet op in. Alfred Peper werd veroordeeld tot twee jaar cel, waarvan één jaar effectief.

C.V.N.

## Vieze man jaagt meisjes stuipen op lijf

Van een onzer verslaggeefsters HOOGEVEEN - Een onbekend gebleven automobilist heeft gistermiddag in de Sperwerlaan drie spelende meisjes van 10 jaar de stuipen op het lijf gejaagd. Nadat de man zijn voertuig langs de kant van de weg had gezet, vroeg hij de meisjes of zij vijf gulden wilden verdienen. In ruil daarvoor moesten zij hun broek laten zakken. Toen de kinderen weigerden op het voorstel in te gaan, ging de man er als een haas vandoor.

## Celstraf voor Katwijker

KATWIJK — De rechtbank in Den Haag heeft een 42-jarige Katwijker veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf maanden, waarvan drie voorwaardelijk, wegens het plegen van ontucht met een achttal jongens beneden de 16 jaar. Tegen de man was vijftien maanden cel, waarvan vijf voorwaardelijk, geëist. De man moet van de rechtbank tevens contact houden met de reclassering en een eventuele psychiatrische behandeling accepteren.

## Mannen verdacht van kinderporno

NIEUWEGEIN — De Nieuwegeinse politie heeft drie mannen aangehouden die ervan worden verdacht kinderporno te hebben gemaakt in Nieuwegein. De zaak kwam verleden week aan het rollen door de aanhouding van de 67-jarige J.F.S. uit Nieuwegein. Deze deed een gedeeltelijke bekentenis.

Gisteren hield de politie de 54-jarige A.S. de R. uit Nieuwegein en de 56-jarige A. de K. uit Bilt-hoven aan. De politie nam bij de mannen thuis grote hoeveelheden films, dia's en foto's in beslag waarop kinderen van zeven tot vijftien jaar seksuele handelingen verrichten. Het drietal is gisteren voorgeleid aan de officier van justitie in Utrecht. De politie stelt een verder onderzoek in.

## Man pleegt ontucht met vier jongetjes

DEN HAAG (ANP) - Een 15-jarige Hagenaar heeft bekend gedurende enkele maanden ontucht te hebben gepleegd met vier jongetjes. Dit deelde de Haagse politie gisteren mee.

De Hagenaar heeft met elk van de kinderen, waarvan er drie vier jaar oud zijn en één zeven jaar, tussen december 1989 en april 1990 drie maal ontuchtige handelingen gepleegd. Dat gebeurde onder bedreiging met een mes in een wijk-parkje, waar de kinderen speelden.

De zaak kwam aan het licht doordat de ouders van een 4-jarig jongetje verwondingen aan zijn anus ontdekten. Volgens de politie zijn de kinderen zeer verward. De Hagenaar heeft de politie om behandeling gevraagd.

## BELG AANGEHOUDEN IN MARSEILLE wegens misbruik kinderen

Een Belgische medewerker van een organisatie voor onthaal en uitwisseling van kinderen uit marginale gezinnen is zaterdag in het Zuid-franse Marseille aangehouden wegens verkrachting en seksueel misbruik van minderjarigen. Dat is zopas in Franse gerechtelijke kringen

vernomen. R.H. (48) afkomstig uit het Belgische Wasmes zou, volgens de eerste gegevens van het onderzoek, acht jongens en meisjes hebben misbruikt tussen de 7 en 11 jaar oud. De beschuldigde ontkent de feiten. Hij werd aangehouden en zondag officieel in beschuldiging gesteld na

dat een meisje over de feiten had gesproken met een ouder. De politie doet verder onderzoek naar mogelijke andere slachtoffers. Honore zou de kinderen hebben misbruikt toen zij bij hem logeerden in Marseille. Dat was in het kader van de vereniging „Bonjours enfants de

Marseille et du Monde". De kinderen werden hem toevertrouwd door gezinnen die te kampen hadden met tijdelijke huisvestingsproblemen of opvangmoeilijkheden. De ouders van zes kinderen hebben zich burgerlijke partij gesteld.

28 APRIL 1990  
DE MORBEN



Tussen zedenangst en liberalisering

PINK (COC-Nijm.) mrt '90

# Leeftijdsgrenzen

Onder de titel "kinderseksualiteit en leeftijdsgrenzen" organiseerde de COC-werkgroep Politiek in samenwerking met de N.V.S.H.werkgroep Pedofilie op 7 en 9 februari een tweetal avonden over de strafwetgeving met betrekking tot seks van en met 'minderjarigen'. Hieronder een verslag.

Op de eerste avond was Roelof Haveman onze gast, docent strafrecht aan het Pompe-Instituut van de Universiteit van Utrecht. In een eerste schets gaf hij aan hoe de wetgeving in Nederland met betrekking tot seksueel contact met kinderen er tot nu toe uitzag. Samengevat betekent dat in ieder geval dat er sinds 1886 niets fundamenteels is veranderd. Vervolgens de ontwikkeling van de opvattingen over kinderen; tot grofweg 1750 worden kinderen gezien als kleine volwassenen en is de seksuele moraal ten aanzien van kinderen ongelofelijk vrij. Daarna verandert er veel. Kinderen worden apart gezet van volwassenen, hetgeen zich onder andere uit in het verbod op kinderarbeid, de leerplichtwet, een milder strafrecht voor kinderen en de toenemende onderdrukking van seksualiteit bij kinderen. Na de tweede wereldoorlog treedt weer enige verlichting op. Ondertussen lijkt 'de grote zedenangst' alweer voorbij. Kinderporno was een hot item maar is dat niet meer. Naar aanleiding van de 'Bolderkar' en 'Oude Pekela' zijn hulpverleners voorzichtiger geworden terwijl justitie en politie volgens Haveman redelijk nuchter staan tegenover die 'zedenangst'. Hij onderscheidt grofweg drie argumenten die gebruikt worden om te bepleiten dat de leeftijdsgrenzen uit de zedenwetgeving moeten verdwijnen. Het argument dat in andere culturen en in andere tijden de omgang met kindseksualiteit gewoon is en was, acht hij oneigenlijk: we leven hier en nu! Het daaruit afgeleide argument dat niet-geweldadige pedoseksuele contacten net zo normaal zijn als alle andere contacten acht hij bovendien on-tactisch en onrealistisch. Even onrealistisch is het argument dat de overheid niets te maken heeft met de seksuele belevenis van burgers; dat is nu eenmaal wél zo en dat maak je niet zomaar ongedaan. Haveman acht het het slimst om toe te geven dat seksuele contacten met kinderen best wel eens ongewenst kunnen zijn, dat de overheid daarin ook best wel een rol kan spelen.

maar dat het strafrecht daarbij een slecht middel is. Hij pleit ervoor te zoeken en te streven naar niet-strafrechtelijke reactiemechanismen, zoals bijvoorbeeld het civielrecht waarin niet de overheid en een burger maar twee burgers tegenover elkaar staan. Strafrecht is nu eenmaal een vrij bot en onge-nuanceerd middel om in gecompliceerde situaties toe te passen; beter kun je dan alternatieve mechanismen zoeken die meer recht doen aan de beoordeling van het betreffende geval, aldus Haveman.

## Gepasseerd station

Verandering van het strafrecht vindt hij dus een gepasseerd station; gestreefd moet worden naar andere middelen naast het strafrecht. Op lokaal niveau kan dat betekenen dat contacten gelegd worden met Officieren van Justitie teneinde daar enige ontvankelijkheid te kweken voor het streven andere reactiemechanismen dan het strafrecht te gebruiken. Op de tweede avond zaten er twee gasten achter de tafel. Als eerste hield Gorrit Goslinga een inleiding, bestuurslid van de N.V.S.H. en secretaris van de werkgroep Jeugdeman-cipatie. Hij constateerde dat eind jaren '70 een gunstig klimaat was ontstaan onde invloed van het rapport van de Commissie Melai, die een liberalisering van de zedenwetgeving voorstelde. Spoedig daarna verslechterde het klimaat dusdanig dat dit voorstel in de kast verdween en er niet meer uit kwam. Goslinga signaleert twee aspecten van de 'seksuele revolutie' die aan het verslechterde klimaat hebben bijgedragen. Ten eerste bracht de toegenomen bespreekbaarheid van seksuele ervaringen van jongeren ook de negatieve ervaringen op dat gebied aan het licht. Daarnaast veroorzaakte het misverstand dat nu "alles mocht" een tegenreactie. Toch is de trend in de jaren '80 dat criminalisering optreedt van gedrag dat tegen de goede zeden is, niet van gedrag

waarvan is aangetoond dat het schadelijk is voor jongeren. Evenals Haveman voorzet Goslinga een kentering in de maatschappelijke houding ten aanzien van seksualiteit van en met kinderen, en put moed uit de opstelling van minister van Justitie Hirsch Ballin, die gezegd heeft te willen streven naar een integrale wijziging van de zedenwetgeving. De tweede spreker was Kirk Kruihof, van de Bestuurscommissie Politiek van het landelijk COC en van de Vereniging Martijn. Hij gaf aan dat in het begin van de 80-er jaren de leeftijdsgrenzen voor het COC een strijdpunt was in het streven naar liberalisering van de zedenwetgeving. In de tweede helft van de jaren '80 deed de invloed van de lesbische beweging zich gelden in een toenemende nadruk op bescherming van kinderen en het aanzwengelen van de discussie over machtsverhoudingen binne een relatie. Op dit moment, aldus Kruihof, heeft het COC een wat ambivalente houding ten aanzien van de discussie over leeftijdsgrenzen. In april van het vorig jaar organiseerde het COC een studiedag onder de titel "Lust & Last", waarop de tegenstelling tussen preventie van misbruik enerzijds en de beperking van seksuele vrijheid anderzijds duidelijk aan het licht trad. Kruihof pleitte ervoor dat aan de hand van die lust-macht-discussie naar een doorbraak uit de impasse rond de leeftijdsgrenzendiscussie toege-werkt zou moeten worden.

## Discussie

Gezien het feit dat de laatste tijd veel negatieve ervaringen rond kindseksualiteit in het nieuws zijn geweest, was het logisch dat vanuit de zaal de vraag kwam of er geen organisatie bestaat van mensen met goede ervaringen met seksualiteit in hun kindertijd. Goslinga antwoordde ontkennend. Op basis van goede ervaringen verenigt men zich door-gaans niet zo snel, zeker niet als die ervaringen maatschappelijk gezien weinig populair zijn. Op de vraag naar zijn mening ten aanzien van de visie van Haveman antwoordde Goslinga twijfelend; de praktijk zou wel eens kunnen zijn dat het civielrecht naast het strafrecht komt en niet in de plaats ervan. Voor de verdachte dus van de regen in de drupp... Aan Dirk Kruihof de vraag hoe hij

de houding in COC-afdelingen ten aanzien van pedofilie inschat. Op het landelijk wordt er vrij open met de zaken omgegaan, ook tussen mannen en vrouwen, waar deze nog wel eens scherpe meningsverschillen willen hebben. Het landelijk heeft op dit moment echter weinig kijk op hoe het in de afdelingen toegaat. Hopelijk wordt dat met de reorganisatie op landelijk niveau beter, zodat ook informatie en standpunten hier-over tussen afdelingen onderling en tussen het landelijk en de verschillende afdelingen kortgesloten kunnen worden. En dan natuurlijk de vraag: wat moeten de homo-lesbische en de pedobeweging nu met dit alles? Goslinga geeft aan dat er aan belangenbehartiging van pedofilie kan worden gewerkt, evenals het bewerken van de pers door bijvoorbeeld nuanceringen aan te brengen in de gruwelverhalen van de categorie 'Oude Pekela' en door positievere geluiden te laten horen. Ook kunnen B&W en Officieren van Justitie benaderd worden met informatie. Het COC zou gezien haar positie een bijzondere rol moeten vervullen in het verstrekken van informatie. Kruihof wijst op het voeren van de anti-discriminatiestrijd. Ook zou volgens hem het onderwerp kindseksualiteit meege-nomen kunnen worden in het geven van voorlichting op scholen en in de contacten met de gezondheidszorg. Ten slotte noemt hij het bieden van concrete hulp of belangenbehartiging bij bijvoorbeeld dreigend ont-slag.

## Ten slotte

In de twee avonden rond kindseksualiteit en leeftijdsgrenzen is vol-doende boven tafel gekomen om het COC en in bredere zin de homo-les-bische beweging te leiden in een herorientatie op wat haar te doen staat met betrekking tot het thema pedofilie. Waar een en ander zeker aan de orde zal komen is op de twee avonden rond de gemeenteraadsverkie-zingen. Op 2 maart zal in de Villa een discussie-avond plaatsvinden waarop op een rijtje zal worden gezet wat aan de orde moet worden gesteld op 9 maart, wanneer vertegenwoordigers van de fracties in de gemeenteraad in een politiek debat zullen treden. Van harte uitgenodigd!

Peter Versteeg  
COC-wg. Politiek

## Van Thijn pleit <sup>NR</sup> voor gedeeltelijke identificatieplicht

AMSTERDAM, 9 april — Bur-gemeester E. van Thijn van <sup>ANP</sup> Amsterdam heeft zaterdag gepleit voor de invoering van een gedeel-telijke identificatieplicht.

Daarmee kan volgens de burge-meester tegenwicht worden gebo-den aan wat hij noemde het „maatschappelijk duikgedrag”. Daarmee proberen steeds meer burgers hun verantwoordelijkhe-den te ontlopen. Dat leidt tot „een intolerante samenleving”, al-dus Van Thijn.

Hij hield zijn pleidooi tijdens de Nationale Coornhert Herden-king in de Beurs van Berlage waarbij de instelling van de Coornhertprijs ter bevordering van de sociale vernieuwing werd bekendgemaakt.

Van Thijn plaatste vraagtekens achter de weerstand die bestaat tegen de invoering van de indenti-ficatieplicht. Volgens hem komt dit doordat de individualisering van de maatschappij „te ver is doorgeschooten” wat leidt tot de wens om weg te duiken in de sa-menleving van een „grote minder-heid”.

Hij noemde als voorbeeld de dreigende verloedering van het vervoerssysteem in de hoofdstad waar naar schatting tussen de 25 en 30 procent van de reizigers zwart rijdt. (ANP)

# Kosto pleit voor effectief en humaan toepassen strafrecht Alternatieve straf ook bij zware misdaad

DEN HAAG (ANP) — Staats-secretaris Kosto (justitie) wil dat, meer dan nu, ook bij zwaardere criminaliteit alter-natieve straffen worden opge-legd.

Dat zei de bewindsman gisteren in Den Haag bij het in ontvangst nemen van het WODC-rapport over de ont-wikkeling van de jeugdcrimi-naliteit in de periode 1980-1988.

Hij deed een oproep aan „al-len die het belang van een ef-fectieve en tegelijk humane strafrechtstoepassing ter harte gaat” creatief en inventief te zijn bij het ontwikkelen van nieuwe alternatieven.

Hij maakte van de gelegenheid ge-bruik aan te kondigen dat een project in Eindhoven kan reke-nen op steun van het ministe-rie.

Het Eindhovense project is volgens de bewindsman verge-lijkbare met de zogeheten kwartaal cursus in Amster-dam, waarbij jeugdige delin-quenten in plaats van een vrij-heidsstraf te ondergaan kun-nen deelnemen aan een drie maanden durende cursus.

In Eindhoven richt men zich op jong-volwassenen. Naast training in sociale vaardighe-

den bestaat de alternatieve straf uit scholing en werkpro-jecten. Het WODC zal de effec-ten van de alternatieve straf onderzoeken. In Amsterdam bleek de kwartaal cursus tot gevolg te hebben dat de be-trokken jongeren die de cursus volgden minder snel, minder vaak en minder ernstige mis-drijven pleegden, dan jongeren die een vrijheidsstraf onder-gingen.

UN 27-4



# Hirsch Ballin: er is voldoende geld voor de misdaadbesteding

Door een onzer redacteurs **NRC**

DEN HAAG, 6 april — Minister Hirsch Ballin (justitie) meent dat hij voldoende geld heeft om een „aanvaardbare inspanning” bij de misdaadbesteding te leveren.

Dit zei hij gisteren bij een interpellatie in de Tweede Kamer. De afgelopen weken heeft hij herhaaldelijk verklaard dat uitbreiding bij justitie en politie noodzakelijk zijn. Justitie heeft volgens hem in Nederland jarenlang een te lage prioriteit gehad. Daarmee wakte hij bij de Kamer de indruk extra claims te leggen. Tijdens het spoeddebat dat de VVD had aangevraagd liet hij echter blijken met de 350 miljoen gulden extra uit het regeerakkoord te kunnen uitkomen. Daarnaast is er 120 miljoen gulden voor nieuwe rechtsgebouwen en 80 miljoen voor de milieumisdadbesteding.

Voorhoeve meent dat de 350 miljoen gulden uit het regeerakkoord in z'n geheel nodig is om de besluiten van het vorige kabinet, waarin partijgenoot Korthals Altes minister van justitie was, uit te voeren. Bovendien vreest de VVD dat de korting op de prijscompensatie die minister Kok heeft voorgesteld Justitie dertig miljoen zal kosten. Ook de efficiency-korting waarvan in Koks kaderbrief sprake is zou voor Justitie een schadepost opleveren: 130 miljoen. Dat leidt volgens de VVD tot bezuinigingen en wellicht personeelskortingen bij de politie. Voorhoeve kreeg echter geen Kamermeerderheid voor een motie waarin deze bezuiniging voor Justitie werd verboden. Al-

leen klein rechts en D66 waren voor.

Hirsch Ballin noemde de discussie „ontijdig” omdat de kaderbrief nog in het kabinet aan de orde moet komen. Hij liet wel doorschemeren niet zonder slag of stoot deze aanpassingen te laten passeren.

Voorhoeve vond evenmin gehoor voor zijn wens de justitiebegroting in 1994 „reëel” met 500 miljoen gulden te verhogen. Er ontstond een ingewikkeld dispuut met de CDA'er Van der Burg, die voorrekende dat de afgesproken extra gelden voor Justitie al op een veel hoger bedrag uitkomen: 350 miljoen regeerakkoord, 80 miljoen 'Kosto-gelden', 80 miljoen uit het Nationaal Milieubeleidsplan en 120 miljoen leasepremie voor nieuwe rechtsgebouwen. Voorhoeve bleek de 350 miljoen van het kabinet te willen verhogen tot 500, los van alle andere afspraken. Hij zei onder meer te vrezen dat het kabinet het extra geld zou besteden aan de politie-reorganisatie en de opvang van asielzoekers, en niet aan preventie en misdaadbesteding.

Volgens Voorhoeve heeft onder meer de slachtoffer-enquête die vorige week bekend werd aange- toond dat er nu een extra inspanning nodig is. Extra geld zou gevonden moeten worden binnen de rijksbegroting.

# COC eist aanpassing Nederlands homo-asielbeleid

Door **Frits Enk**

DEN HAAG - Homoseksualiteit moet door Nederland nu eindelijk als vluchtgrond en een reden voor asiel worden erkend. Die eis heeft het COC op tafel gelegd bij staatssecretaris Aad Kosto (PvdA-Justitie). Het COC wil dat nu eindelijk eens ernst wordt gemaakt met de uitvoering van de motie-Beckers (toen PPR nu Groen Links), die tien jaar geleden al op uitbreiding van het Nederlandse asielbeleid tot homo's aandrong.

„In veel landen is het bijzonder problematisch, homoseksueel te zijn. Het hebben van homoseksuele contacten is in enkele landen reden om vervolgd te worden. Dat kan leiden tot gevangenisstraf, in sommige gevallen zelfs tot de doodstraf. In vele gevallen brengt het in ieder geval sociale problemen met zich mee: je raakt je werk kwijt, je kunt niet meer op een normale manier functioneren. Je kunt niet het leven leiden, zoals je wilt. Dat lijkt ons een reden om in Nederland asiel te kunnen vinden,” zo zei Bart Westra van het COC tot staatssecretaris Kosto bij het presenteren van de brochure 'Homoseksualiteit & Asiel'.

Op 28 januari 1980 werd in de Tweede Kamer de motie-Beckers aangenomen. De regering werd verzocht de wettelijke regelingen zo te hanteren, dat mensen die vanwege homoseksualiteit aan onderdrukking en vervolging blootstaan, aanspraak kunnen maken op de vluchtelingenstatus. Een gunstige beslissing, dacht het COC, maar tien jaar later constateert het dat er, voor zover bekend, geen positief resultaat is.

## PRICHODSKY

Uit een inventarisatie van het COC blijkt, dat homoseksualiteit als vluchtgrond slechts op papier en nog niet in de praktijk erkend is. Deze bevinding is te lezen in de brochure, die is uitgegeven door de Bestuurscommissie Politiek van het COC en werd samengesteld door Marten Bos (Werkgroep Vluchtelingen COC-afdeling Amsterdam), Willemien Ruygrok (Beleidsmedewerker COC) en Henk Stuart (Bestuurscommissie Politiek). Het COC benaderde begin januari van dit jaar na de problemen met de asielaanvraag van de Engelsman Andrew Prichodsky 250 advocaten in Nederland die geregeld met vluchtelingen zaken te maken hebben.

Van hen namen 58 de moeite te reageren en zo kwamen 38 asielaanvragen boven tafel waarbij homoseksualiteit een rol speelde. In twee gevallen ging het om vrouwen, een van de Filipijnen en een uit Nigeria. Drie gevallen waarbij het ging om mannen, meldde De GAY Krant dit jaar ook reeds uitvoerig. Die van de al eerder genoemde Andrew Prichodsky en de Polen Bogdan Rydz en Wojciech Bajszczak. In 1985 werden Darren Wall (toen 18) en Paul Knight (toen 34) na een aanvraag, die negatief was beantwoord, het land uitgezet. In geen enkel geval van de 38 zaken is een verblijfsvergunning op grond van homoseksuele geaardheid asiel verleend.

## AFGEWEZEN

Van deze groep is de aanvraag in tien gevallen afgewezen. Zes hebben een verblijfsvergunning ontvangen, van wie er drie werden toegelaten als 'vluchteling', zij het onder de algemene titel van 'humanitaire gronden'. Acht van hen zijn verdwenen. De rest wacht nog op uitslag.

De Raad van State deed in 1981 de uitspraak, dat homoseksueel zijn betekent: het behoren tot een bepaalde sociologisch onderscheiden groep en dat vervolging van zo'n sociale groep een grond kan zijn voor asielverlening. De betrokkene moet metterdaad ook vervolgd zijn en dus ook kunnen aantonen dat men slachtoffer is geworden van dat overheidsbeleid en dat men daarvoor is gevlucht. Inmiddels heeft de Raad van State het vervolgingscriterium zodanig aangescherpt dat alleen in hoogst uitzonderlijke gevallen van vervolging wegens homoseksualiteit kan worden gesproken. Pas wanneer er van de zijde van de ministeries van Justitie en Buitenlandse Zaken een actieve en daadwerkelijke beleidsombuiging komt, verliest deze rechtspraak zijn kracht, staat in de COC-brochure. Dat er een steeds beperkter uitleg voor het begrip vluchteling is, werd dit jaar ook al geconstateerd door mr. R. Fernhout, werkzaam bij de Universiteit van Nijmegen en voorzitter van het bestuur van Amnesty International. In maart promoveerde hij met zijn proefschrift 'Erkenning en toelating als vluchteling in Nederland', waarvoor hij honderden uitspraken van de Raad van State tussen 1976 en 1988 getoetst had aan de definitie van het begrip in het vluchtelingenverdrag van 1951.

## EYE-OPENER

„Voor zover ik dat kan overzien, is de homoseksualiteit van cliënt de reden van zijn vlucht... Ik moet daarbij opmerken, dat cliënt dit gegeven lang heeft verzwegen en er ook nu niet graag over spreekt, zodat het mij onduidelijk is welke rol zijn seksuele geaardheid werkelijk heeft gespeeld ten aanzien van zijn vluchtmotieven”, schreef een van de advocaten aan het COC. Veel asielzoekers hebben grote aarzelingen om duidelijk te maken dat zij hun land ontvlucht zijn vanwege vervolging op grond van homoseksualiteit. Mensen, en zeker die uit andere culturen, bestempelen zichzelf niet snel als lesbisch of homoseksueel, maken zich niet makkelijk als zodanig bekend. Homoseksualiteit wordt in hun geboorteland als negatief beschouwd. Vaak hebben zij ook geen idee van het tolerante klimaat op dit punt in ons land. Signalen die asielzoekers desondanks over hun homoseksualiteit uitzenden, worden door Nederlanders - advocaten, hulpverleners, vreemdelingenpolitie - slecht verstaan. Toch reageerde een advocaat tegenover het COC met de woorden: „Ik denk overigens dat de brief van het COC wat dat betreft voor vele (rechts)hulpverleners als een 'eye-opener' heeft gewerkt en wellicht zal leiden tot een aanpassing van de intake.”

## OMSCHRIJVING

Het COC doet in de brochure een negental aanbevelingen aan de regering. De wettelijke, maatschappelijke en sociale positie van homoseksuelen in het buitenland moet regelmatig worden geïnventariseerd, evenals de situaties in de gevangissen aldaar. Nederlandse hulpverleners, vreemdelingenpolitie en andere betrokkenen dienen beter op de hoogte te zijn van zaken rond homoseksualiteit. Het COC adviseert de regering bovendien de term 'vervolging' zo te omschrijven dat homoseksualiteit en de onmogelijkheid om als homoseksuele man of lesbische vrouw in een bepaalde samenleving te functioneren eronder vallen. Deze bepleite verruiming ging staatssecretaris Kosto blijkens zijn reactie op de aanbevelingen te ver. „Het moet werkelijk gaan om gegronde vrees voor vervolging, niet om het feit dat men zich niet naar de eigenheid van het eigenzijn kan ontplooiën. Als men zich onbehaaglijk voelt op grond van zijn geaardheid, staat dat nog niet gelijk aan vervolging.” Wel wil hij de ambtenaren van de dienst Vreemdelingenzaken, die asielaanvragen behandelen, nogmaals opdragen zorgvuldig te onderzoeken of bij asielaanvragen vervolging op grond van homoseksualiteit een rol heeft gespeeld. Verder zal hij de brochure ter kennis brengen van zijn collega's van Buitenlandse Zaken en WVC.

# 'Strafrechters lappen de wet aan hun laars'

(Van onze correspondent)  
LEIDEN — De Nederlandse strafrechters lappen de wet aan hun laars. Dat blijkt uit het feit dat ze het meestal nalaten een vonnis te motiveren, hoewel de wet hen daartoe verplicht. De minister van justitie en het controlerende orgaan, de Hoge Raad, staan deze werkwijze oogluikend toe.

Dat zegt de Leidse onderzoeker mevrouw B. Kortenhorst in haar proefschrift 'De motiveringsverplichting in strafzaken'. Morgen promoveert ze hierop aan de Rijksuniversiteit Leiden. 'Onbegrijpelijk en onaanvaardbaar' noemt de onderzoeker de nalatigheid van de strafrechters. De juriste wijt hun houding aan hun drukte. Gemakshalve gaan de meeste strafrechters er vanuit dat de verdachte de uitspraak wel pikt en niet in hoger beroep gaat, aldus de onderzoeker. Alle tussenstappen op grond waarvan een verdachte wordt veroordeeld, kan justitie op deze manier overslaan.

De onderzoeker vindt motivering van de uitspraak belangrijk omdat een uitspraak hoe dan ook een stempel drukt op de verdachte en diens familie. De familie van een verdachte wordt vaak met de nek aangekeken, aldus de juriste.

De verdachte kan een motivering van het vonnis in hoger beroep opeisen. Het hof neemt de strafzaak dan weer helemaal opnieuw in behandeling, zonder antwoord te geven op de vraag of de betreffende rechter mischien is tekortgeschoten.

Maar het probleem ligt natuurlijk bij justitie. Mevrouw Kortenhorst ziet een oplossing in de aanstelling van meer rechters. Maar dat is niet het enige. Er zal ook wat moeten veranderen in

het vonnis, al weet de juriste zelf ook niet precies hoe dat moet. „Wat kun je eisen dat daar in moet staan? Ik heb geprobeerd aan te geven in welke gevallen er sprake kan zijn van een standaard-motivering en wanneer per se niet. Een ding staat vast: een vonnis mag nooit een soort tarieflijst worden. Nu lijkt dat er vaak wel op”.

Kortenhorst constateert dat het de laatste tijd meer en meer voor komt dat er mensen worden veroordeeld die niet eens op de plek van misdaad zijn geweest, maar er wel op de één of andere manier bij waren betrokken. Vooral in dit soort gevallen is een motivering van evident belang. De rechter kan dan tenminste worden teruggesloten, aldus de onderzoeker.

# Voortzetting bepleit van Schengen-overleg

Door onze correspondent **NRC**

PARIJS, 4 april — De Franse premier Rocard en president Mitterrand zijn het met premier Lubbers eens dat voortgang in het vrije verkeer van personen en goederen binnen de Benelux, West-Duitsland en Frankrijk nodig is.

De vijf landen hebben dit vrije verkeer geregeld in het verdrag van Schengen, waarvan de ratificering door Bonn wordt tegengehouden.

Lubbers wilde gisteren na zijn gesprek met Mitterrand niet aangeven welke nieuwe initiatieven Nederland voor het in werking zetten van het verdrag van Schengen wil nemen.

Bonn zou nu enkele wijzigingen in het akkoord hebben voorgesteld. Parijs acht die voorstellen, zeggen diplomaten, „een goede basis voor discussie”.

Andere waarnemers menen dat vooral de protesten van nationale parlementen doorslaggevend zijn

geweest voor het niet tekenen van het akkoord. Parlementariërs hebben er bezwaar tegen gemaakt dat zij door de ambtelijke werkgroepen van het Schengen-overleg buiten de onderhandelingen werden gehouden en dat er steeds meer andere onderwerpen aan het akkoord werden 'vastgeplakt'.

Maandag hebben de twaalf EG-landen in Luxemburg hun discussies over een gezamenlijke visa-politiek voor burgers uit de Warschaupact-landen hervat.

Lubbers, die vergezeld was van minister van buitenlandse zaken Van den Broek, heeft met Mitterrand ook gesproken over de kandidatuur van ex-minister Ruding voor de post van directeur van de Europese bank voor de wederopbouw en ontwikkeling van Oost-Europa. Op de vraag of Mitterrand bereid was Ruding te accepteren en de kandidatuur van zijn adviseur Attali voor deze post in te trekken had Lubbers geen commentaar.



(Vervolg van pag. 5)

bereikbaar en beschikbaar bent, omdat wij dat belangrijk vinden. Het is nog een wat ouderwetse, algemene opvatting binnen het OM dat wij benoemd zijn in een bepaalde functie die beschikbaarheid en bereikbaarheid met zich medebrengen en die zich niet laat vangen in 38 uur werk.

Ik blijf niet speciaal thuis, maar als ik de indruk heb dat ik zou betreuren, de volgende dag, dat ik bepaalde mededelingen of bepaalde berichten in de media had kunnen corrigeren wanneer ik thuis zou zijn geweest, dan vind ik dat vervelend en dat is een verantwoordelijkheidsgevoel.

Als ik iemand anders zou kunnen vinden, die op dezelfde wijze als ik, of misschien wel beter, in staat is om dat onderdeel van justitie in de pers te krijgen, dan zou ik dat uitstekend vinden. Maar in de meeste gevallen is dat niet zo. Ze zijn het niet gewend en ze weten niet wie er belt, wat het voor 'n iemand is die aan de andere kant van de lijn zit - dat is voor de wijze waarop je met iemand omgaat erg belangrijk - en omdat ze de betreffende achtergronden niet beheersen en niet kennen.

In de eerste plaats ben ik gespitst op kennis en inzicht. Ik weet zo langzamerhand bij wie ik een gedeelte van het verhaal kan overslaan omdat ze een aantal strafproceessuele en justitiële zaken begrijpen en beheersen. Dat kan zeker niet bij iedereen. Er zijn mensen met wie je iets meer vertrouwdelijk omgaat, omdat je het vertrouwen hebt en je weet dat het niet in het artikel terug te vinden zal zijn. Er zijn ook mensen die ik op dat punt absoluut niet vertrouw, mensen die ik niet ken. Het gaat zelfs zo ver dat als ik mensen niet ken, dat ik ze weleens terug laat vertellen wat ze nou eigenlijk begrepen hebben. Echt schoolmeesterachtig. En dan blijkt dat ze de helft niet begrepen hebben omdat ze zitten te schrijven, of kijken naar een collega. Ja, het maakt wel uit welke krant mij belt, omdat ik het veel prettiger vind om met mensen wat dieper over het achterliggende beleid te spreken. De Telegraaf gaat heel snel, dat is een patsboem verhaal, dat een aardige kop heeft en een opwekkend gevoel, tenminste bij de mensen, teweegbrengt dat ze even die zaak gezien hebben. Kijk, zo'n RaRa wordt door de Telegraaf heel anders behandeld dan wanneer je met iemand van de Volkskrant erover spreekt. Daar hecht ik geen waardering aan, ik vind de een niet slechter dan de ander - iedere krant heeft zijn eigen markt -, maar niemand kan mij kwalijk nemen dat ik bij de aard en de formulering en de inhoud en de grenzen rekening houd met dat marktsegment. En de wijze waarop men denkt die markt te bereiken. Dat brengt een verschillende toonzetting met zich mee. Niet eens een verschil in inhoud, want als de Telegraaf dieper zou willen gaan dan ben ik best bereid om mee te gaan, maar de Telegraaf haakt allang af waar de Volkskrant begint. Dan hebben zij al hun bericht binnen en rond, klaar.

#### POLITIE

Toen ik hier aankwam heb ik met de politie een aantal richtlijnen afgesproken over de wijze waarop voorlichting plaatsvindt. De voorlichting van Klaas Wilting vindt plaats onder verantwoordelijkheid van mij, iedere voorlichting die de politie naar buiten toe pleegt, voorlichting die de justitiële taakuitvoering van de politie aangaat, valt onder verantwoordelijkheid van het OM. We hebben een aantal gedragsregels, een aantal lijnen getrokken, dat betekent dat de alledaagse politievoorlichting en die van het korps onder Wilting plaats-

vinden, maar als het gaat om zaken die in een gerechtelijk vooronderzoek terechtkomen, zaken waarin een voorgeleiding plaatsvindt, zaken die gevoelig liggen, die bijzondere opsporingsmethodieken met zich meebrengen, zaken waar wellicht kamer- of gemeenteraadsvragen van kunnen komen, al die zaken lopen via mij. Op ad hoc basis kunnen wij een verdeling maken als het gaat om informatie die in bepaalde zaken wenselijk is. Maar gewone, alledaagse zaken die gaan om politie-tactische zaken, laat Wilting dat maar doen, ik heb wel wat anders te doen. Gaat het om informatie die wat gevoeliger ligt dan komt het toch hier uit.

#### OPPORTUUN

Wij kunnen beleid voeren omdat het Wetboek van Strafrecht uitgaat van het opportuniteitsbeginsel en dat betekent dat wij telkenmale een oordeel moeten geven over de vraag of je met vervolging een relevant maatschappelijk belang dient. Er is een tijd geweest dat het heel strikt geïnterpreteerd werd - een maatschappelijk belang is evident - de meningen trekken daar wat over bij en aan de strafrechtelijke reactie wordt meer belang toegekend dan vroeger. Je ziet ook dat de samenleving meer om strafrechtelijk ingrijpen vraagt. En dat de burgers die conform zijn, zij die gewoon doen wat netjes is, om ingrijpen vragen en waarom: omdat dat toch een methode is om hen in dat gedrag te versterken. Die zeggen dat het strafrecht drie groepen klanten heeft: de verdachten, zij die aarzelen of ze het wel of niet gaan doen, en de grootste groep die gewoon netjes leeft. Het strafrecht heeft zich traditioneel alleen beziggehouden met de eerste groep: de verdachten, heel sterk gericht op de wijze hoe een justitieel bedrijf overkomt op de verdachten, wat de effecten zijn op hen en langzamerhand zie je toch een ontwikkeling waar steeds meer mensen zich afvragen en de nadruk leggen op het feit dat je moet kijken naar hoe het strafrecht overkomt bij die andere groepen. Dat brengt met zich mee dat wij de gevolgen van straffen ook moeten inschatten op die andere twee groepen als het gaat om de bepaling van de hoogte en de soort van straffen. Want je houdt altijd groepen die de grootte van een bedrag afzetten tegen een bepaalde duur van een gevangenisstraf.

Dat zijn doelgroepen die ook bij het toepassen van het strafrecht steeds belangrijker worden omdat je die doelgroepen nog buiten het strafrecht kunt houden. Ik denk dat de ervaring laat zien dat wanneer mensen eenmaal die barrière zijn overgestoken en binnen de grenzen van het strafrecht gekomen zijn, eenmaal de naam verdachten hebben gekregen en daarvoor veroordeeld zijn, dat je helaas in veel geschiedenissen ziet dat deze mensen met enige regelmaat terugkomen. Met andere woorden: zij zijn niet meer in staat tot een afwegingsproces, om terug te keren tot de groep die de risico's aan het wegen is, maar zijn in de maastroom terechtgekomen van: ik heb geld nodig.

Wij gaan er niet bedrijfsmatig mee om maar we houden rekening met mensen die blijkbare ook deze afweging aan het maken zijn en dat is een belangrijke groep. Dat geldt voor de meest simpele snelheidsvertoering. Je ziet ook dat er rendementsoverwegingen gemaakt worden bij het parkeren.

#### SCHADECLAIM

Wanneer wij communiceren met de pers over strafzaken, dan hebben we te maken met een aantal uitgangs-

punten die we tegen elkaar moeten afwegen: ten eerste de openbaarheid die wij ten aanzien van de pers betrachten, ten tweede het waarborgen van het belang van het onderzoek, ten derde de waarborging van de persoonlijke levenssfeer van mensen. Vroeger had je de neiging om te zeggen: op het moment dat je communiceert met de pers moet je een oordeel geven over de vraag of het op dat moment als gerechtvaardigd kan worden aangemerkt. Dat betekent dat als je iemand als verdachte aanmerkt - er zijn feiten en omstandigheden op grond waarvan je zegt dit en dat is er gebeurd en die man wordt als verdachte aangemerkt, dan is het verdedigbaar dat je dat aan de pers bevestigt. Zonder dat je later voor de voeten geworpen krijgt als zo'n zaak dan toch verkeerd uitpakt, in een vrijspraak uitmondt, dat je dat niet had mogen doen, met andere woorden: iedere beslissing wordt beoordeeld tegen feiten en omstandigheden die op dat moment bekend zijn. En je krijgt niet een ex-ante redenering die dan plaatsvindt, nadat de hele zaak is afgerond en men op het eind zegt: nou, het is toch een vrijspraak geworden, dus achteraf hoe gerechtvaardigd men in het begin ook geweest is - achteraf is er toch niet uitgekomen wat u ervan gedacht had, dus wij vinden toch, alhoewel u rechtmatig handelde, u als overheid verplicht bent om schade te betalen omdat u anders onrechtmatig handelt. Een op zichzelf rechtmatig overheidshandelen op een tijdstip tegen de achtergrond van wat toen bekend was, kan toch later onrechtmatig worden als een verdenking niet bewaarheid wordt of in vrijspraak eindigt. Je kunt een parallel trekken met een huiszoeking. Soms is het heel rechtvaardig, dat er bij iemand een huiszoeking wordt gedaan omdat de politie de verdenking heeft dat in een van de kamers boven, in onderhuur uitgegeven, zich iemand bevindt die ze graag zouden willen aanhouden. Die blijkt er op dat ogenblik niet te zijn, maar inmiddels is wel de deur met een koevoet ingeramd; er is wat schade toegebracht. Vroeger was het zo dat geaccepteerd werd dat justitie zei: dat is eigenlijk voor rekening van de huurder, want wij hebben heel gerechtvaardigde belangen en ja, als er niemand thuis is, dan breken wij de etage open. In afweging van alle belangen is dat gerechtvaardigd. De Hoge Raad heeft nu in zo'n zaak gezegd dat dat niet meer kan. Op zichzelf is het rechtmatig handelen maar het wordt onrechtmatig als je toch niet betaalt, want je kunt niet de verhuurder met de schade laten zitten. En zo kun je ook deze gedachte overzetten op voorlichting. Je kunt je afvragen of de grenzen langzamerhand iets strakker worden, omdat het achteraf onrechtmatig kan worden wanneer ik bij vrijspraak niet iets met die schade ga doen.

Het maakt bijvoorbeeld uit dat je informatie geeft over zodanige voorvallen met personen op de achtergrond die in relatie met het voorval zonder meer bekend worden. Als de informatie leidt tot het vaststellen van de identiteit van een bepaalde verdachte dan vind ik dat extra terughoudendheid op zijn plaats kan zijn, tenzij je het onmogelijk kunt vermijden informatie over de zaak te geven. Het is buitengewoon moeilijk om die grenzen heel scherp te trekken. Wij noemen dus nooit namen, dat is bekend; wij hebben niet het wat uitbundige Amerikaanse systeem waarbij in de aanvangsfase de mensen direct met naam en toenaam, een opname van de straat, het werk, in beeld komen.

Een ander voorbeeld is dat zich vormen van computerfraude voordoen

bij banken. Wat ik nooit zal doen, is de naam van de bank noemen, omdat daardoor de bank schade ondervindt, wat niet echt nodig is. Het gaat om mensen die werkzaam zijn in het bankwezen en die gebruik hebben gemaakt van bepaalde computermogelijkheden in het betalingsverkeer. Namen noemen dient geen enkel redelijk doel. De bank zou mij het verwijt kunnen maken dat ik de bank in een buitengewoon slecht daglicht plaats en dat de bank schade ondervindt, omdat door dat bericht enkele rekeninghouders denken: bij die bank is het niet pluis, blijkbaar is het daar zo gammel, dat mensen er enkele tientallen miljoenen gulden weg kunnen halen, ik ga naar een andere bank. Geen enkel justitieel belang rechtvaardigt zo'n openheid. Het is dus voor een deel afhankelijk van de vraag of een journalist in staat is om via eigen kanalen informatie te verzamelen en als hij daartoe in staat is en bevestiging vraagt, dan moeten wij bekijken of we dat zullen gaan doen. In principe geef ik dan een bevestiging. Ik kan ook zeggen dat ik er niet op inga, maar uitgangspunt is dat ik niet lieg. Ik kan ook proberen duidelijk te maken waarom ik er niet op inga. Ik denk dat het ontzettend belangrijk is dat ik alle media die in dit netelige veld werkzaam zijn de indruk geef dat ze mij kunnen vertrouwen, blindelings geloven. Wanneer mensen aan mij vragen wat iemand tijdens een gerechtelijk vooronderzoek verklaard heeft dan geef ik er geen informatie over, dat is niet in het belang van het onderzoek.

Maar de echte casuïstische onthulling, degenen die de feitelijke justitiële journalistiek uitoefenen, zijn toch vaak beginners. Er zijn er een paar, een handjevol, die in staat zijn redelijk professioneel naar een zitting te kijken en dat nog kunnen waarderden, de zitting tegen een veeljarige achtergrondervaring kunnen plaatsen en ook kunnen zeggen of het wel of niet goed gebeurt. Er zijn er nog veel minder die in staat zijn om met veel verstand van zaken en inzicht over het achterliggende beleid te praten. Het geheel heeft toch de neiging van een dagbladverhaal. Dat betekent dat je het leest en zegt: goh, een aardig verhaal: het heeft geen permanente waarde. Ik denk dat alleen degene die vanuit een grote ervaring praat, en geneigd en in staat is om erover te denken en er mee bezig te zijn, in mij, en ook in andere persofficiëren, een gewillige gesprekspartner vindt, omdat ik het heel prettig vind om binnen de grenzen die ik dan heb meer diepgaand over de achterliggende beleidsvraagstukken te praten dan de doorsnee journalisten die hier aankloppen. In het algemeen gaan de media goed om met de informatie van het OM, op enkele uitgluijers na. Ik heb de indruk dat de pers zich de nodige beperkingen oplegt en ook precies weet wat de achtergronden zijn. Hoewel ik net een verslaggever van Veronique aan de lijn had die ik uitgebreid moest duidelijk maken waarom wij in Nederland geen volledige namen van verdachten gebruiken. Een dosis brutaliteit helpt niet, dat stoot gewoon af. In zijn algemeenheid is de benadering van journalisten welwillend; vanuit de provincie beleefd, vanuit Amsterdam iets harder, vanuit het zuiden en noorden buitengewoon beleefd: je kunt zelfs heel interessante territoriale verschillen zien.

#### TAAK

Ik vind dat journalisten naast de feitelijke berichtgeving zich ook moeten interesseren voor de achtergronden. Als een groep jongeren gepakt wordt, moet je je afvragen waar die groep vandaan komt. Hoe heeft zich

dat zo kunnen ontwikkelen? Welke sociale factoren spelen een rol, uit welke buurten komen ze etc. Zeker als het geven van een beter inzicht in de achtergronden ook leidt tot grotere betrokkenheid van andere maatschappelijke instellingen dan alleen maar het justitiële bedrijf. Je kunt hiermee ook duidelijk maken dat als het enigszins mogelijk is, mensen niet in de sfeer van het strafrecht terecht moeten komen. Het is ook een taak van het OM naar de gemeente om het te signaleren. Want wat anderen niet doen, heeft direct gevolgen voor het OM. Als wij vanuit een zekere managementvisie het justitiële bedrijf leiden, dan hebben we wel degelijk te maken met de verantwoordelijkheden en mogelijkheden van anderen om ervoor te zorgen dat de zaak beheersbaar blijft. Het gaat nog niet in alle opzichten zo, maar die ontwikkeling gaat snel die richting uit.

Het gekke is dat ik niet zo casuïstisch ben ingesteld. Als ik spontaan zou moeten zeggen wat de belangrijkste gebeurtenissen zijn, dan is dat de wijze waarop het OM zich bestuurlijk ontwikkeld heeft en ook de factor: het OM als de bestuurlijke betekenis in een stad, dat langzamerhand opsporingsdiensten gaat sturen en leiden. Een ontwikkeling die zijn bekroning vindt in de voorstellen die er thans op tafel liggen in de nieuwe politiewet.

Dat het OM zelf niet alleen in de gezagslijnen maar ook in het beheer - de begrotingsvaststelling - een beslissende stem krijgt. Dat is een heel interessante en belangwekkende ontwikkeling. Het is nu zo dat de burgemeester de enige beheerder is van het politiekorps en dat het OM in feite een klant is en moet trachten zijn wensen erdoor te krijgen. Het OM wordt in de constellatie van de nieuwe politiewet, als gevolg van de bestuurlijke ontwikkeling, medebeheerder van de politiekorpsen. Ja, natuurlijk krijgt het OM meer macht en dat is op zichzelf terecht omdat je niet aan het OM ontzettend veel dingen kunt vragen en verantwoordelijkheden kunt toeschrijven zonder dat het OM daar enig instrument ter beschikking voor terugkrijgt. Het heeft te maken met een groeiend appél van de samenleving om justitiële inspanning, er moeten steeds meer zaken aangepakt worden en dat moet ook zeker gebeuren, maar ook met ontwikkeling en krapte. Verwevenheid van bestuurlijke handhaving en justitiële handhaving heeft tot het driehoeksoverleg geleid, burgemeester, politie en justitie, om het beleid op elkaar af te stemmen. Vanuit de wetenschap dat wat de een doet effecten heeft voor het beleidsterrein van de anderen. Je kunt niet onafhankelijk van elkaar opereren, het is één systeem van rechtshandhaving, zowel langs de openbare-orde lijn als langs de justitiële lijn. Dan is het zo, dat je op een gegeven ogenblik heel duidelijke beheerswensen op tafel gaat leggen omdat je wilt dat er bepaalde sectoren van criminaliteit aangepakt worden die de lokale beheersing van de burgemeester te boven gaan. De burgemeester is geneigd om naar zijn lokale omgeving te kijken, naar datgene wat de mensen in de stad willen, maar hij heeft meer moeite om politiepersoneel beschikbaar te stellen als het gaat om de bestrijding van misdaad die een bovenlokaal karakter heeft, en dan zie je dat een aantal bittere ervaringen opgedaan worden met pogingen vanuit het OM om korpsen tot samenwerking te brengen. Om burgemeesters zo ver te krijgen dat ze om een bepaald opsporingsdoel personeel in één pot gooien en daar een baas boven zetten om langs die weg de zaak zo doelmatig mogelijk te kunnen aanpakken. In de toekomst gaat het OM mede gezag en beheer uitoefenen op regionaal niveau. Dat betekent dat je met veel minder bestuurlijke beheerders te maken hebt, alleen maar met een regiobaas, en bovendien nog aparte sturingsmiddelen, aanwijzingen, kan gaan geven aan de beheerder van het korps, aan de burgemeester van het korps, om bepaalde sectoren van georganiseerde misdaad aan te pakken. Dat zijn wezenlijke veranderingen in vergelijking met de situatie van nu. Dat is de meest prachtige ontwikkeling die zich nu aan het afspelen is en die heel nieuwe eisen aan het OM gaat stellen. Je zult binnen het OM in de toekomst mensen krijgen die je in de zittingszaal nooit meer aan treft, omdat ze als managers van het justitiële bedrijf werken.



Mr. L.A.J.M. de Wit, persofficier van justitie

STUDIO ADAM APRIL 90

## De verontruste burger in toga krijgt meer macht

'Een van de hoofddoelstellingen voor 1990 is de bestrijding van de georganiseerde misdaad, met name voor zover die corrumperend werkt in de samenleving. Als er iets niet zichtbaar is, dan is het dat wel. Het sluipert door de samenleving en uiteindelijk krijgt het buitengewoon ongewenste vormen.'

Aan het woord de persofficier van justitie, Mr. L.A.J.M. de Wit (45), sinds drieneenhalf jaar woordvoerder van het Openbaar Ministerie in de hoofdstad. Geboren en getogen in Amsterdam, vervult hij na een rechtenstudie zijn militaire dienst. School voor reserve-officieren te Bussum. Wordt als vaandrig geplaatst bij de Militair Juridische Dienst, secretaris van de krijgsraad; assistent van professor De Graaf, hogleraar militair straf- en tucht. Op het Ministerie van Justitie wordt hij benoemd als hoofd van de afdeling internationale strafrechtelijke samenwerking; secretaris verdediging procureur-generaals. In 1981 officier van justitie te Rotterdam, gelijktijdig gedetacheerd bij de Directie Politie van het Ministerie van Justitie om de afdeling opsporing op te bouwen. Vanaf 1984 is Mr. de Wit officier van justitie te Amsterdam. Bekendheid kreeg hij vooral als voorzitter van de commissie die moest onderzoeken of er in Nederland kindporno op grote schaal geproduceerd en verhandeld werd. Resultaat: niet of nauwelijks; de kindporno die te koop werd aangeboden, bestond meestal uit oude partijen.

Precies op de twee dagen dat ik langskom voor dit interview, vinden er voor de journalistiek interessante gebeurtenissen plaats. De ene dag de onthulling van het weekblad 'Aktueel' hoe je je eigen bankbiljetten kunt maken op een kopieerapparaat ("De Nederlandse Bank belde al vroeg op om te vragen hoe wij daar tegenover stonden; ik heb ze doorverwezen naar mijn collega's in het zuiden") en de andere dag de primeur van NRC Handelsblad-redakteur Geert van Asbeck over een lek bij de Nederlandse Bank. Allebei de kerens is persofficier De Wit snel op de hoogte. De eerste zaak mondde diezelfde avond uit in een kort geding van de Nederlandse Bank tegen Aktueel en in de tweede zaak had hij de journalist Van Asbeck in februari 1989 al met klem verzocht de informatie over de accountant die vertrouwelijke informatie meenam en de klacht van de Nederlandse Bank niet te publiceren, omdat berichtgeving hierover het justitiële onderzoek zou bemermmen. Maar daar staat iets tegenover?

De Wit: "Daar staat tegenover dat ik beloof dat ik hem het eerst bericht als er een relevante wending komt. Het gerechtelijk vooronderzoek is afgesloten en er is een beslissing genomen, maar als u nu wilt schrijven dan moet ik het hierbij laten, want ik vind dat eerst de personen die het aangaat in kennis moeten worden gesteld."

Maar wat houdt nu de beslissing in? "De beslissing in zichzelf. Hetzij de ene kant, hetzij de andere kant."

Dus niemand weet wat de beslissing inhoudt?

"Nee. Je kunt iemand een kennisgeving van verdere vervolging sturen of je kunt iemand een kennisgeving van niet verdere vervolging sturen, maar in beide gevallen vind ik dat hij het zelf moet lezen. Hij heeft de mogelijkheid zich te verweren tegen deze kennisgeving en een bezwaarschrift wordt afgewikkeld in een raadkamer, dat is een besloten behandeling, juist om die deformerende werking van een strafprocedure te voorkomen. Het bezwaarschrift houdt dus in de stelling van de verdachte: de officier kan mij in alle redelijkheid niet vervolgen, hij heeft geen poot om op te staan; het is schande. De raadkamerprocedure is er dan juist voor gemaakt om te voorkomen dat die man op de openbare zitting komt. Zo blijf je tegen het wettelijk systeem aankijken waarin telkenmale mogelijkheden geboden worden om, als je vindt dat het apert onredelijk is, onnodige publiciteit te voorkomen. En daar zit je als OM doorheen te kruisen."

Maar dit is nu heel cryptisch. Als ik Van Asbeck was, zou ik zeggen dat het OM die man gaat vervolgen.

"Nee, hij kan dat niet optekenen uit mijn mond, want ik heb het niet gezegd. Straks wordt die beslissing bekend. Stel dat het nou inderdaad tot een vervolging komt en de raadsman belt mij op en zegt dat hij een bezwaarschrift indient omdat hij de zaak buiten de publiciteit wil houden. Dan moet ik antwoord geven op de vraag of ik daar in meega. Of ik inderdaad zeg: ik doe dat niet, ik deel die vervolgingsbeslissing niet mee, ik wacht de behandeling af van de raadkamer en pas nadat de raadkamer gezegd heeft: OM, u kunt doorgaan, dan geef ik de beslissing door, maar dan komt er toch een openbare behandeling. Dus iedere keer doet zich een nieuwe situatie voor."

Een journalist van de Volkskrant belt. De Wit luistert voornamelijk maar geeft af en toe in korte afgemeten zinnen antwoorden of reageert summier naar aanleiding van de opmerkingen van de journalist. Het lijkt alsof hij de primeur van Van Asbeck een knappe zaak vindt en niet bereid is andere journalisten te helpen met informatie.

De Wit: "Ik vind het goed hoor. Van Asbeck heeft een primeur die in bepaalde kringen de aandacht zal trekken; het is niet voor niets dat de Volkskrant belt. Het NRC had zijn eigen bronnen, zo werkt het nu eenmaal. Dan moet hij maar bij zijn perscollega te biecht gaan, maar ik ga natuurlijk niet meer geven."

Een van de vele dagelijkse contacten tussen de media en het parket van justitie te Amsterdam alwaar jaarlijks 230.000 overtredingen en 30.000 misdrijven worden verwerkt, maar de mededelingen aan de pers worden slechts door één officier van justitie verstrekt: Mr. L.A.J.M. de Wit.

### ORGANISATIE

In Amsterdam hebben wij een bepaalde organisatiestructuur die met zich meebrengt dat wij werken in units. Iedere unit heeft een hoofd



Foto Ton Hendriks

met ook door het OM bepaalde hiërarchische geledingen. En we hebben officier van justitie 1ste klas, zoals dat heet - ik ben in Amsterdam in die rang benoemd - die is hoofd van een unit. Ik heb unit 1 gehad, dat is het centrum van de stad, dat is de georganiseerde misdaad, de opium, de drugssyndicaten, unit 2, de rest van de stad, alle misdrijven die zich daar afspeelen en toen rees de vraag op welke wijze het persofficierschap zich het beste kon plaatsen in het parket want het ging in de loop der jaren een steeds groter beslag op je tijd leggen. Dat was niet meer goed te doen in combinatie met een volledige unit. Een volledige unit bestaat in Amsterdam uit zeven, acht officieren van justitie die ieder een secretaris hebben met een hoeveelheid ondersteunend personeel, dus dat is toch wel een unit waar werk aan vastzit. De persofficier heeft wat gemakkelijker nevenwerk gekregen in die zin dat hij hoofd is geworden van alles wat zich bezighoudt met de overtredingen, het ordeningsrecht, het verkeersrecht, in ieder geval dat gedeelte van de handhavingspraktijk waarin je niet meer met weekdiensten zit en waarin je geen grote zaken meer hebt. Ik heb iets meer armslag en iets meer ruimte om het communicatieproces met de media te onderhouden.

We zitten binnen het Openbaar Ministerie in de unieke situatie dat we geen voorlichter hebben, in die zin zoals Klaas Wilting of Noortje van Oostveen, dat hij buiten de besluitvormingskolom staat, die dus zelf eigenlijk niets te zeggen heeft, dat hij mag zeggen, verduidelijken wat het beleid is en wat de redenen zijn geweest van bepaalde besluiten en beleidsmaatregelen.

Ik heb ja gezegd tegen deze baan omdat ik het ten eerste een schitterende afwisseling vond in het werk om niet alleen duidelijk te maken vanaf de kansel, vanaf de openbare zittingszaal, wat het OM in zijn algemeenheid betekent en in het bijzonder in deze stad, welke plaats het inneemt in het krachtenspel tussen politie en bestuur. Je kunt niet zeggen dat het OM een abstract orgaan is, ik hoop dat het voor de man in de straat een steeds duidelijker instantie wordt. Het is nog niet zo lang gele-

houd die de functie zou kunnen hebben. Strafrechtelijk handhaven van de rechtsorde, dat is de primaire verantwoordelijkheid die wij hebben. Dat brengt voor mijn gevoel meer met zich mee dan enkel het figureren op een zitting; het optreden, zoals de president van de rechtbank het wel eens schertsend gebracht heeft, als de verontruste burger in toga. Soms krijg je weleens de indruk dat de officier van justitie op de zitting in wat nette bewoordingen datgene uit wat de burger voelt als je kennis draagt van een ernstiger feit, dat in een wat juridisch jargon neerzet en vervolgens daar een strafeis aan vastbindt. Het is een belangrijk onderdeel van zijn werk - het blijft het ook - de vertegenwoordiging van de rechtsgemeenschap in de zittingszaal, daar waar oordelen tot stand komen die vergaande consequenties met zich meebrengen, maar de bestuurlijke en de beleidstaak die daarom heen gegroeid is, heeft in de laatste jaren een steeds grotere plaats gekregen.

Ik denk dat het hele justitiële bedrijf er goed aan doet om nog eens heel goed te kijken naar die kant. Langzamerhand zie je ook wel een tendens in die richting dat op dezelfde wijze als andere overheidsorganen steeds meer en gericht aandacht besteed wordt aan hoe ze overkomen, de boodschap die ze willen overbrengen. Dat ook het OM dat doet, dat is niet alleen een zaak die aan de persofficier toevalt, dat geldt voor een ieder die op wat voor een plaats dan ook een verhaal houdt.

### INZICHT

Er is geen functie binnen het OM denkbaar waarin je zo sterk en intens dagelijks meemaakt wat de effecten van het optreden van het OM zijn, op welke wijze men denkt, hoe men denkt over de mensen die in het apparaat werken. Dat zijn niet de dingen die je alleen in de krant leest maar dat zijn ook dingen die je in de wandelgangen hoort. Je hebt veel te maken, meer dan je collega's, met kritische waarnemers van buitenaf. De wijze waarop over het justitiële beleid gesproken wordt, waarmee journalisten zich bezighouden, dat is een onderdeel van het werk. Je kunt dit werk niet van negen tot vijf uur doen en dan zeggen: nu is het OM niet thuis. Het OM is een functie in de samenleving die de 38 uur volstrekt voorbijschiet en die met zich meebrengt dat het apparaat in zoveel mogelijk facetten voor de buitenwereld bereikbaar is. Dat betekent dat je piketdiensten houdt, maar ook dat wij accepteren dat dat gedeelte van je taak waar de pers belangstelling voor heeft, wat samenhangt met zaken en ook samen kan hangen met politieke discussies die in de samenleving plaatsvinden, dat dat facet van het werk er voor zorgt dat je full-time

(Vervolg op pag. 6)



## VERVOLG ELS 28

1970. Op een NVSH-congres verwierp hij daarom de 'engseksuele revolutie' en de op prestatie gerichte consumptieve seks.

'Wat wordt er door zo'n revolutie veranderd aan een samenleving waarin mannen wetten maken over dingen die vrouwen aangaan, waarin de vrouw het lustobject van de man blijft?' vroeg hij zich af. Tot grote consternatie van de NVSH-gelederen nam Van Ussel afscheid van dit soort seksualiteit en zette daar een derde fase tegenover, die van de totaalmenselijke emancipatie, gebaseerd op de ethiek van gelijkwaardigheid, het relationele en de intimiteit. Van Ussel stierf in 1976, miskend en teleurgesteld.

Maar de tijd heelt alle consternatie. 'Zeker, ik ben een echte Usseliaan,' bevestigt Maassen nu zonder blikken of blozen. Hij wijkt het onvermogen tot intimiteit in de samenleving vooral aan 'de affectieve sterilisatie die met name jongens vanaf de puberteit in hun opvoeding en benadering ten deel valt.'

Met de opvatting 'er moet minder geneukt en meer geknuffeld worden' schaaft hij zich in een rij seksuele hervormers, zoals Germaine Greer en Shere Hite die tot nu toe met deze visie op onvoorwaardelijke mannelijke hoon konden rekenen.

De expressie van intimiteit wordt doorzwaans ontwikkeld in de ouder-kindrelatie en het is juist die expressie die zwaar te lijden heeft gehad van de talrijke beschuldigende vingers die incest en ongewenste seksuele intimiteiten aanwezen.

Eefje heeft azuurblauwe ogen, met grote irissen, zwart als zonnebloempitten en ze heeft lenige lange benen,' schrijft Wiel Elbersen, hoofdredacteur van het blad *Flair* over zijn tienjarige dochter. Maar als hij haar vraagt of ze hem niet wat vaker zo'n lekker volle kus op zijn wang moet geven, kijkt ze hem aan alsof hij een botsautootje is.

Stel dat hij haar op een gegeven moment, met een beetje dwang, toch zo'n kus-ontfutseld, is dat dan Tegen Haar Wil? Jaloers kijkt hij naar Eefjes konijn dat ze voor zijn neus bedelft onder kusjes. 'Je kunt beter konijn zijn dan vader,' constateert hij spijtig.

## GESCHONDEN ONBEVANGENHEID

Voor de problematisering van intimiteit, voor de schending van de onbevangenheid in relatie tussen ouders en kind en tussen vrouwen en mannen, stelt Imelman in belangrijke mate de sociale wetenschappers verantwoordelijk.

'Iedere streling of kus van een ouder kan opgevat worden als intimiteit. Iedereen is wel eens tegen zijn zin gekoesterd. Maar heeft daarom ook iedereen de ervaring van ongewenste intimiteit tussen ouder en kind opeelopen? Als we zo redeneren, waar zijn we dan mee bezig?'

Het is Imelman een doorn in het oog dat 'alledaagse zaken' tegenwoordig uitgebreid geproblematiseerd en gemystificeerd worden. 'Het sociaal wetenschappelijk jargon is zo opgenomen in onze borreltafelconversaties dat alle betrekkelijkheid die dat jargon zou moeten omringen, uit het oog wordt verloren.'

Maassen heeft als leraar ook dit soort ervaringen. 'Dan komt er een meisje van zestien naar je toe op school die zegt: ik ben ongewenst intiem benaderd. Dan denk ik: dat zeg je toch niet zo. Dat is door de samenleving geprefabriceerd taalgebruik.'

Imelman hoopt dat sociale wetenschappers, met name pedagogen en psychologen, eens ophouden met het de wereld in sturen van dit soort onderzoeksresultaten die als keiharde feiten worden gepresenteerd. 'Laten ze zich de komende jaren maar eens bezig gaan houden met het kritisch analyseren van alle humbug die ze op dit gebied geproduceerd hebben.'

Een subsidiebeperking zou het volijverig in kaart brengen van seksueel geweld en het uitdijend circuit van speurende hulpverleners tot de juiste proporties kunnen terugbrengen, betogen zowel Imelman als Maassen. 'Laatst hoorde ik dat het CDA een "ongepieken-beleid" wilde gaan ontwikkelen. Waar ben je dan mee bezig?' Zo worden meisjes en vrouwen hang gemaakt voor zaken die statistisch toch nog steeds betrekkelijk weinig voorkomen,' aldus Maassen.

## NIEUWE CELIBATAIREN

Hoe kan seks weer onbekommerd, genuanceerd en evenwichtig deel gaan uitmaken van het totale pakket aan menselijke expressiemogelijkheden? Verrassend eensgezind klinkt de remedie: *don't do it*.

Wanneer in een relatie seksualiteit een breekpunt wordt en het paar sufgetobd en moegeruzied in therapie gaat, krijgen ze vaak het advies het maar eens 'n tijdje helemaal niet te doen. Daarmee verliest seks haar obsessionele karakter en komt er ruimte voor ontspanning, voor tederheid, voor een betere afstemming op elkaars behoeften. Iets dat individueel goed werkt, kan ook als collectieve therapie heilzaam zijn.

Vandaar de huidige pleidooien van zowel Iteke Weeda als Martin Maassen om het primaat van de geslachtsdaad ter discussie te stellen, pleidooien die overigens een lange voorgeschiedenis hebben.

De weg ervoor werd al geëffend in het begin van de jaren tachtig. 'Ze werken nu aan een pil waarmee je kunt klaarkomen zonder seks,' stond er toen op de bescheurkalender van Kooten en De Bie. Een paar jaar later schreef Germaine Greer, profetes van de eerste seksuele revolutie, haar boek *Sex and Destiny* waarin zij duidelijk maakte hoeveel kommer en kwel de seksuele revolutie vrouwen had opgeleverd. Zij weet dit vooral aan de noodzaak tot 'intervaginale gemeenschap', een noodzaak waarbij vrouwen zelf vaak vraagtekens zetten.

Greer: 'Bij de pseudo-geavanceerde twintigste-eeuwse seks gaat men er nog steeds van uit dat de man de liefde bedrijft alsof hij hele woestijnen moet bevolken.' Onthouding van een week per maand zou vrouwen abortussen besparen maar ook de tol van anticonceptie zoals hoofdpijn, stofwisselingsveranderingen door de pil of extreem bloedverlies door een spiraaltje.

Onthouding zou bovendien mannen er toe kunnen brengen zich wat vindingrijker op te stellen en zich af te vragen wat vrouwen prikkelt en opwindt in plaats dat vrouwen voortdurend worden overgehaald om de doelgerichte seks van mannen lekker te vinden, aldus Greer.

Deze 'baarljke nonsens' kreeg bijval uit onverwachte hoek. Want de nieuwe celibatairen roerden zich, tot leven gewekt door de Amerikaanse psychologe Gabrielle Brown. Zij schreef een boek over 'het genot van de onthouding'. Mick Jagger bleek er een adept van te zijn en hield daarmee een 'boel ellende buiten de deur'. Ook Andy Warhol bekende zonder blikken of blozen het tappen van moppen in bed ontspannender en bevredigender te vinden dan geslachtelijke gymnastiek.

De nieuwe celibatairen die Brown ten tonele voerde waren niet Spartaans lustvijandig maar tierige, kritische consumenten die zich tegen dwang van het seksuele materialisme keerden. 'Het moet lekker en het moet leuk blijven, perioden van onthouding dragen daar juist toe bij,' is de moraal van het boek.

Maar de nieuwe celibatairen waren vooral doordrongen van het besef dat affectie tussen mensen soms ten onrechte als vanzelfsprekend in een seksuele vorm gegoten wordt, terwijl die vorm 'niet altijd de meest geëigende expressie is.' Martin Maassen knikt instemmend. Hij zou dat zelf verzonnen kunnen hebben.

'Mannen hebben het orgasme overgewaardeerd, het klaarkomen wordt gezien als het bewijs van goede, complete seks,' zei ook Ted Wilson, sekstherapeut bij de School voor Body and Soul, op een symposium in 1987 ter gelegenheid van de lancering van het blad *Playgirl*. 'Er zou absoluut anders gevrijd moeten worden. We zijn blijven steken in een soort masturbatiestadium, in het klaarkomen als enig doel van seks.'

Ook Shere Hite stelt met haar recente onderzoek over 'Vrouwen en liefde' het aantakingsstapoe in onze westerse cultuur aan de orde en het ontbreken van gewenste intimiteit tussen mensen onderling. 'De hand van je minnaar mag je vasthouden maar die leidt naar het bed. De hand van een vriend kun je daarom niet vasthouden.'

Lekker tegen iemand aanliggen vindt zij een bevredigender ervaring dan een orgasme. 'Omdat je je dan helemaal omarmd en beschermt voelt.' Weer knikt Martin Maassen. 'Mensen hebben toch ook andere dimensies dan alleen het puur materiële, het produktieve, waarom moet seks altijd gekoppeld worden aan scoren, kan het niet gewoon knuffelen, een massage zijn?'

Echt revolutionair is de relativisering van de geslachtsdaad overigens niet. De praktijk heeft al een voorschot genomen op de theorie. Zo blijkt uit recent onderzoek dat zowel Franse als Amerikaanse mannen 'het' steeds minder doen.

De oorlog tussen de seksen is bovendien nagenoeg voorbij. Er ontstaan andere relaties tussen mannen en vrouwen, het bekvechten over posities in bed en daarbuiten voert minder de boventoon.

Om al deze redenen moet de verhouding tussen vriendschap en seks opnieuw gedefinieerd worden. Dit thema staat ook centraal in een Amerikaanse film die een scharmiermoment in de geschiedenis van de seksualiteit symboliseert: *When Harry met Sally*. Daarin doet zich de inmiddels al klassiek geworden scène voor waarin Sally de vloer aanveegt met het idee dat mannen met hun op prestatie gericht zwoegen vrouwen *great sex* kunnen bezorgen. In een vol restaurant simuleert ze een orgasme door van oorlel tot clitoris te 'exploderen'. Zij maakt Harry daarmee duidelijk hoe vrouwen kwetsbare mannelijke ego's sparen en daarmee hardnekkige mythes in stand houden. De film steekt de draak met allerlei gewoontes en opinies over seks. Vriendschap en seksualiteit verdragen elkaar nog slecht, is de boodschap.

Dr. Paul Vennix, psycholoog bij het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek (NISSO), is het daarmee eens. Hij promoveerde vorig jaar op het onderwerp: *Seks en Sekse, verschillen in betekeningsgeving tussen vrouwen en mannen*.

## JURKANGST

Vennix introduceerde een aantal jaren geleden het begrip 'jurkangst'. Mannen leden, zo constateerde hij toen, aan een collectieve minachting voor het vrouwelijke. Ze zaten gevangen in een toenaderings-vermijdingsconflict: enerzijds voelden zij zich aange trokken tot het vrouwelijke, anderzijds betekende de omgang daarmee statusverlies.

Dit leidde in de seksuele motivatie van mannen tot objectivering: om afstand te scheppen werd de vrouw als object beschouwd. Dat object lag buiten hen zelf en moest vaak met prestatiegerichte seks, soms zelfs met geweld worden veroverd.

Vennix voorziet voor de jaren negentig een androgyn mensbeeld. 'Het verschil tussen de seksen lijkt te vervagen. Vrouwen zijn mannelijker geworden maar mannen zijn — al gaat dat langzamer — ook vrouwelijker aan het worden. Ze ervaren vrouwelijke eigenschappen minder als wezensvreemd en projecteren ze daarom niet meer zo exclusief op vrouwen.'

'De emotionele betrokkenheid van mannen bij het vrijen is daardoor toegenomen. Ze willen graag een goede minnaar zijn maar gaan daarbij nog te veel van hun eigen seksuele wensen uit. De nadruk bij mannen ligt te veel op het samen doen, en te weinig op het samen zijn.'

Overigens treft niet alleen mannen blaam, meent Vennix. Wil het echt nog eens goed komen tussen de seksen dan zullen vrouwen op het gebied van erotiek en seksualiteit duidelijker moeten zijn. 'Vrouwen zeggen nu vooral wat ze niet willen. Maar

wat ze dan wel willen moet hun partner maar raden.'

Wanneer het verschil tussen de seksen grotendeels verdwijnt, zal hartstocht niet meer een overheersende positie in relaties innemen, voorspelt Vennix. Hartstocht is de drijfveer tot het per se willen veroveren en bezitten van de ander, die — raadselachtig en ongrijpbaar — je denken en doen obsedeert. Het grote verschil tussen seksualiteit en vriendschap is, aldus Vennix, dat seksualiteit ego-overschrijdend is. 'Je zoekt bij de ander wat je zelf niet hebt.' Bij vriendschap wil men juist de eigen identiteit bevestigd zien. Verbondenheid, hetzelfde denken en voelen en intimiteit scoren hoger naarmate vrouwen en mannen meer eigen met elkaar zijn.

Vennix betreurt deze ontwikkeling niet. 'In de seksroltraining in onze cultuur worden de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen versterkt om de seksuele aantrekkingskracht te vergroten. Maar daarvoor wordt dan wel een deel van de persoonlijkheid geamputeerd. Bij de mannen het vrouwelijke en bij vrouwen het mannelijke. Ik vind dat een te hoge prijs.'



baar. Dat punt willen we eruit. Veel jongeren vanaf 12 jaar zijn heel serieus te nemen in hun relationele gevoelens. Wij zeggen niet: alles moet kunnen. Dat is het laatste wat we voorstaan. Wat we wél willen is: respect voor wat in wederzijdse vrijheid en vrijwilligheid door mensen met elkaar wordt aangegaan. Ook als ze jonger zijn dan 16 jaar."

De oprichting van een werkgroep 'Slachtoffers van seksueel misbruik'. Maassen: „Ik kreeg deze week een afvaardiging op bezoek van een groep die een stichting heeft opgericht en die positieve ondersteuning mist. Men heeft de hulp waaraan behoefte is niet gevonden bij de bestaande instanties. Wat die mensen willen - en dat sluit aan bij ons streven - is humaniseren in plaats van criminaliseren."

Het blad 'Sekstant' weer onder de aandacht van een breed publiek brengen. Onder druk van de financiële perikelen, begin jaren '80, moest de oplage voor de openbare verkoop gestaakt worden. Sinds 1985 ligt 'Sekstant' niet meer in boekhandel en kiosken. Maassen wil met 'Sekstant' zo snel mogelijk de winkels weer in.

Advertentie- en reclamecampagnes. Veel geld is er niet voor. Maassen bouwt de verwachting in dat die acties toch wel zullen opvallen. „Als een Nederlander het woord seks ziet heeft het z'n aandacht."

## Onderbouwd

Toen in 1975 de NVSH voor het eerst ernstig in de problemen kwam, was er intern een stroming die zich nogal laatdunkend uitliet over de reorganisatieplannen. Het bestuur wilde de commercie binnen de vereniging terugdringen en meer aandacht gaan schenken aan de ideële doelstelling.

De abortusklinieken werken intussen niet meer onder de vlag van de NVSH, maar onder die van Stimezo. Het 'Handels-huis' voor hulpmiddelen ging over naar het Centraal Middeldepot, evenals de condoom- en pessariumfabriek. Zonder die commercie en met op te zetten centra waarvoor ideologen de afdelingen moesten opleiden, zou de NVSH 'afglijden', vreesden de critici. Letterlijk: „Dan wordt het een utopisch praatclubje. Een goedbedoelde hobbyistische organisatie."

De commercie is er dus uit, en met Martin Maassen voorop gaat de NVSH de ideële gedachte nadrukkelijker dan ooit propageren. Wordt de NVSH nu een utopisch praatclubje? „Allesbehalve", vindt Maassen strijdlustig. „Wij werken actiegericht, wetenschappelijk onderbouwd."

*De eerste seksuele revolutie, eind jaren zestig, moedigde aan: let's do it.*

*Inmiddels doen de ongewenste neveneffecten van deze revolutie zich steeds meer gelden.*

*Seks is een consumptie-artikel geworden en roept associaties op met vervreemding, geweld en*

*gevaar. Don't do it, propageert daarom de nieuwe seksuele revolutie. Nu de oorlog tussen de seksen nagenoeg voorbij is, wordt het tijd voor andere dimensies van seksualiteit. In de jaren negentig zullen gewenste intimiteiten de discussie bepalen.*

# Doen of niet doen, dat is de kwestie

HELEEN CRUL

**S**eks in de jaren negentig moet weer gewoon lief en leuk worden, is het credo van de nieuwe NVSH-voorzitter drs. Martin Maassen (30). Aandoenlijk vaardig springen begrippen als 'knus, knuffelig en teder' van zijn lippen. Seks is te mechanistisch en te consumistisch, te prestatiegericht en te 'klaarkomerg' geworden. 'Het mag best wat meer non-produktief zijn.'

Oudere jongeren zullen hun oren niet geloven. Is dit diezelfde NVSH die in de jaren zestig de ongebreidelde en onstuimige seksuele revolutie predikte onder het motto van: 'Alles moet kunnen, met iedereen, overal?'

De vereniging schroomt dan ook niet de hand in eigen boezem te steken. 'De NVSH heeft baanbrekend werk gedaan op het gebied van het vrij beschikbaar komen van voorbehoedsmiddelen en het doorbreken van de talrijke taboes op seksueel gebied. Maar tegelijkertijd moeten we vaststellen dat de NVSH altijd erg op de toer heeft gezeten van het consumptieve, daarin zijn we doorgeslagen,' bekent Maassen. 'Als je roept: alles moet kunnen, geldt dat kennelijk ook voor allerlei ongewenste vormen van seks. Je kunt er als NVSH niet aan voorbijgaan dat er nu veel mensen, vooral mannen, rondlopen die zowel hun vrijheid als hun gevoelens niet weten te hanteren. Daarom is het "alles moet kunnen" wel het laatste dat je in deze tijd zou moeten roepen. Nu is het zaak te benadrukken dat seksualiteit tussen mensen ook leuk en ongecompliceerd kan zijn, mits het erotische, het relationele en het respectvolle een kans krijgen.'

Met een nieuwe campagne komende zomer en een groot congres in het najaar hoopt de NVSH de verschuiving van lust naar last die op het gebied van seksualiteit heeft plaatsgevonden te keren en haar imago en

ledental wat op te vijzelen.

Vijftienving jaar geleden zong Eartha Kitt zwoel en meeslepend over de vogels en de bijtjes die 'het' deden. 'Even educated fleas do it. Lets do it.' Het had het clublied van de NVSH kunnen zijn. Want het ontplooiën van de eigen seksualiteit en het vormgeven van de eigen keuze kwamen centraal te staan binnen de spiksplinternieuwe Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming die na de oorlog het werk van de Neo-Malthusianse Bond voortzette.

Met een staat als onverbidde zedenmeester die nauwgezet tussen de lakens keek en een christelijke kerk die een uitermate lustvijandige moraal predikte, was de strijd die de NVSH voerde voor een ongecensureerd uitleven van het libido op zijn minst heroïsch te noemen.

## EROTISCHE PANORAMA'S

In haar glorie-dagen telde de NVSH tweehonderdduizend leden. Nu zesduizend. Het lijkt erop dat de seksuele revolutie haar eigen pleitbezorgers overbodig heeft gemaakt. Mede dank zij de inspanningen van de NVSH doet iedereen 'het' in Nederland op zijn of haar eigen wijze.

Tot diep in de provincie kan men terecht op seksboerdrijven met de meest gespecialiseerde dames- en herenwensen. Erotische panorama's en de weelderige rondingen van de Pin-up club schuimen via de televisie de huiskamer binnen. Het recht op minstens één orgasme per dag zit nog net niet in het ziekenfondspakket.

Wen zijn heel tolerant geworden in Nederland. Kijken met het hele gezin gezellig naar wurgseks op het journaal. 'Al hebben ze een relatie met de schroefhoorngeit of het sleutelgat,' riep de Utrechtse anesthesioloog prof. dr. B. Smalhout getergd uit toen hij, als voorstander van een HIV-test, werd be-

schuldigd van moralisme. Niet tolerant zijn werd het nieuwe taboe.

'Je hoorde nergens meer van op te kijken, maar je kunt ook spreken van een schijnopenheid,' geeft Maassen toe. Wanneer seks echter wordt afgedaan als iets heel simpels dat zonder problemen te koop en te krijgen is, dan worden de sterke en diepe gevoelens die met seksualiteit gepaard gaan genegeerd en onderdrukt. 'Veel mensen wisten en weten daar niet goed raad mee, terwijl het ook niet bespreekbaar is.'

Een tegenreactie kon dan ook niet uitblijven. De lust van het 'alles moet kunnen' uit de jaren zeventig werd in de jaren tachtig de last van verkrachting binnen het huwelijk, seksueel geweld, ongewenste intimiteiten en incest. Het geheel onbehagen binnen de feministische gelederen over consumptieve seksualiteit met uiterst mannelijke trekjes, fungeerde daarbij als vergrootglas.

Zedenangst, tot uiting komend in affaires als Oude Pekela en De Bolderkar, was ten slotte het resultaat. 'Seks dreigt nu steeds meer gecriminaliseerd te worden,' verzucht Maassen. 'Er hangt een grauwsliuier over heen. We moeten veel meer de nadruk gaan leggen op de gewenste intimiteiten.' Hij krijgt bijval van Iteke Weeda, wier onderzoek over gewenste intimiteiten - niet alleen in bed maar ook op de werkplek - binnenkort in boekvorm verschijnt.

## ENGSEKSUEEL

'God ja, Van Ussel,' roept prof. dr. Jan Dirk Imelman, de nieuwe hoogleraar pedagogiek in Utrecht, getroffen uit als de naam valt. Imelman stelde dezer dagen in zijn entree-rede vast dat 'gewenste intimiteiten in onze samenleving problematisch zijn geworden.'

Jos van Ussel, Vlaams cultuurfilosoof en seksuoloog die de wijk naar het vrijzinnige Nederland had genomen, voorzag dit al in



# NVSH na de seksuele revolutie

De Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming (NVSH) gaat met een oud thema een nieuw tijdperk in: de emancipatie van de seksualiteit. Daar is al eerder aan gewerkt, maar nog nooit zo gericht. Deze maand trad in deeltijd een medewerker aan wiens taak het is 'de integratie van seksualiteit in de maatschappij' te bevorderen door

beleidsvoorbereiding en public relations. Landelijk coördinator, heet die functie - nieuw binnen binnen de NVSH - en daarachter zit een 30-jarige doctorandus politicologie uit Alkmaar: Martin Maassen. Na de seksuele revolutie nu de strijd om gevoel en respect in de relationele omgang. Daar mankeert het aan.

(Ook Noord Holl. Dialect 2)  
UN 7 (ook NVSH 14)

## door peter heerkens

UTRECHT — Ja, de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming bestaat nog. Nee, 't is niet meer wat het was. Wel qua doelstelling, maar niet in draagwijdte. In de loop der jaren veranderde er weliswaar niets aan de oorspronkelijke taak die de hervormers zich in 1946 stelden (namelijk „bij te dragen tot de emancipatie van mens en gemeenschap, speciaal op het gebied van de seksualiteit“), maar in de seksuele revolutie van de jaren '60 en '70 verloren de NVSH-idealisten veel mensen in hun strijd tegen kerk, staat en maatschappij. Overlopers naar de supermarkt waar ineens condooms te krijgen waren, naar de huisarts die de pil ging verstrekken, naar O6-lijnen van hulp- en dienstverlening, naar particuliere ondernemers in groepsseks, naar praatgroepen die andere organisaties ook durfden opzetten toen taboes sneuvelen, en naar de consultatiebureaus van de afscheidingsbeweging 'Rutgershuizen'.

Aan het begin van de seksuele revolutie - toen de legendarische Mary Zeldenrust-Noordanus de NVSH aanvoerde - stonden er 205.000 leden geregistreerd. Daar zijn er nu nog maar 6000 van over. Met nagenoeg dezelfde cijfers daalde de oplage van het eens zo invloedrijke blad 'Sekstant'. Het personeelsbestand dat in 1974 op 90 fulltimers lag, werd uitgedund tot 1 volledige baan met daarnaast 2 deeltijdfuncties. En waar met de financiële huishouding in 1980 nog 12 miljoen gulden was gemoeid is dat nu - tien jaar later - welgeteld 327.000 gulden. De NVSH is in de steek gelaten door degenen voor wie ze op de barricaden ging. Nederland lijkt zich seksueel genoeg hervormd te vinden. Maar: Nederland is dat nog lang niet genoeg, vindt de vereniging. Het is hooguit op 'technisch' gebied verder. Een stuk verder zelfs, maar nog lang niet 'volleerd'. Die conclusie trekt de NVSH uit gegevens van haar landelijke telefonische hulpdienst waar vorig jaar rond de 100.000 gesprekken werden geregistreerd. Nog steeds veel vragen op seksueel-technisch gebied. Vooral van mannen, de groep die ook vaker belt dan vrouwen.

## Scoren

„Mannen denken en handelen toch nog vaak vanuit de seksuele veroveringsgedachte. Ze willen scoren.“ Voor de NVSH het bewijs dat er nog

heel wat te hervormen valt. Want: „Niet de seksuele prestatie dient voorop te staan, maar het van elkaar genieten. Niet het veroveren, maar de beleving van erotiek. Geen 'ik'-gevoel maar een 'relatie'-gevoel. Hoe ga je met elkaar om, hoe hou je rekening met je partner, hoe beleef je je eigen gevoelens? Daar moet het om draaien.“

Deze samenvatting is van NVSH's landelijk coördinator drs. Martin Maassen; 30 jaar, politicoloog, docent aan een middelbare school in Alkmaar en in die gemeente ook raadslid voor D66. Begin deze maand aanvaardde hij deze nieuwe functie voor tien uur per week. Zijn taak: beleidsvoorbereiding en public relations. Zijn credo: 'Seksueel modernisme' en 'Nieuw erotisch elan'. Zijn uitgangspunt: het woord 'emancipatie' dat in de doelstelling staat.

Met dat laatste is de NVSH al een jaar of twintig doelbewust bezig, en het wil maar niet lukken. Begin jaren '70 werd 'emancipatie' nadrukkelijk op de voorgrond getrokken in een drie fasenstructuur voor de seksuele hervorming. De eerste fase richtte zich op voorlichting en het verstrekken van middelen, zonder de bestaande cultuur - het monogame huwelijk - aan te tasten. In fase 2 nam het doorbreken van normen een belangrijke plaats in, met experimenten ten behoeve van de individuele seksuele ontwikkeling; het stadium van partner-ruil en groepsseks. Handhaving van de bestaande cultuur bleef voorop staan. Fase 3 ging verder: totale emancipatie van mens en maatschappij. Seksualiteit niet als iets individueels, maar als geïntegreerd onderdeel van de maatschappij.

De vorig jaar overleden NVSH-nestor mr. Hans Charlois formuleerde het in 1981 als volgt: „Seksualiteit is een stuk van het hele leven. Wij leggen dat heel ruim uit. Het is niet alleen de geslachtsdaad zelf, maar alle intimiteit, alle relatievormen en alles wat daarmee gepaard gaat. Het zou net als eten, drinken, sport en bioscoop een stukje van het leven moeten zijn.“

Het drie-fasenplan geldt binnen de NVSH nog steeds als richtlijn. Een stapsgewijze aanpak dus van de seksuele hervorming. Daarbij geldt fase 3 - de emancipatie - als de belangrijkste, als het hoogste ideaal.

Aan Martin Maassen de taak nu om die gedachte te stroomlijnen en uit te dragen. Niet alleen naar buiten. Er wacht hem ook aardig wat werk binnenskamers. De NVSH-afdelingen (thans 24) hebben fase 3 altijd voornamelijk overgelaten aan de bestuurlijke top en die ontwikkeling geremd door zich

voornamelijk te richten op de eerste twee, waarbij de ene afdeling zich nagenoeg volledig concentreerde op fase 1 (voorlichting), en de ander op fase 2 (activiteiten als partnerruil en groepsseks).

## Netwerk

In combinatie met wat er vanuit de landelijke koepel aan voorzieningen was en kwam, groeide daardoor een gigantisch netwerk. In de loop der jaren ontstonden telefonische hulpdiensten, info-centra, voorlichtingsdiensten, bibliotheek, cursussen, activiteiten, thema-avonden en gespreksgroepen voor alles en iedereen: besloten paren-avonden, massage-groepen, bijeenkomsten travestie en transeksualiteit, avonden voor alleenstaanden, erotische bijeenkomsten voor paren, pedofilie-groepen, exhibitionisme-groepen, 'vrij veilig'-feesten, bijeenkomsten 'seks en ontmoeting' („alles mag maar niets hoeft“), knuffelavonden, naaktzwemmen, gehandicaptenseks, sauna, nudisten-avonden, 'speel je vrij'-avonden, gay- en bi-avonden, praatgroepen vrouwen en seksualiteit.

In die opeenstapeling van voorzieningen zijn de afdelingen en de besturen het niet altijd met elkaar eens geweest: grote terughoudendheid bij de afdelingen die zich toelegden op de voorlichting (fase 1) ten opzichte van de experimenten

(fase 2). En 'fase 2'-afdelingen, doordrongen van het belang van de hulpverlening, maar met twijfel over het nut van zo veel verschillende praatgroepen. Daartussendoor bestuurders met hardop de vraag of ze in fase 2 wel goed bezig zijn.

„Consumptieve seks“ noemt de leiding van de NVSH activiteiten als bij voorbeeld sauna-bijeenkomsten, zoenen en groepsseks. Martin Maassen: „Op zich prima, die activiteiten, maar er wordt voorbijgegaan aan het feit dat we meer willen. Onze ideale doelstelling, die mis ik.“

Over dat punt, de kern van fase 3, deed Gerrit Wolves als voorzitter van de afdeling Apeldoorn schamper in een speciale bijlage van Vrij Nederland, januari 1981. Wolves: „Ik heb in commissies gezeten die over het beleid zouden praten. Er werd gepraat en gepraat over emancipatie en over seksualiteit. Maar wat bedoelen ze ermee? Over die kernwoorden bestaat geen helderheid, en wat moet je in godsnaam hervormen als je die termen niet eens definieert?“

Daar komt bij dat de NVSH er sedert de roerige jaren '70 niet in geslaagd is zich naar buiten duidelijk te profileren. Grote financiële problemen, gedwongen tot ontslag van personeel, interne discussies over idealen en commercie binnen de vereniging (de abortusklinieken, de verkoop van middelen)

gingen ten koste van de algemene publieksvoorlichting. Toen Mary Zeldenrust-Noordanus in 1976 - tevergeefs - gevraagd werd terug te keren als voorzitter, verzuchtte ze onder meer: „Als je me vraagt: wat heeft de NVSH Nederland nog te bieden, dan zou ik het eigenlijk niet weten. Er zijn heel actieve werkgroepen voor vrijwillige kinderloosheid, voor pedofilie, voor groepsseks, maar wat merk je ervan? Die blijven ook in hobbyisme steken. Ik denk dat het merendeel van de bevolking denkt dat de NVSH niet meer bestaat.“

## Tolerantie

Daar is Martin Maassen nu voor. Om intern en extern duidelijk te maken wat seksuele emancipatie inhoudt en om - in het algemeen - Nederland te laten merken dat de NVSH nog wel degelijk bestaat.

Tja, wat houdt dat in, seksuele emancipatie? Maassen: „Tolerantie, in alle opzichten, van de maatschappij. Zolang er nog vreemd aangekeken wordt tegen zoenen op straat is er geen tolerantie. Het in het openbaar uiten van genegenheid is iets waar mensen niet mee opgroeien. Zoenen, dat hoort binnen. Er moet ook totale openheid komen. En dan bedoel ik: bereid zijn tot onbevungen bespreekbaarheid van gevoelens die anderen hebben. Nog steeds is het zo - wij weten het uit de

hulpvragen die ons bereiken - dat ouders hysterisch reageren als hun kind vertelt lesbisch te zijn, of homoseksueel. Ook in werksituaties blijft dat onderwerp grote problemen opleveren. En het komt allemaal omdat in de westerse wereld het gevoel ondergeschikt is. Seksuele emancipatie betekent: je lijfelijk gevoel kunnen en mogen uiten, wederzijds respect tonen, verdraagzaam zijn. En: in het samenzijn meer aandacht voor de relationele aspecten dan de technische.“

Er moet een besef groeien, want daar ontbreekt het aan, dat je van seks meer kunt genieten dan alleen door de geslachtsdaad. Daar heb je dan die westerse cultuur weer van de mechanische maatschappij waarin ieder mens wordt beoordeeld op z'n produktiviteit. Je vindt dat terug in de zogenaamde seksfilms. Televisieprogramma's als de Pin Up Club en Verotique hebben ook het nodige bijgedragen tot stereotypering. Geen enkele aandacht voor wat het zou moeten zijn: het benadrukken van genegenheid.“

Zoals? „Zoals wat de vrouwenbewegingen benadrukken, die richting. Warmte geven, knuffelen, tederheid leggen in de omgang met de ander. Kortom: gewoon lief zijn. Genieten van elkaar en van jezelf, door je gevoelens te ontdekken. Dat is allemaal niet zo soft als het misschien wel klinkt. Gelukkig merken we dat steeds meer

mensen er aandacht voor krijgen. In de hulpvraag zien we een verschuiving van het technische naar het relationele, maar nog lang niet voldoende.“

## Zorgen

Wat de landelijk coördinator grote zorgen baart, en waar hij belangrijk werk ziet, is de wat hij noemt 'criminalisering' van de seks. Het geweld, dat in zijn ogen door media en hulpverleners louter negatief wordt benaderd waardoor velen onnodig seks en angst aan elkaar koppelen. Maar wat valt er nou voor positiefs te melden aan incest en verkrachting? Maassen: „De media belichten louter de negatieve kant, en de hulpverleners voeren een groteske dans rond de subsidiepot uit, waarbij ze dan ook nog bezig zijn met zoiets als opsporing. Wat wij willen is dat er evenwicht komt in de beeldvorming. Duidelijk maken dat seks niet alleen bestaat uit geweld, want dat idee krijgen veel mensen. Zolang er ouders zijn die in het openbaar hun kind niet durven knuffelen, omdat ze bang zijn de indruk te wekken van incestueuze handelingen, is het goed mis.“

Hoe nu denkt de NVSH de emancipatie-gedachte te verspreiden? De belangrijkste actiepunten van Martin Maassen op een rijtje:

Een campagne onder de titel 'Laten we weer gewoon doen'. Gewoon doen over seksualiteit en erotiek. Maassen: „Nogmaals: terug naar genieten. Neem nou alleen al het aids-vraagstuk. Oké, het is een wettelijk gevaar, maar het genieten lijdt onder de hysterie.“

Uit de NVSH-brochure 'De toekomst is NU': „De grote campagnes over aids hebben voornamelijk tot gevolg dat veel mensen zich tot één partner beperken, maar niet dat ze bewust veiliger vrijen.“

Ook met incest kan anders omgesprongen worden, vindt de NVSH. Uit de brochure: „De terechte aandacht voor kindermisbruik leidt tot een verscherpt opsporingsbeleid, maar ook dikwijls tot volledige ontkenning van de lustgevoelens van het kind.“

Een congres in oktober over het onderwerp 'Seks als gevaar?' Maassen: „Het moet een analyse worden van waarom en waardoor seks en geweld zo dicht bij elkaar zijn komen te staan en wat er aan te doen is.“ Het opzetten van 'relatiecursussen'. Maassen: „Mensen leren omgaan met hun gevoelens en die van hun partner.“

Streven naar aanpassing van de zedenwet, iets waar de NVSH al mee bezig is sedert de jaren '70. Maassen: „Iedere vorm van seksualiteit van mensen jonger dan 16 jaar is straf-



CINCINNATI (AFP) — In de Amerikaanse staat Ohio moeten de politie en overheid van de stad Cincinnati afzien van verdere actie tegen een museum dat werk vertoont van de fotograaf Robert Mapplethorpe. Dit heeft een federale rechtbank bevolen. Zeven van Mapplethorpes werken zijn door anti-porno-activisten als 'obsceen' gebrandmerkt.

Tegen het werk van Mapplethorpe is in Cincinnati, zetel van de Nationale Coalitie tegen pornografie, een ware hetze ontstaan. De procureur van Ohio beschuldigde zaterdag het Contemporary Arts Center van de stad en zijn directeur, Dennis Barrie, van obsceniteiten. De politie deed een inval in het Arts Center en verjaagde de circa 500 bezoekers om de omstreden werken te

Werk Robert Mapplethorpe te 'obsceen' voor Cincinnati

# Hetze tegen naaktfotografie

LD 10

fotograferen. Het gaat om foto's van bijna naakte kinderen en geslachtsverkeer tussen homoseksuele mannen.

Cincinnati en de gemeente Hamilton waarin de stad ligt mogen geen verdere acties tegen Barrie en het museum ondernemen zolang het proces dat de staat Ohio tegen hen heeft aangespannen nog bezig

is. De tentoonstelling rond het werk van Mapplethorpe, die vorig jaar aan AIDS overleed, trok op de openingsdag zaterdag meer dan 3.000 mensen, een record voor Cincinnati.

Vorig jaar drong de controverserond Mapplethorpes foto's door tot het Amerikaanse Congres. toen bleek dat een expositie van zijn

werk deels was gesubsidieerd met publieke gelden. De Senaat stemde toen in met een voorstel van de conservatieve senator Jesse Helms, een vooraanstaand lid van de liga tegen pornografie in de kunst, om federale subsidies aan obscene of godslasterlijke artiesten en tentoonstellingen te beperken. Het amendement werd in het Huis van Afgevaardigden verworpen.

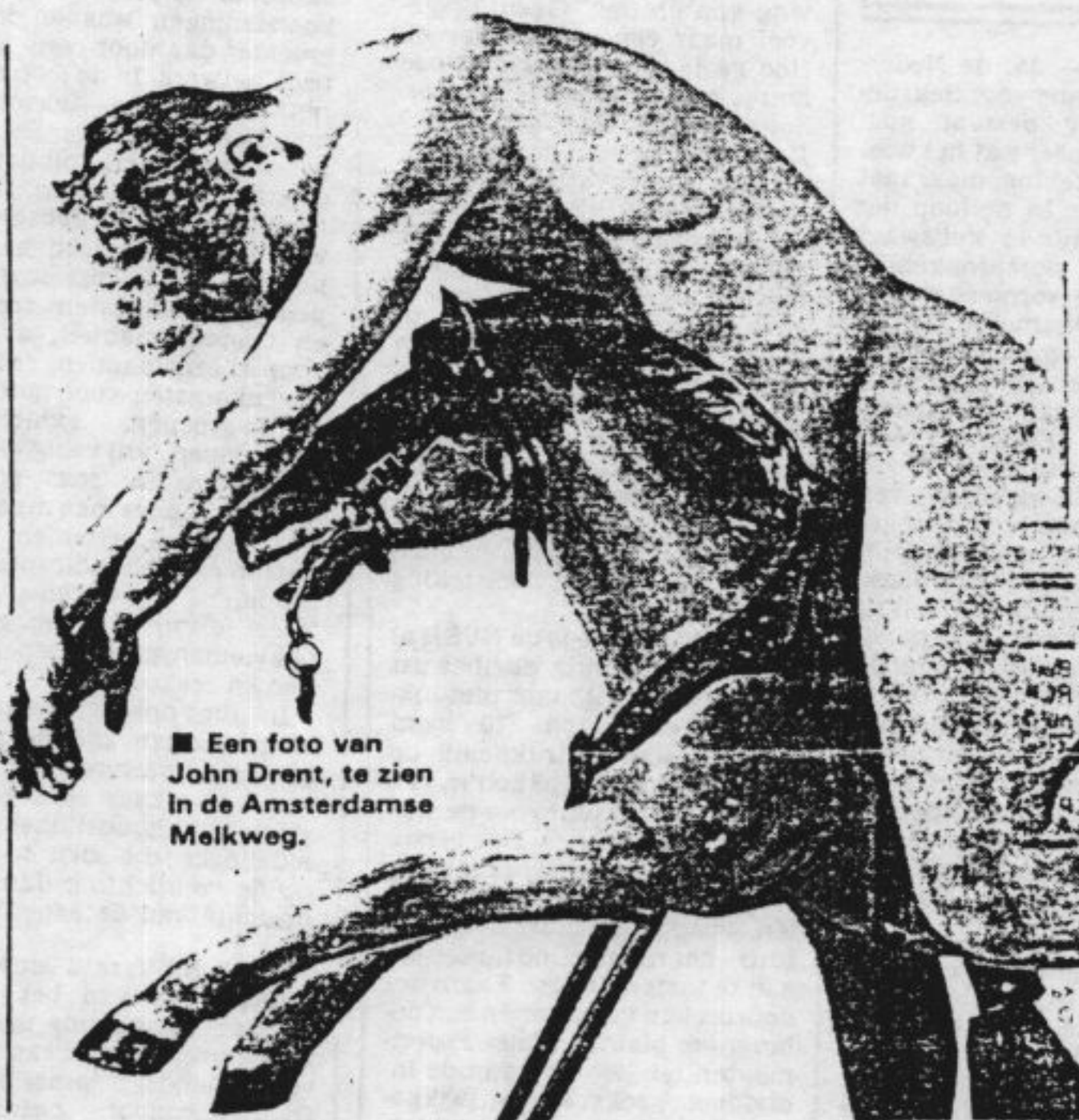
## Erotische fotografie

TEL 5

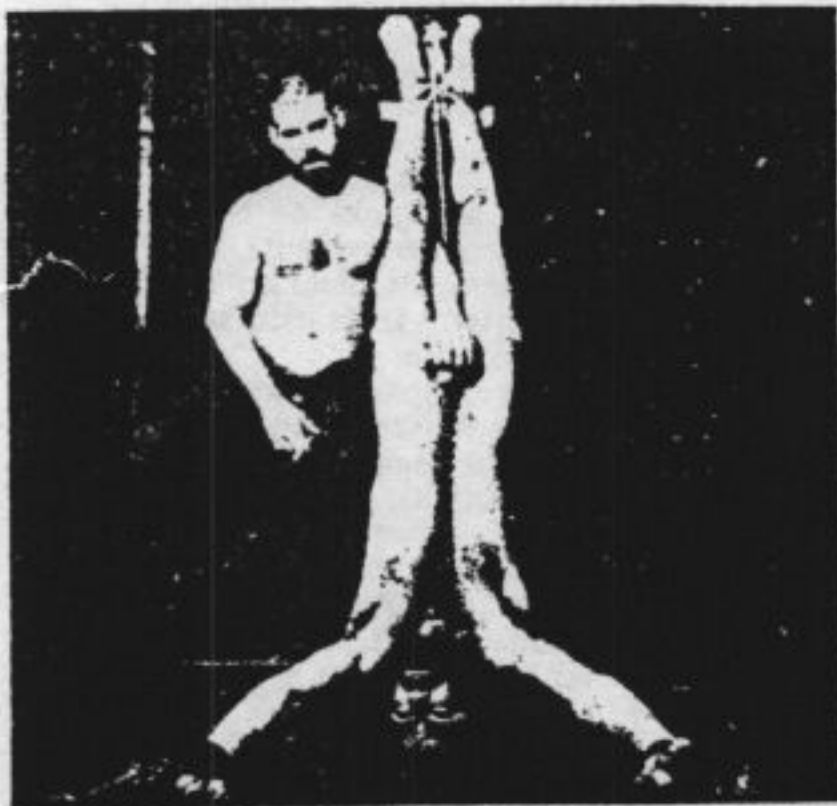
In de Amsterdamse Melkweg is momenteel het tweede deel te zien van de expositie 'Lovelights in black and white'.

In september exposeerden zeven vrouwen erotische foto's. Nu is het de beurt aan zeven mannen: Paul Kooiker, Sebastian Holzhuber, Rene Völker, John Jonas Drenth, Don Mader, Koos Breukel en Erwin Olaf.

De galerie is van woensdag tot en met zondag van 14.00 tot 19.30 uur (ingang Marnixstraat) en van 19.30 tot 24.00 uur (ingang Lijnbaansgracht) geopend. T.m. 6 mei.



■ Een foto van John Drent, te zien in de Amsterdamse Melkweg.



VK 10 Foto van Mapplethorpe uit 1979.

## Grote toeloop op omstreden foto's Mapplethorpe

Een rechter in Cincinnati heeft de politie gelast de omstreden expositie van het werk van fotograaf Robert Mapplethorpe voorlopig met rust te laten. De tentoonstelling in het Contemporary Arts Center kan in elk geval doorgaan tot de eerste gerechtelijke hoorzitting over de aanklachten die zijn ingediend tegen het museum en directeur Dennis Barrie.

De politie sloot het museum zaterdag enkele uren nadat de Mapplethorpe-tentoonstelling was geopend. Maar in de loop van zondag ging het museum weer open. De politie behoudt zich intussen het recht voor af en toe te komen controleren of er geen veranderingen zijn aangebracht in de expositie. Het museum laat geen personen beneden de achttien jaar toe tot de tentoonstelling. Vijf van de zeven meest controversiële foto's zijn ondergebracht in een aparte

kamer. Het zijn homo-erotische afbeeldingen.

Barrie moet vrijdag voor de rechter verschijnen. Hem wordt ten laste gelegd dat hij obsceen materiaal ten toon stelt en kinderen laat misbruiken voor pornografische doeleinden. Dat laatste slaat op twee foto's van naakte kinderen.

Wordt Barrie op beide punten van de aanklacht schuldig bevonden, dan kan hij een gevangenisstraf van zes maanden en een boete van tweeduizend dollar krijgen. Het museum kan worden beboet met tienduizend dollar.

Intussen trekt de tentoonstelling veel meer bezoekers dan het geval zou zijn als er niet zoveel deinig omheen was. Het museum schatte maandagmiddag dat vanaf vrijdagavond, toen een druk bezochte voorvertoning werd gehouden, al twaalfduizend mensen de expositie hebben gezien.



## Politie bestormt gevangenis Manchester

LONDEN, 25 april — Oproerpolitie heeft vanmorgen het celcomplex van de Strangeways-gevangenis in de Engelse stad Manchester bestormd dat al 25 dagen door opstandige gevangenen wordt bezet. Bij de actie was rond het middaguur één opstandeling opgepakt en waren de overgebleven vijf bezetters naar het dak van de gevangenis verdreven.

„De gevangenisautoriteiten zijn een operatie begonnen om de controle over de gevangenis te herwinnen”, zei woordvoerder Mike Gander kort na het begin van de operatie 'Good Luck Romeo' om negen uur plaatselijke tijd. Volgens uitzendingen van televisieploegen die de actie ter plekke volgden, had de politie binnen veertig minuten alle gebouwen heroverd en één gevangene opgepakt.

De vijf op het dak werden door brandslangen bespoten, kennelijk om te voorkomen dat zij hun voornemen om de gevangenis in brand te steken zouden uitvoeren. Familieleden van de vijf stonden bij de omheining van de gevangenis. Sommigen van hen huilden en riepen hun verwanten op het verzet op te geven.

De gevangenisautoriteiten hebben sinds maandag geleidelijk de baracades in het gevangeniscomplex verwijderd als voorbereiding op de aanval. Alle pogingen om via onderhandelingen een einde te maken aan het oproer zijn mislukt.

Volgens de gevangenisautoriteiten is zo lang gewacht met de bestorming, omdat de munitie in het gebouw booby-traps hadden aangebracht en matrassen en hout met kokende olie hadden doordrenkt, klaar om direct in brand te steken.

De schade van de bezetting wordt nu geschat op meer dan driehonderd miljoen gulden.

## Bezetting van gevangenis in Manchester in stijl geëindigd

Door onze correspondent HIEKE JIPPES *NRC*

LONDEN, 26 april — Het beleg van de gevangenis van Manchester eindigde tenslotte in stijl, als een mediagebeurtenis. Midden in *prime time television*, gedurende het BBC-journaal van zes uur, besloten de vijf laatste bezetters van Strangeways uit hun hopeloos geworden positie naar beneden te komen. Paul Taylor, de leider van de opstand, gloriëerde nog één keer door, luid toegejuicht door het toegestroomde publiek en begeleid door de betraande blik van zijn moeder beneden, als laatste in het bakje van de politiehogwerker te stappen. Een half uur later hadden de ijscouventers aan de muur hun handel ingepakt, waren de spandoeken van de supporters beneden opgerold en konden de als ME'ers toegeruste gevangenisbewaarders, die negen uur eerder de gevangenis waren binnengedrongen, op de puinhopen van het complex ontspannen een sigaretje opsteken. Ook dat werd nog door de camera's geregistreerd.

Inmiddels is het post-mortem begonnen van het langste beleg in de geschiedenis van het Britse gevangeniswezen. Er is al een rechter, Lord Justice Woolf, benoemd die aan het Home Office moet rapporteren of de Strangeways-crisis goed is aangepakt door de verantwoordelijke autoriteiten. De betrokken minister, David Waddington, staat tot nu toe pal achter de gevangenisdirecteur, Brendan O'Friel, die een storm van kritiek heeft moeten doorstaan voor zijn tactiek van redelijk onderhandelen gecombineerd met pressie. Naarmate de opstand in Strangeways langer duurde en overal in het land nieuwe gevangenisopstanden uitbraken, die wel met harde hand werden beteugeld, stond de vertegenwoordigers van de bewaardersvakbonden de frustratie dagelijks meer op het gezicht getekend. Volgens hen waren er plannen om Strangeways op de tweede dag na de opstand op de opstandige gevangenen te heroveren, maar ambtenaren op

het ministerie zouden daar een stokje voor hebben gestoken.

Hoe het zij, het netto resultaat van de bezetting is — tot nu toe — de dood van één gevangene en één gevangenisbewaarder, 136 gewonden, een totaal vernield gevangeniscomplex voor 1600 gedetineerden met een geraamde schade van 50 tot 80 miljoen pond en volstrekt verstoorte verhoudingen tussen bewaarders en gevangenen in tal van gevangenis in Groot-Brittannië.

Aan de positieve kant valt te registreren dat de aanhoudende bezetting meer dan ooit de aandacht heeft gevestigd op het volstrekt verouderde en vaak onmenselijke gevangenisregime in dit

### Ministerie benoemt een speciale onderzoeksrechter

land. Naar verluidt, zou Lord Justice Woolf inmiddels een persoonlijke brief naar alle gevangenen van dit moment hebben gestuurd waarin hij ze uitnodigt hem te vertellen waarom ze menen dat de Britse gevangenis niet deugen. De voormalige gedetineerden uit Strangeways kunnen hem misschien vertellen hoe het is om met ruim 1600 man opgesloten te zitten in een verouderd complex dat voor 970 ingezetenen bedoeld is. Paul Taylor heeft altijd volgehouden dat de aanvankelijke bedoeling van de gevangenen was om op zondag 1 april een sit-downdemonstratie in de kapel van de gevangenis te houden om te protesteren tegen de omstandigheden waarin ze gevangen werden gehouden: urenlange cellulaire opsluiting, benarde omstandigheden, geen sanitair en dat alles verplicht gedeeld met anderen. In plaats daarvan overvielen de kerkgangers bewaarders, pakte hun de sleutels af en begonnen aan een massale vernieling. Cellen werden kort en klein gesla-

gen, trappen losgemaakt van de muur, branden gesticht, de administratie werd geplunderd en het puin ligt, naar verluidt, in verscheidene gangen zo hoog dat vanmorgen nog niemand naar binnen mocht voor bouwkundige experts een eerste verkenning naar de veiligheid van het complex hadden uitgevoerd.

Uit de eerste fase van de opstand dateren ook de gruwelverhalen over onderlinge executies van gevangenen, die vooral de separate vleugel van zedenmisdadigers zouden hebben getroffen. Het uiteindelijk in het ziekenhuis overleden ene slachtoffer aan de zijde van de gedetineerden, zou zo'n zedendelinquent zijn geweest. Het Home Office kon ook vanmorgen nog steeds niet zeggen of alle gevangenen min één de opstand hebben overleefd, maar aanvankelijke getallen van tien of meer doden lijken voorlopig sterk overdreven.

Van de vijf man die uiteindelijk het langste volhielden, waren er twee nog niet veroordeeld. De jongste, Darren Jones, is 17 en hij zit opgesloten omdat hij een auto zou hebben gestolen. De drie al veroordeelde gevangenen, onder wie Paul Taylor, zaten straffen van drie jaar, negen jaar en levenslang uit voor gewapende overvallen en moord. Met behulp van voorraden uit de keuken, waarvan ze uiteindelijk gisteren pas werden afgesloten, vonden ze de veerkracht om tot het eind toe verzet te blijven bieden tegen het volle gewicht van politie en gevangenisbewaarders, met waterkanonnen, helikopters en sirenes. Ze dachten naakt in de straal van het waterkanon, speelden met een teddybeer, citeerden Shakespeare en Byron (Paul Taylor) en werden op één slag populair door grappen als een luid geroepen „Good morning Manchester!”, wanneer ze 's morgens onder het oog van de camera's hun hoofd door het dak staken. Hun onmiddellijke toekomst ziet er, gezien de hardheid van hun protest, somber uit. Een-zame opsluiting en de wraak van de bewaarders zijn onvermijdelijk hun deel.

## 'Dodenloterij' in cel Brazilië

Door onze correspondent BERT ERNSTE *NRC*

RIO DE JANEIRO, 4 april — Veertien namen staan er op de dodenlijst, gemaakt door gevangenen in Santo André, in de Braziliaanse deelstaat São Paulo. Zij willen daarmee protesteren tegen de erbarmelijke omstandigheden waaronder ze gevangen zitten. De eerste van de lijst, de 27-jarige Marcelo di Pietri, veroordeeld wegens drie verkrachtingen met moord, werd vorige week door medegevangenen gewurgd.

De gevangenis in Santo André telde ten tijde van de moord 366 gevangenen, maar was ooit ontworpen voor niet meer dan 96 arrestanten. Marcelo di Pietri zat met 46 anderen in een cel die oorspronkelijk bedoeld was voor zes mensen.

Vóór zijn dood vroeg Di Pietri in een brief aan zijn vriendin om naar de rouwmis te gaan. Hij tekenende met „Marcelo, die overleden is”. Di Pietri zat een straf van 32 jaar uit, maar heeft altijd volgehouden dat hij onschuldig is.

Veertig gevangenen uit Santo André zijn inmiddels overgeplaatst, maar de achtergebleven gevangenen lieten weten dat dit

niet genoeg is en dat ze zullen doorgaan met het vermoorden van hun lotgenoten op de lijst als er niets wordt gedaan aan hun omstandigheden. Zij hebben de gevangenisautoriteiten nu een maand gegeven om het probleem op te lossen. Bovenaan de dodenlijst staan de verkrachters, dan komen de verkrakkers en ten slotte de huurmoordenaars. In een poging om te voorkomen dat de dodenlijst in Santo André verder wordt afgewerkt, proberen de autoriteiten nu de organisatoren van de actie elders geplaatst te krijgen.

De dodenlijst in Santo André vestigt opnieuw de aandacht op de erbarmelijke omstandigheden in de Braziliaanse gevangenis.

De Amerikaanse mensenrechtengroepering Americas Watch concludeerde vorig jaar in een rapport, dat er in Brazilië 87.000 mensen zaten opgesloten in gevangenis die zijn gebouwd voor 41.000 gestraften. Het rapport maakt melding van wijd verbreid geweld door de bewakers en tussen gevangenen onderling. Dat onderlinge geweld bestaat soms uit verkrachting en moord, zo stelt het rapport.

De onverschillige manier waarop de Braziliaanse politie omgaat met gevangenen werd pijnlijk duidelijk in februari vorig jaar. Achtien gevangenen werden toen in een gevangenis in São Paulo doodgedrukt. De politie had 51 gevangenen opgesloten in een isoleercel van vierenhalve vierkante meter zonder ramen. Een van de overlevenden, Edmilson Messias

de Nascimento, vertelde daarna: „We riepen naar buiten dat er al mensen doodgingen, maar de politie hoorde dat er dan geen ruimteprobleem meer was.”

De gevangenis van São Bernardo de Campos, een voorstad van São Paulo, werd in 1986 gebouwd met, volgens plan, ruimte voor 108 gevangenen. Er zitten er nu driehonderd, terwijl er sinds de constructie niets meer aan het gebouw is gedaan. Er zitten scheuren in de muren, de afvoerbuizen zijn verstopt en het lekt in de cellen. Er zijn al twee gevallen van geelzucht geweest. Afgelopen weekende was er een korte opstand in de gevangenis. De directeur, Adalberto Barbosa, verwacht nieuwe opstanden. „We waken stieren in kartonnen dozen”, zegt hij.



# Londen sloeg waarschuwing voor gevangenisopstand in de wind

Van onze correspondent **VK**  
**HENK STRABBING** 3

LONDEN — De Britse regering is tevoren gewaarschuwd dat het afgelopen weekeinde een opstand zou uitbreken in Strangeways, de stadsgevangenis van Manchester. Maar ze heeft daar niet op gereageerd. Dit beweert John Bartell, de voorzitter van de Vereniging van Gevangenisbewaarders (POA).

De situatie in de gevangenis was al enkele weken explosief. Minister van Binnenlandse Zaken David Waddington zei gisteren niet te willen reageren op de beschuldiging van de POA zolang de opstand nog aan de gang is. Gisteravond laat zaten nog naar schatting honderd man op het dak van een van de gevangenisvleugels. De overige vijftienhonderd zijn inmiddels overgebracht naar andere gevangenissen. Ze hadden zich overgegeven of van het begin af niet meegegaan aan de opstand.

Het gerucht van zondagavond dat er doden zouden zijn gevallen onder de gedetineerden, is ook gisteren niet bevestigd. De gevangenen zelf hingen een spandoek uit de koepel met de woorden „No Dead” (Geen doden). Maar minister Waddington zei gistermiddag in het Lagerhuis dat „niet kon worden uitgesloten” dat er doden zijn gevallen.

De Strangeways-gevangenis in Manchester hoort tot de slechtst geoutilleerde in Engeland. In dezelfde categorie vallen die van Wormwood Scrubs en Brixton (beide in Londen) en de gevangenissen van Leeds en Bedford. Ze hebben de grootste overbevolking van alle Westeuropese gevangenissen.

Het regime in Strangeways behoort desondanks tot de meer liberale. Sedert Brendan O’Friel drie jaar geleden directeur werd, is het aantal uren dat gevangenen hun cel uit mogen om te werken verdrievoudigd. Maar ook Strangeways heeft nog een fors aantal zogenaamde „categorie A”-gevangenen. Die moeten 22 uur per etmaal in hun cel blijven.

Rechter Stephen Tunim, de inspecteur van het gevangeniswezen, kritiseerde vorige week in een rapport aan

de regering Strangeways in milde beoordelingen: „Vergeleken met andere plaatselijke gevangenissen boekt het meer vooruitgang dan de meeste. Er is in Strangeways meer toe te juichen dan af te keuren”.

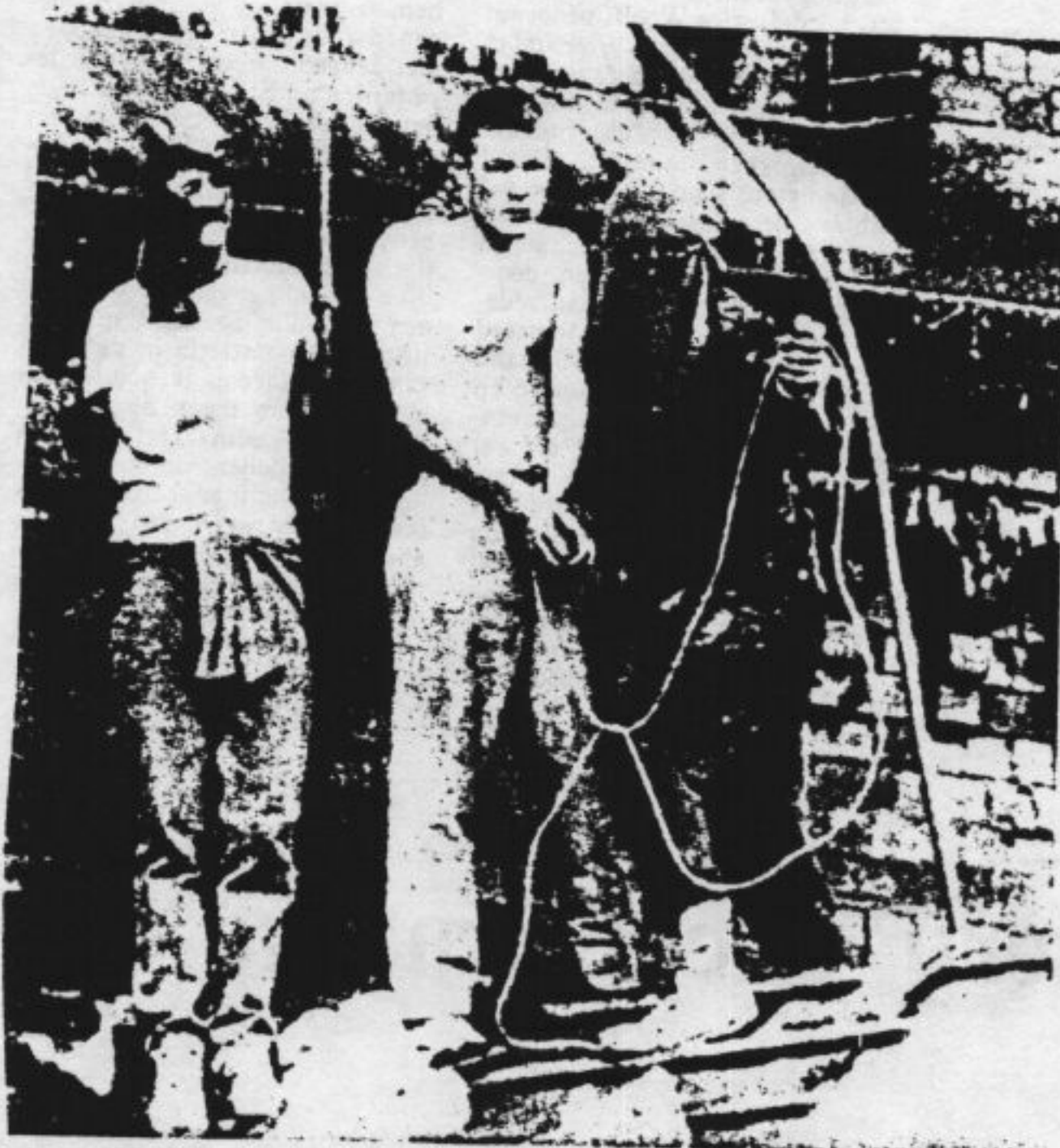
Minister Waddington geloofde tot de uitbarsting in Manchester dat het beter ging met het gevangeniswezen. Nog maar drie jaar geleden zaten er 48 duizend mensen in Engelse gevangenissen en had het land de treurige reputatie gemiddeld meer mensen tot gevangenisstraffen te veroordelen dan welk ander Europees land ook.

Er was lang bezuinigd op het gevangeniswezen, maar na een serie opstanden in het midden van de jaren tachtig was er voor het eerst weer geld uitgetrokken voor meer cellen. Eind 1989 bleek het aantal gevangenen terug te lopen en Waddington besloot toen meteen maar het laatste deel van een drie miljard kostend hervormingsprogramma te schrappen. Nog meer cellen bouwen leek niet nodig. Toch zaten tot zondag in Strangeways nog drie tot vier

mannen in cellen die in de Victoriaanse tijd voor slechts twee personen waren gedacht.

Het Britse gevangenisstelsel is achtergebleven bij ontwikkelingen in de rest van West-Europa. In de meeste gevangenissen moest je tot voor kort minimaal tot een half jaar veroordeeld zijn om voor werk in aanmerking te komen. Kortere gestraften en verdachten in voorarrest zaten de hele dag in hun cel, op een paar kwartiertjes luchten na. Soms was het mogen lozen van de schijtemmer — gevangenissen uit de Victoriaanse tijd, zoals Strangeways, hebben geen wc in de cel — de enige verpozing.

Het kan lang duren voor een gevangene een misstand naar buiten kan brengen. Een klacht moet, zo luidt het voorschrift, eerst door de directeur zelf worden onderzocht. Pas als die terecht wordt bevonden, mag de gevangene deze doorsturen naar zijn advocaat. Omdat de directeur in de meeste gevallen zelf partij is, blijven veel klachten hangen binnen de muren van de gevangenis.



NRC  
4/14/90

Gemaskerde gevangenen houden op het dak van de Strangeways-gevangenis in Manchester een geboeide medegevangene vast onder bedreiging hem te zullen doden. Links van de man, wiens bovenkleding is verwijderd, is een aan een pilaar bevestigde strop zichtbaar. Volgens het Britse dagblad The Independent, bedreigt de man links op de foto de gijzelaar met een steekwapen. In tot dusver onbevestigde berichten over de gevangenisopstand, die vanaf zondagochtend aan de gang is, is gezegd dat verscheidene zedenmisdadigers door opstandige medegevangenen zijn vermoord. De dood van één gevangene is inmiddels bevestigd maar gevangenisfunctionarissen denken dat er meer slachtoffers zijn gevallen. (Foto John Voos/The Independent)

In de pers verschenen eerder onbevestigde berichten dat ongeveer tien tot 30 gevangenen zouden zijn vermoord door medegevangenen. Vooral gedetineerden die vastzitten wegens seksuele misdrijven zouden het slachtoffer zijn geworden. De gevangenen hadden de geruchten weersproken door het ophangen van een spandoek met de tekst „Geen doden”.

Familieleden van gevangenen hebben gezegd dat de opstand is veroorzaakt door de middeleeuwse toestanden in de gevangenis. In de eenpersoons-cellen zitten vaak drie gevangenen. De hygiënische voorzieningen zijn minimaal en gedetineerden zitten soms 23 uur achtereen in hun cel.

## Zeker 1 dode bij opstand in gevangenis

**NRC**  
MANCHESTER, 4 april — Een voor zedenmisdrijven veroordeelde gevangene uit de Strangeways-gevangenis in het Engelse Manchester is gisteren in een ziekenhuis aan zijn verwondingen overleden. Het is het eerste officieel bevestigde dodelijke slachtoffer in de bloedige opstand die de gevangenis nu al ruim drie dagen in zijn greep houdt. De bezetting van een deel van het gebouw door gevangenen duurt nog steeds voort.

Volgens het ministerie van binnenlandse zaken heeft het merendeel van de honderden bezetters zich inmiddels overgegeven, maar volharden enkele tientallen in hun strijd. Een harde kern onder hen zou de overigen beletten het gebouw te verlaten.

Berichten over meer doden zijn nog steeds niet bevestigd. De vader van een gevangene vertelde echter hoe zijn zoon, die aanwezig was toen de opstand begon, met eigen ogen had gezien hoe zes medegevangenen, de meesten veroordeeld wegens seksuele misdrijven, op brute wijze werden vermoord. De nog overgebleven bezetters ontkennen dat er doden zijn gevallen. Circa tien gemaskerde gevangenen zaten vannacht op het dak van het gebouw. BBC-beelden toonden hoe zij een halfnaakte medegevangene, wiens handen gebonden waren, vasthiel. Een van hen maakte duidelijk dat ze hun gijzelaar naar beneden zouden gooien als de politie zich niet terugtrok.

De woordvoerder van de Britse organisatie van gevangenisbewaarders, Ivor Serle, heeft gezegd dat minstens 47 mensen, 35 gevangenen en 12 personeelsleden bij de onlusten gewond zijn geraakt. Velen van de gewonde bewaarders hebben volgens Serle gebroken botten en van een van hen was een long doorboord. (Reuter, UPI, AP)

## Gewonde gevangene overleden

AD 4-4

MANCHESTER (AP) — Een 46-jarige man die wegens een zedenmisdrijf in de Strangeways-gevangenis in Manchester was gedetineerd en bij het oproer gewond raakte, is gisteren in een ziekenhuis overleden. Dit heeft een woordvoerder van de Britse regering bekendgemaakt.

Ofschoon het oproer nog voortduurt geven steeds meer gevangenen zich over.

Gisteren verscheen een geboeide en bang kijkende gedetineerde op het dak van de gevangenis onder begeleiding van een gemaskerde medegevangene met een mes. Na enkele minuten verdwenen de twee mannen naar binnen.

Er werd een spandoek opgehangen met de tekst „Totale oorlog tegen de E-vleugel”. De E-vleugel is de afdeling waar mensen zitten die veroordeeld zijn wegens seksuele misdrijven.

## VK 11 Gevangenisoproer Manchester

MANCHESTER — Op de tiende dag van de bezetting van de Strangeways-gevangenis in het Engelse Manchester hebben zich weer twee gevangenen overgegeven. Dat heeft de politie dinsdag bekendgemaakt. Nu deze twee zich hebben overgegeven, is het aantal opstandelingen in Strangeways gedaald tot onder de twintig. De autoriteiten trachten door te onderhandelen en psychologische druk toe te passen het oproer te beëindigen.



# WAR ON E-WING

**THIRTEEN** hero prison officers were badly injured yesterday after storming the pervers' E-Wing at besieged Strangeways jail.

One warder was rushed to hospital with a punctured lung.

Others were reported to have broken arms and legs in the clash with defiant prisoners, who shouted: "We will not surrender."

Earlier, the rooftop-rebel convicts had waved banners declaring "Pure War on E-Wing."

And as 39 inmates continued to hold out last night — following confirmation that some sex-offenders have been mutilated by the crazed rioters — it was revealed that booby traps had been set up around their stronghold in case of further surprise attacks.

The brave wardens were bombarded with bricks and slates as they tried to end the Manchester siege.

*They shouted to the ringleaders on the roof: "Give yourselves up. You're on your own."*

But while 60 inmates surrendered as prison authorities moved into lower floors of the wrecked jail, the hard-core demonstrators kept control of the upper floors in three wings.

In fact, 20 prisoners who wanted to end the rioting were prevented from getting through the barricades by the boss convicts.

## Fear

As fleets of ambulances ferried both injured prisoners and warders to nearby hospitals, local Prison Officers Association spokesman Ivor Serle stressed: "The remaining prisoners have nothing to fear from us. We just want them to give up."

"They are afraid they will be beaten up. But I assure them they have nothing to fear from prison officers."

"I am confident everything will be resolved in the near future."

But Mr Serle confirmed that the officers who tried to take E-Wing had come under a continuous bombardment of missiles from above.

And ambulance crews — who claimed they'd seen dead bodies in E-Wing when they went in to rescue a number of injured "straight" prisoners — were denied further access to tend sex-offenders who were in a serious condition.

Most of the injured were left all night without their wounds being attended.

But still several prisoners screamed: "There have been no deaths."

They asked officers to

## 13 are hurt in brave bid to storm prison

By GEORGE HILL, DAVID HUDSON, JOHN KIERANS and TOM FULLERTON

enter and see for themselves... an invitation that was refused by governor Brendan O'Friel in case his men were used as hostages.

Mr O'Friel said: "My staff feel there are bodies in there."

Then, as a squad of 300 officers in riot gear waited on stand-by, the prisoners asked that an independent observer — Manchester Evening News editor Michael Unger — be let into the jail.

Mr Unger radioed out: "I have been through some of the most damaged areas of the prison. Pieces of pipe, scaffolding and other debris are lying everywhere."

"I have seen a group of about six prisoners on the roof and I am about

DAILY STAR 4

20 yards from them. There is no tension.

"I believe my role is to watch as people give themselves up or see the injured taken to safety."

Mr Unger went in as the first horrors inside E-wing emerged.

Some of the 30 survivors told nurses how:

- ONE sex-offender was suffering from severe rope burns after a kangaroo-court mob put him through a mock hanging.

- ANOTHER was put through a noose made of an electric wire.

- A THIRD man was left in a pool of blood after he was castrated.

A warden told how he watched helplessly as the rioters carried out the mock hanging.

He said: "They put a noose over his neck and hung him over a balcony. It was horrible."

One man who was castrated was in intensive care at North Manchester General Hospital.

Meanwhile, a tactical surveillance unit from the SAS was last night assisting the Home Office negotiators.

The four-man team used sophisticated listening equipment to eavesdrop on the remaining, diehard rebels.

Experts in their field said the quartet, from 22 SAS regiment, have been involved in numerous hostage and siege situations in the last ten years without being physically involved.

The Star Says — Page 8

## Aid for shaken inmates

PRISONERS left shell-shocked by the violence yesterday started special therapy sessions.

The 52 jailbirds, serving from a week to nine years, were taken from Strangeways to Wormwood Scrubs.

Bosses at the London jail have lined up psychologists, medical staff and probation officers for hour-long counselling sessions.

## 'PEACE BID IGNORED'

By TONY BROOKS and FRANK CURRAN

problems at Armley Jail, Leeds.

But regional prison officials ignored the chance to ease the overcrowding and trouble which had already been simmering for days at Strangeways, where 1,600 were crammed into a Victorian building designed for 970.

"Regional prison officials must be kicking themselves in the head after making a decision like that," said Lind-

holme Prison Officers' Association chairman Peter Compton.

"We said last week that we had spare capacity. It seems highly illogical to leave a wing with capacity for 100 prisoners empty when overcrowding elsewhere in the region is causing worry."

### Copycat

But he claims Terry Bone, deputy regional director of the prison service's northern area, told him: "We have more than enough places across the region."

Mr Compton said: "It

does appear that a grave error was made."

Meanwhile, Lindholme prison became the victim of copycat rioters the day after the start of violence at Strangeways.

Fires were started in a workshop and the prison canteen, but no serious damage was caused.

- Strangeways will be rebuilt at a cost of £30 million.

Home Secretary David Waddington is under pressure to replace overcrowded jails — and Strangeways is now top of the list.

## Meer dan vijftig gewonden bij opstand in Britse gevangenis

Door onze correspondent HIEKE JIPPES NRC

LONDEN, 2 april — Bij een gevangenisopstand in Manchester zijn tot nu toe 56 gewonden en mogelijk doden gevallen. Zo'n 200 van de 1.600 gevangenen hielden vanmorgen nog steeds vijf vleugels van de gevangenis bezet.

Het Home Office, het ministerie van binnenlandse zaken en justitie, wil niet bevestigen wat politie- en brandweermannen zeggen gezien te hebben, dat er "tot twaalf lichamen" in het gevangeniscomplex liggen. Evenmin wil het mededelingen doen over berichten als zouden gevangenen een gezamenlijke aanval hebben gedaan op de vleugel waar gedetineerden met speciale status, dikwijls plegers van zedenmisdrijven, zich bevinden. Zedenmisdadigers worden in de gevangenis voor hun eigen bescherming afgezonderd gehouden.

De opstand in de Strangeways Prison brak gisterenmorgen uit. Driehonderd gevangenen overweldigden tijdens een kerkdienst de bewaarders en lieten vervolgens duizend andere gedetineerden uit hun cel. Politie met wapenstokken en schilden omringde het complex, terwijl gevangenen vanaf de daken met spandoeken

zwaaiden en met dakpannen gooiden. In de gebouwen werd op drie plaatsen brand gesticht, die zo hevig woedde dat gevreesd werd voor het leven van degenen die binnen het complex aanwezig waren. Brandweer en politie slaagden er in de loop van de middag in gewonden te evacueren, maar moesten het vuur laten uitbranden. Volgens bewaarders is de gevangenis niet meer te restaureren.

Strangeways Prison is een van de tientallen totaal verouderde gevangeniscomplexen in Groot-Brittannië, waarin een gemengde bevolking onder beklagenswaardige omstandigheden zijn voorarrest of straf moet uitzitten. De opstand in Manchester is de achttiende van een serie gevangenisopstanden in het hele land in de afgelopen vijf jaar, die alle te maken hebben met een overmaat aan gevangenen en te weinig ruimte.

Strangeways Prison is bedoeld

voor 900 gevangenen, maar huisvest er 1.600. Gevangenen delen noodgedwongen hun cel, zonder sanitair, met een of twee medegevangenen. Gebrek aan personeel en gebrek aan voorzieningen betekent dat ze gemiddeld 22 uur per etmaal zijn ingesloten, dat ze één keer per week kunnen sporten, één keer per week kunnen douchen en één keer per week van kleding kunnen wisselen. Groot-Brittannië heeft van alle landen in West-Europa het hoogste percentage gevangenen en wordt daarvoor al heel lang bekritiseerd door strafrechthervormers. Een kwart van de gevangenisbevolking bestaat uit mensen die een boete niet hebben betaald, zestig procent zit voor een misdrijf waaraan geweld noch drugs noch een overtreding van de zedelijkheidswetgeving te pas zijn gekomen. Het begrip alternatieve straf is vorig jaar bij wijze van experiment geïntroduceerd.

## Opstand in gevangenis nog niet bedwongen

Door onze correspondent HIEKE JIPPES NRC

LONDEN, 3 april — Nog steeds houden een kleine honderd gevangenen een groot deel van de strafgevangenis Strangeways in Manchester bezet, terwijl berichten over gruweldaden binnen de muren merendeels onbevestigd tot de buitenwereld doordringen. Minister van justitie David Waddington zei gisteren in het Lagerhuis, dat de mogelijkheid niet kan worden uitgesloten dat er tijdens de opstand doden zijn gevallen. Direct daarna ontrolden opstandelingen op het dak van de gevangenis een spandoek: "Geen doden".

Overbevolking en een gebrek aan personeel, gecombineerd met dodelijke verving onder gevangenen, die vrijwel permanent opgesloten zitten in hun cel, worden als oorzaken voor de opstand gezien. De vakbond van gevangenenbewaarders had enkele weken geleden al voor een mogelijke opstand gewaarschuwd. Desondanks waren er afgelopen zondagmorgen, toen de opstand begon, niet

meer dan 120 bewaarders in dienst op een gevangenisbevolking van 1.600.

Ooggetuigenverslagen van gevangenen die zich aan de autoriteiten hebben overgegeven en van brandweermannen en ambulancepersoneel doen sterk vermoeden dat een meerderheid van de gevangenen de opstand aangrijpt om haar woede te koelen op medegevangenen die voor hun eigen veiligheid afgezonderd worden opgesloten. Dat zijn merendeels schuldigen aan zedenmisdrijven. In onbevestigde berichten is sprake van gruweldaden als castratie en ophanging.

Negen gevangenen hebben gisteren in het ziekenhuis verklaard dat ze onder dwang met drugs zijn ingespoten, nadat de opstandelingen de apotheek hadden weten open te breken. In totaal bevinden zich nog 24 gevangenen in het ziekenhuis, onder wie twee ernstig gewonden. Van het gevangenispersoneel moesten twaalf bewaarders in het ziekenhuis worden behandeld.



## INTIMIDATIE

de term ongewenste intimiteiten, zolang het niet voor een ieder en in ieder geval voor vrouwen duidelijk is wat onder seksuele intimidatie verstaan moet worden. Het huidige Nederlandse recht biedt ook andere mogelijkheden om seksuele intimidatie te bestrijden, die nog niet uitgeprobeerd zijn. Er zijn een aantal verschillende civiele procedures mogelijk zoals een kort geding waarin een onmiddellijk verbod op het voortgaan van de seksuele intimidatie gevorderd wordt, eventueel in combinatie met een dwangsom voor iedere volgende keer dat het toch weer gebeurt. Ook zou geprobeerd kunnen worden een werkgever te dwingen maatregelen te treffen tegen een treiterende collega met een beroep op het goed werkgeverschap, waartoe de werkgever verplicht is. Er zijn dus aanknopingspunten genoeg

om de strijd tegen seksuele intimidatie aan te gaan.

Een goede wettelijke regeling blijft echter onontbeerlijk. Eén waarin de ervaringen van de vrouw centraal staan. Eén die leidt tot overplaatsing of ontslag van de dader, niet van de vrouw. Eén die duidelijke harde sancties kent. Eén die werkgevers verplicht een preventief beleid te voeren. Staatssecretaris Elske ter Veld vertelde dat er aan een regeling gewerkt wordt. Een adviesaanvraag over seksuele intimidatie aan de Sociaal Economische Raad en de Emancipatieraad is in voorbereiding. Daarin worden de aanbevelingen die op het congres zijn gedaan meegenomen. Het is echter van groot belang dat de vrouwenbeweging de definiëring van seksuele intimidatie en het opstellen van de wet niet aan regering en parlement over-

laat. Anders lopen we het risico dat de 'onschuldige bedoelingen' van de dader en de vrouw die 'niet tegen een geintje kan' de hoofdrol blijven spelen in de procedures en vrouwen gedwongen blijven ontslag te nemen om van het gepest en getreiter af te zijn. □

Margriet Kraamwinkel is werkzaam bij het Economisch Instituut/Centrum voor Interdisciplinair Onderzoek van Arbeidsmarkt- en Verdieningsvraagstukken (CIAV) van de RU-Utrecht.

## Adressen:

Stichting Handen Thuis, Postbus 2122, 3500 GC Utrecht, 030-322734.

Projectgroep Ongewenste Intimiteiten (Clara Wichmann Instituut), Singel 373, 1012 WL Amsterdam, 020-263776 (ma., di., wo. van 09.30-16.00 uur).

## Ongewenste intimiteiten, gewenste rechten

## Janny Dierx

De belangstelling mag dan eigentijds zijn, het probleem is al oud. Op 9 december 1921 veroordeelde de Haarlemse kantonrechter een werkgever tot het betalen van schadevergoeding wegens het 'aanranden' van de werknemster 'in haar eerbaarheid'. De schade bestond uit het gedurende 33 weken gederfde weekloon van f 10,- en een uitgave van f 375,- aan op doktersadvies geconsumeerde 'eieren, melk en andere versterkende middelen'. Zeventig jaar later is er echter nog steeds geen bloeiende rechtspraak over seksuele intimidatie. Weliswaar wees het kantongerecht te Arnhem in 1984 f 12.000,- schadevergoeding toe aan een vrouw die gedurende vier jaren was lastiggevallen door de hele directie van haar kantoor; in 1985 veroordeelde hetzelfde kantongerecht een vrouw tot het betalen van f 1.200,- wegens smaad. De vrouw kon de seksuele intimidatie niet bewijzen. Het leveren van bewijs is een van de belangrijkste struikelblokken bij gerechtelijke procedures. 'If nobody watched: it didn't happen,' zo vat de Amerikaanse MacKinnon de bewijsproblemen samen in het boek *Ongewenste intimiteiten, gewenste rechten*, dat ter gelegenheid van het congres verscheen. MacKinnon waarschuwt daarnaast ook dat er doorzettingsvermogen nodig is als de intimidatie wél bewezen kan worden. De vrouw moet dan voorbereid zijn op een langdurige procedure en een vernederende (openbare) behandeling in de rechtszaal.

Daarom besteedt het boek ook aandacht aan alternatieven. Seksuele intimidatie kan ook buiten de rechtszaal worden bestreden. In Nederland moet de Arbeidsinspectie toezien op naleving van de Arbeidsomstandighedenwet. In 1986 en 1987 kwamen er welgeteld 35 klachten binnen over ongewenste intimiteiten. Als er meer vrouwen klagen, komt de Inspectie wellicht in actie, bevoegt sociologe Ziekemeijer in het boek. Al blijft het geforceerd om intieme treiteraars gelijk te stellen met chemische stoffen en benauwde werkplekken.

Maar ook op preventief gebied kan nog het nodige gedaan wor-

den. In cao's kunnen heel goed regels worden gesteld over seksuele intimidatie. Vrouwen zullen er dan wel zelf voor moeten zorgen dat vakbonden en werkgevers dit onderwerp niet als sluitpost van de cao-onderhandelingen behandelen. De juriste Tichelaar ziet een belangrijke rol voor de ondernemingsraad weggelegd. Dat inspraakorgaan heeft immers de wettelijke taak om gelijke behandeling van mannen en vrouwen te bevorderen. Tot nu toe buiten maar weinig ondernemingsraden hun mogelijkheden uit. Ook kan het helpen als er in een bedrijf een vertrouwenspersoon is of een klachtencommissie. Een absolute voorwaarde daarbij is dat de vertrouwenspersonen of commissieleden onafhankelijk kunnen optreden en niet bang moeten zijn voor hun eigen ontslag. De schrijfster Bos vindt dat de termen 'klachtencommissie, klaagster en beklagde' zelf ook niet deugen. De vrouw wordt volgens haar iemand die 'veel te klagen heeft' in plaats van iemand die lastig gevallen wordt. Maar een andere benaming weet ze ook niet zo gauw. Alle auteurs zijn het er wel over eens dat seksuele pesterijen niet zonder gerechtelijke procedures kunnen worden bestreden. In het boek wordt ervoor gepleit om in procedures vooral (disciplinaire) maatregelen tegen de dader af te dwingen, zoals schorsing, overplaatsing of ontslag en altijd schadevergoeding. Daarbij kan geput worden uit Engelse en Amerikaanse procedures. In Amerika staat vast dat de werkgever aansprakelijk is voor seksuele intimidatie. Een belangrijke sleutel tot het succes in de Verenigde Staten vormde de ondersteuning van procederende vrouwen door ideële organisaties. In de Verenigde Staten zijn ook opvallend veel zwarte vrouwen erin geslaagd zich via de rechter van hun blanke kwelgeesten te ontdoen. Vermeldenswaard zijn ook de zaken die Amerikaanse receptionistes en serveersters wonnen. Zij mochten de door de werkgever verplicht gestelde blote uniformen in de kast laten hangen, omdat zij daardoor het mikpunt werden van seksuele spotternijen uit het publiek. □

*Ongewenste intimiteiten, gewenste rechten*, uitgeverij Samsom HD Tjeck Wilink, f 39,50.



# Van ongewenste intimiteiten naar seksuele intimidatie

## Wettelijke maatregelen moeten het probleem oplossen

Ongewenste intimiteiten op de werkplek: een vage, verhullende term waarachter jarenlang letterlijk ziekmakend seksueel getreiter kan schuilgaan, dat niet zelden leidt tot ontslag van het slachtoffer. Er is een wettelijke maatregel op komst die het probleem moet oplossen. Die zal alleen helpen als vrouwen daadwerkelijk invloed uitoefenen op de inhoud van de wet.

Margriet Kraamwinkel *OPZIJ*

APRIL

**V**an pornoblaadjes op je bureau vinden en seksueel gekleurde opmerkingen krijgen, via een 'vriendschappelijke' arm op je schouder tot regelrechte aanranding en verkrachting: dat alles valt onder het begrip 'ongewenste intimiteiten'. Volgens Alie Kuiper, medewerkster van de Stichting Handen Thuis, heeft ruim de helft van alle werkende vrouwen er last van; de vrouwen die werkzaam zijn in de traditionele mannenberoepen het meest. Als de vrouw er genoeg van krijgt, leidt dat meestal tot overplaatsing of ontslag van... de vrouw.

Op het congres *Ongewenste intimiteiten, gewenste rechten*, dat onlangs is gehouden, werd nagegaan in hoeverre de bestaande wetgeving mogelijkheden biedt om ongewenste intimiteiten binnen arbeidsorganisaties te voorkomen en te bestrijden. 'Ongewenste intimiteiten is een typisch Hollands begrip,' betoogde Heikelien Verriijn Stuart van het Clara Wichmann Instituut in haar lezing. Het gaat over seksualiteit, dus noemen we het 'intiem' en om duidelijk te maken dat het niet leuk is voegen we er 'ongewenst' aan toe. Het uitgangspunt is dat seksualiteit normaal is, tenzij het voor de man duidelijk is dat de vrouw niet wil - en daarvoor is alleen nee zeggen onvoldoende. In België wordt de veel duidelijkere term 'seksuele pesterijen' gehanteerd. Het Engelse 'sexual harassment' (seksueel kwellen, treiteren en lastigvallen) geeft ook veel beter aan waar het om gaat. Verriijn Stuart pleit dan

ook voor de introductie van een nieuwe term: seksuele intimidatie. Met die term wordt duidelijk gemaakt dat het niet om 'een geintje' gaat, waar vrouwen maar gewoon 'tegen moeten kunnen', maar om een intimiderende en bedreigende vorm van seksueel geweld.

De gevolgen van het gebruik van de verhullende term 'ongewenste intimiteiten' zijn overduidelijk. Vrouwen die kortere of langere tijd dagelijks gepest en getreiterd worden, verdwijnen via de Ziektewet van hun werk. Uiteindelijk worden ze ontslagen of nemen ze zelf ontslag. De laatste jaren spannen vrouwen steeds vaker een zogenoemde ontbindingsprocedure aan. Zij vragen dan of de rechter hun arbeidscontract wil beëindigen wegens ongewenste intimiteiten en vragen een schadevergoeding. Soms is die schadevergoeding een behoorlijk bedrag, maar het komt er altijd op neer dat de vrouw haar baan kwijt is en de dader zijn pesterijen bij haar opvolgster kan voortzetten. Ook is het vaak moeilijk de rechter ervan te overtuigen dat de ongewenste intimiteiten zo erg zijn dat je er letterlijk ziek van wordt of dat het inderdaad gebeurd is. 'Het is allemaal niet zo bedoeld', 'ze kan niet tegen een grapje', 'ze is toch niet aangerand', 'het is allemaal verzonnen' is maar een greep uit de serie verontschuldigingen die mannen voor hun gedrag aanvoeren.

Een wettelijke regeling zou deze problemen kunnen oplossen. Die regeling moet volgens de Amerikaanse rechtstheoretica Catherine MacKinnon dan wel uitgaan van het verhaal van de vrouw. Wat de vrouw vertelt over de effecten van de sek-

suele intimidatie moet centraal staan in de maatregelen die getroffen worden. Seksuele intimidatie is een aspect van vrouwen-discriminatie, zoals elke vorm van seksueel geweld. Het overkomt vrouwen omdat zij vrouw zijn. Door uit te gaan van de ervaringen van de vrouw zijn de 'onschuldige bedoelingen' van de man of het verwijt dat 'ze niet tegen een grapje kan en over iets achter zoekt' geen verweer meer. Deze aanpak heeft ook tot gevolg dat het mogelijk wordt de dader in plaats van zijn slachtoffer over te plaatsen of te ontslaan. Wil een dergelijke aanpak slagen, dan moeten vrouwen zelf gaan definiëren wat zij onder seksuele intimidatie verstaan en dat niet aan de wetgever overlaten.

Seksuele intimidatie kent verschillende verschijningsvormen. De voor-wat-hoort-wat-methode komt neer op redeneringen als: 'als je niet met me naar bed wilt, kun je naar je promotie sluiten'. Bij deze methode is goed duidelijk te maken dat dergelijk gedrag niet kan. De andere methode is het langzame dagelijkse gepest en getreiter, te vergelijken met een oude Chinese martelmethode waarbij met een zekere regelmaat één enkele druppel water op het hoofd van het slachtoffer valt. Gek word je ervan, net als van dagelijks terugkerende kleine pesterijen. Deze pesterijen worden vaak afgedaan als 'een grapje waar je maar tegen moet kunnen'. Bestrijding van seksuele intimidatie dient nadrukkelijk ook de laatste, voor buitenstaanders vaak bijna onzichtbare, vorm te omvatten. Een wettelijke regeling om seksuele intimidatie te bestrijden moet ook deze vorm verbieden.

In Nederland is er (nog) geen wettelijke norm die seksuele intimidatie verbiedt. Dat betekent echter niet dat het nu wel mag. Seksuele intimidatie is onrechtmatig. De EG heeft onderzoek gedaan naar wettelijke maatregelen tegen seksuele intimidatie in de lidstaten. Nederland

kwam daar volgens de opsteller van het EG-rapport, Michael Rubenstein, zeer slecht van af. Regelmatig werd Nederland als voorbeeld genoemd van hoe het bestaande recht faalt een adequate oplossing te bieden voor seksuele intimidatie. De Europese Commissie heeft over dit probleem een resolutie klaar, maar het Europese Parlement ziet liever een bindende richtlijn die de lidstaten verplicht maatregelen te nemen tegen seksuele intimidatie. Het duurt echter nog zeker twee jaar voor die richtlijn er is, als het er al van komt. Wie snel maatregelen wil, kan dus maar beter bij de Nederlandse overheid aankloppen. De resolutie, die in concept klaar ligt, stelt dat seksuele intimidatie seksediscriminatie is en strijdig met het principe van gelijke behandeling van mannen en vrouwen, zoals opgenomen in diverse EG-richtlijnen en in nationale Nederlandse wetgeving. Beide hierboven ge-

noemde vormen van seksuele intimidatie worden genoemd. Deze resolutie heeft de volledige steun van de Nederlandse regering. Dat betekent dat seksuele intimidatie nu al met de Wet Gelijke Behandeling bestreden kan worden.

Maar dat lijkt mooier dan het is. De Wet Gelijke Behandeling voorziet in een klachtrecht bij de Commissie Gelijke Behandeling. De Commissie geeft na behandeling van de klacht een zienswijze, waarin aangegeven wordt of er sprake is geweest van discriminatie. Er is echter geen enkele consequentie aan verbonden. De gang naar de Commissie heeft wel een aantal voordelen boven de gewone rechter. De procedure is simpel en goedkoop en de vrouw kan haar eigen verhaal vertellen. De Commissie bestaat uit experts op het gebied van discriminatie van vrouwen die vrouwen en hun verhalen serieus ne-

men. Vaak reageert de werkgever op het oordeel van de Commissie en wordt de discriminerende behandeling stopgezet. Maar de Commissie kan geen sancties opleggen aan de discriminerende werkgever. Tot nu toe heeft de Commissie geen uitspraken gedaan over seksuele intimidatie. Het is maar de vraag of het een goede ontwikkeling zou zijn als dat zou gebeuren. De Commissie is op een beperkt aantal terreinen bevoegd. Men kan er slechts voor klachten over discriminatie bij de arbeid terecht. Als de Commissie zich bevoegd verklaart te oordelen over seksuele intimidatie betekent dat, dat seksuele intimidatie onder de arbeidsvoorwaarden valt. Dan komt seksuele intimidatie op één lijn met gelijk loon, pensioen en ontslag bij zwangerschap. Het seksueel-geweldaspect verdwijnt dan buiten beeld. Dat kan weer dezelfde verhullende effecten hebben als het gebruik van



# Ongewenste intimiteiten aan orde van de dag bij universiteiten

(Van onze correspondent)  
GRONINGEN — „Ongewenste intimiteiten zijn een duurzaam, vaak voorkomend probleem. Ook bij de universiteiten. Dit moet eindelijk eens erkend worden,” zegt de Groningse sociologe drs. Annie Oude Avenhuis. Ze onderzocht het verschijnsel dat mensen elkaar seksueel lastig vallen, met vervelende grapjes maar ook met regelrechte pogingen tot verkrachting. Opmerkelijk gegeven uit haar onderzoek: ook mannen blijken last te hebben van hinderlijke, ongewenste seksuele avances.

Een stukje uit het onderzoeksverslag, het verhaal van een studente: „Het betreft een docent die er om bekend staat bij studentes werkelijk constant naar de borsten te staren. Als je voor een bespreking bij hem moet komen en je praat tegen hem, dan kijkt hij in plaats van naar je gezicht naar je borsten. Er is dus geen oogcontact. Dit voelt nogal vreemd. Ik kreeg de neiging wat lager in mijn stoel te zakken om zo zijn blik te vangen. Het voelt wat ongemakkelijk en je vraagt je af wat er is. Navraag bij anderen leverde op dat hij dat erg vaak deed.”

Annie Oude Avenhuis richtte haar onderzoek naar het voorkomen van ongewenste intimiteiten op de Nederlandse universiteiten. Ze ondervroeg bijna 4.000 mannelijke en vrouwelijke studenten van de universiteiten in Utrecht, Eindhoven en Wageningen. Maar het onderzoek is ook maatgevend voor de andere universiteiten in ons land.

## Aanranding

De cijfers liegen er niet om: meer dan de helft van de vrouwelijke studenten (54 procent om precies te zijn) die aan het onderzoek meededen, zijn lastig gevallen door medestudenten, docenten en professoren. Van de 28 procent van hen die recent is lastig gevallen (343 studentes), maakt éénderde dit af en toe mee, terwijl 15 procent er regelmatig last van heeft. Twee procent van de ondervraagde vrouwelijke studenten heeft aan den lijve een poging tot aanranding of verkrachting ondervonden.

De vragen die zij de studenten voorlegde, hadden betrekking op de omvang en de soort van ongewenste intimiteiten, kenmerken van de lastigvaller en de reactie op dit gedrag en de gevolgen ervan voor de voortgang van de studie.

## Porno

Sommige studenten hebben het niet gelaten bij het beantwoorden van de vragen van de onderzoekster. Zij hebben hun ervaringen gedetailleerd opgeschreven. Die verhalen liegen er

niet om. Het elkaar seksueel lastig vallen blijkt aan de orde van de dag in de academische wereld.

Het bijzondere van het onderzoek van Oude Avenhuis is dat ook mannelijke studenten naar hun ervaringen met ongewenste intimiteiten is gevraagd. Honderdvier mannen hebben hun ervaringen in de korte verhalen verteld. Een voorbeeld: „Tijdens een practicum werden tussen de foto's door pornobeelden gedraaid; steeds ongeveer vijf seconden, elke 15 minuten. Motivatie van de docent: het erbij houden van de aandacht van de studenten. Iedereen was zeer verontwaardigd, enkelen vonden het heel grappig. Er werd een handtekeningactie opgezet waar slechts heel weinig studenten hun naam bij schreven (examen was op komst!) Gevolgen: geen excuses. De prof. X van de vakgroep Y is verder heel sterk in dit soort dingen,” zo meldt een student die blijkbaar niet van dit soort humor is gediend.

Wat is er seksueel aan de hand bij de Nederlandse universiteiten? Oude Avenhuis: „Het blijkt dat universiteiten wat betreft het voorkomen van ongewenste intimiteiten niet wezenlijk verschillen van andere instellingen. Omgerekend blijkt dat ongeveer de helft van de studenten last heeft van ongewenste intimiteiten. Dit percentage ligt in de buurt van wat er te verwachten was op grond van eerder onderzoek naar ongewenste intimiteiten bij bedrijven.”

De conclusie dat er 'dus op de universiteiten niets bijzonders aan de hand is', ligt misschien voor de hand, maar is onterecht. Heel wat slachtoffers ondervinden namelijk persoonlijke gevolgen van ongewenste intimiteiten. Acht procent van de vrouwen heeft er gevolgen voor de studie ondervonden; 30 procent noemde gevolgen voor het onderwijsklimaat en 25 procent heeft moeite met het persoonlijk functioneren er aan over gehouden.

## Daders

Wie zijn dat, de mensen die anderen seksueel treiteren? Studentes worden voor 55 procent lastig gevallen door medestudenten, voor 28 procent door

hoogleraren en andere docenten. Daarnaast hebben student-assistenten (2 procent), technisch-administratief personeel (4 procent) een enkele keer last van seksuele opvliegingen. In 11 procent van de gevallen geeft het slachtoffer op door 'onbekenden' te zijn lastig gevallen.

Mannelijke studenten worden, als het gebeurt, vooral door mede-studenten lastig gevallen: 76 procent. Annie Oude Avenhuis: „Als je de hoogleraren, de wetenschappelijke medewerkers en de student-assistenten bij elkaar telt, dan blijkt dat 30 procent van de studentes die lastig gevallen worden een directe afhankelijkheidsrelatie hebben met de personen die hen lastig vallen. Deze daders beschikken over de mogelijkheden om tijdens tentamens, beoordelingen van werkstukken hun machtspositie te misbruiken. Er zijn nogal wat docenten die hun relatie met een student nogal eens verwarren met de verhouding minnaar, minnares.”

Een voorbeeld van een studente en een hoogleraar die werkbepreking verwarde met het minnespel: „Na afloop van een werkcollege werd ik door de betreffende hoogleraar 'meegenomen' naar een verlaten ruimte, nadat ik hem gevraagd had om het één en ander uit te leggen over het behandelde vraagstuk; hij bleek echter andere plannen te hebben. Hij sloot de deuren af en kwam vlakbij me staan; hij drukte me stevig tegen zich aan en zoende me op m'n mond, terwijl hij mijn trui uit m'n broek trok en met z'n handen onder m'n trui mijn borsten betastte. Ik schrok geweldig en wist me gelukkig los te rukken en weg te komen, zodat het 'slechts' bij aanranding bleef”.

„Enkele weken later gaf hij me voor het betreffende tentamen een onvoldoende. Omdat ik echter zeker wist dat ik het gehaald had, ben ik naar hem toegegaan; ook toen probeerde hij me weer aan te raken, met de belofte dat ik dan een beter cijfer zou krijgen. Ik ging hier echter niet op in en dreigde hem op mijn beurt: als hij me geen voldoende zou geven, zou ik de gebeurtenissen openbaar maken. De volgende dag hing er een rectificatie op het prikbord: ik kreeg een 7 in plaats van een 5!”

## 'Geen ongewenste intimiteiten maar seksuele intimidatie'

TR 21

Van onze *parlementsredactie*  
DEN HAAG — Het begrip *ongewenste intimiteiten* dekt de lading niet. Daarom is het beter om te spreken van *seksuele intimidatie*. Het kabinet heeft gisteren op voorstel van PvdA-staatssecretaris Ter Veld van sociale zaken de de betiteling veranderd. Of de aanduiding wordt geaccepteerd hangt af van de adviezen van de Sociaal-Economische Raad en de Emancipatieraad. En natuurlijk het oordeel van de Eerste en Tweede Kamer. Ter Veld vindt dat de huidige wet waarin iets over ongewenste intimiteiten is geregeld, niet voldoet. Van de adviesorganen wil zij nu horen hoe het beter kan.

## Studenten krijgen vaak met ongewenste intimiteiten te maken

Van onze verslaggeefster *VK 26*  
GRONINGEN — Ongewenste intimiteiten komen aan de universiteiten in ruime mate voor, vooral in studierichtingen waar vrouwen in de minderheid zijn. Een landelijk onderzoek onder bijna 2300 studenten wijst uit dat de helft van de vrouwelijke, en een kwart van de mannelijke studenten er wel eens mee te maken heeft gehad.

De studie, uitgevoerd door de projectgroep Vrouwenarbeid van de Groningse universiteit, is het eerste grootschalige onderzoek naar ongewenste intimiteiten aan de universiteiten. Drie universiteiten werden onderzocht: de TU Eindhoven, de Utrechtse universiteit en de landbouwuniversiteit in Wageningen.

Vrouwelijke studenten worden vrijwel uitsluitend door mannelijke docenten en studenten lastig gevallen. Mannelijke studenten worden in een op de vier gevallen lastig gevallen door een vrouw.

De dader blijkt meestal een medestudent(e) te zijn. Bij vrouwelijke studenten is 50 procent van de daders zelf student, bij mannelijke studenten is dat zelfs 75 procent. Docenten vallen vaker een vrouwelijke student lastig dan een mannelijke, blijkt uit het onderzoek. In 30 procent van de gevallen dat een vrouw wordt lastig gevallen is de dader een docent. Bij de mannelijke gevallen is 10 procent van de daders docent.

In de helft van de gevallen gaat het om eenmalige incidenten. Een derde heeft herhaaldelijk last van dezelfde persoon, en 15 procent heeft „regelmatig tot vaak” last van dezelfde persoon.

## ONGEWENSTE INTIMITEITEN

TR 27

Staatssecretaris Ter Veld verwerpt de uitdrukking *ongewenste intimiteiten*. Wat haar daartoe heeft bewogen, vermeldde het bericht niet. Misschien de gedachte dat het woord *intimiteiten* hier niet past, omdat het gedrag in kwestie een vertrouwelijke omgang eerder verijdelde dan bevordert? Doorslaggevend lijkt dit bezwaar niet. Iedereen weet wat met *ongewenste intimiteiten* wordt bedoeld: seksuele vrijpostigheden van verbale of andere aard waar de ontvanger (v/m) niet van gediend is. Zolang die betekenis maar algemeen wordt aanvaard, doet het er weinig toe of sommigen de uitdrukking zelf ervaren als strijdig met hun logica. Daar is het Nederlands wel tegen bestand. Een taal die *blinde zieners*, *uitgekookte bakvisen*, *zwaartillende lichtekooien* en *gouden oorijzers* verdraagt, kan *ongewenste intimiteiten* er nog wel bij hebben.

Mevrouw Ter Veld echter verkiest *seksuele intimidatie*. Vreemd. *Intimideren* betekent 'schrik aanjagen'. Moeten wij begrijpen, dat onverkwikkelijke avances, bestemd voor ijskonijnen en schepselen van schokbeton, geen kwaad kunnen? Bovendien mis ik de toevoeging *ongewens*. Zou de staatssecretaris menen, dat seksuele intimidatie, in welke vorm van dan ook, door nagenoeg niemand wordt geapprecieerd?

Het zou mij niet verwonderen, als de bedenker van de nieuwe term zich had laten inspireren door het Engelse equivalent voor *ongewenste intimiteiten*: *sexual harassment*. *To harass* (klemtoon op de tweede lettergreep, voor Schotten en bewonderaars van Frank Spencer op de eerste) betekent 'lastig vallen, kwellen, treiteren'.

De uitdrukking ontbreekt, merkwaardig genoeg, in de Engelse delen van Van Dales serie lijvige vertaalwoordenboeken. Hieruit mag helaas niet worden afgeleid, dat *sexual harassment* in Brittannië zeldzaam is. Het komt er zelfs voor onder de directeurs van de elite-kostscholen die, of school particulier, *public schools* worden genoemd. Op de *Headmasters' Conference* van 1986 of 1987 won een hunner een informele weddenschap van £5 door een vrouwelijke gast, oud-presidente van de *Girls' School Association*, in de billen te knijpen.

Seksuele intimidatie? Of de dame zich schrik liet aanjagen, vermeldt mijn bron niet. Maar met de formulering dat de knijpkater zich schuldig maakte aan een ongewenste intimiteit, zal ook staatssecretaris Ter Veld waarschijnlijk geen moeite hebben.



## VERVOLG TGV.

Vraagtekens kunnen geplaatst worden bij de relatief grote nadruk die veel Amerikaanse en Nederlandse projecten leggen op misbruik door onbekenden. Hiermee kan de hardnekkige mythe worden bevestigd dat het vreemden zijn die seksueel geweld plegen, terwijl geweld tegen kinderen meestal door bekenden en in gezinssituaties wordt gepleegd.

De meeste preventieprojecten richten zich met name op kinderen. Maar het zijn niet de kinderen die verantwoordelijk zijn voor het bestaan van seksueel

misbruik. Ook assertieve, mondige kinderen of kinderen met 'bokshandschoenen' aan helpen de machtsongelijkheid niet de wereld uit. De vraag is dan waarom preventieprojecten zich niet in eerste instantie richten op (potentiële) plegers, jongens en mannen die de grenzen van kinderen niet aanvoelen en respecteren.

Een ander knelpunt is dat de boodschap van de preventieprogramma's voor kinderen vaak in schril contrast staat met hoe er thuis en op school door volwassenen met kinderen wordt omgegaan. Wat moeten kinderen met rechten die hen dagelijks, zowel op school als ook thuis, ontnomen worden? En hoe kun je kinderen zelfrespect, het hanteren van duidelijke grenzen, het uiten van gevoelens of het tonen van respect aanleren als volwassenen in hun directe omgeving deze eigenschappen (vaak) niet bezitten?

Kinderen die vertrouwen en geborgenheid kennen doen iets makkelijker hun mond open, maar niet alle kinderen bevinden zich in een dergelijk "veilige" (gezins)situatie. Sommige kinderen zijn bang dat ze straf krijgen en dat hun ouders hen zullen haten, andere kinderen zijn bang het geheim te doorbreken of niet geloofd te worden. De ervaring het zwijgen opgelegd te krijgen door jezelf, het gezin en door de samenleving is een ervaring die voor veel mishandelde kinderen geldt. Mishandelde kinderen zijn meestal bang voor represailles en komen vaak in een loyaliteitsconflict. Bovendien is het niet makkelijk volwassenen te vertrouwen als dit vertrouwen ernstig beschadigd is of als volwassenen de ervaringen van kinderen bagatelliseren of ontkennen.

Ook begrippen als 'weerbaarheid' en 'verzet' van kinderen zijn niet zo on-dubbelzinnig als ze op het eerste gezicht wellicht lijken. Uit onderzoek blijkt dat kinderen in mishandelingssituaties vaak impliciet of expliciet "nee" zeggen en zich verzetten, maar dat dit zelden leidt tot het stoppen van seksueel misbruik (Draijer, 1988). Kinderen zijn afhankelijk van volwassenen, zeker van hun ouders. Deze positie wordt weerspiegeld in hun overlevingsstrategieën.

### Kennisoverdracht

Veel programma's geven kinderen met name kennis en informatie. Hoewel soms eenvoudige informatie kinderen kan helpen om hulp in te schakelen wanneer er sprake is van misbruik, is het in grote lijn onvoldoende om kinderen alleen kennis te geven. Het denken van (jonge) kinderen verschilt kwalitatief van dat van volwassenen. In sommige programma's, zoals 'Mijn Lijf is van Mij', wordt ons inziens bijvoorbeeld een te groot beroep gedaan op de cognitieve vermogens van kinderen. Kinderen moeten dan allerlei regeltjes leren en toepassen, bijvoorbeeld over het wel of niet met vreemden meegaan. Het is echter de vraag of kinderen in staat zijn deze regels te betrekken op hun eigen situatie.

De huidige preventieprojecten sluiten ons inziens onvoldoende aan op kinderen met verschillende leefwerelden en achtergronden, zowel ten aanzien van sociaal economisch milieu en culturele achtergrond, als ten aanzien van een 'gezonde' dan wel 'ongezonde' thuissituatie. Uit het weinige onderzoek naar de effecten van preventieprogramma's voor kinderen blijkt dat kinderen uit sociaal economisch hogere milieus en/of met een hogere zelfwaardering gemiddeld meer leren van de preventieprogramma's dan kinderen uit sociaal economisch lagere milieus (Fryer e.a., 1987 en Wurtele, 1987). Weerbare, sociaal-vaardige kinderen met een fikse dosis zelfvertrouwen, hebben volgens dit onderzoek, de meeste baat bij dergelijke programma's. Het gevaar bestaat dus dat de projecten bij de meest kwetsbare groepen de plank mis slaan.

### Brede aanpak

Preventie van seksueel misbruik vereist ons inziens een brede aanpak, waarin zowel kinderen als ook ouders en leerkrachten worden betrokken. Preventieprojecten zullen veel inspanning moeten leveren om zo veel mogelijk ouders en leerkrachten voorlichting en scholing te geven over het voorkomen en voorkómen van seksueel misbruik en

geweld, over mythen en feiten, over hulpverleningsmogelijkheden voor kinderen die misbruikt zijn en over de inhoud van dergelijke programma's.

In de programma's voor ouders en leerkrachten moet worden ingegaan op de eigen houding ten opzichte van kinderen en de vraag hoe volwassenen de veiligheid van kinderen kunnen vergroten. Juist scholen en leerkrachten dienen kinderen in hun zelfvertrouwen en weerbaarheid te stimuleren.

Een programma voor kinderen moet ondersteund worden met lessen over omgaan met elkaar, rolpatronen, opkomen voor jezelf, enzovoorts. Gedurende een hele (school)periode moet er aandacht zijn voor dergelijke onderwerpen.

Onze voorkeur gaat uit naar programma's waarin kinderen bepaalde situaties zelf moeten oefenen in groeps gesprekken, rollenspel en zelfverdediging. Uit onderzoek blijkt namelijk dat gedragsverandering van jonge kinderen vooral te verwachten is van programma's waarin regelmatig en gestructureerd vaardigheden worden aangeleerd (Wurtele, 1987).

In de programma's voor kinderen is het van belang te voorkómen dat kinderen angstig gemaakt worden of dat ze zich schuldig of verantwoordelijk gaan voelen voor huidige of toekomstige misbruikervaringen. Inzicht in de achtergrond en de complexiteit van het zwijgen van kinderen is hierbij van groot belang. Een eerste vereiste van preventieprogramma's is daarom te zorgen dat kinderen met huidige of toekomstige misbruik-ervaringen mogelijke oplossingsstrategieën aan te reiken die voor hen haalbaar zijn.

De programma's moeten kinderen de informatie aanbieden op een manier die aansluit bij hun beleefswereld. De programma's zullen dus afgestemd moeten worden op kinderen uit de verschillende sociaal economische milieus en culturele groepen. Kinderen die in hun cultuur geen direct oogcontact met volwassenen mogen aangaan, kun je dit bijvoorbeeld moeilijk aanleren als zelfverdedigingsstrategie tegen ongewenste aanrakingen.

Kinderen moeten seksueel voorgelicht worden in duidelijke en eenvoudige taal. Mistige en eufemistische aanduidingen laten kinderen in het ongewisse waarover het nu eigenlijk gaat.

Een resultaat van de meeste preventieprogramma's is dat er tijdens of na het programma kinderen komen die signalen uitzenden of vertellen over hun eigen misbruikervaringen (Wurtele, 1987). Een zorgvuldige voorbereiding en uitvoering, geduld, tijd en een sfeer van vertrouwen zijn hiervoor noodzake-

lijke voorwaarden. Een andere eis is dat een project alleen uitgevoerd kan worden als er in de regio voldoende hulpverleningsmogelijkheden zijn en deze berekend zijn op een eventuele toename van het aantal hulpvragers. Er dient een concreet beleid te zijn over het omgaan met vermoedens van seksueel misbruik en andere vormen van kindermishandeling.

### Tot slot

Het is van groot belang de effecten van preventieprogramma's voor kinderen te meten alvorens deze op grote schaal te gebruiken. De vraag is immers of de preventieprogramma's kinderen inderdaad toerusten met kennis en vaardigheden om zich beter te beschermen tegen plegers of dat het optimisme over deze programma's getemperd dient te worden. Overigens wil het preventieproject 'Voor Straf een zoen' een onderzoek starten naar de effecten van het programma op kinderen.

Seksueel misbruik is een omvangrijk probleem en gaat iedereen aan. Alleen (een betere) opvang van en hulpverlening aan slachtoffers zal seksueel misbruik en de vaak indringende gevolgen niet doen verdwijnen. Ook preventie uitsluitend gericht op potentiële slachtoffers is kortzichtig. Daarom dienen andere groepen zoals ouders, leerkrachten en zeker ook (potentiële) plegers betrokken te worden.

De verantwoordelijkheid voor (seksueel) geweld mag niet worden afgewenteld op kinderen. Misbruik van kinderen heeft alles te maken met de (on)veiligheid en (on)betrouwbaarheid van de samenleving. Preventie moet gericht zijn op het tegengaan van (seksueel) geweld als maatschappelijk verschijnsel.

### Literatuur

Draijer, N., *Seksueel misbruik van meisjes door verwanten*. Een landelijk onderzoek naar de omvang, de aard, de gezinsachtergronden, de emotionele betekenis en de psychische en psychosomatische gevolgen. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag, 1988.

Fryer, G.E. e.a., *Measuring actual reduction of risk to child abuse: a new approach*, *Child Abuse & Neglect* 1987, Vol. 11, blz. 173-179.

Landelijke Stichting Bureau Vertrouwensarts inzake Kindermishandeling, *Jaarverslag 1985 tot en met 1988* Utrecht, 1989.

Wurtele, S.K., *School-based sexual abuse prevention programs: a review*, *Child Abuse and Neglect* 1987, Vol. 11, blz. 483-495.



# Primaire preventie van geweld tegen kinderen

*Focus te sterk op seksueel misbruik*

Preventie van seksueel misbruik van kinderen kreeg in Nederland tot nu toe vooral vorm in de verbetering van vroegtijdige signalering en opvang van kinderen die seksueel misbruikt zijn of worden (secundaire preventie). De laatste jaren wordt, onder meer door de overheid, sterk aangedrongen op de ontwikkeling van primaire preventie: voorkómen van seksueel misbruik. Momenteel worden hiervoor in snel tempo projecten ontwikkeld.

Het probleem van seksueel misbruik staat echter niet op zichzelf. Het gaat ook om opvattingen over opvoeding, kind-zijn, kinderrechten, rolpatronen en macht. Preventie-activiteiten dienen zich daarom te richten op het hele scala van (alledaags) geweld en op de houding van volwassenen in de omgang met kinderen.

In dit artikel wordt een beknopt overzicht gegeven van enkele belangrijke preventieprojecten. Vervolgens worden enkele kanttekeningen geplaatst en worden suggesties gedaan voor verdere ontwikkeling van programma's.

Han Spanjaard  
Sietske Dijkstra

In de Verenigde Staten en Canada heeft men zo'n tien jaar ervaring met het ontwikkelen en uitvoeren van preventieprogramma's die kindermishandeling in het algemeen en seksueel misbruik in

*H.J.M. Spanjaard werkt als preventiewerker bij de RIAGG Zuid/Nieuw-West in Amsterdam. Hij is onder andere betrokken bij de ontwikkeling van een project primaire preventie van seksueel geweld gericht op ouders, leerkrachten en kinderen van basisscholen.*

*S. Dijkstra is werkzaam bij het Nederlands centrum Geestelijke volksgezondheid in Utrecht. Zij doet onderzoek naar belemmeringen en bevorderende factoren bij het signaleren en melden van kindermishandeling.*

het bijzonder zouden moeten voorkomen. Twee voorbeelden uit de Verenigde Staten zijn het Child Assault Prevention Project (CAPP) en het daarop gebaseerde Children SelfHelp Project (CSHP). Deze projecten bevatten programma's voor kinderen vanaf twee en een half jaar, leerkrachten en ouders. In de programma's voor kinderen wordt geprobeerd hen houdingen en vaardigheden te leren, waardoor ze beter in staat zijn "nee" te zeggen tegen volwassenen die hen op een ongewenste manier benaderen. Kinderen die slachtoffer zijn van seksueel misbruik worden gestimuleerd om er over te praten en hulp te zoeken.

## Nee-gevoel

De in Nederland ontwikkelde preventieprogramma's zijn afgeleid van en sterk geënt op de Amerikaanse voorbeelden. Illustratief in dit verband is 'Mijn lijf is van mij', dat door Cinemien in 1988 op de markt is gebracht. Het betreft een vertaling van het Canadese project 'Feeling yes, feeling no'. Naast een nagesynchroniseerde videofilm en een lesprogramma voor kinde-

ren bestaat het project uit een (Nederlands ondertitelde) videoband voor leerkrachten en ouders, die informatie geeft over de inhoud van de lessen.

Het programma voor kinderen (vanaf zes jaar) beoogt op gestructureerde wijze de weerbaarheid van kinderen te vergroten. Kinderen leren stapsgewijs een onderscheid te maken tussen prettige en nare ervaringen en worden zich er van bewust gemaakt dat aanrakingen een plezierig of vervelend gevoel kunnen geven. Met behulp van alledaagse voorbeelden leren ze te vertrouwen op hun "ja-gevoel" en hun "nee-gevoel".

In de videofilm voor kinderen worden sketches door volwassenen gespeeld. De uitgebeelde problemen zijn in het begin betrekkelijk eenvoudig, maar gaandeweg worden ze gecompliceerder. De film eindigt met een situatie waarin een kind thuis lastig wordt gevallen door haar stiefvader. Een belangrijk deel van het programma is gewijd aan de vraag hoe je als kind hulp kunt zoeken en wat je moet doen als de persoon aan wie je om hulp vraagt, je niet kan of wil helpen.

Twee andere Nederlandse projecten zijn 'Voor Straf een Zoen' en 'In Stille'. Beide projecten zijn gestart in 1989 en maken in plaats van een video gebruik van een theaterproductie om seksueel misbruik bij kinderen vanaf 9 jaar bespreekbaar te maken.

In 'Voor Straf een Zoen' worden verschillende situaties over ongewenste intimiteiten en seksueel misbruik gespeeld en kunnen kinderen reageren op en meespelen met de drie acteurs. De productie wordt in delen in drie opeenvolgende weken uitgevoerd en vooraf gegaan door een ouderavond. Van de leerkrachten wordt verwacht dat zij tussentijds met de kinderen op de thematiek ingaan. Daarvoor worden lessuggesties gegeven.

'In Stille' begint met voorlichtingsbijeenkomsten voor ouders en leerkrachten. Vervolgens heeft het project teken-, schrijf- en spelopdrachten ontwikkeld voor kinderen. Aan de hand daarvan kunnen de leerkrachten de the-

ma's 'het bestaan van seksuele mishandeling', 'dwang tot geheimhouding' en 'weerbaar gedrag' aan de orde stellen. Tot slot wordt de theatervoorstelling voor kinderen 'Weekend met papa' gespeeld, waarin de vader van het meisje Roosmarijn handtastelijk is en "dingen" met haar doet die haar "een naar gevoel geven". In de voorstelling loopt het slecht met haar af, maar daarna krijgen kinderen de kans om de rol van Roosmarijn over te nemen en een betere afloop te bedenken.

Naast de overeenkomsten tussen de diverse preventieprogramma's, zijn er belangrijke verschillen. Sommige projecten, zoals 'In Stille', beperken zich tot het onderwerp seksueel misbruik, andere projecten behandelen meer thema's en omvatten ook oefeningen en vaardigheden zoals 'onafhankelijk denken', 'het nemen van beslissingen', 'effectief communiceren' en 'omgaan met druk van leeftijdgenoten'.

Een ander opmerkelijk verschil tussen de diverse programma's heeft betrekking op de cognitieve dan wel gedragsmatige aanpak. Zo legt 'Mijn Lijf is van Mij' de nadruk op de overdracht van kennis en inzicht aan de hand van voorbeelden, terwijl de Amerikaanse projecten (CAPP en CSHP) ook kinderen zelf laten oefenen met behulp van rollenspel.

Een laatste hier te noemen verschil betreft het belang dat gehecht wordt aan (de inhoud van) de programma's voor ouders en leerkrachten. De twee Amerikaanse projecten hebben hiervoor uitgebreide scenario's ontwikkeld, terwijl er in de Nederlandse projecten veel minder aandacht aan wordt besteed.

## Weinig onderzoek

Naar de effecten van de preventieprogramma's is nog weinig onderzoek gedaan. Alleen in Amerika heeft enig onderzoek plaatsgevonden, waaraan hieronder gerefereerd zal worden. Veel belangrijke vragen zijn echter nog niet of nauwelijks beantwoord of niet direct toepasbaar op de Nederlandse situatie. Waarom worden juist kinderen als doelgroep gekozen? Hebben kinderen daadwerkelijk baat bij programma's gericht op bewustwording van de ongewenste aanrakingen en weerbaarheid? Ook kinderen met misbruikervaringen? Worden de beoogde doelstellingen van de verschillende preventieprojecten gerealiseerd? Zijn de programma's voldoende uitgewerkt voor kinderen met verschillende achtergronden? Hoe reageren ouders en leerkrachten op de preventieprojecten?

Onduidelijkheid is er ook over eventuele negatieve gevolgen van de preventieprogramma's. Wat is het gevolg van de grotere assertiviteit van kinderen voor de schoolsituatie en de gezinssituatie? Worden kinderen onnodig bang voor (aanrakingen van) volwassenen? Wat zijn de gevolgen van het doorbreken van zwijgen voor kinderen? Is de hulpverlening berekend op een toename van het aantal hulpvragen?

## Focus

Bij met name de Nederlandse preventieprojecten ligt de focus sterk op seksueel misbruik. Kinderen kunnen echter op tal van manieren in de knel zitten: fysieke en affectieve mishandeling of verwaarlozing, pesterijen in het gezin of op school, isolement, discriminatie, te strakke opvoedingsregels enzovoorts. Bovendien blijkt uit onderzoek en uit de registratie van meldingen van kindermishandeling dat verschillende vormen van mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik vaak samengaan of elkaar opvolgen (Draijer, 1988 en Landelijke Stichting Bureau Vertrouwensarts inzake Kindermishandeling, 1989).



misschien te voorkomen, zegt de hoogleraar voorzichtig, door na te gaan of er geen misverstanden ontstaan.

„Leerkrachten moeten heel zorgvuldig te werk gaan tijdens zo'n project. Bij voorbeeld door steeds te checken of kinderen de informatie wel goed begrepen hebben.“ Een zware taak, erkent Baartman. Leerkrachten moeten zonder schroom over seksualiteit kunnen praten. Voor de leerlingen moeten zij vertrouwenspersoon kunnen zijn. En ze moeten ook nog eens opletten of kinderen niet onnodig bang worden.

Als leerkrachten het zelf niet aankunnen, moeten ze volgens de hoogleraar de vrijheid hebben er niet aan te beginnen. Ze kunnen zich ook laten bijscholen door de Rutgerstichting, de Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling of het Riagg. Deze instellingen kunnen het project ook van hen overnemen. Maar dat zal niet vaak nodig zijn, meent Baartman. „Leerkrachten moeten wel vaker zware onderwerpen aansnijden.“

Tijdens zo'n project zou seksueel misbruik ook thuis ter sprake moeten komen, vindt

de hoogleraar. Daarvoor is het noodzakelijk dat ouders van het begin af aan op de hoogte zijn. In de docentenhandleiding van het Landelijk Overleg Kindertelefoons wordt daar eveneens voor gepleit: de ouders of hun vertegenwoordigers moeten tijdig bij een project betrokken worden. Fortuin: „Sommige mensen werpen daar tegen in dat de daders dan gewaarschuwd zijn. Uit angst dat het slachtoffer het geheim prijsgeeft kunnen ze protesteren tegen het project of de kinderen van school halen. Wij zijn daar niet zo bang voor. Voor ons weegt zwaarder dat ouders niet overvallen mogen worden door een project over seksueel misbruik.“

## Slecht geweten

De vraag hoe leerkrachten moeten reageren op ouders met bezwaren wordt niet behandeld in de handleiding. Baartman heeft er wel een antwoord op: „Als ouders protesteren tegen een project over seksueel misbruik is dat beslist geen teken dat zij zelf een slecht geweten hebben. Die verdenking mag niet op hen rusten. De leerkracht zou wel met hen moeten

praten over de reden van hun bezwaar.“ In de docentenhandleiding staat wel nadrukkelijk dat seksualiteit al behandeld moet zijn voordat er in de les over misbruik wordt gepraat. Kinderen moeten immers weten dat vrijen ook leuk kan zijn. Fortuin: „We willen voorkomen dat genegeheid en intimiteit als vies en voos worden bestempeld.“

Baartman is het daarmee eens. Een project over seksueel misbruik mag er inderdaad niet toe leiden dat kinderen bang worden voor hun vader of andere volwassenen. Veel belangrijker is dat ze leren 'nee' te zeggen tegen ongewenste intimiteiten.

Volgens Amerikaanse onderzoeken is dit doel echter te hoog gegrepen. Leerlingen bleken vooral van een preventieproject op te steken dat seks met volwassenen niet normaal is en ook geen geheim mag blijven. Baartman zou tevreden zijn met dat resultaat: „Als kinderen daarvan overtuigd zijn, hebben daders automatisch minder macht over hen.“



**Dit komt voor**

Iedereen wil graag aaien en knuffelen. Of strelen en zoenen en stoeien. Vind je dat gek? Helemaal niet. Je weet dan dat iemand jou aardig vindt en dat jij die ander aardig vindt.

En wat vind jij? Een beetje knuffelen met je vader of je moeder. Misschien met je broer of zus? Heerlijk vinden veel kinderen dat. Dat is lief en prettig.

Sommige kinderen vinden dit niet prettig. Omdat ze het moeten, terwijl ze het niet willen. Omdat vader, broer, moeder, een oom of nog een ander het zelf prettig vindt om te vrijen. Dat meisje of die jongen vindt het helemaal niet prettig.

Doet je vader of je broer of je moeder dat met jou? Vrijen terwijl je dat zelf niet wilt? Dat is heel naar. Dat mogen ze helemaal niet. Jouw lijf is toch van jou? Seksueel misbruik noemen we dat.

Ben je bang? Schaam je je? Logisch, dat begrijpen we best. Lees dit boekje maar eens. Het gaat over meisjes en jongens die met één van hun ouders, of broer (of nog iemand anders) moeten zoenen of knuffelen of vrijen. Dat is fout van die vader, broer of moeder.

*Jij kunt er iets aan doen!  
Jij mag er iets aan doen!  
Doe er iets aan!*

**Dit kleine boekje**

Dit boekje kun je aan vriendinnen, vrienden of je ouders laten zien. Maar als je wilt dat niemand het te zien krijgt, kun je het makkelijk opbergen. Daarom is het ook zo klein. Er staan voorbeelden van seksueel misbruik in.



Over seksueel misbruik wordt niet makkelijk gesproken. Het maakt grote mensen verlegen en kinderen worden er bang van. Het gaat over seks tussen grote mensen en kinderen. Dat gebeurt soms. Gelukkig niet bij iedereen hoor.



Kinderen willen geen seks met grote mensen. De meisjes en jongens die het meemaken durven er niet over te praten. Ze weten niet met wie ze kunnen praten. Of ze zijn bang voor straf.

Gebeurt dit ook met jou? Blijf er niet alleen mee zitten. Wanneer je erover praat kan er waarschijnlijk een einde komen aan dat seksueel misbruik. Zoek iemand die je vertrouwt, die jou gelooft en die jou wil helpen. Zoek in je familie, op school en in de buurt.

**HOE?**

Zoek iemand en praat erover! Lukt dat niet meteen, blijf dan toch zoeken tot je iemand vindt. Ook als ze je niet geloven! Bel met iemand die je kent en praat erover. Je kunt ook de kindertelefoon bellen. Schrijf iemand een brief en vertel erover! In dit boekje zit briefpapier, je kunt het zo gebruiken.

UTRECHTS NIEUWSBLAD/NZC

## Kindertelefoon: zoek iemand en praat er over Boekje gemaakt over gedwongen knuffelen

(Van de redactie  
dwarsligger)

DEN HAAG — Elk jaar zijn er weer een heleboel kinderen die over verschillende problemen naar de kindertelefoon bellen. Omdat er over sommige problemen heel veel gebeld wordt, maken de mensen van de kindertelefoon soms een boekje over zo'n probleem.

Kinderen kunnen daarin dan lezen wat ze aan hun probleem kunnen doen. Bovendien zien ze in dat boekje dan vaak dat ze niet de enige zijn die met dat probleem rondloopt. Deze week is er ook weer zo'n boekje uitgekomen. De titel ervan is 'zoek iemand en praat erover' en het gaat over seksueel misbruik. Afgelopen dinsdag werd dat boekje officieel overhandigd aan de directeur generaal van

Volksgezondheid, prof. J. Van Londen.

Over seksueel misbruik wordt meestal niet zo makkelijk gepraat. Volwassenen worden vaak een beetje verlegen als ze het erover moeten hebben. En kinderen zijn vaak bang of schamen zich om erover te praten. Toch zijn er een heleboel kinderen die met seksueel misbruik te maken hebben.

Het is natuurlijk heel normaal dat je door je ouders of anderen regelmatig geknuffeld wordt. Dat knuffelen maakt vaak duidelijk dat iemand jou aardig vindt en dat jij die ander aardig vindt. Iets heel anders is het als je verplicht wordt om iemand te strelen of te zoenen. Of als iemand aan jou zit zonder dat je dat wilt. Als dat gebeurt, is het heel vervelend.

Veel kinderen die met dit probleem te maken hebben durven er niet over te praten. Ze zijn vaak bang omdat ze niet weten wat er gaat gebeuren als anderen er van af weten. Het komt ook vaak voor dat ze bedreigd worden.

Toch is het juist heel goed om er wel met anderen over te praten. Jouw lijf is van jou en niemand heeft het recht om daar aan te komen als jij dat niet wilt. Het is belangrijk om er met iemand over te praten die je vertrouwt. Iemand aan wie je dat geheim wel durft te vertellen.

Dat kan bijvoorbeeld je leraar zijn of een goede vriend of vriendin. Als je echt niet weet met wie je erover moet praten kun je ook de kindertelefoon bellen. Je hoeft daar je naam niet te zeggen

en niemand hoeft te weten dat je ernaar toe belt.

Het boekje van de kindertelefoon over seksueel misbruik wordt binnenkort op een heleboel scholen uitgedeeld. Op elke school is in elk geval één exemplaar beschikbaar.

Na een handastelijke vader en gitaarleraar komt 'Sjoerd' met een verhaal over zijn grote broer.

„Ik moet steeds aan zijn piemel zitten. Hij gaat dan vreemd doen. Het lijkt wel of hij mij dan niet ziet. Daarna gaat hij hijgen en zweten. En opeens zegt hij: 'Hou maar op.' Dan stuurt hij mij zijn kamer uit. Ik heb niemand aan wie ik dat kan vertellen.“

**Omstreden**

Op een tekening is te zien hoe Sjoerd met afgewend gezicht aan de eisen van zijn broer voldoet. W. Fortuin, coördinator van het Landelijk Overleg Kindertelefoons, vertelt dat deze illustratie nogal omstreden is. „Het is het enige plaatje waarop de seksuele daad afgebeeld is. Dat vinden mensen waarschijnlijk schokkend om te zien.“

De tekening is toch gehandhaafd. Niet om te shockeren, legt Fortuin uit, maar om extra duidelijk te maken dat seksueel misbruik onacceptabel is. „Maar het is inderdaad niet de mooiste illustratie.“ Dat kan evenmin gezegd worden van de louchete getekende vader - uitgeroepen een buitenlander - die dreigend zegt: „Dit doet alle vaders met hun dochters.“

Krijgen kinderen niet de schrik van hun leven als ze lezen wat hen allemaal kan overkomen op seksueel gebied? Fortuin: „Wij hebben ons afgevraagd of we hen wel met deze problemen kunnen confronteren. Maar we hebben het toch gedaan, omdat we juist de groep die hetzelfde meemaakt willen bereiken. De andere kinderen zullen de informatie waarschijnlijk naast zich neerleggen. We gaan er van uit dat ze er niet zwaar aan zullen tillen.“

Het klinkt wat lichtvaardig na lezing van het laatste voorbeeld. Francien vertelt haar zusje Maaïke hoe zij verkracht is: „Papa deed zijn piemel tussen mijn benen. Ik heb heel hard geschreeuwd en gehuild. Het deed heel pijn.“

**Misverstand**

Volgens dr. H. Baartman, hoogleraar inzake kindermishandeling aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, blijkt uit Amerikaans onderzoek dat een kleine groep leerlingen inderdaad angstig en gespannen wordt van een preventieproject. Zo'n reactie is

## Project seksueel misbruik: zware kost voor leerling en docent

door Jolan Douwes

Een meisje dat verkracht wordt door haar vader en een jongen die zijn broer moet aftrekken. Twee voorbeelden van seksueel misbruik in de pasverschenen brochure 'Zoek iemand en praat erover'. Zware kost voor kinderen van acht tot twaalf, maar volgens deskundigen kunnen ze het wel aan.

Regelmatig krijgt het basisonderwijs informatiemateriaal toegestuurd over een preventieproject. De leerkrachten worden

aangespoord aandacht te besteden aan vandalisme, aids of alcohol. Sinds ongeveer twee jaar zijn daar theaterprojecten en lesprogramma's over seksueel misbruik van kinderen bijgekomen. Nieuwste aanwinst is de brochure en docenthandleiding van het Landelijk Overleg Kindertelefoons in Utrecht.

Het leerlingenboekje legt in eenvoudige taal uit wat seksueel misbruik is en wat er tegen te doen is. De voorbeelden die er bij staan worden gaandeweg schokkender.

TROUW 11-4-90

2.0.2.



NOTA BENE:

IN VERBAND MET EEN VERHUIZING WORDT U VERZOCHT UW KNIPSELS  
VOORTAAN TE ZENDEN NAAR: Marc van Bijsterveldt  
3e Oosterparkstraat 161  
1092 CX AMSTERDAM

PERSFOCUS, zesde jaargang, nummer 4, april 1990

Knipsels uit:

Volkskrant	Vk
NRC Handelsblad	NRC
Trouw	Tr
Telegraaf	Tel
Algemeen Dagblad	AD
Utrechts Nieuwesblad	UN
Leids Dagblad	LD
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Het Nieuwsblad	
Vrij Nederland	VN
Elsevier	Els
Opzij	
Studio A'dam	
Gay Krant	
Pink	
Sekstant	
Tijdschrift Gezondheidsvoorlichting	TGV
GGZ-Gazet	
Naturisme	
International Herald Tribune	IHT
De Morgen	
Gazet van Antwerpen	GvA
Daily Star	
Seattle Times	ST
Seattle Post Intelligencer	
NAMBLA Bulletin	
Adonis	
HUMO	

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,-. Bezorging als  
brief is f 15,- duurder en komt op f 89,-.

Losse nummers f 8,-.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn

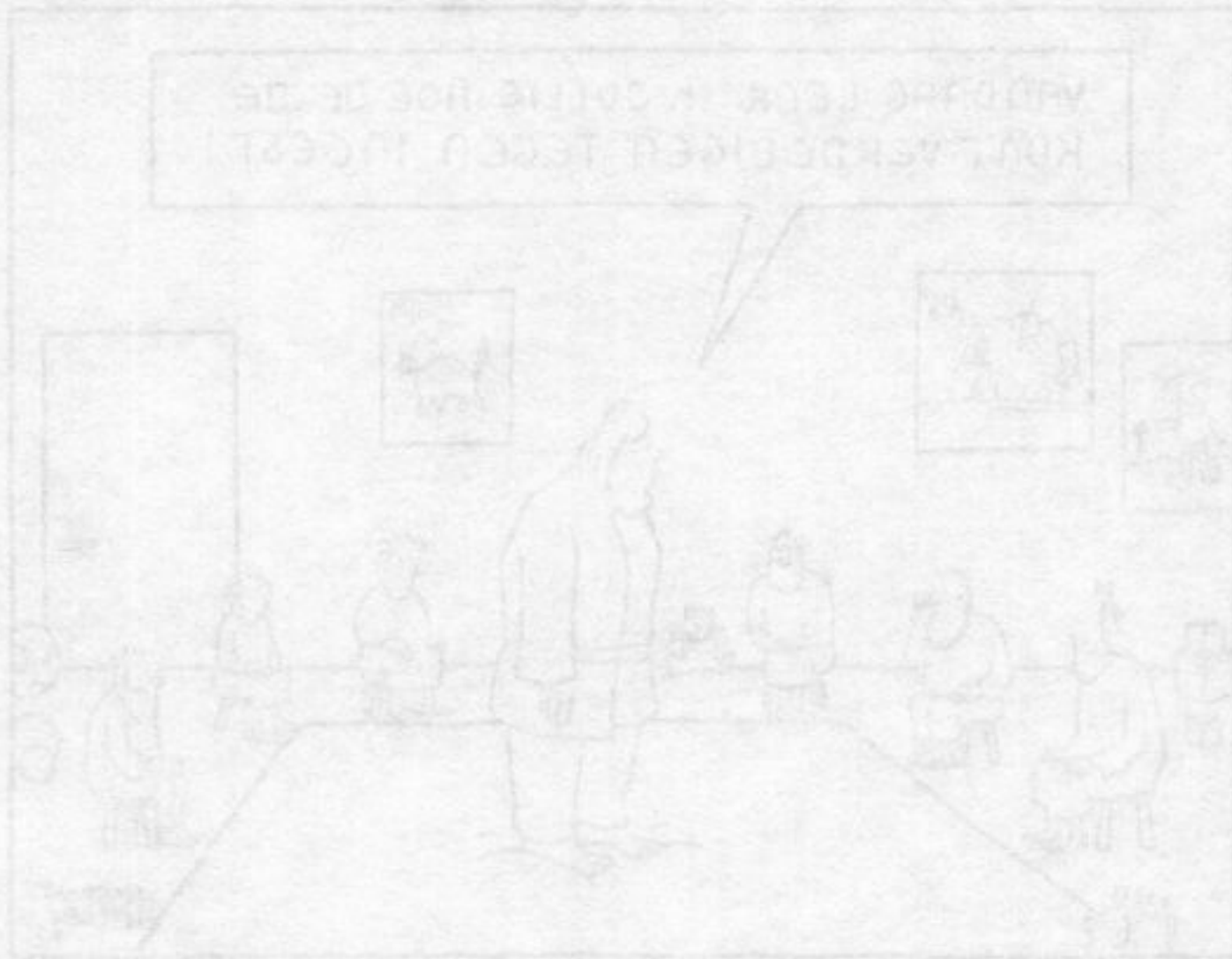
Postbus 5478, 1007 AL AMSTERDAM



# PEERSTOECUS

DEZDE JAARGANG NUMMER 4 APRIL 1990

Over kinderen, volwassenen en schied  
Korps van de Vereniging Maritijs



Tekening van de redactie

In dit nummer:

1	De redactie	De redactie
2	De redactie	De redactie
3	De redactie	De redactie
4	De redactie	De redactie
5	De redactie	De redactie
6	De redactie	De redactie
7	De redactie	De redactie
8	De redactie	De redactie
9	De redactie	De redactie
10	De redactie	De redactie
11	De redactie	De redactie
12	De redactie	De redactie
13	De redactie	De redactie
14	De redactie	De redactie
15	De redactie	De redactie
16	De redactie	De redactie
17	De redactie	De redactie
18	De redactie	De redactie
19	De redactie	De redactie
20	De redactie	De redactie
21	De redactie	De redactie
22	De redactie	De redactie
23	De redactie	De redactie
24	De redactie	De redactie
25	De redactie	De redactie
26	De redactie	De redactie
27	De redactie	De redactie
28	De redactie	De redactie
29	De redactie	De redactie
30	De redactie	De redactie
31	De redactie	De redactie
32	De redactie	De redactie



# PERSFOCUS

ZESDE JAARGANG NUMMER 4 - APRIL 1990

knipselkrant van vereniging Martijn  
over kinderen, volwassenen en seksualiteit



Tekening Stefan Verwey

## In dit nummer:

Gedwongen knuffelen	pag. 2
Seksueel geïntimideerd	pag. 5
War on E-wing	pag. 8
Blote foto's	pag. 11
Vervolg Maassen	pag. 12
Onterecht	pag. 15
Ontucht van de maand	pag. 19
Ontzettend/Kinderrechter	pag. 20
Italiaanse pedo's	pag. 21
Incestbestrijding	pag. 23
Aidsbestrijding?	pag. 27
Meanwhile in the USA	pag. 28
Achtergrond	pag. 31
Rossen vs. VN en Parool	pag. 38